

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

DIPLOMOVÁ PRÁCE

SOKOLSKÁ ŽUPA HUSOVA (1890 – 1948)

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.

Autor práce: Bc. Renáta Švejcarová

Studijní obor: Archivnictví navazující

Ročník: II.

2009

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 25. dubna 2009

Ráda bych na tomto místě poděkovala všem, kteří mě při psaní této předkládané práce jakkoli podpořili. Vedoucí mé diplomové práce doc. PhDr. Marii Ryantové, CSc. děkuji za její komentáře, připomínky, dotazy, rady, ponaučení i trpělivost, se kterou mi pomohla přivést tuto práci ke konečné podobě. Mé poděkování patří i všem archivům a jejich pracovníkům, se kterými jsem přišla do kontaktu a kteří mi ochotně umožnili přístup k pramenům, důležitým pro mou diplomovou práci. Jmenovitě patří můj vřelý dík Státnímu oblastnímu archivu v Třeboni, jeho pracovištím Státnímu okresnímu archivu v Českých Budějovicích a Státnímu okresnímu archivu v Českém Krumlově. Za laskavost při zapůjčení archivních materiálů děkuji i Archivu Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea v Praze. Opomenout nesmím ani zásluhu Státního okresního archivu v Jindřichově Hradci, který mi rovněž poskytnul materiál k prostudování. V neposlední řadě děkuji i své rodině za vstřícné zázemí, které mi během vzniku této diplomové práce vytvořila.

ANOTACE

Renáta Švejarová, *Sokolská župa Husova (1890 – 1948)*, diplomová práce, Ústav archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 2009, 181 stran textu, 29 stran obrazových příloh (nestránkováno).

Předložená diplomová práce je pokusem o první komplexnější zachycení existence sokolské župy Husovy, a to v letech od jejího vzniku v roce 1890 až do definitivního ukončení činnosti v rámci sjednocování tělovýchovných spolků v roce 1948. Práci otevírá obecná kapitola o sokolství, ale jejím hlavním cílem je podchytit nejen dějinný vývoj župy Husovy, ale i celé její fungování, její správu a tělocvičnou, vzdělávací i zábavní činnost. Jejím posláním je nejen vykreslit sokolské cvičence, ale i blíže definovat hlavní župní představitele se zaměřením na nevyšší funkcionáře, tedy starosty, u kterých hodlá podchytit nejen jejich aktivitu a účast v Sokole, ale i celý jejich život. A protože tato sokolská organizace mohla fungovat jenom díky existenci svých tělocvičných jednot a jejich poboček, je velká část diplomové práce věnována právě jim. Jako doprovodné kapitoly pak obsahuje text týkající se sokolského kroje nutného k reprezentaci a sokolské žurnalistiky potřebné ke komunikaci mezi jednotlivými sokolskými organizacemi.

Pokud budu blíže definovat vzhled celé diplomové práce, skládá se celkem z osmi částí. První se dělí na úvod o tématu diplomové práce s vytyčením cílů a úkolů a na kritiku pramenů a literatury, kde jsou zahrnuty i dějiny původu fondu, který se stal stěžejním materiálem pro vznik této práce – tedy Sokolské župy Husovy České Budějovice, umístěné ve Státním oblastním archivu v Třeboni. V části následující se skrývá kapitola o Sokole obecně, jeho vzniku a dějinách. Po ní už ale přichází celek nejdůležitější, věnovaný samotné župě Husově. Ten se dělí na několik podkapitol, tedy na část zabývající se správou župy s podtituly týkajícími se stanov a řádů její zastřešující organizace Československé obce sokolské, samotné župy, jejich okrsků, jednot a poboček. Dále je tvořena pasáží o prostých členech (tedy o jejich povinnostech, výhodách, kategoriích apod.), definicemi jednotlivých župních činitelů, medailonky všech župních starostů a obecnými dějinami a celkovou činností župy Husovy. Poté přichází čtvrtý oddíl zachycující jednoty, které patřily do jejího župního svazku. Ten rozebírá existenci každé jednoty zvlášť a poté se věnuje jejich obecnému shrnutí. Část pátá je věnovaná sokolskému kroji a za ní následuje kapitola o sokolské žurnalistice.

V závěru se pak nachází shrnutí celé práce, za kterým je připojen seznam pramenů, literatury a periodik, seznam zkratk, příloh a samotné obrazové přílohy.

ANNOTATION

Renáta Švejcárová, *Sokol District of Hus (1890 – 1948)*, Dissertation, Institute of Archival Science and Auxiliary Historical Science as a part of College of Philosophy of The South Bohemian University, České Budějovice 209, 181 pages of script, 29 pages of hooked illustration nebo picture images (not paginated).

Referred dissertation attempts to the first more comprehensive realization of Sokol District of Hus, namely from its beginning in 1890 till the final logging off in terms of gym association's unification in 1948. The dissertation is introduced with general chapter dealing with Sokol Institution itself, but the main objective is about to line up not only its historical development, but naturally all the functioning, the administration and gym, educational and entertaining activity. Its mission rests not only in depicting sokol gymnasts, but also in further defining the main Zupa 's representatives with a view to the most important officials, then mayors, whose activities, participation in Sokol Institute and the lifetime of each of them are caught up in this script. And because the Sokol organization could run only owing to the existence of gym unions and their branches, the very part of the dissertation is devoted just to them. It also contains accompanying chapters, that are interposed in the text, and concern sokol costume, which was necessary for the representation, and sokol journalism, which was useful for communication among the particular sokol organizations.

Provided closer defining of my dissertation 's looking up, it consists of eight parts. The first one is divided into the introduction about the dissertation 's theme together with traced aims and targets and it is concluded with criticism on wells and literature, that includes the history of this fund's origin. Actually, this fund became the pivotal material for the rise of my dissertation – Sokol District of Hus in České Budějovice, situated in The State Regional Record Office in Třeboň. The chapter about Sokol Institute in general, about its rise and history, is covered in the following part. Then, the most important piece, devoted to Sokol Institute itself, is coming up. It divides into several sub – chapters, concretely a part occupying with the administration and sub – headings concerning the regulations and statutes of their roofed organization, at that time the Czechoslovakian Sokol District, together with its wards, unions and branches. Going on, this chapter is also formed with a passage about sokol' s ordinary members (let 's say about their dues, advantages, categories and so on...). Further on, we can find

there many definitions about particular Zupa 's agents, medaillons of all mayors, general history and the entire activity of Zupa Husova. Then we will get acquainted with the fourth part, catching up the belongings of Zupa 's federation, the unions. It separately analyses existence of each union and then it devotes to their general summary. The fifth part deals with Sokol costume, followed with the chapter about Sokol journalism.

There is the summary of the whole dissertation in conclusion, to which the list of wells, literature, periodicals, abbreviations, enclosures and hooked illustrations are added.

OBSAH

1. ÚVOD	
1.1. Téma diplomové práce.....	9
1.2. Hodnocení pramenů a literatury.....	12
2. HISTORIE SOKOLSTVÍ.....	20
3. SOKOLSKÁ ŽUPA HUSOVA	
3.1. Stanovy a řády upravující chod sokolských organizací.....	28
3.1.1. Fungování Československé obce sokolské.....	28
3.1.2. Fungování župy Husovy.....	30
3.1.3. Fungování okrsků župy Husovy.....	34
3.1.4. Fungování jednot sdružených v župě Husově.....	36
3.1.5. Fungování poboček župy Husovy.....	41
3.2. Kdo mohl být členem Sokola župy Husovy.....	43
3.3. Jednotliví činitelé sokolské župy Husovy.....	47
3.4. Starostové jako čelní představitelé župy Husovy.....	50
3.4.1. Josef Hezký.....	53
3.4.2. Karel Panský.....	54
3.4.3. Otokar Hirsch.....	55
3.4.4. Emanuel Bláha.....	55
3.4.5. Alexandr Korb.....	56
3.4.6. Václav Zelenka.....	56
3.4.7. František Vodňanský.....	57
3.4.8. Václav Hlaváč.....	58
3.4.9. Jan Popel / Popela.....	60
3.4.10. Emanuel Drobil.....	60
3.4.11. Jindřich Autengruber.....	62
3.4.12. Václav Hönig.....	63
3.5. Jak šly dějiny v župě Husově.....	64

4. JEDNOTLIVÉ JEDNOTY SPADAJÍCÍ DO SVAZKU ŽUPY HUSOVY A JEJICH POBOČKY	
4.1. Existence konkrétních sokolských jednotek.....	87
4.2. Obecné shrnutí sokolských spolků.....	153
5. SOKOLSKÝ KROJ PRO ČLENY ŽUPY HUSOVY.....	159
6. SOKOLSKÁ ŽURNALISTIKA A ČASOPIS ŽUPY HUSOVY.....	162
7. ZÁVĚR.....	165
Seznam zkratk.....	167
Seznam pramenů a literatury.....	168
Seznam příloh.....	178
Přílohy.....	182

1. ÚVOD

1. 1. Téma diplomové práce

Cílem mé diplomové práce je navázat na mou práci bakalářskou, ve které jsem se zabírala Sokolem v Týně nad Vltavou. Tedy pouhou jednou jednotou, u které jsem zpracovávala celý její fond a vytvářela k němu archivní pomůcku. V této diplomové práci jsem rozsah mého bádání již rozšířila ze sokolské jednotky na větší sokolskou organizaci, na jihočeskou župu Husovu, tedy Sokol sdružující pod sebou desítky samostatných jednot i závislých poboček. Jejich počet zde nelze konkrétně vyčíslit, neboť jejich stav se každým rokem měnil.¹

Literatura, která by se konkrétně župě Husově věnovala, neexistuje, a tak se předkládaná diplomová práce opírá výhradně o archivní materiál ze Státního oblastního archivu v Třeboni, Státního okresního archivu v Českých Budějovicích, Státního okresního archivu v Českém Krumlově, Státního okresního archivu v Jindřichově Hradci, Archivu oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea v Praze a Národního archivu v Praze. Velká část informací pochází i z různorodých periodik, a to nejen sokolských. Některé obecné údaje nebo naopak detaily k některým problémům budu pak popřípadě dohledávány v literatuře. Fond samotné župy Husovy je uložen ve Státním oblastním archivu v Třeboni. K tomu bude v Úvodu také zpracováno pár řádek o jeho původu, díky nimž se tak budeme moci dozvědět o osudech tohoto pramene více.

Tuto diplomovou práci zahajuje kapitola o historii sokolství, neboť bylo budoucímu čtenáři potřeba zajistit nejprve obecné vědomí o Sokolu. Jak, kde a proč vznikl, jak se rozvíjel, kdy zažíval období rozkvětu a kdy naopak upadal, co dělal a jak pracoval. K uzavření kapitoly úplným zánikem Sokola se však práce nedostala, neboť ten je stále aktivní. Po tomto oddílu už celou část týkající se samotné župy Husovy otevírá text, věnovaný stanovám a řádům celé sokolské organizace. Jedním z úkolů práce totiž je přiblížit fungování celé zastřešující organizace sokolstva, tedy Československé obce sokolské, nazývané též pražským ústředím, ústředím nebo pouze Obcí, dále jí podřízených župních celků se zaměřením na župu Husovu a menších jednotek župy Husovy, tedy jejích okrsků a jednot. Opomenout nelze ani pobočky, které případně pod

---

¹ Příloha č. V.

jednotlivými jednotami vznikaly. V této části tedy budou zachyceny povinnosti všech těchto sokolských složek vůči jim nadřízeným i podřízeným celkům, jejich správu, a tedy valné hromady, výbory a fungování jednotlivých sborů jako byl ten cvičitelský nebo vzdělávací. Na kapitulu zachycující celou vnitřní strukturu Sokola pak navážou řádky snažící se přiblížit, který jedinec se vlastně příslušníkem Sokola a konkrétně župy Husovy mohl stát, jaké měl povinnosti a jaké naopak výhody. Práce se snaží i vysvětlit, na jaké kategorie členstva se Sokol dělil či jaká byla sociální skladba lidí do Sokola se hlásících. Po kapitole, týkající se prostého členstva pak naváže část o hybatelích celé župy. V ní budou blíže definováni přední představitelé, kteří se nacházeli v čele župy Husovy, tedy starosta, náměstek starosty (místostarostou), náčelník, náčelnice, vzdělávatel, jednatel, pokladník, účetní, správní sbor a hospodářský a účetní dozorce. Z těchto čelních představitelů byl nejvýznamnější postavou Sokola samozřejmě starosta, tudíž v části navazující bude tento sokolský funkcionář rozebrán podrobněji s tím, že budou vytvořeny i jednotlivé medailonky všech dvanácti starostů župy Husovy – Josefa Hezkého, Karla Panského, Otokara Hirsche, Emanuela Bláhy, Alexandra Korba, Václava Zelenky, Františka Vodňanského, Václava Hlaváče, Jana Popela / Popely, Emanuela Drobila, Jindřicha Autengruber a Václava Höniga. Tito jednotliví sokolští pohlavárové budou tedy na základě údajů z archivů či knihoven představeni nejen jako sokolští příslušníci, ale bude ukázán i jejich osobní, profesní a popřípadě politický či literární život. Umístění starostů v textu bude odpovídat jejich funkčním obdobím a v případě, že byl některý z nich na pozici starosty volen opakovaně, bude uveden na místo dle jeho prvního jmenování. Když už budou nastíněna pravidla, řády, vedení a celé fungování této jihočeské sokolské organizace, pustí se práce do její samotné činnosti a jejího historického vývoje. Bude tedy vysvětlovat, jak se župa vyvíjela od svého zrodu v roce 1890 až po pro ni nešťastný proces sjednocování tělovýchovných spolků v roce 1948, který způsobil její zánik. Bude se snažit zachytit, jak se v jejím čele konkrétně střídali různí čelní představitelé, kterých akcí, jenž Sokolové nazývali podniky, se zúčastnila a které naopak sama pořádala, kdy si postavila svůj vlastní sokolský stánek a na jakých místech do té doby cvičila či jak se v průběhu let rozrůstala a popřípadě dělila na více celků. Celkově se tedy pokusí vykreslit nejen její činnost tělocvičnou, ale i vzdělávací a zábavní. A poněvadž by župa Husova nemohla vůbec fungovat bez existence jednotlivých jednot, neboť právě ony ji tvořily, bude věnována pozornost na dalších stránkách jednotám a jejich pobočkám v župě sdruženým. Nejprve budou obecně charakterizovány jednoty jako takové, a pak se tato práce k jednotlivým

jednotám a pobočkám jmenovitě rozepíše. Pokud se jí k nim podaří nalézt dostatečný materiál, pokusí se zobrazit jejich dějinný vývoj. Členové všech spolků se ve většině případech mohli pyšnit svými „uniformami“, a tak ani Sokol nemohl v této oblasti zůstat pozadu. Tudiž pár odstavců bude sepsáno i k sokolskému kroji župy Husovy s doplněním barevnými přílohami pro lepší představivost. Velmi důležitou součástí celého sokolského řetězce byla schopnost komunikace mezi jeho jednotlivými jednotkami, které byly od sebe často hodně vzdáleny. A právě zde našla sokolská žurnalistika velkého uplatnění – předposlední text je tedy určen právě jí se zaměřením na časopis vydávaný od roku 1911 do roku 1941 samotnou župou Husovou – na Věstník sokolské župy Husovy.

1. 2. Hodnocení pramenů a literatury

Písemný i obrazový materiál, který jsem použila k sepsání mé diplomové práce, lze rozdělit do tří oddílů, a to podle druhu. To znamená na literaturu, které k tomuto hlavnímu tématu moc není, na prameny uložené v archivech, tedy ve Státním oblastním archivu v Třeboni, Státním okresním archivu v Českých Budějovicích, Státním okresním archivu v Českém Krumlově, Státním okresním archivu v Jindřichově Hradci, v Archivu Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea a v Národním archivu. Třetí skupinou, do které jsem nahlížela, jsou pak periodika, která se v mé práci vyskytují ve větším množství právě z toho důvodu, že literatury k tomuto tématu je poskromnu.

Celá tato práce se nejvíce opírá o archivní prameny. Stěžejním fondem pro bádání se mi stala *Sokolská župa Husova České Budějovice*, uložená ve Státním oblastním archivu v Třeboni.² Část jeho názvu byla pak použita i pro pojmenování diplomové práce. Fond *Sokolská župa Husova České Budějovice*³ je tvořen materiálem, který vznikl z činnosti vlastního župního výboru a z písemného styku mezi župou a ústředím České obce sokolské v Praze a mezi župou a jejími jihočeskými jednotami či pobočkami. Jeho časový rozsah je dán dobou existence župy, tedy roky 1890 až 1948, samozřejmě se ale i zde mohou nalézt písemnosti toto rozmezí přesahující. Samotný fond je ve Státním oblastním archivu v Třeboni označen datací 1891 – 1949, neboť k 1. lednu 1949 župa Husova, kvůli slučování tělovýchovných organizací, zanikla. U inventáře, který je k fondu zpracován, je ale dána časová hranice 1898 – 1949. Obsahově je fond určen rozsahem činnosti župy Husovy a jejími kompetencemi.

Tento fond vznikl, podobně jako spousta jiných fondů, pouhým živelným hromaděním spisů, které byly po jejich vyřízení přemísťovány do registratury. Jeho současný stav je jen torzem původní spolkové registratury. Ta nejvíce utrpěla právě za okupace, kdy byla zabavena gestapem a velká část spisovny se tak už do rukou sokolské župy Husovy nikdy nevrátila. Župní kancelář vedl od 1. května 1921 placený tajemník, od kterého ji ve třicátých letech převzal župní matrikář. Svého archiváře měla ale župa také. Původně byl fond župy Husovy uložen společně s knihovnou a archivem Sokola

---

² Státní oblastní archiv (dále SOA) Třeboň, Inventář Sokolské župy Husovy České Budějovice; TMTÉŽ, Sokolská župa Husova České Budějovice.

³ TAMTÉŽ.

České Budějovice v Okresním archivu v Českých Budějovicích, ten ho pouze částečně roztřídil a zakartonoval, ale ve skutečnosti fond zůstal až do převzetí Třeboní - v roce 1962 - neuspořádán. Tam ho v lednu 1863 uspořádali třeboňští archiváři z I. oddělení – Bohumil Pozníček a Růžena Hezlová a opatřili ho inventářem, ke kterému úvod vypracoval O. Šeda. Pracovníci archivu rozdělili materiál župy Husovy na knihy a spisy, přičemž spisy tvořilo šest skupin:

I. Ústředí ČOS

II. Záležitosti župního vedení

III. Statistika

IV. Styk župního vedení s jednotami

V. Slety

VI. Dokumentace

Tyto skupiny se dále dělily na podskupiny. Co se vnitřní skartace týče, probíhala velmi opatrně a skartovány byl pouze bezvýznamné spisy. V konečné fázi je fond tvořen 25 knihami a 21 kartony spisového materiálu. V současné době se v něm tedy nachází 2, 65 bm zpracovaného materiálu a 0, 33 bm, které na zpracování a zinventarizování teprve čekají. Fond je tedy částečně přístupný.

Při zpracování existence celé župy, jejích okrsků, jednot a poboček, jejich správy, tělovýchovné, vzdělávací, zábavní činnosti, představení župních činitelů i prostých členů, sokolského kroje i sokolské žurnalistiky jsem archivní materiál župy Husovy doplňovala zprávami i z jiných archivů. Např. ze *Sbírky Sokol*, uložené v Archivu Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea v Praze, kde jsem kromě bohatého obrazového materiálu našla pouze Stanovy a řády jednot a žup, popřípadě dějiny obecného Sokola.⁴ Dále jsem použila i fondu *Sokolská župa Žižkova*, a to převážně pro zjišťování údajů o okolnostech vzniku župy Husovy.⁵ Při sestavování jejích dějin, fungování a kapitol, týkajících se jednotlivých jednot a poboček či jim nadřazeným okrsků, jsem sáhla po inventářích i celých fondech k jednotlivým

---

⁴ Archiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Inventář Sbírký Sokol; TAMTÉŽ, Sbírký Sokol.

⁵ Státní okresní archiv (dále SOkA) České Budějovice, Inventář Sokolské župy Žižkovy; SOA Třeboň, Sokolská župa Žižkova.

tělovýchovným spolkům, tedy po *T. J. Sokol I* i *T. J. Sokol II*,⁶ po *T. J. Sokol Lišov*,⁷ po *Sokole – tělovýchovné jednotě Týn nad Vltavou* a *Družstvu pro postavení a udržování Sokolovny Týn nad Vltavou*.⁸ Bez inventáře jsem se musela obejít kupříkladu u hledání údajů pro jednotu českokrumlovskou, uloženou ve Státním okresním archivu v České Krumlově, neboť její fond není uspořádaný.⁹ Při pátrání po jednotlivých jednotách jsem využila i Státního okresního archivu v Jindřichově Hradci a jeho fond *Sokol Třeboň*.¹⁰ Pokud jsem chtěla vytvořit medailonky župních starostů, už mi materiál ze Sokolské župy Husovy České Budějovice ale nestačil. Když se jednalo o župní činitele, kteří byli členy českobudějovického Sokola a pramenná základna byla tedy o něco bohatší než u starostů z jiných jednot, mohla jsem ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích ještě nahlížet do *Knih evidence obyvatel*,¹¹ do *Protokolů o úmrtí* a do různých k nim určených *Indexů*.¹² Opomenout jsem nemohla ani *Sčítání lidu* za jednotlivé roky, kdy se mi jméno některého ze starostů podařilo zjistit pouze v jedné z nich.¹³ Některé upřesňující informace jsem našla i ve *Sbírce policejních přihlášek*.¹⁴ V případě mimobudějovických starostů jsem musela pro jejich životní data a osudy do Státního oblastního archivu v Třeboni, kde jsem listovala stránkami *matrik narozených, oddaných a zemřelých*.¹⁵ Jednoho ze starostů jsem pak objevila i v *pobytových*

---

⁶ SOKA České Budějovice, Inventář T. J. Sokol I, T. J. Sokol II; TAMTÉŽ, T. J. Sokol I, T. J. Sokol II.

⁷ TAMTÉŽ, Inventář T. J. Sokol Lišov.

⁸ TAMTÉŽ, Inventář Sokol – tělovýchovná jednotka Týn nad Vltavou; TAMTÉŽ, Sokol – tělovýchovná jednotka Týn nad Vltavou; TAMTÉŽ, Družstvo pro postavení a udržování Sokolovny Týn nad Vltavou.

⁹ Státní okresní archiv (dále SOKA) Český Krumlov, Sokol – tělovýchovná jednotka Český Krumlov.

¹⁰ Státní okresní archiv (dále SOKA) Jindřichův Hradec, Sokol Třeboň.

¹¹ SOKA České Budějovice, Archiv města (dále AM) Č. Budějovice, Index ke knize evidence obyvatel; TAMTÉŽ, Kniha evidence obyvatel.

¹² TAMTÉŽ, Index k protokolu o úmrtích 1914 – 1947; TAMTÉŽ, Protokol o úmrtí 1910 – 1926; TAMTÉŽ, Protokol o úmrtí (Protokol mrtvých) 1926 – 1947.

¹³ SOKA České Budějovice, Okresní úřad České Budějovice I, Sčítání lidu 1921.

¹⁴ TAMTÉŽ, Sbirka policejních přihlášek.

¹⁵ SOA Třeboň, Sbirka matrik Jihočeského kraje, Index k matrikám narozených, oddaných, zemřelých pro Protivín 1854 – 1910; TAMTÉŽ, Index k matrice narozených pro Třeboň 1853 – 1880; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Protivín 1854 – 1890; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1850 – 1858; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1858 – 1866; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1867 – 1873; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1874 – 1880; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1880 – 1890; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1890 – 1903; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Vodňany 1832– 1889;

příhláškách pražského policejního ředitelství, umístěných v Národním archivu v Praze.¹⁶ Některé fotografie jsem objevila ve *Sbírce fotografií a pohlednic J. Dvořáka*.¹⁷ Cennou se mi stala i návštěva výstavy nazvané *140 let Sokola v Českých Budějovicích*, připravené Jihočeským muzeem v Českých Budějovicích. Naopak fond *Československá obec sokolská* z Národního archivu v Praze mi pro mou práci zaměřenou pouze na župu Husovu, tedy jednu z několika desítek žup, které Obec sdružovala, jevil podle tematického popisu jako nepřínosný.

Pokud budu mluvit o literatuře, mohu ji ještě rozdělit na literaturu, která se vyloženě zabývala sokolstvem a kterou jsem potřebovala při zpracování dějin Sokola obecně a na literaturu různorodou. Po té jsem sahala i v případě, že jsem potřebovala vysvětlit nějaký sporný údaj nebo jsem v ní dohledávala nějaké podrobnější údaje. Ze skupiny první jsem použila práci autorů Ladislava Jandáska a Jana Pelikána,¹⁸ kteří popsali historii Sokola od jeho vzniku, přes první léta jeho činnosti až do roku 1912. Na jejich tvorbu pak se stejným názvem navázal Alois Fikar,¹⁹ který ve své knize dovedl vývoj sokolstva až do roku 1941. Ve své diplomové práci jsem se opírala i o další z děl těchto autorů, tentokrát se ale Fikar²⁰ a Jandásek²¹ zabývali vývojem celého sokolstva, nesoustředili se tedy již jen na určité časové rozmezí. Samozřejmě jsem pracovala i s dílem Zlaty Kozákové – *Praha, pohyb, Sokol*,²² jejíž tvorba se ale od ostatních liší formou zpracování. Autorka v ní při popisu dějin Sokola nepostupovala podle souslednosti časové, nýbrž svou knihu členila podle jednotlivých témat. Při hledání výrazu Sokola jsem nahlédla i do *Ottova naučného slovníku*,²³ kde jsem získala obecný přehled, zahrnující však pouze události do roku 1904. Na doplnění jsem pak použila útlý svazček Karla Domorázka²⁴ a knihu Antonína Krejčího.²⁵ Práci Emanuela

---

TAMTĚŽ, Matrika zemřelých pro Třeboň 1878 – 1914; TAMTĚŽ, Matrika zemřelých pro Týn nad Vltavou 1890 – 1904; TAMTĚŽ, Matrika zemřelých pro Týn nad Vltavou 1904 – 1919.

¹⁶ Národní archiv (dále NA) Praha, Kanskripce (1850 – 1914).

¹⁷ SOKA České Budějovice, Sbirka fotografií a pohlednic J. Dvořáka.

¹⁸ Ladislav JANDÁSEK – Jan PELIKÁN, *Stručné dějiny Sokolstva 1862 – 1912*, Praha 1946.

¹⁹ Alois FIKAR, *Stručné dějiny Sokolstva 1912 – 1941*, Praha 1948.

²⁰ TÝŽ, *O sokole a sokolství*, Praha 1947.

²¹ L. JANDÁSEK, *Přehledné dějiny sokolstva*, Praha 1936.

²² Zlata KOZÁKOVÁ, *Praha, pohyb, Sokol*, Praha 1998.

²³ *Ottův slovník naučný XXIII*, Praha 1905.

²⁴ Karel DOMORÁZEK, *Dr. Miroslav Tyrš*, s.d.

²⁵ Antonín KREJČÍ, *Edvard Beneš a Sokol*, Praha 2002.

Chalupného²⁶ jsem potřebovala pouze pro dokreslení Tyršových myšlenek. Z novější literatury mohu jmenovat *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury* od tria Kossl – Štumbauer – Waic.²⁷ Většina děl, se kterými jsem pracovala, vyšla nejpozději do čtyřicátých let 20. století, při sestavování vývoje Sokola po této hranici jsem se tedy musela spokojit s menší informační základnou. Drobné údaje jsem pak v kapitole o obecné historii Sokola doplnila ještě třemi pracemi z pera Zdeňka Kárníka, který se věnoval éře prvorepublikové²⁸ a československým dějinám od Rakousko – uherského vyrovnání po vypuknutí druhé světové války.²⁹ Dále jsem použila útlou práci vydanou k šedesátiletému výročí atentátu na Heydricha Pavlem Koukalem.³⁰ Pro doplňující informace jsem sáhla i do svazku Pavly Horské³¹ či Lucie Swierczekové.³² Literaturu zaměřenou na různé tematické okruhy jsem pak využívala v případě, kdy jsem zpracovávala část, týkající se starostů župy Husovy. Čerpat bylo možné z *Památníku Sokola č. – budějovického*, vydaného k čtyřicetiletému výročí od založení Sokola I v Českých Budějovicích, neboť většina jeho členů se pohybovala i v župním vedení.³³ Zpočátku jsem hlavně prohledávala i jednotlivé roky *Besedy česko-budějovické*, zda během nich některý ze starostů do Besedy nevstoupil.³⁴ Pokud jsem zjistila, že některý byl advokátem či poslancem, dohledávala jsem ho v seznamu advokátních komor či seznamu říšských poslanců v *Batovcově almanachu*.³⁵ Drobných vět jsem se pak dopátrala i v *Albu representantů všech oborů veřejného života česko-*

---

²⁶ Emanuel CHALUPNÝ, *Sokolstvo a nová doba*, Praha 1922.

²⁷ Jiří KOSSL – Jan ŠTUMBAUER – Marek WAIC, *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*, Praha 2002.

²⁸ Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře první republiky (1918 – 1938) I. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 – 1929)*, Praha 2000; TÝŽ, *České země v éře první republiky (1918 – 1938) III. O přežití a o život (1936 – 1938)*, Praha 2003.

²⁹ TÝŽ, *Malé dějiny československé (1867 – 1939)*, Praha 2008.

³⁰ Pavel KOUKAL, *Sokolové proti Heydrichovi*, Duchcov 2002.

³¹ Pavla HORSKÁ, *Sladká Francie*, Praha 1996.

³² Lucie SWIERCZEKOVÁ, *Průvodce po archivních fondech a sbírkách Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea*, Praha 2007.

³³ *Památník Sokola č. – budějovického*, České Budějovice 1909.

³⁴ *Beseda Česko-Budějovická. V letech 1923 – 1932. K sedmdesátiletému trvání*, České Budějovice, s.d.; Karel FENZL, *Paměti Besedy Česko-budějovické od roku 1862 – 1887*, České Budějovice 1888; TÝŽ, *Paměti Besedy Česko-budějovické 1902 – 1912*, České Budějovice 1913; Vojtěch Jaroslav PUCHERNA, *Paměti Besedy Česko-budějovické 1862 - 1903*, České Budějovice 1903.

³⁵ *Politický kalendář. Schematismus, statistika a adresář zemí koruny české. Batovcův almanach*, roč. XXII, Praha 1914.

slovenského³⁶ či v případě, že někdo ze starostů napsal své dílo, podívala jsem i do něj – např. Vodňanského *Náš zápas o III. sbor*.³⁷ Pokud jsem chtěla upřesnit nějaké českobudějovické ulice nebo potřebovala porovnat jejich názvy, jenž jsem objevila v pramenech, s názvy používanými v současnosti, sáhla jsem po Kovářově knize *Ulicemi města Českých Budějovic*.³⁸ Podstatnou část života o jednom ze starostů mi odkryla kniha o Emanuelu Drobilovi – *Emanuel Drobil, Inspektor státních škol národních v Č. Budějovicích. Jeho život a dílo*.³⁹ V případě textu, věnovaného jednotlivým sokolským jednotám, u kterých nebyl příliš jasný jejich název, a to tehdy, pokud v průběhu let došlo k jejímu přejmenování, jsem jednotlivé obce dohledávala v *Retrospektivním lexikonu obcí československé socialistické republiky*.⁴⁰ Pokud se mi ani zde hledanou vesnici nepodařilo nalézt, pokračovala jsem v listování ve svazcích Profouse a Svobody *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny*.⁴¹ A protože nejvýznamnější a největší jednotou Husova župního svazku byl spolek Sokol I České Budějovice a navíc se literatura k němu alespoň sehnat dala, bylo mu ze všech jednot věnováno nejvíce stran. Tento oddíl byl kromě informací z archivních materiálů doplněn hlavně údaji z již výše zmíněného *Památníku Sokola č. – budějovického*, z knihy České Budějovice. *Obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města*⁴² či detaily z bakalářské práce Kláry Novotné.⁴³ Dodatky k českobudějovické jednotě i župě Husově jsem čerpala z *Encyklopedie Českých Budějovic*.⁴⁴ Pochopit mi dobu válečnou v obou těchto sokolských organizacích mi pomohlo dílo *Protifašistický*

---

³⁶ *Album representantů všech oborů veřejného života česko – slovenského*, Praha 1927.

³⁷ František VODŇANSKÝ, *Náš zápas o III. sbor*, České Budějovice 1909.

³⁸ Daniel KOVÁŘ, *Ulicemi města Českých Budějovic*, České Budějovice 2005; TAMTÉŽ, Jilmo 1998.

³⁹ Emanuel DROBIL, *Inspektor státních škol národních v Č. Budějovicích. Jeho život a dílo*, České Budějovice 1938.

⁴⁰ *Retrospektivní lexikon obcí československé socialistické republiky 1850 – 1970*, Praha 1978.

⁴¹ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny I*, Praha 1947; A. PROFOUS – Jan SVOBODA, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny III*, Praha 1951; TAMTÉŽ IV, Praha 1957.

⁴² *České Budějovice. Obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města*, České Budějovice 1928.

⁴³ Klára NOVOTNÁ, *Jana Zátková (1859 – 1933). Zapomenutá osobnost jihočeské historie?*, bakalářská práce, Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2008.

⁴⁴ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998; TAMTÉŽ, České Budějovice 2006.

odboj 1938 – 1945 na Českobudějovicku.⁴⁵ V této diplomové práci jsem se samozřejmě opírala i o svou bakalářskou práci, věnovanou tělovýchovné jednotě v Týně nad Vltavou, tedy v prvních letech existence župy, druhé její nejpočetnější jednotce.⁴⁶

Co se týče periodik, bylo třeba brát v potaz i jejich možnou subjektivitu, tedy např. vztah autora k Sokolu či jeho vlastenecké cítění, tedy jestli byl spíše Čech či Němec. Ale i přes to se mi noviny i časopisy staly bohatým zdrojem informací. Převážně jsem vycházela z časopisů sokolských, jako byl např. všesokolský časopis *Sokol*.⁴⁷ Díky němu jsem tedy získávala nejen obecné informace o Sokolu, ale mohla jsem si doplnit i kapitoly o dějinách a fungování župy Husovy, o pod ní sdružených jednotách či o sokolských příslušnících. V případě žup i celého sokolstva jako organizace takové jsem vycházela i z časopisu *Sokolice*,⁴⁸ *Sestra*⁴⁹ či *Sokolského sborníku*, vydaného v USA.⁵⁰ Bohatou informační základnu mi poskytla i *Ročenka sokolských činovníků*.⁵¹ Protože si župa Husova vydávala svůj vlastní časopis – *Věstník sokolské župy Husovy*, bylo mou povinností pracovat i s ním,⁵² stejně tak jsem využila i *Výroční zprávu župy Husovy* za rok 1947.⁵³ Poté jsem prolistovala i některé jiné župní časopisy, drobné informace jsem našla např. ve *Věstníku sokolské župy Žižkovy*⁵⁴ či *Věstníku sokolských*

---

⁴⁵ Miloslav PECHA – Stanislav ŠMÍD – Václav VONDRA, *Protifašistický odboj 1938 – 1945 na Českobudějovicku*, České Budějovice 1986.

⁴⁶ Renáta ŠVEJCAROVÁ, *Sokol v Týně nad Vltavou 1886 – 1952*, bakalářská práce, Ústav archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2007.

⁴⁷ *Sokol*, roč. I, č. 9, 1871; TAMTÉŽ, č. 17; *Sokol*, roč. II, č. 5, 1872; TAMTÉŽ, č. 14; *Sokol*, roč. III, č. 3, 1873; TAMTÉŽ, č. 10; TAMTÉŽ, č. 11; TAMTÉŽ, č. 18; *Sokol*, č. 1, 1891; TAMTÉŽ, č. 17; *Sokol*, roč. XXXIX, č. 6, 1913; TAMTÉŽ, č. 9; TAMTÉŽ, č. 10 – 11.

⁴⁸ *Sokolice*, 1918, roč. VI, č. 10 – 12.

⁴⁹ *Sestra*, 1918, roč. II, č. 3.

⁵⁰ *Sokolský sborník*, Perth Amboy, N. J. 1924.

⁵¹ *Ročenka sokolských činovníků*, roč. I, 1923; TAMTÉŽ, roč. III, 1926; TAMTÉŽ, roč. XII, 1940; TAMTÉŽ, roč. XIII, 1941.

⁵² *Věstník sokolské župy Husovy*, roč. I, č. 1, 1911; TAMTÉŽ, č. 2, 1911; *Věstník sokolské župy Husovy*, Památník krajového sletu, roč. IX, 1924; *Věstník sokolské župy Husovy*, roč. IX, č. 7, 1. června 1924; TAMTÉŽ, roč. X, č. 10, 1925; TAMTÉŽ, roč. XVIII, č. 1, 2. ledna 1933; TAMTÉŽ, č. 2, 1. února 1933; TAMTÉŽ, č. 4, 10. dubna 1933.

⁵³ *Výroční zpráva sokolské župy Husovy*, 1947.

⁵⁴ *Věstník sokolské župy Žižkovy*, s. d. (1897).

žup Jana Máchala, Krále Jiřího, Pernštejnské a Vyškovské Milíčovy.⁵⁵ Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích mi pak poskytl dostatek informací, jak pro samotnou jednotu, které byl určen, tak pro činnost sokolské župy Husovy, její fungování i běh jejích jednot, župní starosty i prosté členy a dokonce i pro žurnalistiku, neboť v něm byly po částech tištěny i Stanovy jednot.⁵⁶ Co se týče publicistiky, sáhla jsem nejen pro noviny regionální, ale i celorepublikové s regionální mutací. Pro dějiny Sokola jsem upotřebila příspěvku o Sokole, otištěného v jihočeské příloze Mladé fronty Dnes,⁵⁷ kde se vyskytovaly jak informace základní, tak doplňující. V případě *Práva lidu* z roku 1947 se mi pak podařilo objevit portrét jednoho ze starostů či informaci o slavnostním otevření sokolovny na Sokolském ostrově.⁵⁸ Z novinových článků se mi pak v těch, vztahujících se k Sokolu, povedlo vypátrat zmínku o životě a úmrtí župního starosty v periodiku *Republikán*.⁵⁹ Odstavec probírající stejnou událost jsem našla i v druhé kategorii publicistiky, a to v *Jihočeských listech*.⁶⁰ Z novinových plátků pro jednotlivé regiony zmiňuji *Českobudějovické listy*,⁶¹ *Českokrumlovský regionální deník*⁶² či *Trhosvinenské listy*.⁶³

---

⁵⁵ Věstník sokolských žup Jana Máchala, Krále Jiřího, Pernštejnské a Vyškovské Milíčovy, roč. XXXII, č. 4, 1947.

⁵⁶ Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích, roč. I, č. 3, 15. února 1927; TAMTÉŽ, č. 4, 1. března 1927; TAMTÉŽ, č. 5, 15. března 1927; TAMTÉŽ, č. 20, 15. prosince 1927; Zpravodaj, roč. II, č. 1, 1. ledna 1928; TAMTÉŽ, č. 19 - 20, 15. prosince 1928; Zpravodaj, roč. III, č. 2 - 3, 1929; TAMTÉŽ, č. 18, 1929; Zpravodaj, roč. IV, č. 1, 15. ledna 1930; TAMTÉŽ, č. 9 - 10, 19. listopad 1930; Zpravodaj, roč. VII, č. 1, 13. ledna 1933; TAMTÉŽ, č. 2 - 4, 1933; TAMTÉŽ, č. 5, 1933; TAMTÉŽ, č. 8, 1933; TAMTÉŽ, č. 9, 1933; TAMTÉŽ, č. 10, 1933; Zpravodaj, roč. VIII, č. 1 - 3, 20. ledna 1934; TAMTÉŽ, č. 4, 5. března 1934; TAMTÉŽ, č. 5, 28. dubna 1934; TAMTÉŽ, č. 6, 25. května 1934; TAMTÉŽ, č. 7 - 8, 21. září 1934; TAMTÉŽ, č. 9, 26. října 1934; TAMTÉŽ, č. 11 - 12, 29. prosince 1934; Zpravodaj, roč. IX, č. 1 - 3, 26. ledna 1935; TAMTÉŽ, roč. X, č. 11 - 12, 29. prosince 1936; TAMTÉŽ, roč. XII, č. 1 - 3, 27. ledna 1938; TAMTÉŽ, roč. XIII, č. 1 - 3, 4. února 1939; TAMTÉŽ, roč. XIV, č. 1 - 3, 26. ledna 1940; TAMTÉŽ, č. 4, 28. března 1940; TAMTÉŽ, č. 5, 20. dubna 1940; TAMTÉŽ, č. 7, 1. července 1940; TAMTÉŽ, č. 9, 1. listopadu 1940; Zpravodaj, roč. XV, č. 1 - 3, 15. ledna 1941; TAMTÉŽ, č. 4, 1. března 1941.

⁵⁷ Mladá fronta Dnes, příloha Jižní Čechy Dnes, roč. 13, č. 40, 16. února 2002.

⁵⁸ Právo lidu, roč. 50, č. 138, 14. června 1947; TAMTÉŽ, č. 139, 15. června 1947.

⁵⁹ Republikán, roč. II, č. 53, 4. července 1920.

⁶⁰ Jihočeské listy, roč. 26, č. 52, 3. července 1920; TAMTÉŽ, č. 53, 7. července 1920.

⁶¹ Českobudějovické listy, roč. 14, č. 210, 7. září 2005.

⁶² Českokrumlovsko regionální deník, roč. IV, č. 26, 2. července 1993.

2. HISTORIE SOKOLSTVÍ

Nejsilnějším tělovýchovným celkem na našem území byl Sokol, následovaný spolkem Deutscher Turnverband (DTV), Dělnickou tělovýchovnou jednotou (DTJ), na čtvrté pozici se umístil katolický Orel, za ním Arbeiter Turn- und Sportverband in der Tschechoslowakischen Republik (ATUS) a poslední místo obsadily židovské tělovýchovné jednoty Makkabi.⁶⁴ Sokol byl tedy bez pochyb největší českou organizací vůbec.

Dalším prvenstvím byl i jeho zrod. Vznikl jako první český tělocvičný spolek ještě na území Rakousko – Uherska po uvolnění politických poměrů v šedesátých letech, kdy na scénu přicházela řada vlasteneckých spolků. Ustanoven byl na první valné hromadě v Malypetrově tělocvičném ústavu v Panské ulici v Praze, která se konala 16. února 1862. Této schůze se zúčastnilo 75 členů, kromě dvou hlavních aktérů - Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera – byli přítomni např. i bratři Grégrové či Emanuel Tonner. JUDr. Julius Grégr uveřejnil v Národních listech pozvání: *„Vstoupit může každý, bez rozdílu stavu...příležitost zdravého cvičení těla... umělce, obchodníky, průmyslníky a takové řemeslníky, kteří za svým povoláním málo příležitosti mají tělu svému dostatečného poskytnouti pohybu. Též studentsvo naše k četnému vyzýváme přistoupení.“*⁶⁵ Jako historicky prvního starostu zvolili Jindřicha Fügnera, Miroslav Tyrš obsadil pozici místostarosty. Ten zřejmě zastával i funkci náčelníka, jak ve své knize uvádí Lucie Swierczeková.⁶⁶

Ještě téhož roku se ustavilo dalších osm jednot,⁶⁷ neboť národ pocítil v Sokolu oporu ve svém národně – osvobozeneckém úsilí a viděl v něm ochránce před národnostním útlakem. Velký význam v rozvoji sokolství měl i Tyršův článek *Náš úkol*, směr a cíl, který publikoval v časopise Sokol v roce 1871. Jeho myšlenky mají pro Sokol platnost dodnes. Už od počátku byl zaváděn do dění spolku pevný řád, který se týkal nejen uspořádání tělocvičny, ale i cvičebního rozvrhu, rozdělení družstev, řádu cvičitelského sboru, jednacního řádu atd. Miroslav Tyrš o obsahu sokolství prohlásil:

---

⁶³ Trhosvinenské listy, roč. XIII, č. 2, 2003.

⁶⁴ Z. Kárník, *České země v éře první republiky (1918 – 1938) I. Vznik*, s. 536 – 539.

⁶⁵ Z. KOZÁKOVÁ, *Praha*, s. 14.

⁶⁶ L. SWIERCZEKOVÁ, *Průvodce*, s. 56.

⁶⁷ Byly to Brno, Jaroměř, Jičín, Kolín, Kutná Hora, Nová Paka, Příbram a Turnov.

„Znamená prozatím tolik, co tělesné a zčásti i mravní vychování a šlechtění všeho národa československého, odchování jeho k síle, statečnosti, ušlechtilosti a brannosti zvýšené.“⁶⁸

Název Sokol však nebyl oficiální, pouze se tak Tělocvičné jednotě Pražské přezdívalo, aby se celá jednota nedostala do sporu s rakouskými úřady, protože Sokoly byli nazýváni jihoslovanští hrdinové. S pojmenováním Sokol přišel E. Tonner, ale do stanov se tento název dostal až v roce 1864.⁶⁹

První cvičební hodina⁷⁰ byla s počtem 60 cvičenců a 10 cvičitelů zahájena již 5. března 1862. Po čase, když se Sokol rozrostl, pořádaly se závody, a to nejen na úrovni jednot, ale i později vzniklých žup a okrsků. Sokolové se účastnili různých přeborů Československé obce sokolské (později uváděna jen jako ČOS nebo Č. O. S.), všesokolských sletů i mezinárodních závodů (na nich nás reprezentovali např. Šupčík, Vácha, Hudec, Gajdoš, Děkanová).⁷¹ Dne 11. května se konal první výlet na Závist u Zbraslavi. Výlety a zájezdy byly součástí Sokola již od začátku, protože zlepšovaly zdatnost cvičenců. Účastnili se jich jak členové činní, tak i přispívající, kteří do jednoty vstupovali jen pro sympatie k sokolské vlastenecké myšlence.⁷² Následujícího měsíce, 1. června 1862, se v sále u Apolla konalo první veřejné cvičení,⁷³ při jehož příležitosti

---

⁶⁸ E. CHALUPNÝ, *Sokolstvo*, s. 9.

⁶⁹ Z. KOZÁKOVÁ, *Praha*, s. 15.

⁷⁰ Cvičení sokolů probíhalo formou cvičebních hodin.

⁷¹ Mladá fronta Dnes, příloha Jižní Čechy Dnes, roč. 13, č. 40, 16. února 2002, s. D/6 – křestní jména nebyla uvedena.

⁷² Členové Sokola se už od vzniku organizace dělili na členy činné a členy přispívající. Skupinu první tvořila větší část Sokolů a narozdíl od členů přispívajících se aktivně podílela na různých veřejných cvičeních.

⁷³ E. CHALUPNÝ, *Sokolstvo*, s. 11 - Tyrš v řeči o veřejném cvičení v roce 1869 prohlásil: *„Veškerých zvyků národních, dotýká se činnost naše, neboť jejím úkolem je, souměrně cvičit tělo a tím zachovati zdraví a tělesnou svěžest i do starších let každého jednotlivce; tím nejen veškerém život zmohutní, ale i odstraní zbytečné příkré protivy mezi mládeží a pokolením starším, protože starší bratři nebudou zkosnatěli a zachovají si pružnost mladistvou. Sokolský tělocvik je tedy zároveň hygienou duševní, rozmnožením a osvětlením životní síly občanů i národa z nich složeného. Tím již liší se od oněch sportů, které dbají o vrcholné výkony (rekordy) v jednotlivých oborech tělocvičných, ale zanedbávají souměrný výcvik celého těla; neboť překoná-li někdo třeba světový rekord v kterémkoli oboru jednotlivém, nevyvíčiv souměrně celé tělo své, například zvítězí-li v kopané, běhu nebo v jízdě na kole a přitom nechá zakrnět paže, nijak nevyhovuje požadavku celkové výchovy tělesné ani duševní rovnováhy a svěžesti z této výchovy plynoucí.“*

byl zároveň uveden nový prapor.⁷⁴ Autorem byl Josef Mánes a při jeho rozvinutí se matkou praporu stala Karolína Světlá. Dalším pojítkem bratrů – jak se členové Sokola nazývali - se stal i sokolský kroj, navržený také Mánesem: tvořila ho červená garibaldiiovská košile, rezné kalhoty, kazajka a kulatý klobouk zdobený kokardou s pérem. Největší slavností pro pražské Sokolníky ale bylo postavení vlastního stánku roku 1865, o který se postaral J. Fügner.⁷⁵ Sokol však nezaostával ani po stránce společenské, proto se od 25. února 1865 konaly později velmi oblíbené maškarní bály, které Sokolové nazvali šibřinky. Ale ani stránka kulturní jim nebyla cizí, o tu se starala divadla, loutková divadla, později i kina, pořádaly se různé večery a navštěvovaly pěvecké spolky.

Co se týče ženského tělocviku, mohlo něžnější pohlaví naší populace zpočátku cvičit jen pod vedením německých cvičitelů. Ale už v roce 1863 přišel M. Tyrš s návrhem tělocvičného ústavu pro dívky a o šest let později se tomu samému člověku podařilo založit Tělocvičný spolek paní a dívek pražských,⁷⁶ jehož první starostkou se stala spisovatelka Sofie Podlipská a hlavní cvičitelkou Tyršova žačka Klemeňa Hanušová. Později se Tělocvičný spolek paní a dívek pražských přejmenoval na ženský odbor Sokola pražského.⁷⁷ Úsilí o emancipaci žen v oblasti tělocviku se vyplatilo až roku 1901, kdy na IV. sokolském sletu vystoupila i složka ženská. O deset let si pak ženy vynutily i samostatnou ženskou komisi v ČOS.⁷⁸ Ta pak konečně v květnu 1914 přiznala ženám právoplatné členství v Sokole a postavila je na stejnou úroveň s muži. V roce 1919 byla první náčelnicí ČOS zvolena Milada Malá. Ženského kroje se dočkaly cvičenky až na VII. sletu, v roce 1920.

Již rok po založení Sokola vynakládal Tyrš snahy vytvořit společný orgán pro všechny tělocvičné spolky. Rakouská vláda mu to ale překazila.⁷⁹ Nezabránila však

---

⁷⁴ Uložen v Tyršově muzeu v Praze.

⁷⁵ L. SWIERZEKOVÁ, *Průvodce*, s. 56 – zde je zveřejněn pro otevření rok 1965, zřejmě se ale jedná o chybu tisku, a tak uvádím rok 1865.

⁷⁶ *Sestra*, 1918, roč. II., č. 3, s. 25.

⁷⁷ *Sokolice*, 1918, roč. VI., č. 10 – 12, s. 151.

⁷⁸ Její předsedkyně Eliška Roudná mohla v předsednictvu zasedat alespoň jako hlas poradní.

⁷⁹ L. JANDÁSEK, *Přehledné dějiny*, s. 57: „Protože § 10 shromažďovacího zákona z 15. listopadu 1867 dával spolkům právo sdružovati se v jednoty (*Verbände*), nikdo nečekal zákazu, jehož se jednotě dostalo 8. května 1868; zamýšlený spolek prý nemá účelu napomáhati tělocviku, nýbrž utvořiti jednotu převládajícího směru národního a tím se řadí mezi spolky politické, jimž zakázáno jest zřizovati mezi sebou jednoty.“

tomu, že se jednoty stejně začaly sdružovat do žup. Jednou z prvních byla župa Tyršova, založená roku 1884, kterou v průběhu let následovaly i župy další.⁸⁰ Až o pět let později byla v březnu 1889 ustavena Česká obec sokolská (ČOS),⁸¹ Morava se samozřejmě nenechala zahanbit, a tak v roce 1892 vytvořila Moravskoslezskou obec sokolskou. Čtyři roky nato se ale obě obce spojily v jednu, nazvanou Svaz československého sokolstva. Ke konečnému označení se dopracovaly až v roce 1904, kdy se přejmenovaly na Českou obec sokolskou. Po roce 1918 vyměnily obec českou za československou. Protože byla ČOS hlavním orgánem, pořádala volební schůze nebo valné sjezdy. Těch bylo sice za celou její působnost pouhých osm, ale měly velký význam. Na prvním sjezdu, konaném v roce 1895, přijali účastníci tzv. svatováclavskou rezoluci.⁸²

Velkým neštěstím pro sokolstvo byl 15. listopad 1865, kdy zemřel Jindřich Fügner, jeden ze zakladatelů a hlavně sponzorů. Finanční krizi se ale naštěstí podařilo vyřešit za přispění Tyrše, Žižky a bratrů Černých. Válečný rok 1866 ochromil činnost Sokola, všechny jednoty byly oslabeny a mnohé z nich roztrženy. Ani následující roky se nejevily lépe, byly ve znamení politických persekucí a činnost sokolstva byla omezována. V březnu roku 1871 existovalo na území Čech celkem 94 jednot, na Moravě pouhých 15.⁸³ V témže roce, po vydání svých Základů tělocviku, začal Tyrš vydávat i časopis Sokol. Ne však nadlouho, roku 1877 toto sokolské pojitko přestalo vycházet a jeho činnost byla obnovena Tyršem až v roce 1881. Nebyl to však jediný časopis, kromě něj se pro Sokoly tiskly i Sokolský věstník, Sokolice, Sokolské besedy, Sokolský vzdělavatel, Cvičitel, Cvičitelka a pro mládež Poupě, Jaro, Nazdar, Vzkříšení, obrázkový Jas a další. O vydávání či odběr časopisů se staral sokolský vzdělavatel,⁸⁴ stejně tak jako měl na starost knihovnu, přednášky, kulturní a společenskou činnost a vůbec celkový rozvoj člověka.

---

⁸⁰ Viz také s. 26, 27, 32 nebo 35.

⁸¹ A. FIKAR, *O sokole*, s. 29: „V roce 1888 konečně úřady schválily stanovy České obce sokolské...Ustavující schůze, jíž se zúčastnili zástupci všech tehdejších 11 žup z Čech, se konala v březnu 1889. Starostou zvolen JUDr. Jan Podlipný, jednatelem JUDr. Frant. Čížek.“

⁸² Z. KOZÁKOVÁ, *Praha*, s. 26: „Sokolové vyhlásili snahu o zevšeobecnění tělocviku tak, aby se tento stal pokud možno majetkem všeho lidu českého. K čemuž pracovati příhodnou volbou cvičení jednoduchých, všem vrstvám přístupným, jež bez velkého nákladu nebo příprav lze prováděti.“

⁸³ Sokol, 1871, roč. I, č. 9, s. 74.

⁸⁴ Jeden z volených funkcionářů Sokola.

Velkým úspěchem bylo roku 1882 uspořádání prvního všesokolského sletu na Střeleckém ostrově, což způsobilo nárůst počtu jednot. Tento slibný rozvoj se ale na moment zastavil, neboť 8. srpna 1884 zemřel i druhý otec Sokola Miroslav Tyrš. Základy tělocvičné jednoty byly ale už tak hluboce zakořeněné, že se touto smutnou událostí Sokolové nenechali skolit a začali budovat nové župy a nové tělocvičny. Na rok 1887 byl pro zopakování úspěchu svolán druhý slet, tento pokus byl ale bohužel vládou zmařen, a tak se nový slet uskutečnil až roku 1891 v Praze u příležitosti zemské jubilejní výstavy. Čtyři roky nato ho následoval slet třetí, na Letenské pláni tehdy cvičilo 4 300 Sokolů. Obou těchto sletů se účastnili i zástupci francouzských gymnastů, díky čemuž se zlepšily vztahy Sokola s cizinou a kromě slovanských zemí se pak podnikala spousta zájezdů i do Francie. Také IV. slet dokázal neobyčejný vzrůst, uspořádán byl v Praze roku 1901 a tehdy na Letné stálo už 12 000 členů. Na významu mu přidala účast městské rady pařížské v čele s jejím předsedou Louisem Daussetem, která zapříčinila užší přátelský styk mezi Prahou a Paříží.⁸⁵ V roce 1907 se konal další slet, v pořadí již V., po kterém byl na trh uveden „úřední sokolský odznak Na stráž podle návrhu prof. St. Suchardy, který se potom stal snad nejrozšířenějším českým spolkovým odznakem“.⁸⁶ Sletu se zúčastnila velká část cvičenců ze slovanských zemí. O rok později se vytvořil Svaz Slovanské sokolstvo (SSS), ve kterém se sdružily jednoty z Čech, Bosny a Hercegoviny, Bulharska, Chorvatska, Polska a Slovinska, a tak se následující VI. slet konaný roku 1912 v Praze stal prvním sletem slovanského sokolstva.⁸⁷ V roce 1911 překročila sokolská organizace počet 100 000 členů, ve všech sdružených jednotách bylo 89 229 mužů a 17 148 žen.⁸⁸ „Když se v roce 1913 Sokol Pražský, který do této doby jako mateřská jednota s 2 297 členy byl postaven organizačně na roveň sokolským župám, rozhodl, že dobrovolně přistoupí do župního svazku, byl podán výboru ČOS návrh na novou úpravu župního zřízení v pražském kraji.“⁸⁹ Návrh byl 8. prosince schválen, a tím k župě Barákové, Podbělohorské, Jungmannově a Středočeské přibyla ještě nová župa Pražská. Také Brněnská župa Rastislavova se v té době rozdělila na Máchalovu a Vaníčkovu.

---

⁸⁵ P. HORSKÁ, *Sladká Francie*, s. 104 – 119.

⁸⁶ L. JANDÁSEK – J. PELIKÁN, *Stručné dějiny*, s. 59.

⁸⁷ Za první světové války se aktivita SSS utlumila, ale ve 20. a 30. letech dosáhl velkého rozkvětu, druhou světovou válku však Svaz nepřežil.

⁸⁸ Sokol, 1913, roč. XXXIX, č. 6, s. 203.

⁸⁹ A. FIKAR, *Stručné dějiny*, s. 14.

Za první světové války tvořili Sokolové velkou část našeho prvního vojska – československých legií. Vlastenecká náplň Sokola byla ale trnem v oku všech totalitních režimů, a tak byl 21. května 1915 starosta JUDr. Josef Scheiner obviněn ze spolupráci s tzv. Mafií, uvězněn a v listopadu byla celá Česká obec sokolská rakouskými úřady zakázána. Za těchto okolností se Sokolové snažili alespoň finančně podporovat odboj v zahraničí v čele s T. G. Masarykem a měli i svůj podíl na vzniku české vojenské skupiny Nazdar ve Francii. V roce 1917 se začalo Sokolstvu dařit lépe, i když práce v jednotách úplně neustala nikdy.⁹⁰ Práci odvedených mužů vykonávaly ženy, zastávaly různé funkce a cvičily žáky i dorost. A aby se pomoc dostala tam, kde bylo nejhůř, ustavila Renáta Tyršová z podnětu spisovatelky Růženy Svobodové národní pomocné sdružení České srdce, které zachraňovalo obyvatelstvo trpící hladem, hlavně tedy děti. Ve dnech převratu v říjnu 1918, kdy ještě neexistovala policie samostatné republiky, vytvořil Sokol tzv. Národní stráž, které zabránily chaosu a rabování. První slet po válce, VII. v řadě, se uskutečnil v roce 1920 a na Letnou se tehdy přijelo podívat půl milionu diváků. Dne 28. října 1923 byl u příležitosti oslav položen pamětní kámen Tyršovu domu v Praze, do kterého byly vloženy pergamenové listy všech žup. „Věstník sokolský tenkrát uspořádal soutěž na nejlepší odpověď k otázce *Který projev sokolských žup u příležitosti kladení pamětního kamene k Tyršovu domu byl nejvýstižnější a proč?*“ Nejvíce hlasů dostal projev župy Husovy tohoto znění: „*Nechť v tomto domě sídlí vždy Husova pravda, Žižkova síla a Chelčického lidskost*“.⁹¹ Toho roku měl Sokol již 603 903 členů.⁹² O tři roky později byl zorganizován VIII. všesokolský slet, tentokrát už ale na Strahově, jehož součástí byly také první sletové lyžařské závody v Jilemnici. Sté výročí narození M. Tyrše a 70 let trvání Sokola bylo oslaveno na IX. sletu v roce 1932. Největšího počtu žup dosáhla Č. O. S. v roce 1937, celkem jich pod ní spadalo 52, což znamenalo 3 081 jednot a 818 642 členů.⁹³ Než začala válka, stihli ještě bratři na Strahově v době fašistické hrozby uspořádat roku 1938 jubilejní X. slet. Mezi oběma válkami zažíval Sokol zlatý věk, jakmile ale začala druhá světová válka, bylo zatčeno asi 13 tisíc Sokolů. Mnichovské dohody způsobily velké ztráty i Sokolu, na území, které Němci zabraly, se nacházela sídla 455 sokolských

---

⁹⁰ V době válečné se vedení v Sokole a jeho činnost snažily alespoň částečně zastávat ženy.

⁹¹ A. FIKAR, *Stručné dějiny*, s. 55.

⁹² Z. KÁRNÍK, *Malé dějiny*, s. 198.

⁹³ Archiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Inventář Sbírkový Sokol, s. 3.

jednot se 120 sokolovny, 232 letními cvičišti, 77 pozemky na stavbu sokoloven, 53 biografy a třemi horskými chatami. Celková částka o kterou tak Sokolové přišli, se vyšplhala na 53 miliónů předválečných československých korun.⁹⁴ K prvnímu pokusu o likvidaci Sokola se Němci odhodlali 12. dubna 1941, kdy zástupce říšského protektora Karl Hermann Frank odeslal ministerskému předsedovi Aloisovi Eliášovi dopis, ve kterém „nepřátelský postoj Sokolů vůči Němcům“ blíže definuje: „*Ačkoliv jsou dány dostatečné důvody pro rozpuštění Svazu i jeho členských spolků, nehodlám rozpuštění provést. Žádám však, abyste nařídil, aby s okamžitou platností až na další byla zastavena činnost svazu, žup i jednot, jakož i event. připojených spolků. Mimo to dejte rozkaz spolkovým úřadům, aby zakázaly tvoření nových náhradních organizací. Nebudiž trpěn hromadný přestup členů Sokola nebo přijímání větších skupin členů do jiných organizací. Spolky, které by jednaly proti tomuto nařízení, buďtež rozpuštěny. Protektorátní úřady zajistí spolkový majetek, který buďtež sepsán pro každý spolek zvláště. Tajemnické úřady a zejména spolkový dům v Praze buďtež zavřeny.*“⁹⁵ Největší akce proti sokolstvu ale přišla už 8. října 1941, kdy Reinhard Heydrich nechal zatknout skoro devět set činovníků Sokola. Kromě vedoucích funkcionářů v sokolském ústředí byli odvedeni i starostové, místostarostové, jednatelé, náčelníci i vzdělavatelé všech českých i moravských sokolských žup. Nejprve byli zatčeni vyslýcháni gestapem, a pak převezeni do terezínské Malé pevnosti. Několik týdnů na to byli deportováni do vyhlazovacího tábora v Osvětimi, kde všichni až na malé výjimky přišli o život. Dne 11. října 1941 byl tedy Sokol nacisty rozpuštěn a jeho majetek byl zabaven. „*Podle K. H. Franka jevila sokolská vystoupení zcela jednoznačně nepřátelský postoj vůči Německu, Sokol se tajně stýkal se Sokolem v Jugoslávii a v Paříži a sokolská organizace se stala shromaždištěm otevřeného i tajného odporu proti říši.*“⁹⁶ Ale ani persekuce Sokola ani vraždění jeho vedoucích pracovníků nezabránila Sokolům, aby se účastnili vnitřního odboje. Významná byla jejich účast v zahraničním odboji - např. mezi letci ve Velké Británii i v československé jednotce, bojující v řadách armády bývalého Sovětského svazu. Nejznámější sokolskou odbojovou skupinou ale byla například organizace Jindra. Ta získala tento název za účelem uctění památky významného sokolského činovníka, dlouholetého sokolského náčelníka Č. O. S. Jindry

---

⁹⁴ P. KOUKAL, *Sokolové*, s. 5.

⁹⁵ TAMTÉŽ, s. 17.

⁹⁶ A. KREJČÍ, *Edvard Beneš*, s. 108.

Vaníčka, který byl za první světové války koordinátorem sokolské sítě domácího protirakouského odboje.⁹⁷ Již v té době měla sokolská odbojová organizace několik tisíc členů a byla největším a nejschopnějším ilegálním hnutím v období okupace. To si samozřejmě německá strana uvědomovala, a tak se snažila o zakázání Č. O. S. Zatčení členové Sokola byli převáženi do koncentračních táborů hlavně v Osvětimi, Flossenbürgu a Mauthausenu, kde byli ocejchováni značkou RU – návrat nežádoucí. Za druhé světové války bylo popraveno a umučeno 3 388 Sokolů, 8223 se z vězení a koncentračních táborů vrátilo s podlomeným zdravím.⁹⁸ Po válce začala opět fungovat ČOS a počet jejích svěřenců dosáhl počtu jednoho milionu. Pak ale přišel únorový puč a Sokol stihl uspořádat na dlouhou dobu poslední všesokolský slet, v roce 1948 Strahov pohltil neskutečných 585 tisíc cvičenců. Na podzim téhož roku zorganizovali komunisté tzv. očistu Sokola, při které vyloučili 11 tisíc členů a provedli násilné sjednocení tělovýchovy, čímž se jim na více jak čtyřicet let podařilo potlačit a prakticky rozehnat sokolskou organizaci. Asi dalších dvacet let se ještě Sokolové snažili udržet alespoň cvičební hodiny, ale samozřejmě pod jiným názvem. V roce 1968 se chopili šance a snažili se Sokol obnovit sjezdem na Slovanském ostrově. Vláda a nástup normalizace ale jejich pokus zmařily.

V roce 1989 se organizace pokusila zvednout ze země znova a tentokrát se jí to skutečně podařilo, na začátku roku - 7. ledna 1990 - se zájemci o její budoucnost sešli v Praze ve Veletržním paláci na ustavujícím sjezdu. Další sjezdy pak následovaly v letech 1991, 1993, 1995 a 1998. Sokolský rok 1992 byl ve znamení oslav výročí 130 let od založení Sokola, 110 let od prvního sokolského sletu, 160 od narození Miroslava Tyrše a 170 od narození Jindřicha Fügnera. Po téměř 50 letech se Sokolové roku 1994 dočkali XII. všesokolského sletu, tentokrát už ale Strahov přivítal pouhých 23 tisíc cvičících. Rok 1996 byl ČOS vyhlášen rokem cvičitele a na posílení významu cvičitelské práce se zaměřilo nejen školení, ale i veřejná vystoupení. Čtyři roky nato se v rámci Národních dnů kultury a sportu uskutečnil XIII. slet. V roce 2005 měla ČOS přes 186 tisíc členů⁹⁹ a v roce 2006 uspořádala svůj XIV. slet.

---

⁹⁷ P. KOUKAL, *Sokolové*, s. 17.

⁹⁸ Z. KOZÁKOVÁ, *Praha*, s. 54.

⁹⁹ Českobudějovické listy, roč. 14, č. 210, 7. září 2005, s. 12.

3. SOKOLSKÁ ŽUPA HUSOVA

3. 1. Stanovy a řády upravující chod sokolských organizací

Zastřešující organizací veškerého Sokolstva byla Česká obec sokolská, pro kterou se užívalo zkratk Č. O. S. nebo také ČOS. Často se také při zmínce o tomto nejvyšším sokolském orgánu uváděl termín Obec, pražské ústředí nebo pouze ústředí. Přimo pod Českou obcí sokolskou se v sokolské hierarchii nacházela župa, vlastně několik žup, např. v roce 1911 jich bylo 37, v roce 1923 se jejich počet zvednul na 52 a o 17 let později Č. O. S. pod sebou soustředovala žup 51.¹⁰⁰ Podorganizací jednotlivých žup se pak staly jednoty. Jejich počet v župě nebyl nikterak omezen, v případě, že se ale díky velkému nárůstu jednot župa stávala příliš rozlehlou a komunikace mezi jednotlivými jednotami se tak znesnadňovala, docházelo k dělení žup na více župních celků, popřípadě vznikaly župy úplně nové. Jednotlivé jednoty, pod danými župami sdružené, se pak kumulovaly do okrsků, jejichž počet se díky stále se zvyšujícímu počtu jednot také zvětšoval (názorný příklad viz kapitola o samotné župě Husově). Jednotami však výčet sokolských spolků nekončil, neboť ty si ve svém okolí zakládaly ještě pobočky, které se pak postupem času mohly stávat plnohodnotnými jednotami.

3. 1. 1. FUNGOVÁNÍ ČESKOSLOVENSKÉ OBCE SOKOLSKÉ

Česká či Československá obec sokolská¹⁰¹ v Praze byla vrcholným spolkem československých sokolských žup. Jak už bylo uvedeno, zvaným též pražské ústředí nebo jen ústředí, někdy také Obec. Sdružovala pod sebou všechny sokolské župy, jednoty i jejich pobočky.

Členem Č. O. S. se mohl stát každý spolek sokolských tělocvičných jednot ať už domácích nebo zahraničních, tedy sokolská župa, když se přihlásil u ústředí za člena a přizpůsobil své stanovy a řády pokynům předsednictva Obce. Přihlášku pak posuzoval výbor ústředí. Na druhou stranu členství spolku v Obci přestalo podle § 5 Stanov České

---

¹⁰⁰ Příloha č. III.

¹⁰¹ Z. KÁRNÍK, *České země v éře první republiky (1918 – 1938) I. Vznik*, s. 534 – Českou obcí nazývaná do roku 1918, poté přejmenovaná na Československou obec sokolskou.

obce sokolské platit, pokud župa zanikla, usnesla se, že z Č. O. S. vystupuje – což jí písemně oznámila – nebo když byla vyloučena (podle § 6 mohla být vyloučena např. tehdy, pokud dva roky neplatila členské příspěvky nebo jiné spolkové platy či když hrubě nebo opětovně porušila sokolskou čest, kázeň, národní povinnost).¹⁰² Vyloučená župa ale mohla do tří měsíců poslat návrh na svolání valného sjezdu, který by vyloučení zrušil. K návrhu se muselo připojit aspoň další čtvrtina žup ostatních.

Správu pražského ústředí zajišťoval a o spolkové věci pečoval.¹⁰³

- I. Výbor.
- II. Předsednictvo s náčelnictvem mužů a žen a s předsednictvem vzdělávacího sboru.
- III. Hospodářští a účetní dozorcí.
- IV. Valný sjezd.

Členy výboru byli všichni členové předsednictva a vyslanci žup nebo náhradníci je zastupující, přičemž za každé 4 000 mužů a žen vysílala župa do výboru jednoho svého zástupce. Počet vyslanců tedy závisel na počtu jednot v župě sdružených a počtu jejich členů. Voleni byli na župních valných hromadách stejně tak jako jejich náhradníci (župy s jedním vyslancem si mohly volit dva náhradníky). Výbor Č. O. S se scházel nejméně dvakrát za rok a s právem hlasovacím a rokovacím se ho mohli zúčastnit jen členové výboru. Způsobilý se usnášet byl tehdy, když bylo předsednictvo zastoupeno alespoň jedním členem a dostavila se nejméně třetina žup - každá alespoň s jedním zástupcem. Pokud se do půl hodiny členové výboru nesešly, konal se znovu za hodinu. Hlasovalo se zvednutím ruky a usnesení se dělo zpravidla prostou většinou. Mezitím samotné předsednictvo se scházelo každý měsíc a bylo schopno jednat a platně se usnášet, byla-li přítomna alespoň třetina jeho členů. Usnášení a volby se děly nadpoloviční většinou.¹⁰⁴ Hospodářští a účetní dozorcí měli na starost hospodaření předsednictva i všech odborů a obecně vzato měli kontrolovat veškeré jmění celé Obce. Poslední složkou správy byl valný sjezd: *„Valný sjezd tvoří členové výboru (i čestní), cvičitelských sborů a vzdělávacího sboru Obce, dále starostové žup, pokud se týče náměstkové, tyto*

---

¹⁰² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

¹⁰³ Archiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sběrka Sokol, inv. č. 2, kart. 1.

¹⁰⁴ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

*činnovníky zatupující a tolik dalších zástupců každé župy o kolik tisíc mužů a žen sdružovala 31. prosince roku předcházejícího svolání valného sjezdu nad 4 000.*¹⁰⁵

Volby těchto zástupců se odbyvaly před valným sjezdem podle řádu, který stanovilo ústředí Č. O. S. Valný sjezd mohl být svolán kdykoli bylo zapotřebí, pouze o něj musela zažádat minimálně jedna třetina všech žup a jeho konání muselo být oznámeno nejméně tři měsíce dopředu ve spolkovém časopise. Jeho úkolem bylo např. měnit či ustanovovat jednací řády, stanovy, odvolávat již zmíněné vyloučení župy ze svazku apod.

O zániku Československé obce sokolské rozhodoval její výbor, od něhož toto usnesení putovalo na valný sjezd, kde k ukončení její činnosti stačila pouhá většina hlasujících.¹⁰⁶ O jejím jmění rozhodoval výbor, pokud to ale nestihl před jejím zrušením, připadlo městu Praha s podmínkou, že to ho vydá tomu sokolskému spolku, který v prvních deseti letech nejdříve zařídí a soustředí aspoň polovinu sokolských žup.¹⁰⁷

3. 1. 2. FUNGOVÁNÍ ŽUPY HUSOVY

Sokolská župa byla nadřazeným orgánem tělocvičných jednot a její povinností bylo pořádat různá župní cvičení, a to střídavě v sídlech jednot, které pod župu patřily. Jednou do roka musela uspořádat i župní výlet, stejně tak se postarat i o každoroční konání župního sjezdu cvičitelů.¹⁰⁸ Župní sjezd a župní veřejné cvičení bylo vždy nutno dohodnout mezi jednotlivou jednotou a župním výborem, který to předkládal ke schválení valné hromadě. Tudiž jako každá župa, tak i ta Husova pořádala rok co rok různá župní cvičení, slety, oslavy, zábavy, večery, přednášky, osvětové školy, výlety, zájezdy apod., přičemž slety a cvičení vždy konala v místech, kde bylo zrovna zapotřebí podpořit tělovýchovu a národní činnost místních sokolských jednot. Župní osvětový sbor, jehož úkolem byla vzdělávací činnost, a tedy pořádání různých přednášek a výletů, vznikl v období prvního desetiletí 20. století. Tudiž jako v každé župě i jednotě, tak i v župě Husově tedy existoval vzdělávací sbor. Ten společně s předsednictva župního vzdělávacího sboru (nebo jen župního vzdělávacího předsednictva či předsednictva)

---

¹⁰⁵ TAMTÉŽ.

¹⁰⁶ Archiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sbirka Sokol, inv. č. 2, kart. 1.

¹⁰⁷ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

¹⁰⁸ Sokol, 1871, roč. I, č. 17, s. 139.

v čele se župním vzdělavatelem „vedl a řídil veškerou vzdělávací činnost v župě, pečoval o duševní a mravní výchovu členstva, dorostu i žactva v duchu Tyršově a Fügnerově a podle platných sokolských zásad, bděl nad sokolským životem v jednotách a pečoval o šíření sokolství v občanství.“¹⁰⁹

Péče o jednoty byla samozřejmostí, zvýšená pak měla být u jednot nově vzniklých. O tom, kterou jednotu župa přijme či vyloučí ze svého svazku, rozhodovala sama. Právo schvalovací ale patřilo výboru Č. O. S. Župní výbor od nově vzniklé jednoty při projednávání o jejím přijetí či nepřijetí požadoval zaslání dvou výtisků stanov jednoty, společně s informací o době jejího založení, počtu členů, o cvičebních místnostech, nářadí či způsobu cvičení. Samozřejmostí župy byla i nutnost posílat ústředí do Prahy informace o činnosti celé župy i všech jejích jednot a poboček.

Podle § 9 – 25 obecných Stanov sokolských žup řídila záležitosti župy Husovy valná hromada župní a výbor župy.¹¹⁰ Věci technické pak obstarával župní sbor cvičitelský. Na župních valných hromadách bylo voleno vedení župy, tedy župní výbor a předsednictvo. Řádnou valnou hromadu svolával župní výbor jednou za rok, valnou hromadu mimořádnou bylo možné svolat kdykoli, kdy bylo třeba – jen bylo nutné, aby její svolání požadovala třetina jednot v župě sdružených. Přístup na valnou hromadu s právem rokovacím měli všichni členové jednot patřících pod župu Husovu (pokud ji předseda neprohlásil z nějakých důvodů za důvěrnou), právo hlasovací měli jen tři členové každé jednoty, kteří k tomu byli určeni, přičemž aktivní volební právo měli pouze ti bratři a sestry, kteří složili sokolský slib a měli na ten onen rok řádně zaplacené příspěvky. Možnost zplnomocnění zde neexistovala. Valná hromada byla kompetentní v případě, že se sešel alespoň desátý díl všech členů jednot k župě náležejících.¹¹¹ Podle § 12 Stanov sokolské župy Husovy byla valná hromada usnášeníschopná, pokud se na ní dostavila polovina jednot župy, v případě, že se tak nestalo, posunula se na ten samý den o hodinu později.¹¹² V tom případě již na polovině účastníků nebylo lpěno a valná hromada mohla rozhodovat – pouze ale o bodech uvedených v jejím programu. Podle Ročenky sokolských činovníků na rok 1923 předepisovaly stanovy pro hlasování na valné hromadě čtyři případy, kdy musel být návrh uveden předem na programu:¹¹³

---

¹⁰⁹ Ročenka, roč. XIII, 1941, s. 129.

¹¹⁰ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

¹¹¹ Sokol, 1871, roč. I, č. 17, s. 138.

¹¹² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

¹¹³ Ročenka, roč. I, 1923, s. 59.

1. Měl-li být činovník zbaven úřadu.
2. Pokud se měly členstvu uložit osobní úkony.
3. Když mělo být projeveno uznání zásluh.
4. Pokud se měl projednávat vstup do župy nebo vystoupení z ní.

Při hlasování rozhodovala nadpoloviční většina, pokud byl počet hlasů stejný, rozhodoval hlas předsedy. Předsedou valné hromady byl starosta župy, pokud ten nebyl přítomen, zastoupil ho jeho náměstek, pokud ani on nemohl posloužit, volila si valná hromada předsedu z přítomných lidí. Hlasovalo se pomocí lístků, přičemž valná hromada měla za úkol:

- I. Zvolit předsednictvo, což znamenalo starostu, jeho náměstka, jednatele, náčelníka, pokladníka, zapisovatele a mimo předsednictvo i tři účetní dozorce.
- II. Určit výši župního příspěvku.
- III. Ujednat s jednotou, které se to týkalo, místo a čas župního veřejného cvičení.
- IV. Schvalovat zprávy župního výboru, přihlížitelů účtů a cvičitelského sboru.
- V. Popřípadě se domluvit na změně stanov či vysvětlit jejich jednotlivé články.
- VI. Rozhodovat o odvolání jednot proti usnesení župního výboru.
- VII. Vylučovat jednoty ze svazku župního.
- VIII. Usnášet se na rozdělení nebo zrušení župy.

Výbor župy Husovy byl tvořen předsednictvem (valnou hromadou zvoleným) a navíc členy výboru, který kromě revizorů účtů tvořili i zástupci jednotlivých jednot (výbor každé jednoty si volí člena do župního výboru a jeho náhradníka). Volen byl na jeden rok. Župní výbor si ze svého středu volil předsedu – byl jím starosta - a jednatele, přičemž předseda musel bydlet v tom místě, které bylo sídlem onoho župního výboru, tedy sídlo župy bylo zároveň sídlem župního výboru. Předseda župního výboru svolával k poradám, které se měly scházet alespoň jednou za čtvrtletí a oznámit schůzi musel minimálně týden před jejím konáním. Aby záležitosti na schůzích výboru nabyly

právní průkaznosti, musela se sejít polovina všech členů výboru.¹¹⁴ Přítomní se usnáseli prostou většinou hlasů a v případě vyrovnaných hlasů rozhodoval starosta, který jinak nehlasoval. Župní výbor řídil vnitřní a vnější záležitosti, které nebyly určeny valné hromadě.¹¹⁵

- I. Oběžníkem svolával župní valné hromady, a to minimálně čtrnáct dní dopředu.
- II. Podával valné hromadě návrhy a zprávy o své činnosti.
- III. Schvaloval dobu a cíl župních výletů, které mu předložil cvičitelský sbor.¹¹⁶
- IV. Spravoval župní jmění, což znamenalo, že i vybíral župní příspěvky.
- V. Sestavoval řády.
- VI. Každoročně žádal zprávy od výborů jednot podrobné zprávy o jejich činnosti, aby je mohl zesumarizovat a sestavit z nich župní zprávu.
- VII. Přijímal jednoty, které se do svazku župy přihlásily.
- VIII. Prováděl všechna nařízení Č. O. S.
- IX. Dbal na správné plnění povinností jednot v župě sdružených.

Ostatní běžné záležitosti vyřizoval výbor korespondencí. Předsednictvo se scházelo častěji než výbor a řešilo všechny běžné záležitosti župy Husovy. Dále připravovalo schůze již výše zmíněného župního výboru a valné hromady. Jak už víme, od začátku tvořil výbor starosta, místostarosta, náčelník, jednatel, pokladník a zapisovatel. Počet členů se ale s rozmachem jednoty zvýšil, a tak se musel i zvětšit odbor funkcionářů, aby pokryl veškeré záležitosti župy. V roce 1939 tak v předsednictvu seděl nejen starosta,

---

¹¹⁴ Sokol, 1871, roč. I, č. 17, s. 139.

¹¹⁵ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

¹¹⁶ Župní cvičitelský sbor tvořil župní náčelník, volený na valné hromadě, náměstek náčelníka, jehož navrhnul sám cvičitelský sbor a předložil ho župnímu výboru ke schválení, a ze všech náčelníků, jejich náměstků a cvičitelů jednotlivých jednot. Podle § 25 stanov župy pečoval tento sbor „o řádné technické řízení župy a plnění jejího úkolu v ohledu tělocvičného výcviku a pokroku“. Ze svého středu volil i župního dozorce, který objížděl jednotlivé jednoty a kontroloval jejich stav a činnost. Cvičitelský sbor se řídil zvláštním řádem, přijatým na valné hromadě.

ale už i I. a II. náměstek starosty (později se objevuje už i III. náměstek), náčelník, náčelnice, vzdělavatel, zdravotník, jednatel (ten se také ve 20. století začíná objevovat u některých jednot – viz. např. Sokol I České Budějovice – ve formě I. jednatel a II. jednatel), matrikář, statistik, vedoucí stavebního odboru, hudebního odboru, divadelního, loutkářského, biografického, trocnovského¹¹⁷ a menšinového odboru, pokladník, tiskový zpravodaj a redaktor. Kapacitu si zvětšil i župní výbor, který tvořilo dvanáct členů a šest náhradníků, šest důvěrníků okrsků, členové rozhodčího výboru, členové výboru ČOS a jejich náhradníci.¹¹⁸

Zrušit župu bylo možné v případě, že pro její konec hlasovaly tři čtvrtiny všech zástupců přítomných na župní valné hromadě. V tom případě na ní ale musely být dvě třetiny jednot k župě patřících. Pokud se stalo, že byla župa rozpuštěna dřív, než stihla udělat opatření o svém jmění, připadlo vše Sokolu Pražskému, a pokud ani ten již neexistoval, převzala to Obec Pražská do doby, než se ustanoví první župa, která pojme víc jak polovinu jednot ze župy zrušené.¹¹⁹ Členem Obce župa přestala být pokud zanikla, usnesla se platně, že vystupuje z Č. O. S., což jejímu předsednictvu písemně oznámila nebo pokud byla vyloučena.¹²⁰

3. 1. 3. FUNGOVÁNÍ OKRSKŮ ŽUPY HUSOVY

Okrsek sám o sobě byl Okrskovým řádem župy Husovy z roku 1899 definován jako pevné sloučení nejméně tří a nejvíce osmi jednot, které jsou v župě sdružené.¹²¹ Okrskový řád z roku 1934 už ale uváděl, že „*okrsek má mít nejméně 5 jednot*“.¹²² Ve

---

¹¹⁷ Věstník sokolské župy Husovy, Památník krajového sletu, roč. IX, 1924, s. 171 – Trocnovský odbor vznikl při župě Husově už v roce 1919, ale jako samostatný kulturně - historický odbor se ustavil až v roce 1921. Byl župním výkonným orgánem v záležitostech ochrany a úpravy význačných jihočeských památek, hlavně Husince a Trocnova. Jeho výbor měl 10 – 15 kmenových členů, vyslaných jednak ze župy, jednak ze sokolských jednot v Borovanech a Strážkovicích a měl „*šířit a prohlubovat kult osoby Husovy, ale hlavně Žižkovy, a to slovem i tiskem*“.

¹¹⁸ R. ŠVEJCAROVÁ, *Sokol*, s. 33-34.

¹¹⁹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

¹²⁰ Archiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sbírká Sokol, inv. č. 2, kart. 1.

¹²¹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 29, sign. II/3, kart. 5.

¹²² SOkA České Budějovice, Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou, inv. č. 36, sign. II/b/A/I-2, kart. 1.

skutečnosti byly v župě Husově zpočátku okrsky pouze tři a v roce 1948 župa svou existenci končila už s okrsky devíti. Rozdělení do jednotlivých okrsků určoval každý rok župní výbor na základě návrhu předloženého župním cvičitelským sborem. Župní výbor zároveň schvaloval i okrskový řád, podle kterého se jednotlivé okrsky měly řídit.

Správu okrsku si vedly samy cvičitelské sbory jednot, které pod okrsek patřily, ale s tím, že rozhodující slovo měl stejně župní cvičitelský sbor a jeho předsednictvo – to tedy přicházelo s různými pokyny a schvalovalo či popřípadě zamítalo různé návrhy cvičitelských sborů jednot. Veškeré akce se tedy musely předsednictvu župního cvičitelského sboru hlásit. Přímou tomuto sboru také podléhala jednota, ze které byl zvolen náčelník okrsku. Každý okrskový cvičitelský sbor se tedy skládal z náčelníka okrsku, jeho náměstka a všech členů cvičitelských sborů jednot v okrsku sdružených. Tento sbor pak rozhodoval o veškerých záležitostech spojených s okrskovým veřejným cvičením (mohlo být jen jednou v roce)¹²³ či veřejným vystoupením okrsku, o okrskových kursech a různých jiných cvičeních, jakožto i o konání schůzí okrskových cvičitelských sborů. Pokud se o veřejné cvičení nemohl postarat náčelník okrsku, nahradil ho jeho náměstek, a v případě, že nemohl ani on, byl zvolen vůdce ze cvičitelského sboru okrskového. Sám náčelník okrsku byl volen na jeden rok, a to župním cvičitelským sborem v první schůzi, která se sešla po valné hromadě. Jeho povinnostmi bylo svolávat schůze okrskového cvičitelského sboru, kterým předsedal a kterým stanovil i jejich program. Sbory se svolávaly nejpozději týden dopředu, nejméně třikrát ročně. Náčelník je svolával i před každým veřejným cvičením nebo jiným důležitým podnikem. Dalším jeho úkolem bylo řídit okrskové cvičitelské kurzy, měl také o veškeré aktivitě okrsku informovat předsednictvo župního cvičitelského sboru, ale hlavně měl vést „dozor“ nad činností jednot do okrsku patřících. Ten vykonával alespoň dvakrát ročně a před každým veřejným cvičením jednotlivých jednot. Pokud ho nemohl obstarávat sám, byl mu okrskovým sborem přidělen náměstek cvičitelského sboru z nějaké jiné jednoty. Výsledky dozoru byly pak posílány župnímu cvičitelskému sboru, který v případě zjištěných nedostatků požadoval nápravu.¹²⁴

---

¹²³ Kde nedovolovaly malé jednotě místní poměry uspořádat samostatné veřejné cvičení, tam muselo být konáno okrskové veřejné cvičení. V tom případě se pak ale na něm musely podílet všechny jednoty v okrsku. Omluvit se z tohoto cvičení mohly jednotlivé jednoty jen u župního předsednictva, které o neúčasti rozhodlo.

¹²⁴ SOKA České Budějovice, Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou, inv. č. 36, sign. II/b/A/I – 2, kart. 1.

Okrskový náčelník (nebo jeho náměstek) svolával tzv. porady – např. ohledně veřejných cvičení nebo výletů. Jejich předsedou byl on nebo náčelník a pokud nebyl přítomen ani jeden z nich, volil se někdo z přítomných. Předseda porady měl hlavní slovo v případě nerovnosti hlasů. Na porady se museli dostavit vždy dva zástupci sborů cvičitelských z každé jednoty, pod okrsek náležející.

Povinností župy Husovy k okrsku pak bylo „*obstarávat dozor v jednotlivých okrscích a vést činnost jejich, by nevybočila z mezí řádem tímto stanovených, podporovat hmotně t. j. jak nářadím, tak mravně, tedy radou i skutkem veškerá veřejná vystoupení okrsků, jakož i pořádat k okrskovým cvičením veřejným své župní výlety*“.¹²⁵

3. 1. 4. FUNGOVÁNÍ JEDNOT SDRUŽENÝCH V ŽUPĚ HUSOVĚ

Jednota byla nejmenší sokolskou jednotou, co se týče organizací – pokud tedy nebudeme počítat pobočky, které si jednotlivé jednoty zakládaly. Stejně jako župa Husova, tak i její jednoty měly povinnost pořádat různé přednášky, proslovy, besedy, koncerty či divadla, konat veřejná cvičení, různé akademie, plesy, zábavy, šibřinky či výlety, vycházky a zájezdy a další různé sokolské akce, které by sokolství podporovaly. Zároveň se měly mezi sebou jednoty dostatečně stýkat a zakládat již výše zmíněné pobočky.

Samotnou správu jednoty měla na starost valná hromada, výbor s cvičitelským a vzdělávacím sborem a hospodářští a účetní dozorcí. Působnost valné hromady jednoty byla podobná jako u její mateřské organizace.¹²⁶

- I. Stanovila a měnila jednací řád valné hromady.
- II. Volila starostu, náměstka starosty (místostarostu) – náměstků si volila některá jednota i více, náčelníka, náčelnici, vzdělavatele další členy výboru a jejich náhradníky (např. českobudějovická jednota Sokol I si v roce 1934 volila 14 členů výboru a 7 náhradníků) plus tři hospodářské a účetní

---

¹²⁵ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 29, sign. II/3, kart. 5.

¹²⁶ TAMTÉŽ, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

dozorce (Sokol v Českých Budějovicích opět čtyři).¹²⁷

- III. Zbavovala činovníky jejich úradů.
- IV. Dávala závazné pokyny jak se má jednota spravovat.
- V. Zkoumala činnost výboru a schvalovala jeho výroční zprávy.
- VI. Posuzovala hospodaření se spolkovým jměním podle zpráv hospodářských a účetních dozorců.
- VII. Sjednávala, popřípadě i schvalovala smlouvy o nabývání, zcizování a zavazování nemovitostí, dále zápůjčky, smlouvy o koupi na úvěr a smlouvy služební na výpověď delší než pololetní nebo zmocňovala výbor k vykonávání těchto záležitostí.
- VIII. Povolovala výboru provedení staveb nebo větších stavebních úprav.
- IX. Určovala výši a dobu splatnosti členských příspěvků i jiných spolkových platů.
- X. Ukládala členstvu osobní úkony ve prospěch jednoty nebo věci sokolské.
- XI. Projevovala na návrh výboru slavnostním osvědčením různá uznání.
- XII. Usnášela se o vstoupení do župy nebo o jejím vystoupení z ní.
- XIII. Měnila se souhlasem župy stanovy.
- XIV. Rozhodovala o rozpuštění jednoty a o tom, co se stane s jejím jměním.

Valnou hromadu svolával jednou za rok výbor, a to nejpozději do konce února,¹²⁸ z archivních materiálů jednot i župy Husovy ale víme, že valná hromada se ve skutečnosti sešla klidně až v březnu, dubnu či děle (např. Sokol v Českém Krumlově se na valné hromadě sešel 8. března 1931,¹²⁹ jednota v Lišově měla valnou hromadu 7. července 1945 a jednota Sokol I české Budějovice měla více řádných valných

---

¹²⁷ Zpravodaj, roč. VIII, č. 6, 25. května 1934, s. 80.

¹²⁸ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

¹²⁹ SOKA Český Krumlov, Sokol – tělovýchovná jednota Český Krumlov.

hromad v měsících pozdějších).¹³⁰ Každá jednotka si toto schůzování tedy upravovala sama, o čemž svědčí i fakt, že ve Stanovách tělocvičné jednoty Sokol v Týně nad Vltavou stojí, že „...valná hromada se schází v lednu každého roku...“.¹³¹ Mimoto mohl výbor písemně žádat valnou hromadu o její mimořádné konání i v případě, pokud to požadovala pětina všech členů s právem hlasovacím, župa a nebo ústředí. Ta se pak do čtyř týdnů nejpozději musela sejít. I zde se opět Stanovy Týna nad Vltavou a obecných Stanov jednot liší, neboť uvádějí: „Mimořádnou valnou hromadu svolati může výbor, kdykoli toho aspoň jedna desetina všech členů žádá“. Z toho tedy vyplývá, že jak jednoty, tak i župy dostávaly sice od Č. O. S. předlohy stanov, ale obě tyto organizace si je pak v rámci svých spolků upravovaly k obrazu svému. Předsednictví ve valné hromadě jednoty bylo mírně odlišné od té župní, předsedal jí starosta, popřípadě místostarosta či jednatel, kteří se mohli střídát a pokud nebyl přítomen nikdo z nich, byl předsedou zvolen nejstarší z přítomných členů výboru.¹³² Jednání se směl zúčastnit každý člen jednoty, hlasovat a volit ale mohl jen ten, kdo měl již složený členský slib a prokázal se, že řádně platí členské příspěvky. Tím se jednoty také lišily od žup, kde byl počet možných lidí na hlasování omezen. Způsob skládání slibu nebyl předepsán, mohlo „se stát společně před šikem“ nebo byl složen jednotlivě do rukou starosty před zvláštní, k tomu určenou komisí.¹³³ Pokud nebyla valná hromada prohlášena za důvěrnou, mohli se na ni dostavit i hosté - např. zástupci župy nebo Č. O. S. Ti hlasovací právo neměli, ale v případě jejich touhy dostat se ke slovu jim bylo vyhověno. Podle § 15 Stanov sokolských jednot se se samotným hlasováním mohlo začít až tehdy, pokud byla přítomna minimálně pětina všech členů oprávněných hlasovat, pokud se valná hromada v tomto počtu nesešla do půl hodiny, bylo její zahájení posunuto o dalších 30 minut.¹³⁴ V tom případě už stačila účast alespoň jedné desetiny, která pak ale mohla rozhodovat pouze o věcech, uvedených v programu valné hromady. Pokud tedy chtěla řešit jiné záležitosti, byl nutný souhlas dvou třetin přítomných (oprávněných hlasovat). Hlasování se na valné hromadě provádělo pomocí zvednutí ruky, pokud si valná hromada jednoty nerozhodla užití hlasovacích lístků, K usnesení pak zpravidla

---

¹³⁰ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 89, sign. VI/B 38, kart. 14.

¹³¹ SOkA České Budějovice, Sokol – tělovýchovná jednotka Týn nad Vltavou, inv.č. 35, sign. II/b/A/I-1, kart. 1.

¹³² Zpravodaj, roč. VIII, č. 7 - 8, 21. září 1934, s. 93.

¹³³ Ročenka, roč. I, 1923, s. 58.

¹³⁴ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

stačila prostá většina přítomných členů s právem hlasovacím. V případě rovnosti opět rozhodoval předseda do té doby nehlasující. Pokud ale šlo o volbu, používaly se hlasovací lístky, hlasovat se mohlo ale i zvednutím ruky, pokud proti tomu nevystoupilo 10 % členů s právem hlasovacím.¹³⁵ „Při volbě hlasovacími lístky je zvolen ten, komu svědčí nadpoloviční většina z počtu odevzdaných hlasovacích lístků. Odevzdané prázdné hlasovací lístky nebo jiné lístky než hlasovací se nesčítají. Při volbě hromadným přisvědčením je zvolen ten, koho volila většina hlasujících.“¹³⁶

Výbor se skládal ze starosty, jeho náměstka, náčelníka a osmi dalších členů.¹³⁷ Řídil vnitřní a vnější činnost sokolské jednoty, spravoval její spolkové jmění, měl na starost dodržování pořádku a kázně a rozhodoval o všech spolkových věcech, které nepatřily do kompetence valné hromady, smírčího soudu, župy či ústředí. O tělocvičných akcích činil úsudky až po jednání s cvičitelským sborem. Výboru příslušelo:¹³⁸

- I. Stanovit, měnit či schvalovat jednací řád výboru a řády blíže upravující činnost odborů nebo jednotlivých činovníků.
- II. Jmenovat z přisedících jednatele, pokladníka a účetního (popř. i jejich náměstky).
- III. Zřizovat na své správní období odbory nebo komise.
- IV. Prohlašovat ztrátu členství ve výboru.
- V. Přijímat členy na zkoušku, tu jim zkracovat nebo naopak prodlužovat a rozhodovat o tom, zda mají být připuštěni ke členskému slibu. Škrtat členy z členského seznamu.
- VI. Kárat členy, písemně je napomínat nebo jim vyslovovat důtku, odnímat jim členská práva (nejvýše však na rok) či je z jednoty vylučovat úplně.
- VII. Stanovit zápisné a příspěvky dorostu a žactva (po debatě s cvičitelským sborem).
- VIII. Pořádat různé podniky.

---

¹³⁵ Zpravodaj, roč. VIII, č. 7 - 8, 21. září 1934, s. 94.

¹³⁶ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

¹³⁷ SOkA České Budějovice, Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou, inv.č. 35, sign. II/b/A/I-1, kart. 1.

¹³⁸ Zpravodaj, roč. VIII, č. 7 - 8, 21. září 1934, s. 95 – 96.

- IX. Svolávat valnou hromadu a členské schůze a určovat jim předmět jejich jednání.
- X. Podávat valné hromadě zprávy o členské činnosti a o stavu jednoty.)
- XI. Volit zástupce do všech vyšších sokolských svazků.
- XII. Rozhodovat jestli má jednota vystoupit ve slavnostním kroji.

Obecně lze k výboru říci to, že byl volen na valné hromadě na jedno volební období a že se pravidelně každý měsíc scházel. Tyto schůzky svolával starosta (popř. místostarosta), který mohl zároveň nechat předvolat výbor i ke schůzi mimořádné, pokud o to žádala aspoň třetina členů výboru nebo župa Husova.¹³⁹ Na schůzi byl výbor schopný jednat, pokud byla přítomna polovina jeho členů, a to i s náhradníky za nepřítomné.¹⁴⁰ Při volbě pak rozhodovala nadpoloviční většina. Hlasovalo se zpravidla zvednutím ruky, lístky se používaly, jen když šlo o volby, pokud to požadoval nějaký člen, nebo v případě, že si to přála většina přítomných členů.

K tomu, aby jednota vystoupila ze župního svazku či aby se popřípadě úplně bez souhlasu župy rozpustila, bylo zapotřebí souhlasu tří čtvrtin všech členů oprávněných hlasovat, i těch nepřítomných.¹⁴¹ Jestliže župa s rozpuštěním jednoty souhlasila, stačila pouhá většina hlasujících. Stejná valná hromada, která o rozpuštění jednoty hlasovala, činila i poslední pořízení o celém spolkovém jmění.¹⁴² Když se stalo, že jednota zanikla dříve, než o tom stihla rozhodnout, připadlo všechno župě Husově, pod kterou předtím jednota náležela. Pokud ale už ani ona neexistovala, dostalo jmění jednoty pražské ústředí s tím, že pokud v místě zaniklé jednoty vznikne v prvních desíti letech s jeho souhlasem jednota nová, zůstane toto jmění jí.

---

¹³⁹ Člen výboru, který se bez platné omluvy nedostavil na schůzi třikrát po sobě nebo celkem šestkrát v roce, ztratil ve výboru členství.

¹⁴⁰ Náhradníci členů výboru měli povinnost do schůzí výboru docházet, měli právo účastnit se jednání a popř. činit nějaké návrhy, hlasovat ale směli jen tehdy, když nebyli přítomni všichni členové výboru.

¹⁴¹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

¹⁴² Archiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sběrka Sokol, inv. č. 602, kart. 32.

3. 1. 5. FUNGOVÁNÍ POBOČEK ŽUPY HUSOVY

Pobočky si ve svém okolí zakládaly sokolské tělocvičné jednoty, které se tak stávaly jejich mateřskými organizacemi. Jejich vznik muselo ale nejprve odsouhlasit župní předsednictvo, které napřed vyšetřilo místní poměry, určilo jednotu, která má pobočku založit a poskytlo jí potřebné rady a pokyny.¹⁴³ Postupem času se pak z některých poboček staly plnohodnotné jednoty, jiné naopak zanikly nebo pobočkami zůstaly nadále.

Důvodů k jejich zakládání bylo několik, jedním z nich byl ten organizační, kdy: „*Poměry místní by sice dovolovaly založiti jednotu hned, ale vůle splniti zásadní usnesení o přijímání členů řádným výborem na šestiměsíční dobu zkušební vede k tomu, aby založena byla dříve pobočka, a to nejméně na dobu 6 měsíců*“.¹⁴⁴ Další důvody byly už ryze místního charakteru. Jedním z nich byl fakt, že pobočky vznikaly v místech, kde se najednou vyskytla kumulace více lidí, např. kvůli práci tovární (různé stavby), železniční nebo umístění vojska. Tito lidé totiž toužili po cvičení a věděli, že jsou v tom onom místě jen přechodně, a že založení nové sokolské jednoty by bylo úplně zbytečné, kdyby měla po krátkém čase opět zaniknout. V druhém případě pak šlo o místo, které bylo malé a kde byla podpora většího celku, tedy jednoty, zcela nezbytná.

Během své existence se pobočky začaly dělit na dvě skupiny: na pobočky samostatné a nesamostatné, kdy ty samostatné se později začaly chovat jako jednoty. Dělo se tak proto, že minimálně do roku 1923 neměly pobočky pro své fungování žádný řád ani stanovy, podle kterých by se mohly řídit. To se rozhodl napravit organizační odbor Č. O. S., a tak řád pro pobočky vypracoval. Ten pak putoval k předsednictvu Obce, které ho s některými novými doplňky nakonec schválilo. Tím rozdělení poboček skončilo.

Protože nebyla pobočka svéprávným celkem, musela za ni veškerý styk s úřady a s vyššími články sokolské organizace vyřizovat její mateřská jednota. Stejně tak měla na starost i přijímání nových členů či vylučování těch nevyhovujících. Jako činovníky si pobočka mohla zvolit svého předsedu, jednatele, vedoucího a vedoucí jednotlivých odborů cvičebních, vzdělavatele, pokladníka a jiné. Ti se pak scházeli k poradám za účasti vyslance mateřské jednoty. Na druhou stranu i pobočka vysílala do schůzí výboru

---

¹⁴³ TAMTÉŽ, inv. č. 2, kart. 1.

¹⁴⁴ Ročenka, roč. I, 1923, s. 63.

dva své zpravodaje, kteří ale nebyli plnoprávními členy výboru jednoty.

Po šesti měsících své existence mohla pobočka zažádat župní předsednictvo o osamostatnění, vyjádřit se k tomu musely oba cvičitelské sbory, sbor vzdělávací a mateřská jednota. Pak musela správa pobočky zaslat tajemnickému úřadu Č. O. S. své stanovy ke schválení a po čtyřech týdnech (pokud už vyřízení nedošlo dříve) svolala ustavující valnou hromadu, na kterou pozvala župní předsednictvo. Valná hromada rozhodla o přihlášce do župy a přijetím do svazku župního byla přeměna na novou jednotu dokonána. Tato změna musela být pak nahlášena Č. O. S., která si nově vzniklou jednotu připsala do adresáře a seznamu jednot, oznámit se to muselo i katastru členstva Č. O. S. se žádostí, aby byly nové jednotě zaslány lístky ohlašovací, pak si ji župa Husova musela zapsat do vlastního adresáře a zaznamenat do Věstníku žup, musela v župním katastru otevřít jednotě samostatný oddíl a pokud župa vedla matriku jednot, musela ji zaznamenat i tam. V konečné fázi měla župa Husova oznámit nové jednotě i jejímu mateřskému Sokolu její přijetí do župy.¹⁴⁵

---

¹⁴⁵ Ročenka, roč. I, 1923, s. 64.

3. 2. Kdo mohl být členem Sokola župy Husovy

Podle stanov se do spolku Sokol mohl přihlásit každý člověk, který byl příslušníkem národnosti československé nebo jiné slovanské.¹⁴⁶ Mohl to být muž i žena, ale nejméně osmnáctiletý a mravně bezúhonný. Pokud zájem o vstup projevila osoba jiné národnosti, muselo její žádost posoudit pražské ústředí. Členem se každý žádající stal nejprve na zkušební dobu, ta trvala zpravidla šest měsíců,¹⁴⁷ během ní musel vykonat veškeré povinnosti, které po něm ústředí požadovalo. Pokud to splnil, skládal u výboru členský slib. Za člena nemohl být přijat ten, kdo byl vyloučen z jiné jednoty a ústředí se o něm vyjádřilo jako o nežádoucím pro jakoukoli jednotu. Pokud tedy přestupoval z jiné jednoty, musela se ta o něm nějakým způsobem vyjádřit. Členství v několika sokolských jednotách najednou bylo dovoleno.¹⁴⁸

Když už byl někdo přijat za člena Sokola, propůjčila mu jednotu, do které vstoupil, členský odznak Suchardovu plaketu „Na stráž!“¹⁴⁹ a musel si pořídit sokolský kroj,¹⁵⁰ předepsaný ústředím.¹⁵¹ Jak již bylo zmíněno, členem Sokola se mohl stát muž i žena. Ve všech župách i jednotách ale zpočátku cvičili jen muži (o vedoucích pozicích nemluvě, ty vždy – kromě náčelnic – zastávali vždy jen muži). Co se týče ženských složek, tak ty se v župě Husově objevily až na počátku 20. století, a to zpočátku jen v Českých Budějovicích a v Lišově. Když se pak rozšířily i do ostatních jednot, začalo se členstvo v jednotách a tím pádem i v župě Husově dělit na muže, ženy, dorost, dorostenky, žáky ažačky (do té doby fungovalo jen rozdělení muži, dorost a žáci), přičemž žactvo bylo omezeno věkovou hranicí 6 – 14 let a do dorostu byli zapsáni chlapci i děvčata do 18 let. Žáci mohli do cvičebních hodin chodit pouze tehdy, když

---

¹⁴⁶ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

¹⁴⁷ Tu může výbor zkrátit, pokud se jedná o člena přestupujícího z dorostu nebo z jiné sokolské jednoty. Na druhou stranu ji ale také může prodloužit a to až na rok.

¹⁴⁸ Archiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sbirka Sokol, inv. č. 2, kart. 1.

¹⁴⁹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova, inv. č. 89, sign. VI/B 38, kart. 14: „*Bratře, sestro, když si připínáš odznak, uvědom si, že máš povinnost zdraviti sestru i bratra, který má rovněž odznak*“.

¹⁵⁰ Stříh na sokolský kroj si mohli případní zájemci koupit v nakladatelství Č. O. S. v Praze v Karlově ulici č. 2, Archiv Oddělení dějin, tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sbirka Sokol, inv. č. 3 209, kart. 155 – Zde se můžeme v letáčku s nabídkou krojů a jejich cen z roku 1925 dozvědět na jaký finanční obnos pořízení sokolského kroje vyšlo.

¹⁵¹ Viz kapitola Sokolský kroj pro členy župy Husovy, s. 158 – 160.

donesli písemné svolení rodičů nebo svých zákonných zástupců.

Mezi úkoly člena pak patřilo podle stanov to, aby dbal na svou sokolskou kázeň, čest a na národní povinnosti, aby řádně platil členské příspěvky a jiné spolkové platy či aby plnil úkony, které členstvu valná hromada uložila.¹⁵² Zapomenout nesmíme ani na samozřejmost dodržování veškerých spolkových řádů a stanov, usnesení a opatření valných hromad a výborů, činovníků či rozkazů vyšších sokolských složek. Pokud všechny tyto povinnosti dokázal člen Sokola plnit, získal na druhou stranu i jistá práva. Mohl se účastnit veškeré spolkové činnosti, zejména cvičební, a mohl mít podíl na spolkových zařízeních a výhodách, které pro členy jednoty plynuly z členství jednoty v župě a z členství župy v Č. O. S. (úrazové pojištění, slevy na drahách apod.)¹⁵³ Mohl nosit již výše zmíněný spolkový odznak a spolkový kroj, mohl se dostavit na valné hromady a členské schůze s právem rokovacím a hlasovacím, zároveň mohl být zvolen do výboru, za hospodářského nebo účetního dozorce, do smírčího soudu či za člena cvičitelského nebo vzdělávacího sboru.¹⁵⁴

Naopak vyškrtnut z řad sokolských byl ten, kdo samozřejmě zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého. Dále pak Sokol, který výboru předložil písemné oznámení o vystoupení z jednoty. Členové odcházeli i v případě, že byli vyškrtnuti ze seznamu členů, což např. znamenalo, že daní jedinci déle jak tři měsíce neplatili členské příspěvky či jiné sokolské poplatky (např. do tiskového fondu či různé příspěvky na slety, na tělocvičny apod).¹⁵⁵ Ze Sokola museli odejít i pokud byli vyloučeni, tzn. když porušili sokolskou kázeň, sokolskou čest nebo národní povinnost nebo když byli vyhoštěni – to mohl být někdo, kdo nevykonal nějakou povinnost, ačkoli ho k ní už třikrát výbor vyzval, a to jednou s pohružkou vyhoštění.¹⁵⁶ Vyhoštění byla mírnější forma než vyloučení. Konec to znamenalo i pro někoho, kdo byl již vyloučen z jiné sdružené jednoty a ústředí o něm prohlásilo, že je jako člen sdružené jednoty nevhodný. Odvolání se dotyčnému zasílalo poštou a ten jeho převzetí musel potvrdit; pokud se tak nestalo a z vlastní viny mu doručeno být nemohlo, oznamovalo se vyloučení pouze na spolkové tabuli. Jedinec se mohl do čtrnácti dnů odvolat.

Kromě hlavních funkcionářů tedy tvořili Sokola hlavně jeho prostí členové, kteří se

---

¹⁵² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

¹⁵³ Zpravodaj, roč. VIII, č. 4, 5. března 1934, s. 64.

¹⁵⁴ TAMTÉŽ, č. 6, 25. května 1934, s. 80.

¹⁵⁵ TAMTÉŽ, č. 4, 5. března 1934, s. 63.

¹⁵⁶ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

dělili na členstvo činné a nečinné, přičemž kategorie druhá byla nazývána „přispívající“ – platila větší poplatky (ustanovený roční příspěvek) a necvičila. Kdežto skupina „činných“ běžně navštěvovala cvičební hodiny a účastnila se různých veřejných cvičení, akademií, sletů apod. a přitom musela při svém vstupu do Sokola zaplatit zápisné¹⁵⁷ a nadále skládat ustanovený měsíční členský příspěvek. Co se týče různých statistik, nacházela jsem v nich občas nejen počet Sokolů činných a přispívajících, ale místy i další dvě kategorie, tedy množství členů „čestných“ a „zakládajících“. Celkem lze tedy členstvo dělit na čestné, zakládající, přispívající a činné, přičemž čestných je vždy nejméně a činných nejvíce.¹⁵⁸ Podle Stanov tělocvičné jednoty „Sokol“ v Týně nad Vltavou se členem čestným stane ten „*kdo o národ neb spolek skutečných zjednal si zásluh a k návrhu výboru neb 10 členů jednoty valnou hromadou zvolen byl a volbu tu přijal*“.¹⁵⁹ Člen zakládající je v nich definován jako ten, kdo jednotě jednou pro vždy složil určitou částku peněz v hotovosti nebo v pěti ročních splátkách. Zkrátka kdo za „*zvláštní služby jednotě prokázané*“ - v podobě financí, které daleko převyšovaly příspěvek - byl výborem tímto zakládajícím členem jmenován. Toto rozdělení členů ale zřejmě neplatilo po celou dobu existence Sokola, neboť podle Ročenky sokolských činovníků na rok 1923 už: „*Udělení členství zakládajícího za pozoruhodné zásluhy nové stanovy neznají. Připouští však uznání u osob zvláště zasloužilých projevem v lané hromady. Ustanovení toto není překážkou, aby současně byl věnován diplom nebo čestný dar.*“¹⁶⁰ Ve Věstníku sokolském č. 91 z 12. listopadu 1898 jsem ale našla i další možnou, a tedy pátou kategorii členů, a to „stipendisty“, což byli údajně členové, kteří byli povinnosti placení příspěvků zproštěni.¹⁶¹ Věstník sokolský č. 80 ze 4. října 1899 k této skupině ještě dodává: „*Štipendisté mají navštěvovati aspoň dvě třetiny cvičení*“.¹⁶² Poznámka patří k Sokolu česko-budějovickému, ale zřejmě toto pravidlo fungovalo i v ostatních jednotách.

---

¹⁵⁷ Pokud se člen činný, cvičící dříve v jiné jednotě, nově přistěhoval do obvodu jednoty jiné a do čtyř týdnů se do ní přihlásil, tak toto zápisné neplatil.

¹⁵⁸ Sokol, 1871, roč. I, č. 9, s. 74.

¹⁵⁹ SOkA České Budějovice, Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou, inv.č. 35, sign. II/b/A/I-1, kart. 1.

¹⁶⁰ Ročenka, roč. I, 1923, s. 58.

¹⁶¹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 1, kniha č. 1.

¹⁶² TAMTÉŽ.

Pokud bychom chtěli porovnávat procentuelní zastoupení těch kterých řemesel či zaměstnání v Sokole a tedy sociální skladbu členů v župě, mohli bychom vycházet z propočtů z roku 1871,¹⁶³ kdy ve všech jednotách v Čechách byla sokolská základna tvořena z téměř 52 % řemeslníky a živnostníky, z 12 % obchodníky, 8 % úředníky a písaři, stejným procentem učiteli a profesory, 3 % rolníky, stejné zastoupení měli i průmyslníci a továrníci, také soukromníci a domácí doktoři a lékaři, studenti se podíleli 2 %, stejně tak i hospodáři a statkáři, s 1 % umělci, 0,5 % kněží a méně se pak chtělo do Sokola vstupovat stavitelům a inženýrům, spisovatelům a lékárníkům, kteří nedosáhli ani půl procenta. Členů různých jiných stavů pak bylo přes 5 %.¹⁶⁴ Můžeme se tedy domnívat, že v župě Husově bychom se dočkaly podobných čísel, ale musíme přihlídnout i k tomu, že se situace zřejmě lišila podle toho, zda se sokolská jednota nacházela na venkově či spíše ve městě.

---

¹⁶³ Sokol, 1871, roč. I, č. 9, s. 75.

¹⁶⁴ Příloha č. II.

3. 3. Jednotliví činitelé sokolské župy Husovy

Sokolskou župu Husovu řídili hlavně její čelní představitelé, jejichž výčet jsem zachytila v této kapitole. Ke každému z nich jsem přiřadila i jeho stručnou charakteristiku, ke které mi dopomohly obecné Stanovy sokolských žup a Stanovy župy konkrétní, a to Husovy.¹⁶⁵

STAROSTA

Starosta stál v čele celé župy, svolával schůze předsednictva a těmto schůzím také předsedal, stejně jako valným hromadám a jiným župním schůzím. Musel dohlížet na to, aby se veškerá rozhodnutí valné hromady i předsednictva župa zavčas plnila a aby byly dodržovány i rozkazy, vydávané župě z pražského ústředí. Stejně tak starosta konal i dohled nad všemi činovníky, sbory a odbory župy a kdykoli se mohl zúčastnit jejich porad. Župu navenek zastupoval a veškerý úřední materiál podepisoval společně s jednatelem.

NÁMĚSTEK STAROSTY (MÍSTOSTAROSTA)

Pomáhal starostovi vykonávat jeho úřad a zastupoval ho v době jeho nepřítomnosti. Zároveň přebíral i jeho místo, pokud starosta během roku zemřel nebo se své funkce vzdal či byl sesazen. V této funkci setrval do další volby starosty. Náměstků bývalo někdy i více a svého starostu pak zastupovali podle svého pořadí.

NÁČENÍK

Stál v čele župního cvičitelského sboru mužů, se kterým se staral o tělovýchovnou činnost župy a jednot a s ní související činnost mravně výchovnou. Na starost měl tedy muže, dorost a žactvo, které vždy vedl jako jejich vůdce při veřejných vystoupeních.

---

¹⁶⁵ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18; Archiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Inventář Sbírký Sokol.

Náčelník byl v čele náčelnictva mužů a podepisoval písemnosti týkající se jejich tělovýchovné aktivity. Náčelník měl také svého náměstka, který ho v době nepřítomnosti zastupoval.

NÁČELNÍCE

Měla stejné povinnosti jako náčelník, byla tedy v popředí cvičitelského sboru žen, který tvořily kategorie žaček, dorostenek a žen, a opět dbala o jejich tělovýchovnou a mravně výchovnou činnost. Své chovanky také vodila na různá veřejná vystoupení a stála v čele náčelnictva žen. Pokud se ale ženská složka zúčastnila veřejných cvičení s muži, ustupovala náčelnice do pozadí a vrchním vůdcem se stával náčelník. Stejně jako on, tak i náčelnice měla pro dobu své nepřítomnosti zvolenou za sebe náhradu – náměstkyni.

VZDĚLAVATEL

Měl na starost vzdělávací sbor, který vedl a tím pečoval o vzdělávací činnost nejen v župě, ale i v jednotlivých jednotách. Tento sbor pak svolával k jednotlivým schůzím, kterým předsedal. Stál v čele vzdělávacího předsednictva a podepisoval veškeré písemnosti se vzdělávací činností spojené. Musel dohlížet na to, aby se sbor řídil stanovami a řády vzdělávacího sboru a aby jeho členové konali své povinnosti. Zároveň zastupoval výbor jednoty ve sboru a sbor ve výboru. Výboru a valné hromadě jednoty také podával zprávu o činnosti sboru. Pokud se vzdělavatel nemohl dostavit, zastoupil ho jeho náměstek.

JEDNATEL

V případě, že v předsednictvu či valné hromadě měl starosta i jeho náměstek absenci, přebíral jejich funkci jednatel a stával se pro tu chvíli předsedou. Obecně ale za každých okolností vykonával usnesení předsednictva i valné hromady. Jeho úkolem bylo obstarávat písemnosti župy, pokud to nespádalo do kompetencí jiných činovníků.

Společně se starostou jednatel podepisoval župní listiny a podání úřadům.

POKLADNÍK

Konal pokladní službu, spravoval župní pokladnu, opatroval a ukládal veškeré hotovosti, cenné papíry, spořitelní (vkladní) knížky a jiné cennosti způsobem, který mu určilo předsednictvo.

ÚČETNÍ

Vedl župě účetnictví a pokud někde existovaly nějaké nedoplatky, snažil se je vymáhat. Zároveň pro každé správní období sestavoval rozpočet příjmů a vydání.

SPRÁVNÍ SBOR

Pokud se předsednictvo vzdalo svých funkcí nebo se stalo trvalo nezpůsobilým se usnášet, vykonával až do stanovení nového předsednictva jeho práva a povinnosti právě správní sbor. Jeho předsedu a členy jmenovalo ústředí. Hlavním úkolem správního sboru pak bylo co nejdříve svolat valnou hromadu kvůli novým volbám.

HOSPODÁŘŠTÍ A ÚČETNÍ DOZORCI

Měli dohlížet nad veškerým hospodařením předsednictva i všech sborů a odborů a nad jměním župy a župních základů. Jejich povinností bylo alespoň dvakrát za rok zkontrolovat pokladnu župy i všech odborů a základů, veškeré účty a knihy spolkové, jakož i závěrečné výroční účty a výkazy o spolkovém jmění a základech, a měli je srovnávat s rozpočty schválenými. O své činnosti pak měli župnímu předsednictvu a valné hromadě podávat zprávu s možným návrhem jak případné nedostatky odstranit. Předsednictvo si je mohlo ale vyžádat kdykoli, takže na jejich žádost se museli hospodářští a účetní dozorcí dostavit do schůze předsednictva a předložit mimořádné přehledky či vysvětlení.

3. 4. Starostové jako čelní představitelé župy Husovy

Během existence sokolské župy Husovy, tedy mezi 16. listopadem 1890 a 1. lednem 1949, se v jejím čele vystřídal celkem dvanáct starostů - Josef Hezký, Karel Panský, Otokar Hirsch, Emanuel Bláha, Alexandr Korb, Václav Zelenka, František Vodňanský, Václav Hlaváč, Jan Popel (Popela), Emanuel Drobil, Jindřich Antengruber a Václav Hömig.¹⁶⁶ Každý z nich během 53 let fungování župy Husovy zastával tuto vedoucí pozici po jiný čas. Nesmíme ale zapomenout odečíst čtyři roky, kdy mezi lety 1941 – 1944 žádný pohlavár v župě nebyl, neboť ta oficiálně nefungovala. Některý starosta si podržel funkční období i deset let, jiný byl vystřídán už po jednom roce. Starostové se svých funkcí vzdávali buď dobrovolně, nebo byli odvoláni, v horším případě je o tuto funkci připravila smrt. Voleni mohli být i opakovaně, třeba každý rok, dvacet let po sobě. Stejně tak mohli být v průběhu dvaceti let zvoleni třeba desetkrát, a to s různými několikaletými přestávkami. Co se týče samotné župy Husovy, v té byl nejčastějším a vlastně i jediným střídajícím se župním starostou Josef Hezký, přičemž se můžeme domnívat, že právě to svědčí o jeho kvalitách a samozřejmě i o oblíbenosti. Zvolen byl za dobu fungování župy celkem čtyřikrát. Poprvé v roce 1898, kdy byla jednota založena a on starostoval i druhý rok, podruhé usedl do křesla starosty v roce 1901, potřetí v roce 1903 a setrval v něm až do roku 1904 a naposled si roli vedoucího celé jihočeské župní organizace vyzkoušel v roce 1907. Starosta byl vedoucím činitelem celé župy, podle § 19 zastupoval župu proti třetím osobám a úřadům a všechny listiny podepisoval společně s jednatelem.¹⁶⁷ Byl předsedou valné hromady i župního výboru. Jak již bylo uvedeno, byl starosta, stejně jako ostatní vedoucí činitelé Sokola, volen každoročně, a to na řádné valné hromadě, která se většinou odbývala na začátku nového kalendářního roku, v lednu, únoru, popřípadě v březnu, dubnu. Pokud se jednota zakládala, byla valná hromada uspořádána kdykoli během roku. Té úplně první se říkalo ustavující schůze a bylo na ní rozhodnuto o vzniku nové župy – stejně tak i nové jednoty, pokud se založení týkalo jednoty. Na této ustavující schůzi bylo vždy zvoleno první vedení Sokola. V případě, že starosta během roku zemřel nebo musel odejít do jiného města, což se stávalo např. kvůli zaměstnání, musel veškerou jeho činnost prozatím převzít místostarosta (nazývaný také

---

¹⁶⁶ Příloha č. VI.

¹⁶⁷ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. IV/9, kart. 18.

náměstek starosty, byl většinou jeden, ve větších jednotách či župách byli dva - odlišovali se jako I. náměstek starosty a II. náměstek starosty) a byla naplánovaná mimořádná valná hromada, na které byl do čela sokolské organizace uveden starosta nový. Mimořádná valná hromada se svolávala i v průběhu roku, pokud se muselo něco důležitého či mimořádného projednat či rozhodnout. Volba starosty župy Husovy (tím byla župa Husova odlišná od některých jiných žup) byla také důležitá a zajímavá tím, že se sídlo této župy přesouvalo po jižních Čechách podle toho, ze které její jednoty nově zvolený starosta pocházel. Na základě zjištěných faktů mohu tedy shrnout, že v dějinách župy Husovy se její sídlo přesouvalo z Českých Budějovic do jiného města pouze čtyřikrát, neboť ve všech ostatních případech byli starostové župy příslušníky českobudějovického Sokola. V prvním případě bylo sídlo župy v Týně nad Vltavou, odkud pocházel druhý starosta K. Panský, ten ve své funkci ale setrval pouze jeden rok, a to v roce 1900. Druhým hybatelem se župním sídlem byl v roce 1902 zvolený starosta O. Hirsch z Vodňan. Jako třetí „mimobudějcký“ Sokol byl výborem odsouhlasený A. Korb, jenž župu Husovu přesunul na rok 1906 do Třeboně. A jako poslední uzavřel řetězec přesunů V. Zelenka, který sídlo na dva roky usadil v Protivíně. Bylo to v letech 1908 až 1909. Osm zbylých starostů už pocházelo z tělocvičné jednoty českobudějovické a sídlo tak setrvalo v jihočeské metropoli. Co se týče sociální příslušnosti, byla u všech starostů jiná, vesměs ale platilo, že se do čela jednot, a o to více to platilo v župách, dostávali jedinci, kteří se mohli pochlubit nějakým titulem před jménem, popřípadě ti, kteří zastávali nějaké vyšší funkce ve společnosti. Konkrétně v župě Husově to byl jeden říšský poslanec a tajemník národní rady v Českých Budějovicích, tajemník okresního zastupitelstva, tři advokáti, tři učitelé - jeden navíc s funkcí inspektora státních škol národních v Českých Budějovicích, jeden účetní a správce zastavárny v jednom, další byl kupec a u jednoho se mi jeho funkce bohužel nepodařilo zjistit, ale jeden ze starostů, a to ten poslední, byl neočekávaně krejčí. Proč se právě poslední starosta nepyšnil nějakou vyšší funkcí se můžeme pouze domnívat. Do čela župy se dostal až v roce 1948, byl tedy zřejmě dosazen úmyslně jako „snadno ovladatelná kontrola“ - k očistě župy - neboť byl předsedou Akčního výboru župy (AV).

K jednotlivým starostům se rozepíši více o pár řádek níže, pokud jsou informace neúplné a neucelené, nepodařilo se mi je nikde vypátrat. Při zjišťování jednotlivých

údajů jsem vycházela samozřejmě ze samotné župy Husovy.¹⁶⁸ V případě mimobudějovických starostů ještě z *matrik narozených, oddaných a zemřelých*, uložených ve Státním oblastním archivu v Třeboni,¹⁶⁹ dále z *pobytových přihlášek pražského policejního ředitelství*, umístěných v Národním archivu v Praze¹⁷⁰ nebo pokud šlo o advokáta, dohledávala jsem ho v seznamu advokátních komor v *Batovcově almanachu*.¹⁷¹ Při zjišťování podrobností u starostů budějovických byla pramenná základna o něco bohatší, tudíž jsem ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích nahlížela do *Knih evidence obyvatel*,¹⁷² do *Protokolů o úmrtí* a do různých k nim určených *Indexů*.¹⁷³ Opomenout jsem nemohla ani *Sčítání lidu* za jednotlivé roky¹⁷⁴ či *Sbírku policejních přihlášek*.¹⁷⁵ Dalo se předpokládat, že v případě starostů z Českých Budějovic budu mít i větší úspěch s literaturou, takže jsem použila hlavně *Besedu česko-budějovickou*, kde jsem prohledávala jednotlivé roky, zda během nich některý starosta župy Husovy do Besedy nevstoupil.¹⁷⁶ Čerpat bylo možné i z *Památníku Sokola č. – budějovického*.¹⁷⁷ Opět jsem použila Batovcův almanach a jeho seznam advokátních komor či jeho seznam říšských poslanců. Drobné věty jsem

---

¹⁶⁸ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice.

¹⁶⁹ TAMTÉŽ, Sběrka matrik Jihočeského kraje, Index k matrikám narozených, oddaných, zemřelých pro Protivín 1854 – 1910; TAMTÉŽ, Index k matrice narozených pro Třeboň 1853 – 1880; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Protivín 1854 – 1890; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1850 – 1858; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1858 – 1866; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1867 – 1873; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1874 – 1880; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1880 – 1890; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1890 – 1903; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Vodňany 1832– 1889; TAMTÉŽ, Matrika zemřelých pro Třeboň 1878 – 1914; TAMTÉŽ, Matrika zemřelých pro Týn nad Vltavou 1890 – 1904; TAMTÉŽ, Matrika zemřelých pro Týn nad Vltavou 1904 – 1919.

¹⁷⁰ NA Praha, Kanskripce (1850 – 1914).

¹⁷¹ *Politický kalendář*.

¹⁷² SOKA České Budějovice, AM Č.Budějovice, Index ke knize evidence obyvatel, SOKA České Budějovice, AM Č.Budějovice, Kniha evidence obyvatel.

¹⁷³ TAMTÉŽ, Index k protokolu o úmrtích 1914 – 1947; TAMTÉŽ, Protokol o úmrtí 1910 – 1926; TAMTÉŽ, Protokol o úmrtí (Protokol mrtvých) 1926 – 1947.

¹⁷⁴ SOKA České Budějovice, Okresní úřad České Budějovice I, Sčítání lidu 1921.

¹⁷⁵ TAMTÉŽ, Sběrka policejních přihlášek.

¹⁷⁶ *Beseda*; K. FENZL, *Paměti Besedy Česko-budějovické od roku 1862 – 1887*; TÝŽ, *Paměti Besedy Česko-budějovické 1902 – 1912*; V. J. PUCHERNA, *Paměti*.

¹⁷⁷ *Památník*.

pak dohledávala i v *Albu representantů všech oborů veřejného života česko-slovenského*¹⁷⁸ či v případě, že někdo ze starostů napsal své dílo, podívala jsem i do něj – např. Vodňanského *Náš zápas o III. sbor*.¹⁷⁹ Pokud jsem chtěla upřesnit nějaké ulice v Českých Budějovicích nebo srovnat dnešní názvy s těmi dříve používanými, sáhla jsem po Kovářově knize *Ulicemi města Českých Budějovic*.¹⁸⁰ Podstatnou část života mi odkryla kniha o Drobilovi – *Emanuel Drobil, Inspektor státních škol národních v Č. Budějovicích. Jeho život a dílo*.¹⁸¹ Z časopisů jsem zabrousila např. do Jihočeských listů či Republikána. Z dalších periodik můžu zmínit i Věstník sokolské župy Husovy či Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích.

3. 4. 1. JOSEF HEZKÝ

Josef Hezký byl prvním starostou sokolské župy Husovy, a to v období od roku 1898 do 1899. Pak ho na jeden rok vystřídal K. Panský z Týna nad Vltavou, ale v roce 1901 už J. Hezký opět stál v čele župy. Do této pozice se znova dostal v období let 1903 až 1904 a ani čtvrtou volbu výboru, aby tuto funkci zastával, neodmítl, a tudíž starostoval župě i v roce 1907. Byl členem Sokola v Českých Budějovicích, do kterého vstoupil v roce 1886.¹⁸² Mimo to byl ale JUDr. J. Hezký hlavně advokátem (byl členem Spolku českých advokátů)¹⁸³ a majitelem domu v Českých Budějovicích, do kterých se přestěhoval z Prahy. V Českých Budějovicích se také v roce 1887 oženil se svou budoucí manželkou Marií. Rok předtím vstoupil J. Hezký do spolku Besedy¹⁸⁴ a v roce 1887 v něm působil jako jednatel. Již během roku z výboru Besedy ale vystoupil a nahradit jej musel prof. Jan Macháček.¹⁸⁵ V některých archivních materiálech bývá

---

¹⁷⁸ *Album*.

¹⁷⁹ F. VODŇANSKÝ, *Náš zápas*.

¹⁸⁰ D. KOVÁŘ, *Ulicemi*, České Budějovice 2005; TAMTÉŽ, *Jilmo* 1998.

¹⁸¹ E. DROBIL, *Inspektor*.

¹⁸² *Památník*, s. 13.

¹⁸³ *Politický kalendář*, s. 53.

¹⁸⁴ V. J. PUCHERNA, *Paměti*, s. 168; K. FENZL, *Paměti Besedy Česko-budějovické 1902 – 1912*, s. 86.

¹⁸⁵ K. FENZL, *Paměti Besedy Česko-budějovické od roku 1862 – 1887*, s. 77.

Josef Hezký často uváděn jako Josef Heský¹⁸⁶ s datem narození 18. února 1861 a rodištěm „Nezamysl“. K jeho úmrtí se uvádí 10. červenec 1918 a České Budějovice. Jeho manželka Marie, rozená Reidlová, se narodila 9. prosince v Českých Budějovicích a společně se svým mužem zplodila pět dětí. Jako první se 14. srpna 1888 narodil syn Josef, pozdější inženýr, jako druhá na svět přišla Marie – 27. listopadu 1892 – která se provdala za tajemníka olomouckého divadla Loulu, třetí v pořadí byla Milada. Ta se narodila 1. září 1901 a vzala si za muže inženýra Antonína Spaziera. Ten se 24. srpna 1903 narodil v Německu, ale později příslušel do obce pražské.¹⁸⁷ Druhým synem byl Vladimír, narozený 20. června 1903, pracující jako městský úředník. Poslední v pořadí byla dcera Zdeňka (narozená 21. února 1905) – pozdější absolventka průmyslové školy.

3. 4. 2. KAREL PANSKÝ

Karel Panský se úřadování v čele župy Husovy ujal v roce 1900 a byl jejím druhým starostou (ve funkci setrval pouhý rok). On sám pocházel z Týna nad Vltavou, kde byl tajemníkem okresního zastupitelstva.¹⁸⁸ Ve Státním oblastním archivu v Třeboni se mi o něm podařilo zjistit pouze to, že 30. července 1900 se mu v Týně nad Vltavou narodila dcera,¹⁸⁹ kterou kaplan Jan Koubek 1. srpna pokřtil na Marii Alžbětu. Otec Karla Panského se jmenoval František Panský a pocházel z Bechyně. Syna Karla zplodil s jeho matkou Antonií rozenou Maškovou. Starosta Panský byl oddán s Marií, dcerou mlynáře Ignáce Šmidingera, který bydlel také v Bechyni, a Alžběty rozené Šafak, která bydlela původně v Počátcích. Karel Panský se asi v Týně nad Vltavou nenarodil, protože při procházení všech matrik narozených v Týně v období od roku 1850 až do 1903 jsem na jeho jméno ani jméno jeho manželky nenarazila, v úvahu by přicházela, jako jejich rodiště, tedy Bechyně.¹⁹⁰

---

¹⁸⁶ SOKA České Budějovice, AM Č.Budějovice, Index ke knize evidence obyvatel, kniha č. 122.

¹⁸⁷ TAMTÉŽ, Kniha evidence obyvatel, F. IV. 1 – 215 F. IV. 216 – 445, s. 62d.

¹⁸⁸ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

¹⁸⁹ TAMTÉŽ, Sbírnka matrik Jihočeského kraje, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1890 – 1903, inv. č. 5831, kniha č. 17, s. 323.

¹⁹⁰ TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1850 – 1858, inv. č. 5826, kniha č. 12; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1858 – 1866, inv. č. 5827, kniha č. 13; TAMTÉŽ, Matrika

3. 4. 3. OTOKAR HIRSCH

Dr. Otokar Hirsch byl z Vodňan a do funkce starosty župy Husovy byl výborem zvolen v roce 1902. Pokud budeme vycházet z toho, že Hirsch byl nositelem doktorského titulu, můžeme se díky pobytové přihlášce pražského policejního ředitelství ze dne 27. května 1910 domnívat, že se jedná o advokáta Otokara Hirsche, narozeného v roce 1866.¹⁹¹ Ale podle matriky narozených pro Vodňany z let 1832 – 1889 se Hirsch a ani jeho žena ve Vodňanech nenarodili.¹⁹² V Praze O. Hirsch bydlel ve Spálené ulici č. 3.¹⁹³ Jeho manželkou byla Josefa Hirsch, rozená Bretšneider, která přišla na svět v roce 1878 a se svým manželem zplodila tři děti: Otokara, narozeného v roce 1899, Josefu, narozenou v roce 1900 a jako poslední Josefa porodila v roce 1901 syna Josefa.

3. 4. 4. EMANUEL BLÁHA

Emanuel Bláha se narodil v roce 1857 a zemřel v roce 1916.¹⁹⁴ Podle Protokolu o úmrtích z roku 1910 až 1926 zemřel konkrétně 30. července 1916.¹⁹⁵ E. Bláha patřil k domovské obci České Budějovice a živil se jako účetní.¹⁹⁶ Dále zastával funkci správce zastavárny a do česko-budějovické Besedy vstoupil v roce 1890.¹⁹⁷ Do jednoty česko-budějovického Sokola se zapsal v roce 1898 a 24. února byl na valné hromadě

---

narozených pro Týn nad Vltavou 1867 – 1873, inv. č. 5828, kniha č. 14; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1874 – 1880, inv. č. 5829, kniha č. 15; TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1880 – 1890, inv. č. 5830, kniha č. 16.

¹⁹¹ NA Praha, Kanskripce (1850 – 1914), poř. č. 199, s. 17n.

¹⁹² SOA Třeboň, Sbirka matrik Jihočeského kraje, Matrika narozených pro Vodňany 1832– 1889, inv. č. 6118, kniha č. 5.

¹⁹³ *Politický kalendář*, s. 54.

¹⁹⁴ SOkA České Budějovice, AM Č.Budějovice, Index k protokolu o úmrtí 1914 – 1947, kniha č. 59, s. 4.

¹⁹⁵ TAMTÉŽ, Protokol o úmrtí 1910 – 1926, kniha č. 56, s. 133.

¹⁹⁶ TAMTÉŽ, Index ke knize evidence obyvatel, kniha č. 120.

¹⁹⁷ V. J. PUCHERNA, *Paměti*, s. 165, K. FENZL, *Paměti Besedy Česko-budějovické 1902 – 1912*, s. 87.

prohlášen jejím čestným členem.¹⁹⁸ Starostou župy Husovy byl zvolen v roce 1905. Jeho manželka se za svobodna jmenovala Arnošta Kotršová a narodila se 6. ledna 1863. Zemřela v Českých Budějovicích 29. ledna 1933, v Otakarově ulici číslo popisné 910.¹⁹⁹ Ze svazku Emanuela a Arnošty vzešly tři děti: První byla Zdislava, která se narodila 29. listopadu 1895 v Českých Budějovicích a 15. dubna 1922 se provdala za Antonína Voborníka z okresu Příbram. Jako druhý v pořadí se narodil syn Bohuslav – v Českých Budějovicích 20. září 1897 – bydliště měl nahlášené v Praze a pracoval jako účetní asistent z finančního ředitelství. Trojici uzavírá dcera Ludmila, úřednice, která si 5. května 1902 vzala za manžela Emila Petra.²⁰⁰

3. 4. 5. ALEXANDR KORB

Starostou župy Husovy byl v roce 1906 Alexandr Korb z Třeboně. Zřejmě se ale nenarodil v Třeboni, neboť v matrice narozených v Třeboni z let 1853 - 1880 jsem ho nenašla.²⁰¹ Podle matriky zemřelých pro Třeboň ale A. Korb ani jeho žena do roku 1914 nezemřeli, stejně tak jako ani jejich žádné předčasně narozené nebo mrtvě narozené dítě.²⁰²

3. 4. 6. VÁCLAV ZELENKA

Václav Zelenka pocházel z Protivína a jako starosta v župě Husově působil v letech 1908 – 1909. Podle Indexu k matrikám narozených, oddaných a zemřelých se Zelenka skutečně narodil Protivíně.²⁰³ Na svět přišel 6. října 1857 a v den následující, tedy

---

¹⁹⁸ *Památník*, s. 13, 23.

¹⁹⁹ SOKA České Budějovice, AM Č.Budějovice, Protokol o úmrtí (Protokol mrtvých) 1926 – 1947, sign. B1, kniha č. 57, s. 476.

²⁰⁰ TAMTÉŽ, Kniha evidence obyvatel, E. II. 1 – 184 E. II. 187 – 331, s. 27.

²⁰¹ SOA Třeboň, Sbírnka matrik Jihočeského kraje, Index k matrice narozených pro Třeboň 1853 - 1880, inv. č. 5789, kniha č. 54.

²⁰² TAMTÉŽ, Matrika zemřelých pro Třeboň 1878 – 1914, inv. č. 5779, kniha č. 44.

²⁰³ SOA Třeboň, Sbírnka matrik Jihočeského kraje, Index k matrikám narozených, oddaných, zemřelých

7. října, byl pokřtěn na Václava Františka Antonína. Jeho otec, Jan Zelenka, se živil jako kupec a bydlel také v Protivíně č. popisné 41 společně s Václavovou matkou Alžbětou. Prarodiči z otcovy strany byli František Zelenka a Josefa rozená Röhm, bydlící ve stejném domě jako jeho rodiče. Za dědečka a babičku z matčiny strany je označován Václav Ceplecha, sedlák z Míšence č. popisné 19 a Alžběta rozená Kolajová z Těšínova č. 11.²⁰⁴

3. 4. 7. FRANTIŠEK VODŇANSKÝ

František Vodňanský se župním starostou stal v roce 1910 a ve funkci, kde vystřídal V. Zelenku, se udržel až do roku 1920.²⁰⁵ Ze všech starostů župy Husovy měl Vodňanský nejvyšší postavení - byl říšským poslancem a tajemníkem Národní rady v Českých Budějovicích.²⁰⁶ Do poslanecké sněmovny říšské rady byl zvolen v roce 1911 a jejím poslancem byl až do roku 1918.²⁰⁷ Ve své knize *Náš zápas o III. sbor* píše o volbách do obecního zastupitelstva českobudějovického, konaného ve dnech 6. - 14. listopadu 1906, zmiňuje se zde o prvních českých zástupcích v obecním výboru česko-budějovickém, o III. sboru, o Dr. Augustu Zátkovi, jako bojovníkovi za práva lidu českého v Českých Budějovicích a zakladateli Matice česko-budějovické v roce 1872.²⁰⁸ V knize *České Budějovice. Obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města* je ale jako datum založení Matice školské označen rok 1871. Sám Vodňanský byl členem obecního zastupitelstva od roku 1906 až do převratu. Členem okresního zastupitelstva českobudějovického pak v letech 1914 – 1918. Krom toho byl i činný v okresní školní radě, své schopnosti uplatňoval i v oboru hospodářském – jako člen správních rad Českého akciového pivovaru „Merkur“ i na ředitelství filiálky Pozemkové banky.²⁰⁹ Ve své knize dále píše o spolku Beseda, jejímž

---

pro Protivín 1854 – 1910, inv. č. 4526, kniha č. 47.

²⁰⁴ TAMTÉŽ, Matrika narozených pro Protivín 1854 – 1890, inv. č. 4492, knih č. 13, s. 53.

²⁰⁵ Příloha č. XI.

²⁰⁶ *Politický kalendář*, s. 229.

²⁰⁷ *Republikán*, roč. II, č. 53, 4. července 1920, s. 1.

²⁰⁸ K. NOVOTNÁ, *Jana Zátková*, s. 40.

²⁰⁹ *Jihočeské listy*, roč. 26, č. 53, 7. července 1920, s. 1, 4.

členem se v roce 1901 stal,²¹⁰ a právě k němu poznamenává: „*Teprve od r. 1862 lze mluvit o Česích česko-budějovických jako o menšině, organisované národně a společensky. Bylať toho roku založena „Beseda“, její založení znamená mezník ve vývoji tohoto města, od něho teprve počíná mladý náš život národní v Českých Budějovicích.*“²¹¹ František Vodňanský, v pramenech také uváděný jako Franz Wodňanský,²¹² se narodil v roce 1866 v obci Nová Lysá²¹³ a jeho manželka přišla na svět 10. září 1870 jako Marie Votrubová.²¹⁴ Podle novin Republikán z roku 1920 zemřel František Vodňanský v Českých Budějovicích 2. července 1920 na infarkt.²¹⁵ Podle pramenů k župě Husově, ale zemřel až 8. července 1920.²¹⁶ Záznamy v knize evidence obyvatel ale datum úmrtí, uvedený v novinách, potvrzuje.²¹⁷ V době jeho smrti mu bylo 53 let.

3. 4. 8. VÁCLAV HLAVÁČ

Profesor Václav Hlaváč²¹⁸ se živil jako profesor, učitel, neboť byl dekretem zemské školní rady v Praze ze dne 12. prosince 1914 jmenován učitelem tělocviku. Do Českých Budějovic se přestěhoval z Týna nad Vltavou,²¹⁹ kde v roce 1902 vstoupil do Besedy a stal se jejím členem.²²⁰ V seznamu členů Besedy Českých Budějovic je veden

---

²¹⁰ V. J. PUCHERNA, *Paměti*, s. 178, K. FENZL, *Paměti Besedy Česko-budějovické 1902 – 1912*, s. 105.

²¹¹ F. VODŇANSKÝ, *Náš zápas*, s. 5.

²¹² SOKA České Budějovice, AM Č.Budějovice, Index ke knize evidence obyvatel, kniha č. 129.

²¹³ *Retrospektivní lexikon*, s. 301, 360 – Od roku 1850 obec nazývaná Nová Lysá, tedy Lysá obec, patřila do okresu Benátky. Mezi lety 1869 až 1930 spadala pod okres Mladá Boleslav s tím, že v roce 1880 byla přejmenovaná na Lysou nad Labem.

²¹⁴ SOKA České Budějovice, AM Č.Budějovice, Kniha evidence obyvatel, F. IV. 1- 215 F. IV. 216 – 445, s. 334.

²¹⁵ Republikán, roč. II, č. 53, 4. července 1920, s. 1, Jihočeské listy, roč. 26, č. 52, 3. července 1920, s. 1.

²¹⁶ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

²¹⁷ SOKA České Budějovice, AM Č.Budějovice, Kniha evidence obyvatel, F. IV. 1- 215 F. IV. 216 – 445, s. 334.

²¹⁸ Příloha č. XII.

²¹⁹ SOKA České Budějovice, AM Č.Budějovice, Index ke knize evidence obyvatel, kniha č. 122.

²²⁰ V. J. PUCHERNA, *Paměti*, s. 168.

koncem správního roku 1931-32.²²¹ Zároveň se přihlásil i do Sokola, kde se mu podařilo na léta 1921 – 1923 dostat na nejvyšší pozici – starosty župy Husovy. Václav Hlaváč se narodil jako syn Vojtěcha Hlaváče a Anny Hlaváčové, 12. září 1870 v Jivně u Lišova, kde si také našel svou budoucí ženu, Janu Vávrovou z Jivna, narozenou 16. května 1874.²²² Podle dochovaných pramenů spolu byli oddáni 6. června 1898 v Praze u Sv. Vojtěcha.²²³ Děti měli jen dvě a obě byly mužského pohlaví, první se jmenoval Václav a narodil se v Týně nad Vltavou 3. června 1899, sám se pak přestěhoval do Prahy. Druhým byl Vladimír, který se narodil 2. května 1905 už v Českých Budějovicích. Podle policejní přihlášky z 2. prosince 1941 zemřel Václav Hlaváč 16. března 1942 v koncentračním táboře v Osvětimi.²²⁴ V. Hlaváč i se svojí rodinou bydlel v Českých Budějovicích zřejmě na adrese „Landtsr. 29“, tedy v dnešní Krajinské ulici.²²⁵ Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích z roku 1935 uvádí jako Hlaváčovo bydliště Lineckého předměstí č. 273,²²⁶ tedy dnešní Lidickou ulici,²²⁷ kam se zřejmě Hlaváč s rodinou přestěhoval. Tuto adresu potvrzuje i Ročenka sokolských činovníků z roku 1923.²²⁸

---

²²¹ *Beseda Česko-Budějovická. V letech 1923 – 1932. K sedmdesátiletému trvání*, s. 62.

²²² SOKA České Budějovice, Okresní úřad České Budějovice I, Sčítání lidu 1921, inv. č. 2910, sign. ČB 27, fasc. 242.

²²³ TAMTÉŽ, AM Č.Budějovice, Kniha evidence obyvatel, F. IV. 1- 215 F. IV. 216 – 445, s. 445.

²²⁴ TAMTÉŽ, Sbírnka policejních přihlášek, krabice č. 53.

²²⁵ D. KOVÁŘ, *Ulicemi*, Jilmo 1998, s. 200 - Dle knihy Daniela Kováře *Ulicemi města Českých Budějovic z roku 1998* se může jednat o Lannastrasse, jak se Lannova ulice od 8. června 1875 nazývala,²²⁵ ale spíš zde jde o dnešní Krajinskou ulici. Té se totiž už v roce 1369 začalo říkat Lantstras, lidově Landštras, v 16. století ale přijala název Písecká a 7. června 1945 přešel německý název Lantstras do češtiny jako Krajinská. Ani tento název se ale neudržel, a tak byla pojmenována Revoluční třídou, kterou 8. listopadu 1946 vystřídala Třída 5. května, někdy též uváděná jako Třída 5. května 1945. Až opět 1. leden 1991 navrátil její dřívější název Krajinská ulice.

²²⁶ Zpravodaj, roč. IX, č. 1 - 3, 26. ledna 1935, s. 36.

²²⁷ D. KOVÁŘ, *Ulicemi*, Jilmo 1998, s. 207.

²²⁸ Ročenka, roč. I, 1923, s. 133.

3. 4. 9. JAN POPEL / POPELA

Funkci starosty župy Husovy v roce 1924 zastával Jan Popel, v pramenech je ale možné nalézt pouze jméno Jan Popela,²²⁹ to potvrzuje i Věstník sokolské župy Husovy z roku 1924.²³⁰ A právě ten se narodil 13. února 1859 v Slavči u Trhových Svinů.²³¹ Podle dekretu zemské školní rady v Praze ze dne 12. srpna 1904 se stal učitelem III. obecné chlapecké školy ve svém rodišti. Zároveň byl i členem správní rady Českého akciového pivovaru v Českých Budějovicích, pokladníkem Besedy českobudějovické, členem výboru odboru Národní Jednoty Pošumavské a členem mnoha dalších jiných spolků. V Trhových Svinech byl 21. dubna 1887 oddán s Julií Stráskou. I ta se narodila v Trhových Svinech ale 12. dubna 1855 a svému muži na svět přivedla dvě děti, Ludmilu a Miladu. Ludmila byla starší a narodila se 1. května 1888 ve Schweinitzu (Trhových Svinech), na stejném místě se pak o dva roky později narodila i Ludmila.²³² Bydliště měla rodina Popelova hlášeno na Palackého náměstí č. 655. Řídící učitel Jan Popela²³³ zemřel 9. října 1924.²³⁴

3. 4. 10. EMANUEL DROBIL

Emanuel Drobil se narodil 1. ledna 1878 v Hluboké nad Vltavou, ale obecnou školu už vychodil ve Vlastiboři u Soběslavi.²³⁵ Jeho otcem byl Jan Drobil a matkou Terezie Mladá. Absolvoval měšťanskou školu a státní učitelský ústav v Soběslavi, kde odmaturoval v roce 1898. Drobil byl evidentně studijní typ, a tak během středoškolského vzdělávání navštěvoval řadu různých vědeckých kursů, jejichž nejdůležitějším výsledkem pro něj byla zkouška způsobilosti vyučovat na měšťanských

---

²²⁹ SOKA České Budějovice, AM Č.Budějovice, Index ke knize evidence obyvatel, kniha č. 126.

²³⁰ Věstník sokolské župy Husovy, roč. IX, č. 7, 1. června 1924, s. 171.

²³¹ SOKA České Budějovice, Okresní úřad České Budějovice I, Sčítání lidu 1921, inv. č. 2908, sign. ČB 12, fasc. 227.

²³² TAMTÉŽ, AM Č.Budějovice, Kniha evidence obyvatel, F. IV. 446 – 778, s. 477.

²³³ Příloha č. XV.

²³⁴ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 137, sign. VI/7, kart. 18.

²³⁵ Příloha č. XIII.

školách, kterou získal v roce 1910 na státním učitelském ústavu v Příbrami. Svou učitelskou kariéru odstartoval už 1. září 1898 na obecné škole v Borovanech. Jeho další kroky pak směřovaly do Todně a Římova (zde učil od roku 1905). A právě v Římově si E. Drobil našel svou manželku, byla jí Marie, narozená 15. ledna 1878 jako Petrová,²³⁶ která mu porodila dceru Marii a Emílii. Obě se narodily ještě v Římově, Marie 9. dubna 1906 a Emílie 14. června 1908. Policejní přihláška na jméno Emanuel Drobil ale vypovídá, že se dcera Emílie narodila 4. června 1908.²³⁷ Starší se pak stala literární učitelkou a provdala se za Vojtěcha Řehoře.²³⁸ Mladší byla profesorkou a 28. prosince 1933 odešla do Plzně. Dne 1. října 1911 začal E. Drobil působit jako odborný učitel na I. měšťanské škole chlapecké v Českých Budějovicích. Tam také v roce 1911 vstoupil do jednoty Sokol I a v roce 1912 do spolku Besedy.²³⁹ V Českých Budějovicích bydlel v Zátkově ulici č. 27.²⁴⁰ V roce 1915 musel Drobil nastoupit na vojnu, kde setrval do roku 1917 a po svém návratu se stal sokolským župním jednatelem na dobu tří let. V roce 1923 měl trvalý pobyt nahlášen v Husově ulici č. 27.²⁴¹ V roce 1925 byl výborem zvolen jako nový starosta župy Husovy a vystřídal tak dosavadního starostu J. Popela, který v tomto roce zemřel. Starostování se věnoval až do roku 1940, chvíli pak i v roce 1945. Dne 1. ledna 1921 jmenovalo ministerstvo školství a národní osvěty E. Drobila inspektorem státních škol národních v Českých Budějovicích a tudíž, když byl 1. prosince 1925 stejnou institucí jmenován ředitelem státní měšťanské školy v Českém Krumlově, nemohl již funkci ředitele pro svou pracovní vytíženost vykonávat. Jako inspektor pak ještě působil celkem 17 let a dráze učitelské se během svého života věnoval 23 let. Po převratu se činně účastnil při organizaci školství v Českých Budějovicích – českého i německého – jako zástupce města v okresním školním úřadě.²⁴² Co se týče veřejné činnosti, byla velmi bohatá. Nejenže Emanuel Drobil stál 13 let v čele sokolské župy Husovy jako starosta a byl v roce 1933 zvolen i do výboru Č. O. S.,²⁴³ ale zastával i funkci místopředsedy v odboru Národní jednoty

---

²³⁶ Jejimi rodiči byli Jakub a Marie Petrovi.

²³⁷ SOKA České Budějovice, Sběrka policejních přihlášek, krabice č. 8.

²³⁸ TAMTÉŽ, AM Č.Budějovice, Kniha evidence obyvatel, F. IV. 446 – 778, s. 681.

²³⁹ K. FENZL, *Paměti Besedy Česko-budějovické 1902 – 1912*, s. 88.

²⁴⁰ Zpravodaj, roč. IX, č. 1 - 3, 26. ledna 1935, s. 35.

²⁴¹ Ročenka, roč. I, 1923, s. 133.

²⁴² *Album*, s. 928.

²⁴³ E. DROBIL, *Inspektor*, s. 16.

pošumavské, působil v Matici školské, ve Vlastivědné společnosti jihočeské a dokonce i v pozici jednatele, velitele a zakladatele hasičského sboru v Třebči, kde zároveň fungoval jako správce školy. Zde se jako zakladatel projevil i podruhé, když založil místní Kampeličku. Stejně tak učinil i v Římově. V obou institucích pracoval jako pokladník. Co se týče města Českých Budějovic, stal se zde spoluzakladatelem a zapisovatelem Okresní péče o mládež. Mimo všech těchto aktivit se Emanuel Drobil také rád věnoval spisovatelské činnosti a kromě toho, že přispíval do různých časopisů, napsal *Monografii obce Římova, Jihočeské dítě, Školství v jihočeských menšinových okresech, Školství v okrese českobudějovickém, Okres českobudějovický* a jiné.²⁴⁴

3. 4. 11. JINDŘICH AUTENGRUBER

Dr. Jindřich Autengruber byl předposledním starostou župy Husovy. Tuto funkci zastával v poválečných letech 1945 až 1948, a snad právě proto se mi ho nepodařilo najít v pramenech ani literatuře. Známé je pouze to, že byl členem tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích. Ve městě působil jako advokát²⁴⁵ a v roce 1932 byl předsedou AC Stadionu (viz Sokol I České Budějovice).²⁴⁶ V roce 1934 bydlel v Českých Budějovicích na náměstí Svobody.²⁴⁷ Podle Zpravodaje českobudějovické jednoty z roku 1938 bydlel ale J. Autengruber na Masarykově náměstí.²⁴⁸ Při srovnání obou termínů jsem ale zjistila, že jde o jednu a tutéž adresu, a to o dnešní hlavní náměstí Přemysla Otakara II.²⁴⁹ V pramenech v Státním oblastním archivu jsem našla ale i třetí bydlíště advokáta J. Autengrubera - Riegrová ulice 925 – materiál není ale označen přesným rokem, a tudíž nevíme, ve kterém roce zde bydlel. Odvodit můžeme pouze to, že do Riegrovy ulice se Autengruber zřejmě přestěhoval z Masarykova

---

²⁴⁴ E. DROBIL, *Inspektor*, s. 19.

²⁴⁵ Zpravodaj, roč. VIII, č. 1 - 3, 20. ledna 1934, s. 6.

²⁴⁶ Zpravodaj, roč. VII, č. 2 - 4, 1933, s. 50.

²⁴⁷ Zpravodaj, roč. VIII, č. 1 - 3, 20. ledna 1934, s. 42.

²⁴⁸ Zpravodaj, roč. XII, č. 1 - 3, 27. ledna 1938, s. 45.

²⁴⁹ D. Kovář, *Ulicemi*, Jilmo 1998, s. 93 - Název náměstí Svobody se pro něj používal od 7. listopadu 1918, kdy vystřídal jméno náměstí císaře Františka Josefa. Masarykovo náměstí se mu pak začalo říkat až od 24. května 1934.

náměstí, neboť Riegrova ulice je u něj uváděna už jako u starosty župy Husovy.²⁵⁰

3. 4. 12. VÁCLAV HÖNIG

Václav Hönig byl předsedou Akčního výboru župy Husovy v roce 1948. Podle dochovaných informací v Knize evidence obyvatel byl Václav Hönig krejčí,²⁵¹ který se narodil 13. října 1890 v Radnici u Plzně. Tam měl také 1. srpna 1917 svatbu s Marií, rozenou Královou. Marie se ale narodila v Českých Budějovicích dne 23. května 1895 a Václavovi tam porodila osm dětí. Všechny Hönigovy děti přišly na svět v Českých Budějovicích. Prvorozený syn Václav se narodil v roce 1918, Marie v roce 1919, ale v témže roce hned zemřela, jako druhý syn se narodil Vladimír (1921). Tři roky po něm Marie porodila Jiřího Lumíra a další tři roky na to dceru Věru. Když bylo Václavu Hönigovi 40 let, narodila se mu další dcera, kterou s manželkou pojmenovali Milena. Na dalšího syna Václav opět nemusel dlouho čekat, neboť roku 1932 se dočkal narození Miroslava. Posledním dítětem Hönigových se stala dcera Jiřina, narozená v roce 1941.²⁵² Rodina bydlela původně v ulici Pražská 689/51, 13. listopadu 1934 se ale přestěhovala do Divadelní ulice č. 15, tedy do dnešní Ulice dr. Stejskala nebo krátce Stejskalova.²⁵³ Ve Zpravodaji tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích je Václav Hönig uváděn pro rok 1933 i 1934 jako člen cvičitelského sboru mužů a jako vedoucí odboru her.²⁵⁴ Ze cvičitelského sboru vystoupil už v roce 1938.²⁵⁵

---

²⁵⁰ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 29, sign. II/3, kart. 5.

²⁵¹ SOKA České Budějovice, AM Č.Budějovice, Index ke knize evidence obyvatel, kniha č. 122.

²⁵² TAMTĚŽ, Kniha evidence obyvatel, F. VII. 1 – 261 F VIII 1 - 279, s. 18.

²⁵³ D. Kovář, *Ulicemi*, Jilmo 1998, s. 130, 131 - Ta byla dříve nejrušnější a nejdůležitější ulicí v jádru Českých Budějovic, neboť tudy procházela hlavní obchodní komunikace. Původně se nazývala Rožnovská, pak Linecká a Krumlovská a až rozhodnutím městské rady z 8. června 1875 se stala ulicí Divadelní. Dne 7. června 1945 získala dnešní podobu dr. Josefa Stejskala, později krátce dr. Stejskala nebo Stejskalova.

²⁵⁴ Zpravodaj, roč. VIII, č. 1 - 3, 20. ledna 1934, s. 22, Zpravodaj, roč. IX, č. 1 - 3, 26. ledna 1935, s. 9, 11.

²⁵⁵ Zpravodaj, roč. XII, č. 1 - 3, 27. ledna 1938, s. 13.

3. 5. Jak šly dějiny v župě Husově

V jižních Čechách se zájem o sokolství začal rozšiřovat s určitým zpožděním, až v 70. letech 19. století a právě v té době začalo ústředí polemizovat o organizaci Sokola a tudíž o nutnosti vzniku sokolských žup, které by pod sebe soustředily jednotlivé jednoty a zabránily tak jejich živelnému působení. Měly tedy být jejich řídicím, koordinačním a kontrolním orgánem. K uskutečnění však došlo až v letech osmdesátých.²⁵⁶

S úmyslem zřízení první sokolské župy na jihu Čech se z iniciativy tábořské jednoty tedy sešli delegáti jihočeských sokolských jednot, a to 6. dubna 1885 v Písku, a župu skutečně ustanovili. Její sídlo nebylo ale pevně stanoveny, a tak se přesouvalo podle toho, ze které jednoty zvolený starosta župy pocházel. Hned 15. srpna téhož roku získala župa název Žižkova, a to díky zvolení prvního starosty dr. Hynka Langa, který pocházel z Tábora, kde se sídlo župy na ten rok usadilo. V jejích začátcích sem patřily jednoty Benešov, Blatná, České Budějovice, Dobříš, Malšice, Mladá Vožice, Písek, Příbram, Sedlčany, Strakonice, Tábor a Vodňany.²⁵⁷ Postupem času se ale župa rozrostla do takových rozměrů, že ji bylo nutno na župní schůzi 16. listopadu 1890 rozdělit na dvě části – na župu Husovu a župu Žižkovu.²⁵⁸ Název „župa Husova“ byl odvozen od jména jedné z nejslavnějších českých osobností – od mistra Jana Husa. Pravý břeh Vltavy zůstal župě Žižkově, která se stala pokračovatelkou původní Jihočeské župy s trvalým sídlem v Táboře, a jednoty na levé straně Vltavy vytvořily župu Husovu. Hranicí mezi těmito dvěma organizacemi se tedy stala řeka. Ale poněvadž České Budějovice ležely a stále leží přímo na ní, mohla si tamní jednota vybrat, ke které ze žup se přiřadí. Nakonec se rozhodla pro župu Husovu a přičlenila se tak k jednotám Březnice, Milevsko, Písek, Příbram, Vodňany a Strakonice.²⁵⁹ V roce

---

²⁵⁶ R. ŠVEJCAROVÁ, *Sokol*, s. 32.

²⁵⁷ SOA Třeboň, Inventář Sokolské župy Žižkovy, s. 4.

²⁵⁸ Sokol, 1891, č. 1, s. 10: „*Br. Kratochvíl ze Strakonice vysvětluje pádnými důvody důležitost rozdělení župy Žižkovy... Uvádí, že vzhledem ku veliké zeměpisné rozloze dosavadní župy velice trpí rozvoj myšlenky sokolské ve městech odlehlejších, kteréž pro nesnadné železniční spojení nemohou se účastniti nejen schůzí župního výboru a cvičitelského župního sboru, ale i župních sletů a vřele přimlouvá se za rozdělení župy.*“

²⁵⁹ *Památník*, s. 19 – V této knize se ale uvádí, že jednoty Třeboň a Vodňany náležely do roku 1898 pod župu Žižkovu.

1896 se k nim pak přidaly i Klatovy. První slet župy Husovy se konal ve Strakonících v roce 1892²⁶⁰ a druhý v roce 1893 v Českých Budějovicích za účasti 3 300 členů a 1500 cvičenců.²⁶¹ V tento rok sídlilo župní předsednictvo právě v Českých Budějovicích a tvořil ho např. starosta Josef Hezký, náčelník Emanuel Bláha či jednatel Železný, který se v průběhu roku úřadu vzdal a vystřídal jej Sokol Kulíček. Druhý župní slet byl velmi úspěšný, neboť zahýbal s touhou lidí stát se Sokoly, a tak ihned po něm se v župě začaly objevovat nové jednoty, jako např. Český Krumlov, Hluboká nad Vltavou, Lišov, Trhové Sviny či Třeboň. V roce 1894 došlo v jednotě česko-budějovické k rozkolu a rozštěpení, neboť část Sokolů se rozhodla založit si vlastní organizaci. To se jim nakonec také podařilo, a tak v roce 1894 vznikl Sokol „Tyrš“. Nově vzniklá župa ale nebyla „pro své jednání proti řádům sokolským“ po dlouhou dobu do svazku župy Husovy přijata, a tak raději vstoupila do župy Žižkovy.²⁶² Až po několika letech, kdy se osoby v jejím čele vyměnily, byla odštěpená jednotka v roce 1898 do župy Husovy přijata.²⁶³ Rozhodla o tom schůze výboru konaná 24. července. Na začátku 20. století pak „Tyrš“ přijal jméno nové, a to Sokol II.²⁶⁴ jako Sokol I byla označována jednotka původní. V roce 1896 uspořádala župa Husova ve dnech 14. – 16. srpna v Písku další župní slet.

Jednot ale stále přibývalo, a tak bylo nutné v roce 1897 přikročit k dalšímu rozdělení župy Husovy na župu, která si ponechala přívlastek Husova a pod kterou spadly jednoty poblíž Českých Budějovic, a na župu Šumavskou,²⁶⁵ která pod sebe zahrнула jednoty Českým Budějovicím vzdálenější. Dne 22. května 1898 se oficiálně zformovala i další třetí župa s názvem župa Jeronýmova.²⁶⁶ Původní župa Husova se tedy rozdělila celkem na župy tři. Valná hromada, kterou byl odsouhlasen vznik nově zorganizované župy Husovy, byla stanovena na neděli 23. ledna 1898 na třetí hodinu odpolední, kdy se na ní v Besedě v Českých Budějovicích sešli všichni představitelé

---

²⁶⁰ *Památník*, s. 15.

²⁶¹ *České Budějovice. Obraz*, s. 81.

²⁶² *Památník*, s. 18.

²⁶³ SOA Třeboň, Inventář sokolské župy Husovy, s. 3.

²⁶⁴ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998, s. 461.

²⁶⁵ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 1, kniha č. 1.

²⁶⁶ Sem patřily tyto jednoty: Blatná, Březnice, Horažďovice, Mirovice, Písek, Rožmitál, Strakonice, Volyně. Jejím pozdějším sídlem se stal Písek.

přestoupivších jednot.²⁶⁷ Celkem do nové župy vstoupilo jednot jedenáct. Jmenovitě: České Budějovice, Český Krumlov, Hluboká nad Vltavou, Husinec, Ledenice, Lišov, Netolice, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou a Vodňany.²⁶⁸ Všechny tyto jednoty znamenaly pro župu přínos 1043 členů, z nichž cvičících bylo ale pouze 309.²⁶⁹ To praví inventář k Sokolské župě Husově, ale výstřížek z novin, umístěný v Pamětní knize ze stejného fondu, hovoří o počtu 1039 členů.²⁷⁰ Největším počtem svých členů přispěla jednota České Budějovice, a to rovnými třemi stovkami, následovaly ji pak jednota Týn nad Vltavou a Vodňany - ty se ale přehouply jen přes hranici stovky jedné. Naopak nejméně členů zaznamenáváme v Husinci, Ledenicích a Netolicích.

SÍDLO JEDNOTY	POČET ČLENŮ	POČET CVIČÍCÍCH ČLENŮ
České Budějovice	300	67
Týn nad Vltavou	119	31
Vodňany	101	32
Lišov	84	24
Trhové Sviny	79	24
Třeboň	79	24
Český Krumlov	70	30
Hluboká nad Vltavou	70	16
Netolice	56	15
Ledenice	48	24
Husinec	34	18
<u>+ v průběhu roku 1898 přibyly:</u>		
„Tyrš“ České Budějovice	115	30
Protivín	92	27
Prachatice	46	24
Lomnice nad Lužnicí	41	15

Na druhé výborové schůzi, která proběhla v den prvního župního sletu

²⁶⁷ K 1. lednu 1898 hlásily jednoty vystoupení ze svých dosavadních žup.

²⁶⁸ *České Budějovice. Obraz*, s. 81.

²⁶⁹ SOA Třeboň, Inventář Sokolské župy Husovy České Budějovice, s. 3.

²⁷⁰ TAMTÉŽ, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 1, kniha č. 1.

(24. července 1898), bylo rozhodnuto o přijetí jednoty Prachatice, Lomnice nad Lužnicí a Sokola Tyrš České Budějovice²⁷¹, později se připojil i Protivín.²⁷² Na valné hromadě bylo rozhodnuto nejen o přesunutí sídla do Českých Budějovic,²⁷³ a to díky zvolení nového starosty – českobudějovického advokáta Dr. Josefa Hezkého, ale i o tak důležitých detailech jako např. o výši členského příspěvku - 10K župě Husově a 10K Č. O. S.²⁷⁴ Nesmím ale opomenout zmínit i ostatní členy předsednictva – náměstkem se stal redaktor Antonín Kulíček, jednatelem účetní Alois Bárta a náčelníkem úředník Emil Vlk.²⁷⁵ Dále bylo debatováno o tom, kde se bude konat první veřejné cvičení. Soupeři se v této otázce staly Netolice a Třeboň. Nakonec bylo rozhodnuto o župním výletě do Netolic a o sletu, spojeném s veřejným cvičením v Třeboni. Velmi důležitým rozhodnutím se stalo i určení okrsků jako nižších správních jednotek župy. Správu okrsků zajišťovaly okrskové cvičitelské sbory, do jejichž čela byli voleni okrskoví náčelníci. Úkoly jim stanovil župní okrskový řád. Okrsky podle něj měly vykonávat dozor na vnitřní i vnější činnost jednot, měly pro ně organizovat tělovýchovné přednášky a různé cvičitelské kurzy, jejich povinností bylo pořádat okrsková cvičení, závody a výlety a pak připravovat vzdělávací porady, rozpravy a přednášky týkající se sokolských otázek. Okrskový řád župy z roku 1899 definuje okrsek jako *“pevné sloučení jednot, nejméně tři a nejvíce osmi v župě sdružených“*.²⁷⁶ Okrskový řád z roku 1934 už ale uvádí, že *„okrsek má mít nejméně 5 jednot“*.²⁷⁷ Ve skutečnosti byly v župě zpočátku okrsky pouze tři. Okrsek první pod sebe soustředil Sokol České Budějovice I, Sokol České Budějovice II, Sokol v Českém Krumlově a Sokol v Netolicích. Okrsek číslo II se skládal z tělocvičné jednoty ledenické, lišovské, trhosvinenské a třeboňské a nakonec pod okrsek III. patřil Bavorov, Týn nad Vltavou, Husinec, Prachatice,

---

²⁷¹ TAMTÉŽ, inv. č. 1, kniha č. 1: *„...přijata proto, jelikož odpadly veškeré příčiny, pro kteréž dříve přijata ve svaz sokolstva býti nemohla, t. j. z řad jejích členů vymítění přívrženci beznárodní soc. demokracie, výbor i členstvo sestává nyní s opravdových Čechů a jednot zavázala se, že nyní povede si ve všem jednání svém opravdu po sokolsku, což se dříve nedělo.“*

²⁷² Věstník sokolské župy Husovy, roč. IX, č. 7, 1. června 1924, s. 170.

²⁷³ Až do roku 1910 se sídlo Husovy župy přesouvalo podle členské příslušnosti starosty k mateřské jednotě, teprve od roku 1910 se natrvalo ukotvilo v Českých Budějovicích.

²⁷⁴ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 1, kniha č. 1.

²⁷⁵ Ten byl zároveň zvolen zástupcem župy v ČOS.

²⁷⁶ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 29, sign. II/3, kart. 5.

²⁷⁷ SOkA České Budějovice, Sokol – tělovýchovná jednotka Týn nad Vltavou, inv. č. 36, sign. II/b/A/I-2, kart. 1.

Protivín a Vodňany.

OKRSEK	JEDNOTY DO TOHOTO OKRSKU NÁLEŽEJÍCÍ
I. okrsek	České Budějovice I
	České Budějovice II
	Český Krumlov
	Hluboká nad Vltavou
	Netolice
II. okrsek	Ledenice
	Lišov
	Trhové Sviny
	Třeboň
III. okrsek	Bavorov
	Husinec
	Prachatice
	Protivín
	Týn nad Vltavou
	Vodňany

V neděli 27. března roku 1898 se o čtvrté hodině odpolední sešla v malých sálech Besedy²⁷⁸ v Českých Budějovicích schůze župního výboru. V polovině roku, tedy 12. června, se uskutečnil onen na valné hromadě tak diskutovaný župní výlet do Netolic, kterého se zúčastnily všechny jednoty k župě patřící. Slavnost spojená s veřejným cvičením proběhla na zámku Kratochvíle. Krátce potom následoval první župní slet župy Husovy v tomto novém složení. Ten byl stanoven na 24. července 1898 do Třeboně a zúčastnily se ho i některé jednoty župy Žižkovy.²⁷⁹ Účastníci sletu se sešli na náměstí před radnicí k promenádnímu koncertu,²⁸⁰ kde je přivítal treboňský purkmistr

²⁷⁸ Příloha č. XVII.

²⁷⁹ Např. sokolská jednota z Veselí nad Lužnicí a z Jindřichova Hradce.

²⁸⁰ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 1, kniha č. 1: „*Nejsilnější proud Sokolů přišel ovšem po silnici budějovické. Následkem špatného železničního spojení musili Sokolové užiti všech komunikačních prostředků a proto přijížděli roztroušeně po celé dopoledne, a i ještě odpoledne. Tu přijela četa Sokolů na velocipédech, tu v kočárech, pěšky neb na velkých vozech žebřinových, prapory*

Máca společně s městskou radou a členy obecního zastupitelstva, odtud se pak průvod přesunul k Opatovickému rybníku na „národní slavnost“ a veřejné cvičení.²⁸¹ Jednoty po vedením župy ale nečekaly jen radosti a veselí, nýbrž i určité povinnosti - jako například, když v srpnu téhož roku výbor župy Husovy oznámil všem svým sokolským jednotám, že každá musí do konce roku uspořádat večírek ve prospěch bratří v území národně smíšeném. Na schůzi předsednictva 29. září debatoval Bárta, Hezký, Kočvara, Kulička a Vlk o dohodě s pražským sokolem uspořádat v roce 1899 pouť do Husince k rodnému domku Husovu, na kterou mají být pozvány všechny sokolské jednoty a župy v království českém. Dne 9. října 1898 se uskutečnila schůze župního sboru cvičitelského, které se zúčastnily pouze jednoty z Českých Budějovic, Ledenic, Lišova, Prachatic a Třeboně. Rok 1898 pak uzavřela smutná událost, při které se župa rozloučila se svým bývalým starostou a dlouholetým starostou jednoty vodňanské Josefem Šípem. V roce následujícím se v pátek 6. ledna sešla v místnostech českobudějovické Besedy schůze župního výboru i župního sboru cvičitelského, na které přijeli zástupci jednoty v Českých Budějovicích, Tyrše českobudějovického, Hluboké nad Vltavou, Husince, Ledenic, Lišova, Netolic, Protivína, Vodňan a Týna nad Vltavou, omluvily se Třeboň, Lomnice nad Lužnicí a Prachatice. Nedostavily a zároveň se ani neomluvily Český Krumlov a Trhové Sviny. Během jednání všichni přítomní rozhodli o přijetí jednoty protivínské s jejími 92 členy do svazku župního. Valná hromada se pak konala o pár dní déle, v neděli 29. ledna, za účasti 39 zástupců jednot, kteří rozhodli o pevném datu, na které měla připadnout velká sokolská manifestační výprava „husinecká pouť“. Stanoven byl 20. až 22. květen téhož roku. Přítomní se zároveň shodli na tom, že kvůli možnému finančnímu vyčerpání jednot za cestu k rodišti tohoto „velkého Čecha“ upustí župa od pořádání župního sletu a župního cvičení. Co se týče župního předsednictva, zůstalo jeho složení stejné (jednatelem byl Alois Bárta), starosta JUDr. Josef Hezký pak ve funkci přivítal pouze dva nově jmenované, a to místostarostu Antonína Maděru z Lišova a zapisovatele Kulička z Českých Budějovic. Funkce náčelníka se během volby vzdal Emanuel Vlk a na jeho

---

a chvoji okrášlených.“

²⁸¹ Sokolice, 1918, roč. VI., č. 10 – 12, s. 147 - Tehdy byly v Třeboni prohlášeny Jihočeské listy za župní sdělovací orgán a od té doby otiskovaly sokolské zprávy, známé dříve jako „Věstník sokolský“ pod jiným názvem „Za praporem sokolským“. O obnovení názvu „Věstník sokolský“ bylo rozhodnuto na řádné schůzi výboru Č. O. S. 2. února 1918, kdy byl nahrazen původní titul „Tělocvičný obzor“.

místo byl proto dosazen Hynek Hranička. Po skončení valné hromady konal schůzi ještě župní sbor cvičitelský, kde se zúčastnění dohodli zorganizovat župní okrsky, které si do čela zvolí své vlastní předsednictvo i s náčelníkem. Stanoveny byly tři okrsky: Okrsek I. pod sebe soustředil České Budějovice, Tyrše, Český Krumlov, Hlubokou nad Vltavou a Netolice.²⁸² Pod II. okrsek spadala Třeboň, Lišov, Ledenice, Lomnice nad Lužnicí a Trhové Sviny²⁸³ a III. okrsek byl určen pro Vodňany, Husinec, Týn nad Vltavou, Protivín a Prachatice.²⁸⁴ ²⁸⁵Okrskové schůze se pak konaly střídavě v sídlech jednot v okrsku sdružených. Místo konání určoval okrskový náčelník. A aby měla župa přehled o činnosti svých jednot, musel každý náčelník jednoty doručit měsíční zprávy týkající se jeho jednoty okrskovému náčelníkovi, který je pak posílal náčelníkovi župnímu. Zároveň dostal každý okrsek svého dozorce,²⁸⁶ I. okrsek měl na starost zapisovatel cvičitelského sboru Karel Franta, II. Sokol Kratochvíl z Třeboně a III. místonáčelník Václav Hlaváč z Týna nad Vltavou. Každý další rok pak měl být volen vždy jiný dozorce a pokaždé z jiné jednoty, a to pro okrsek, pod který náležel. Vypracováním okrskového řádu, který by mezi jednotlivé okrsky vnesl nějaká pravidla, byl na schůzi předsednictva cvičitelského sboru Husovy župy, odbývajících se 24. února 1899 v Besedě, pověřen sokolský náčelník. Na základě výnosu České obce sokolské musela župa počínaje novým rokem odvádět z každého člena 10 krejcarů ve prospěch jednot ve zněmčeném území, a tudíž se příspěvek do župní pokladny Husovy, kterou měl na starost Dominik Kočvara, zvedl pro každého člena na 30 krejcarů. V tu dobu

---

²⁸² Svou první schůzi si I. okrsek stanovil na 5. března 1899 v tělocvičně Sokola českobudějovického. Dostavily se na ní všechny jednoty až na Český Krumlov a Hlubokou nad Vltavou. Okrskovým náčelníkem byl zvolen D. Kočvara a za zapisovatele Karel Franta.

²⁸³ Druhý okrsek se sešel hned na dvou schůzích – 22. a 26. února, obě se konaly v Třeboně. Na první se dostavily všechny jednoty, v okrsku sdružené, kromě Lišova a druhá schůzka zas musela oželet přítomnost Trhových Svinů. Za okrskového náčelníka byl zvolen Kratochvíl z Třeboně (měl na starost Lomnici nad Lužnicí, Lišov a trhové Sviny), za jeho náměstka Rataj z Lišova (dozor nad Třeboní a Lišovem) a za zapisovatele Melichar z Třeboně.

²⁸⁴ První schůze III. okrsku se uskutečnila 19. února 1899, kde byl za okrskového náčelníka zvolen V. Hlaváč z Týna nad Vltavou a za zapisovatele J. Bulka ze stejného města jako předešlý. Shromáždění se zúčastnily Týn nad Vltavou, Vodňany a Protivín.

²⁸⁵ V září 1899 čítal III. okrsek celkem 448 členů, z toho 247 činných a 130 cvičících.

²⁸⁶ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 1, kniha č. 1: „*Župní dozorce jest povinen, vykonati dozor před každým veřejným cvičením at' župním, okrskovém nebo jednoty samé, kde má právo veškeré chyby vytknouti a k nápravě kroky učiniti.*“

byl počet členů v jednotlivých jednotách následující:²⁸⁷

JEDNOTA	POČET ČLENŮ
České Budějovice	339
Netolice	140
Týn nad Vltavou	119
„Tyrš“ v Českých Budějovicích	116
Vodňany	103
Protivín	97
Třeboň	84
Lišov	74
Hluboká nad Vltavou	65
Trhové Sviny	64
Prachatice	54
Ledenice	49
Český Krumlov	48
Lomnice nad Lužnicí	41
Husinec	28

S vybíráním 30 krejcarů příspěvku ale nesouhlasili členové Sokola česko-budějovického, kteří se díky konání své valné hromady nemohli zúčastnit valného sjezdu Č. O. S.,²⁸⁸ a tak na ústředí poslali písemný návrh, aby jednotám byly příspěvky procentuelně upraveny.²⁸⁹ Valná hromada Č. O. S. se konala v sobotu 25. března 1899 v Praze, v budově Sokola pražského, o deváté hodině dopolední za předsednictví

²⁸⁷ TAMTÉŽ.

²⁸⁸ TAMTÉŽ - Sokolský věstník z 18. března 1899, č. 22 ale uvádí, že valná hromada Sokola česko-budějovického se konala až v neděli 26. března 1899. Stejně tak informuje i stejný časopis z 25. března 1899, č. 25. Tudíž se jednota valné hromady Č. O. S. nejspíše stejně zúčastnila.

²⁸⁹ TAMTÉŽ: „...aby při projednávání změny stanov upraveny byly příspěvky jednot župám a Č. O. Sokolské procentuelně, totiž dle výše členských příspěvků té které jednoty. Dnes totiž platí veškeré jednoty příspěvky tyto ve stejné výši (z každého člena ročně 30 kr.), což zajisté není správným vzhledem k tomu, že v některých jednotách poměry dovolují od členů vybírat jen malé příspěvky, kdežto jiné jednoty na př. pražská mohou požadovati a také požadují příspěvek mnohem vyšší, rovnající se třeba i několikerónásobné výši příspěvku mnohé sokolské jedn. v chudém kraji.“

dra. Podlípého.²⁹⁰ Bohužel návrh na procentuelní úpravu příspěvků byl smeten ze stolu s tím, že každý Sokol bude platit ročně 10 krejcarů na župu a 20 krejcarů na Č. O. S. s tím, že ta polovinu dá na Sokoly v ohrožených krajinách. Po tomto neúspěchu došlo ke zlepšení nálady v župě Husově až mezi 20. – 22. květnem, kdy se na tolik diskutovanou a očekávanou husineckou pouť sjelo asi 700 Sokolů (i s účastníky, kteří k Sokolu nenáleželi, se jejich počet vyšplhal až na 1000), a to jak z jednot jihočeských, tak i západočeských, z okolí Prahy i ze severních a východních Čech a dokonce i z Vídně.²⁹¹ Celkem se této akce zúčastnili zástupci z 13 žup sokolských s 39 jednotami. Z župy Husovy se dostavily České Budějovice, Týrš, Hluboká nad Vltavou, Husinec, Český Krumlov, Lišov, Ledenice, Netolice, Prachatice, Protivín, Třeboň a Trhové Sviny. Za župu Pražskou přijel Sokol Praha, za župu Středočeskou jednota Královské Vinohrady a Český Brod, za župu Dolnorakouskou Vídeň, za župu Sladkovského Slaný, za Havlíčkovu Čáslav, za Tyršovu Kolín, za Šumavskou Sušice a Klatovy, ze župy Budečské jih Čech navštívila jednota Kladno a Zákolany, za župu Žižkovu ze zúčastnily Jindřichův Hradec, tamní dámský odbor, Padov a Veselí nad Lužnicí, za župu Jeronýmovu Písek, Volyň, Horažďovice a Strakonice, z Plzeňské župy zavítaly jednoty Plzeň, Radnice, Spálené Poříčí, Nepomuk a Zbiroh a župu Jungmannovu reprezentovala Příbram. Náplní setkání nebyla ale jen návštěva Husince, první den byl zamýšlen jako výletní směřující do Zlaté Koruny, na Klet' a poté na Dívčí kámen. Tento úspěšný den byl pak zakončen přátelským večerem v Besedě. Následujícího den byl už plně věnován rodišti Jana Husa.²⁹² Dalším významným podnikem bylo v roce 1903 pořádání sokolského sletu župy Husovy, a to ve dnech 14. – 16. srpna v Českých Budějovicích. Na slet se dostavilo 3 983 Sokolů v kroji, z čehož cvičilo 1 526 mužů, 111 žen a 193 mužského

---

²⁹⁰ Na programu byla změna stanov Č. O. S., volné návrhy a přijetí župy Sladkovského do svazku Č. O. S. Účast byla hojná, dorazily i deputace sokolských spolků z Vídně i Moravy.

²⁹¹ Dostavil se i starosta pražských Sokolů dr. Josef Scheiner a náčelník jednoty pražské i Č. O. S. Jindřich Vaníček.

²⁹² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova české Budějovice, inv. č. 1, kniha č. 1 - Podle článku uveřejněného v Sokolském věstníku č. 42 z 27. května 1899 se můžeme domnívat, že město Prachatice bylo nepřítelem Sokolů: „*Při svatodušní manifestaci sokolské v Husinci uzavřeny byly blízké Prachatice jako kdyby nepřítel měl do města vtrhnouti. Všecky silnice, vedoucí do města tohoto, byly obsazeny četnictvem, aby nikdo ze Sokolů nemohl snad i proti zákazu, vydanému dva dni před slavností, do města vniknouti.*“

a 66 ženského dorostu.²⁹³

Počet členů v župě ale neustále rostl, a tak se v roce 1906 jeho stav vyšplhal už na 1615 členů.²⁹⁴ Samozřejmě nadále vznikaly i nové jednoty, v roce 1908 byl na území dnešního města České Budějovice založen Sokol Suché Vrbné a Sokol Mladé.²⁹⁵ Tímto rokem se ale přívál nových Sokolů nezastavil, naopak neustále pokračoval, a proto se množství okrsků muselo v roce 1911 o jeden navýšit. V okrsku I. i nadále zůstával Sokol České Budějovice I i Sokol České Budějovice II a Český Krumlov. Přibyly mu ale jednoty v Mladém, Suchém Vrbném a Velešíně. Druhý okrsek si ke svým původním čtyřem členům (Ledenice, Lišov, Trhové Sviny, Třeboň) připsal i sokolskou organizaci v Borovanech a v Chlumu u Třeboně. Co se týče okrsku III., i u něj se skladba mírně změnila. Zůstaly pod ním jednoty Bavorov, Husinec, Prachatice a Vodňany a přibyly Strunkovice a Vitějovice. Nově vytvořený čtvrtý okrsek pak vznikl spojením Sokolů z Hluboké nad Vltavou, která spolu s Netolicemi přešla z prvního okrsku. Dále Sokolů z Protivína a Týna nad Vltavou, kteří do roku 1911 byli zahrnuti pod okrsek III. Novou sokolskou organizací se ve IV. okrsku staly Lhenice. A v roce 1912 se pod župu Husovu přičlenila nově vzniklá jednota Sokol Čtyři Dvory. Časopis Sokol z roku 1913 ale píše, že za zmínku stojí úbytek župy Husovy za rok 1911²⁹⁶ – „v Čechách se vyskytuje největší úbytek v župě Husově (108 členů jako výsledek úbytku 11 mužů a příbytku 3 žen).“²⁹⁷

OKRSEK	JEDNOTY DO TOHOTO OKRSKU NÁLEŽEJÍCÍ
I. okrsek	České Budějovice I
	České Budějovice II
	Český Krumlov
	Mladé
	Suché Vrbné
	Velešín
II. okrsek	Borovany

²⁹³ Věstník sokolské župy Husovy, roč. IX, č. 7, 1. června 1924, s. 168.

²⁹⁴ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 47, sign. III/1, kart. 10.

²⁹⁵ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998, s. 461.

²⁹⁶ Příloha č. IV.

²⁹⁷ Sokol, 1913, roč. XXXIX, č. 6, s. 203.

	Chlum u Třeboně
	Ledenice
	Lišov
	Trhové Sviny
	Třeboň
III. orksek	Bavorov
	Husinec
	Prachatice
	Strunkovice
	Vitějovice
	Vodňany
IV. orksek	Holubov
	Lhenice
	Netolice
	Protivín
	Týn nad Vltavou

Ve dnech 5. a 6. srpna 1911 uspořádala župa Husova pod záštitou zastupitelstva města a okresu Netolického sokolský župní slet v „českoněmeckých“ Netolicích, spojený s večerní sokolskou besedou a župním veřejným cvičením. Tento slet měl podpořit vlastenectví tamních Čechů a měl být „*protestem proti všem živlům, jež na Netolicku ubíjejí život národní a jsou viníky, že lid tamní stává se ve svém národním citění a vědomí vlažným, lhostejným a netečným.*“²⁹⁸ Dne 4. prosince 1918 přišla župa Husova se založením II. pluku Stráže svobody, který se skládal ze dvou polních a jednoho náhradního praporu a v roce 1919 byl nasazen do bojů na Těšínsku a na Slovensku. V Českých Budějovicích fungoval do 30. listopadu 1919. V témže roce se pod župou vytvořily další jednoty – jednoty Sokol Rožnov a Sokol Kněžské Dvory. K dalšímu rozdělování župy došlo až v roce 1922 a kapacita nově vzniklých šesti okrsků vydržela jednotám poměrně dlouho – konkrétně do roku 1947. Jednoty byly úplně promíchány, a tak například I. orksek tvořil Brloh, České Budějovice I, Chmelná, Česká Kremže, Český Krumlov, Mladé, Poříčí a Zlatá koruna. Do dvojky byly

²⁹⁸ Věstník Sokolské župy Husovy, roč. I, č. 1, 1911, s. 11.

umístěny České Budějovice II, Dobrá Voda, Horní Dvořiště, Kamenný Újezd, Kaplice, Rožnov, Rudolfov, Římov, Suché Vrbné, Sv. Jan a Velešín. Okrsek číslo III vznikl spojením sokolských organizací v Chlumě u Třeboně, Klikově, Ledenicích, Lišově, Slověnicích, Suchdole nad Lužnicí, Štěpánovicích, Staré Hlíně a v Třeboni. Za IV. obvod se na schůzích scházeli představitelé Bavorova, Husince, Lhenic, Libějovic, Nebahova, Netolic, Pohorovic, Prachatic, Strunkovic, Týna nad Vltavou, Vitějovic a Vodňan. V V. okrsku byly tyto jednoty: Bzí, Čtyři Dvory, Drahotěšice, Chotýčany, Hosín, Hluboká nad Vltavou, Kněžské Dvory, Purkarec, Ševětín a Zliv. A nakonec VI. okrsek, který na mapě tvořil okruh Borovany – Dolní Velenice – Jílovice – Mladošovice – Nové Hrady – Nová Ves – Strážkovice – Trhové Sviny.

OKRSEK	JEDNOTY DO TOHOTO OKRSKU NÁLEŽEJÍCÍ
I. okrsek	Brloh
	České Budějovice I
	Český Krumlov
	Česká Kremže
	Chmelná
	Mladé
	Poříčí
	Zlatá Koruna
II. okrsek	České Budějovice II
	Dobrá Voda
	Horní Dvořiště
	Kamenný Újezd
	Kaplice
	Rožnov
	Rudolfov
	Římov
	Suché Vrbné
	Sv. Jan
	Velešín
III. okrsek	Chlum u Třeboně

	Klikov
	Ledenice
	Lišov
	Slověnce
	Suchdol nad Lužnicí
	Stará Hlína
	Štěpánovice
	Třeboň
IV. okrsek	Bavorov
	Husinec
	Lhenice
	Libějovice
	Nebahov
	Netolice
	Pohorovice
	Prachatice
	Strunkovice
	Týn nad Vltavou
	Vitějovice
	Vodňany
V. okrsek	Bzí
	Čtyři Dvory
	Drahotěšice
	Hluboká nad Vltavou
	Hosín
	Chotýčany
	Kněžské Dvory
	Purkarec
	Ševětín
	Zliv
VI. okrsek	Borovany
	Dolní Velenice

	Jílovice
	Mladošovice
	Nové Hrady
	Nová Ves
	Strážkovice
	Trhové Sviny

Na začátku roku 1932 měla podle matrikáře župa celkem 7 070 členů, k nimž ještě přibylo 963 jedinců, ale na druhou stranu jich 831 ubylo (buď vystoupili nebo zemřeli). Koncem roku měla tedy župa v 54 jednotách a 1 pobočce 7 202 členů.²⁹⁹ Podle výroční zprávy župy Husovy za rok 1934 přibyla během tohoto roku do svazku župy Husovy nová jednota v Bukové a novou Sokolovnu se podařilo otevřít tělocvičným jednotám v Lhenicích a Kněžských Dvorech.³⁰⁰ V roce 1935 se župní výbor scházel pravidelně každou první středu v měsíci, do nichž pravidelně docházeli ženy i muži zvolení na valné hromadě 31. března 1935. V té byl zároveň určen i jako starosta Emanuel Drobil, jeho I. náměstek Jindřich Autengruber, II. náměstek František Träger, náčelník Bedřich Brož, náčelnice Eliška Holubová a jednatel František Smitka. Bohužel 1. srpna B. Brož zemřel, a tak se jeho náčelnické práce musel chopit Karel Kolář.³⁰¹ V tomto roce měla župa Husova ve svých 53 jednotách 7 517 členů, kteří měli možnost se zúčastnit náhlého srazu župy 5. května na Sokolském ostrově³⁰² v Českých Budějovicích či 22. června župní akademie a 23. června župního sletu v Českých Velenicích. Během roku 1935 si ještě nově vzniklá jednota v Bukové stihla zřídit svojí pobočku v Olešnici. Doba před Mnichovem znamenala pro župu Husovu velký rozkvět, který se projevoval

²⁹⁹ Věstník sokolské župy Husovy, roč. XVIII, č. 4, 10. dubna 1933, s. 63.

³⁰⁰ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18.

³⁰¹ TAMTÉŽ.

³⁰² *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 2006, s. 515 - Sokolskému ostrovu se původně říkalo Dominikánský ostrov, a to od roku 1265, kdy byl při vyměřování města darován dominikánskému konventu k odpočinku řeholníků. Jeho druhý název byl Schnarcherův ostrov, neboť od 18. století patřila tato část patricijské rodině Schnarcherů. Od kdy a proč se začal používat termín Sokolský ostrov už ale Encyklopedie neuvádí, SOkA České Budějovice, Inventář T. J. Sokol I, T. J. Sokol II, s. 3 – Nejspíš se tak začal nazývat od roku 1923, kdy „jednota zakoupila tzv. Schnarcherův ostrov, kterému se od té doby začalo říkat Sokolský ostrov“, Právo lidu, roč. 50, č. 139, 15. červen 1947 - Ten ho získal částečně koupí od jednotlivce, z části směnou od obce českobudějovické. Po stránce hospodářské byl tento ostrov bezvýznamný, jeho větší díl byl zarostlý křovím s stromami, ten menší byl používán jako louky.

například tím, že se stavěly nové tělocvičny nebo vznikaly různé okrskové a místní technické odbory. Dalším projevem bylo i pořádání více cvičitelských škol, které byly hojně navštěvovány, a tak se Sokol, i díky výhodám ze strany státu, stal nejmasovější tělovýchovnou a sportovní organizací. Jak už jsem zjistila, župa se od svého rozdělení tedy stále zvětšovala, ale naneštěstí právě její rostoucí tendence zastavil rok 1938, kdy při zabírání pohraničních oblastí Německem přišla dohromady o osm jednot. Ztratila Český Krumlov, České Velenice, Horní Dvořiště, Kaplici, Německou jednotu (Německou jednotou byly označovány Dvory nad Lužnicí), Nové Hrady, Prachatice a Rapšach. Tím jí bylo odebráno celkem 2 301 členů – konkrétně 871 mužů, 479 žen, 114 dorostenců, 137 dorostenek, 324 žáků a 376 žákyň.³⁰³ Co s týče odbojové činnosti Sokola v době Protektorátu, tak tu z Prahy řídilo ústředí Československé obce sokolské a pracovala na úrovni župy, okrsku i jednoty. V čele župy Husovy stál v roce 1939 Václav Drobil. Jeho prvním náměstkem byl Václav Hlaváč, druhým náměstkem Dr. Träger a funkci náčelníka zastával Karel Kolář. První náměstek Hlaváč musel zároveň převzít odpovědnost za I., V. a VI. okrsek sokolské župy Husovy, kdežto zbylý II., III. a IV. okrsek byl přidělen JUDr. Břetislavu Boumovi. Samostatný sokolský odboj na Českobudějovicku vedl župní náčelník Karel Kolář společně s Vladimírem Hlaváčem a Břetislavem Boumou, který po Kolářově zatčení 8. října 1941 musel vedení odboje převzít. V té chvíli už spojení s pražským ústředím nefungovalo. Přesto se Sokol snažil udržet v aktivitě a provádět různé drobné sabotáže. Například V. Hlaváč, který pracoval v místním pivovaru, zde společně s MUDr. Karlem Vojtěchem ukrýval zdravotnický materiál a zbraně, které mu dodal mjr. Jan Koller. To ale netrvalo dlouho, nakonec došlo na podzim roku 1942 stejně k prozrazení této skrýše a vše bylo zabaveno gestapem. Na sabotážích s podílel i starosta obce a Sokola v Olešnici u Trhových Svinů Jan Tomášek, který schovával sokolský majetek. I on byl ale prozrazen a 2. listopadu 1942 ho gestapo zatklo. Z Rudolfova u Českých Budějovic pak lze jmenovat jako dalšího spolupracovníka sokolského odboje redaktora župního věstníku Bohumila Potůčka, z Kaplice starostu Sokola Růžičku, z Křemže Antonína Soukupa a z Vodňan starostu sokolské jednoty Jana Parýzka a vzdělavatele Aloise Vlka. K úplnému zastavení činnosti župy Husovy došlo 12. dubna 1941. Ten den byla zároveň zapečetěna i její kancelář v Českých Budějovicích sídlící v ulici Na sadech

---

³⁰³ SOA Třeboň, Inventář Sokolské župy Husovy České Budějovice, s. 7.

č. 27.³⁰⁴ Celkového rozpuštění se pak dočkala 12. října, kdy jí gestapo zabavilo majetek, veškeré finance, pokladní knihy, spisy i inventáře a zapečetilo její sokolovny. Župa Husova měla tedy stejný osud jako ostatní župy i jednoty v celých Čechách. Někteří její funkcionáři a členové byli už 8. října 1941 zatčeni a převezeni do koncentračních táborů. Jedinému Dr. Ladislavu Klicmanovi se podařilo utéct do Prahy, ale poté, co byla zatčena jeho manželka a odvečena od svých tří dětí, se Klicman gestapu dobrovolně přihlásil, aby svou manželku zachránil. Mezi ty, kteří byli zatčeni a skončili na popravišti, patřil Ing. Karel Chochola, Vratislav Novotný, Josef Beránek či divadelní pracovník Dr. Josef Stejskal. V dubnu 1942 byl zatčen Dr. Bouma a od té doby organizovaná odbojová činnost sokolská prakticky skončila.³⁰⁵ Sokolská odbojová organizace přešla do úplné ilegality a přijala krycí název Jindra. Věnoval se jí ale i nadále Vladimír Hlaváč, Josef Tůma, S. Sova, Čapek a Kohout. V roce 1943 ale přišlo i zatčení Hlaváče, a tak se vedení sokolského odboje věnoval Tůma.³⁰⁶ Bývalí Sokolové, kteří zatčení během války unikli, přestoupili do různých jiných tělovýchovných klubů nebo založili dramatické oddíly, ve kterých hráli divadlo či pořádali různé výlety. Ze sportovních klubů se hlásili např. do Orla, který jim poskytl tělocvičny, či do Dělnické tělovýchovné jednoty (DTJ). Na konci války se ale podíleli na událostech s ním spojeným, dne 7. května 1945 rozkázal plk. František Vávra odzbrojit německé vojsko v kasárnách a za tím účelem se shromáždilo 160 Sokolů ve stejnokrojích na Sokolském ostrově.³⁰⁷ Naneštěstí se o tom ale Němci dozvěděli včas, proti Sokolům vyjeli s tanky a začali do nich pálit kulometry. U Dlouhého mostu byl zabit Josef Netušil, který zde konal stráž. Svým zraněním v nemocnici pak podlehl i účetní Budvaru Matoušek. O ukončení střelby se zasloužili J. Tůma a S. Sova, kteří s velitelem tanku šli vyjednávat a ujistit ho, že Sokolové ozbrojeni nejsou. V ten den bylo v Českých Budějovicích vyhlášeno stanné právo a žádné další akce už se nekonaly. Až po osvobození Rudou armádou začaly některé jednoty zase vykazovat aktivitu.

Na základě dekretu prezidenta republiky č. 81/45 Sb. o některých opatřeních v oboru spolkovém pak byla činnost župy Husovy 5. května 1945 definitivně obnovena. Téhož dne se v Rožnově hned sešel Sraz sokolských jednot župy Husovy, v červnu se pak

---

³⁰⁴ Příloha č. XVI.

³⁰⁵ M. PECHA – S. ŠMÍD – V. VONDRA, *Protifašistický odboj*, s. 146.

³⁰⁶ Zabývali se především zpravodajskými úkoly. Zjišťovali, kde jsou ukryty zbraně, střelivo, výstroj a zásoby potravin.

³⁰⁷ Příloha č. XVIII.

pořádaly manifestační pochody na Klet' či národní slavnost v Prachaticích. V červenci pak veřejné cvičení v Kamenném Újezdě nebo prosincový valný sjezd ve Zlivi či tzv. župní závod nářadový v Českých Budějovicích. Zemský národní výbor v Praze výnosem ze dne 12. července 1945 č. 1 086/I – 1945 – Pol. M. sdělil župě Husově toto: „Možnost obnovení činnosti spolků zaniklých v době okupace bude svého času vyřešena nařízením vlády. Až do té doby mohou spolky, které byly v době okupace rozpuštěny zahájit znovu činnost a oznámiti to spolkovému úřadu. Toto oznámení nemá však až do vydání předmětného nařízení žádného právního důsledku, leda, že by bylo zemským národním výborem neb ministerstvem vnitra vzato výslovně na vědomí. Činnost může býti pět zahájena pouze na základě stanov posléze schválených.“³⁰⁸ K obnovení činnosti samotné župy došlo až po skončení okupace – tedy 5. srpna 1945 - a při počítání svých ztrát zjistilo předsednictvo župy Husovy, že celkem v koncentračních táborech ztratilo osm členů, mezi nimi byl i bývalý župní náčelník Karel Kolář – železniční zaměstnanec, který přišel o život v dubnu 1942 v Osvětimi.

Na jaře roku 1946 se župní předsednictvo sešlo po pětileté pauze na valném sjezdu cvičitelstva (pracovní schůze se konala už v lednu – a právě na ní bylo vymyšleno přerozdělit stávajících šest okrsků na devět, jak bude uvedeno dále), kde rozhodlo vydávat prozatím „pokyny župní“, dokud se nepovede vzkřísit „Župní věstník“. Stejně tak členové schůze shledali, že župa má v roce setkání celkem 60 jednot a 3 pobočky. Na 6. října 1946 si župa Husova připravila župní slet na stadionu A. Nováka v Českých Budějovicích.³⁰⁹ O rok později, tedy v roce 1947, čítala župa již 65 jednot, což znamenalo 15 532 členů.³¹⁰ Ve skutečnosti ale velmi malý střípek z celkového počtu Sokolů nahlášených v Č. O. S., který byl 813 533.³¹¹

ROK	POČET JEDNOT A POBOČEK V ŽUPĚ	POČET ČLENŮ V ŽUPĚ
1898	15	1 337
1903	15	1 403

³⁰⁸ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 43, sign. II/17, kart. 9.

³⁰⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 29, sign. II/3, kart. 5.

³¹⁰ SOA Třeboň, Inventář Sokolské župy Husovy České Budějovice, s. 7.

³¹¹ Věstník sokolských žup Jana Máchala, Krále Jiřího, Pernštejnské a Vyškovské Milíčovy, roč. XXXII, č. 4, 1947, s. 14.

1911	23	2 103
1920	46	5 809
1939	45	6 899
1947	65	15 532

První poválečný slet uskutečnila župa Husova 15. června 1947 v Českých Budějovicích na sokolském stadioně a v rámci jeho uspořádání, otevřela slavnostně jednota Sokol I České Budějovice svou novou sokolovnu, neboť převzala veškeré práce spojené s organizací tohoto sletu. Rok 1947 zaznamenal v činnosti vzdělávací veliký pokrok, neboť oproti loňskému roku narostl počet konaných podniků v celé župě z 900 na 4 082.³¹² Díky nárůstu členské základny si poslední reorganizaci dopřála župa právě v roce 1947, kdy bylo vytvořeno celkem devět obvodů. Sokol České Budějovice I stále zůstal v okrsku číslo I, k němu přibyla Dobrá Voda, Rudolfovo, Suché Vrbné a Vráto. Do obvodu II. byly umístěny tělocvičné jednoty z těchto obcí: České Budějovice II, Kamenný Újezd, Mladé, Poříčí a Rožnov. Okrsek III. tvořil Klikov, Ledenice, Lišov, Slověnice, Stará Hlína, Suchdol nad Lužnicí, Štěpánovice a Třeboň. Pod číslo IV byli přiděleni Sokolové z Bavorova, Čičenic, Lhenic, Libějovic, Netolic, Pohorovic, Týna nad Vltavou a Vodňan, pod V. patřily Bzí, Čtyři Dvory, Dubné, Hluboká nad Vltavou, Hosín, Kněžské Dvory, Purkarec, Ševětín, Vitín a Zliv. V VI. okrsku spolu pak sousedily Borovany, České Velenice, Nová ves, Nové Hrady, Olejnice a Trhové Sviny. Obvod VII. byl určen pro Husinec, Prachatice, Strunkovice, Vitějovice a Volary. Číslo osm obsadil Brloh, Černá v Pošumaví, Český Krumlov, Horní Planá, Hořice, Chvalšiny, Kájov, Křemže, Nová Pec, Větrní a Zlatá Koruna. A poslední, IX. okrsek vznikl ze Sokola v Benešově nad Černou, Besednici, Dolním Dvořišti, Horním Dvořišti, Kaplici, Velešíně a Vyším Brodě.

OKRSEK	JEDNOTY DO TOHOTO OKRSKU NÁLEŽEJÍCÍ
I. okrsek	České Budějovice I
	Dobrá Voda
	Rudolfovo

³¹² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. VI/9, kart. 18, Výroční zpráva sokolské župy Husovy, 1947, s. 11.

	Suché Vrbné
	Vráto
II. okrsek	České Budějovice II
	Kamenný Újezd
	Mladé
	Poříčí
	Rožnov
III. okrsek	Klikov
	Ledenice
	Lišov
	Slověnice
	Stará Hlína
	Suchdol nad Lužnicí
	Štěpánovice
	Třeboň
IV. okrsek	Bavorov
	Čičenice
	Lhenice
	Libějovice
	Netolice
	Pohorovice
	Týn nad Vltavou
	Vodňany
V. okrsek	Bzí
	Čtyři Dvory
	Dubné
	Hluboká
	Hosín
	Kněžské Dvory
	Purkarec
	Ševětín
	Vitín

	Zliv
VI. okrsek	Borovany
	České Velenice
	Nové Hrady
	Nová Ves
	Olejnice
	Trhové Sviny
VII. okrsek	Prachatice
	Strunkovice
	Vitějovice
	Volary
VIII. okrsek	Černá
	Český Krumlov
	Horní Planá
	Hořice
	Chvalšiny
	Kájov
	Kremže
	Nová Pec
	Větřní
	Zlatá Koruna
IX. okrsek	Besednice
	Dolní Dvořiště
	Horní Dvořiště
	Kaplice
	Velešín
	Vyšší Brod

K postupnému zániku župy Husovy začalo docházet již v roce 1948, kdy byl

ustaven Akční výbor Národní fronty (AV NF), jehož hlavním úkolem bylo provést v sokolských řadách očistu. Tím byl zahájen likvidační proces. Činovníci, kteří během něho byli připraveni o své funkce, podle „Závěrečných ustanovení z Pokynů pro sjednocení československé tělesné výchovy v Sokole“ nemohli být při nejbližších řádných volbách voleni do žádných funkcí. „Akční výbory Sokola jsou odpovědny z to, že na vedoucích místech v tělovýchově budou jen osoby mající kladný poměr ke sjednocení tělovýchovy a k lidově demokratickému zřízení republiky. Totéž se týká i členstva.“³¹³ Po 25. únoru 1948 tak došlo k radikální změně charakteru sokolské organizace a jednot, protože do ní byl převeden veškerý majetek a členská základna ostatních tělovýchovných a sportovních subjektů. Č. O. S. se stala jednotnou tělovýchovnou organizací, postupně byly zřízeny tzv. závodní sokolské jednoty.³¹⁴ Byly totiž zřízeny nové orgány, jejichž úkolem bylo uskutečnit sjednocení tělovýchovy organizačně, hospodářsky, tělovýchovně i ideově. Novými orgány se staly:

- I. Ústřední akční výbor Sokola v Praze (ÚAV Sokola v Praze)
- II. Akční výbor Sokola na Slovensku (AV Sokola na Slovensku)
- III. Župní akční výbory Sokola (Župní AV Sokola)
- IV. Akční výbory Sokola v obcích nebo městské čtvrti (AV)

Ústřední akční výbor Sokola se skládal ze členů AV Č. O. S. a ze zástupců tělovýchovných a sportovních organizací a zástupců ROH a SČM a jeho hlavním úkolem bylo zrušit právní samostatnost dosavadních tělovýchovných a sportovních organizací a svazů, a to i těch, které provozovaly organizovaně tělovýchovu jen částečně, a všech jejich nižších organizačních složek.

Oproti tomu AV Sokola na Slovensku nebyl samostatný, neboť byl organickou součástí ÚAV Sokola v Praze a měl plnit jeho úkoly. Ustaven byl ze zástupců šesti slovenských žup (z každé se měli dostavit jeden až dva zástupci) sokolských a ze zástupců akčních výborů sportovních svazů, zástupce RTJ, ROH a SSM.

Župní akční výbor tvořil celý AV župy a zástupci AV nebo jen výborů žup sportovních, orelských krajů nebo okresů DTJ, nebo jejich nižších organizačních složek, dále do něj patřili zástupci ROH a SČM. Jmenný seznam týkající se složení župních

---

³¹³ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 46, sign. II/20, kart.

³¹⁴ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998, s. 461.

AV musel být předkládán ke schválení krajskému nebo okresnímu výboru NF. Povinnostmi župního akčního výboru pak bylo zvolit si předsedu, jednoho až dva místopředsedy, jednatele a předsedu komisí a musel hlavně plnit úkoly ÚAVS (na Slovensku přes AV Sokola na Slovensku). Rozhodující slovo při zakládání nových sokolských jednot a jejich poboček župě zůstalo, dávaly tedy k jejich vzniku souhlas a dohlížely na ně. Župní akční výbor byl odpovědný ÚAVS za řádné provádění příprav na XI. všesokolský slet a za hladký průběh sjednocování tělovýchovy. Jako své pomocné orgány si ustavil potřebné komise z tří až sedmi členů.

Ve všech jednotách byl vytvořen AV Sokola tak, že byl rozšířen AV místní sokolské jednoty o zástupce místních tělocvičných a sportovních spolků a měl mít nejméně sedm a nejvíce 21 členů. To záviselo na velikosti jednoty a na počtu členů slučovaných klubů a spolků. Když se AV Sokola vytvořil, svolal předseda AV místní sokolské jednoty ustavující schůzi, na které přítomní zvolili ze svého středu předsedu, jednoho až tři místopředsedy, jednatele, zapisovatele či jiné činovníky. Pokud bylo potřeba, volily se i dvě komise – organizační a hospodářská. Členství v těchto komisích nebylo podmíněno členstvím v AV Sokola, byli do něj vybíráni nejschopnější lidé a v případě hospodářské komise mohl být přibrán i právník. Pokud se v nějakém místě nenacházela tělocvičná jednota Sokol a byla zde pouze odborová tělovýchova, jediný tělovýchovný spolek nebo několik klubů a spolků, byl vytvořen AV Sokola z těchto jejich členů. Jakmile se tento AV Sokola ustavil, musel svůj vznik ohlásit místnímu akčnímu výboru Národní fronty (MAV NF), po jejím schválení oznámil své složení AV župy. *„AV Sokola je vrcholným orgánem v otázkách sjednocování tělesné výchovy v tom kterém místě a zasahuje iniciativně proti všem rušivým vlivům a žvlům, které by bránily sjednocení tělesné výchovy v Sokole.“*³¹⁵

Všichni závodníci tělovýchovných jednot a sportovních klubů, kteří do Sokola přistupovali, museli být nejpozději do 31. května 1948 přeregistrováni v Č. O. S, pokud chtěli i nadále svoji činnost provádět.³¹⁶ To se týkalo např. DTJ, AC Stadion, SK Sparta, SK Rapid, Klubu turistů „Vpřed“, Klubu českých turistů, HK Slavoj, Českého lawntenisového klubu, I. lukostřeleckého klubu, Českého ski klubu, jednoty československého Orla, SK České Budějovice, Jezdecké společnosti, Svazu československých všesportovních rozhodčích České Budějovice či Jihočeského

---

³¹⁵ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 46, sign. II/20, kart. 9.

³¹⁶ TAMTÉŽ.

šermířského klubu „Dvořák“. Dne 1. ledna 1949 pak na základě nové organizace tělesné výchovy v Československé republice (ČSR) župa Husova, stejně jako župa Žižkova i jako třetí jihočeská župa Jeronýmova, definitivně zanikla. Poté na Českobudějovicku vzniklo patnáct okresních výborů Sokola, které měly se starou sokolskou organizací společné jen jméno. V roce 1952 pak zaniklo posavadní uspořádání tělovýchovné jednoty, sokolská organizace byla rozpuštěna a majetek i s jejími členy si rozebraly jednotlivé sportovní organizace.

Tolik tedy málo k dějinám jihočeské sokolské župy Husovy. O jednotlivých jednotách, které tuto župu tvořily, se na základě archivního materiálu pokusím více rozepsat v následující kapitole.

4. JEDNOTLIVÉ JEDNOTY SPADAJÍCÍ DO SVAZSKU ŽUPY HUSOVY A JEJICH POBOČKY

4. 1. Existence konkrétních sokolských jednotek

Žádná jednota nemohla existovat zcela samostatně, vždy musela patřit pod nějakou župu (tzn. od dob fungování žup), a tak se každá musela pod některou přihlásit. Výběr byl zcela na ní, ale konečné rozhodnutí, zda daná župa jednotu přijme či nikoli, záviselo pouze na župě samotné. Před svým přijetím musela nově vzniklá jednota zaslat jeden exemplář svých stanov, podat zprávu o době založení, o počtu svých členů, o cvičebních místnostech, o náradí a způsobu cvičení. Stanovy se posílaly většinou v jazyce českém, ale známy jsou i případy (např. České Velenice, které žádaly u místodržitelství ve Vídni), kdy jednota musela poslat stanovy dvoje, jedny v jazyce českém, druhé v německém. Povinností jednoty pak bylo uspořádat každým druhým rokem veřejné cvičení ve svém sídle a každým třetím rokem se dostavit na župní veřejné cvičení. Po stránce vzdělávací nemohla jednota také zaostávat, a tak musela odebírat spolkový časopis a ten ve svém Sokole dále šířit. O své činnosti musela povinně informovat jak svoji nadřízenou župu, tak jí nadřízené ústředí. O vyloučení jednoty ze svazku opět rozhodovala sama župa. Dělo se tak v případě, že jednota, i když byla napomenuta, za celý rok nezaplatila svůj členský příspěvek, nebo v případě, že se svým chováním zdála „*býti nehodna nadále ve svazku setrvat*“.³¹⁷ Jednota mohla ze župy vystoupit samozřejmě i na základě svého uvážení, pokud to ovšem písemně oznámila ústřednímu výboru.

Jak už bylo dříve řečeno, jednotami řetězec sokolských organizací nekončil, neboť právě ty měly tendence si ve svém okolí zakládat vlastní pobočky. Někdy samozřejmě pobočky vznikaly samy, a pak dodatečně žádaly jednoty, aby se jich ujaly. Poněvadž se jednoty staly pobočkám jejich mateřskými jednotami, musely je navenek zastupovat jak ve věcech úředních, tak při kontaktu s vyššími sokolskými složkami. Stejně tak ve vnitřních záležitostech měly na starost přijímání či vylučování členů. Po šesti měsících své existence mohly pobočky zažádat o osamostatnění, plnohodnotnými jednotami se pak stávaly až z rozhodnutí předsednictva župy, v našem případě župy Husovy. Poté už byly podřízeny přímo župě a ne své zakládající jednotě.

---

³¹⁷ Sokol, 1871, roč. I, č. 17, s. 138.

Podle Ročenky sokolských činovníků z roku 1923 se mi podařilo zjistit, jaké jednoty, sdružené v župě Husově, měly v tomto roce své pobočky a jak se tyto pobočky jmenovaly.³¹⁸ Zde tedy příkládám jejich seznam, na jehož základě bude celá tato kapitola rozčleněna. K těm jednotám a popřípadě i jejich pobočkám, ke kterým se mi podařilo zjistit nějaké bližší informace o jejich existenci, se více rozepte níže. Údaje k nim ale nejsou samozřejmě ucelené, některé jsou dokonce velmi útržkovité, neboť prameny ani literatura k nim nebyly k dispozici. Je také možné, že některé jednoty (či pobočky) župy Husovy do roku 1923 zanikly a tudíž se v této tabulce, narozdíl od následujícího textu, nenalézají.

SEZNAM JEDNOT V ŽUPĚ HUSOVĚ	SEZNAM POBOČEK TĚCHTO JEDNOT
Bavorov	
Borovany	Jílovice
	Mladošovice – Petrovice
	Strážkovice
Brloh	
Bzí	
České Budějovice I	
České Budějovice II	Kaplice
České Velenice	
Český Krumlov	
Česká Kremže	Chmelná
Čtyři Dvory	
Dub u Vodňan	
Hluboká nad Vltavou	
Horní Dvořiště	
Hosín	
Husinec	
Chlum u Třeboně	
Chotýčany	

³¹⁸ Ročenka, roč. I, 1923, s. 134.

Kamenný Újezd	
Kněžské Dvory	
Ledenice	
Libějovice	
Lišov	Slověnice
	Štěpánovice
Mladé	
Netolice	
Nová ves u Českých Budějovic	
Nové Hrady	
Poříčí	
Prachatice	Nebahov
Purkarec	
Rožnov	
Rudolfov	
Římov	
Stará Hlína	
Strunkovice	
Suché Vrbné	Dobrá Voda
Suchdol nad Lužnicí	
Svatý Jan	
Ševětín	Bošilec
	Drahotěšice
Trhové Sviny	Besednice
Třeboň	Klíkov
Týn nad Vltavou	
Velešín	
Vitějovice	
Vodňany	Pohorovice
Zlatá Koruna	
Zliv	

BENEŠOV NAD ČERNOU

Počátky Sokola v Benešově nad Černou spadají zřejmě do počátku září 1869, neboť zápis v Jihočeských listech v Sokolském Věstníku č. 75 z 20. září 1899 říká: „*Sokol v Benešově slavil počátkem t. m. třicetileté trvání.*“³¹⁹ Pak se nám informace až do roku 1946 poněkud ztrácejí.

V březnu 1946 bylo v sokolské tělocvičné jednotě Benešov nad Černou zapsáno 32 mužů a 14 žen. Jejím starostou byl rok po válce šestatřicetiletý ředitel národní školy Josef Štefl a jednatelem osmatřicetiletý učitel Vladimír Blecha. Dne 9. března roku následujícího se konala ve dvě hodiny odpoledne v Městském domě valná hromada, na které byl zvolen staronový starosta J. Štefl, náměstkem se stal Vojtěch Pinkas, náčelníkem Jan Stípka, místonáčelníkem František Doležal, náčelnicí Jarmila Fišerová, místonáčelnicí Marie Košťálová, funkci vzdělavatele získala Marie Rybáková, matrikářky Růžena Řebíková a pokladníka Ludvík Pařízek.³²⁰

BÍLSKO

Dne 27. července 1922 byla v Bílsku založena sokolská tělocvičná jednota jako pobočka Sokola Bavorov.³²¹ Podle dochovaných archivních materiálů se v Blsku³²² (podle Retrospektivního lexikonu obcí z let 1850 – 1970 se jednalo o Bílsko)³²³ měla v pondělí 4. února 1924 sejít ve dvě hodiny odpoledne valná hromada, a to „v místnosti br. Kahovce“.³²⁴ A protože její zkušební doba již dávno uplynula,³²⁵ zažádala pobočka

---

³¹⁹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 1, kniha č. 1.

³²⁰ TAMTÉŽ, inv. č. 53, sign. IV/B 2, kart. 13.

³²¹ *Retrospektivní lexikon*, s. 40: Jedná se o obec „Bílsko“, která se v roce 1850 nacházela v okrese Vodňany, v roce 1869 – 1930 už spadala pod okres Písek, v roce 1950 se vrátila zpět pod Vodňany, a v letech 1961 – 1970 byla přiřčena okresu Strakonice.

³²² Příloha č. XX.

³²³ *Retrospektivní lexikon*, s. 42, 44.

³²⁴ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 55, sign. IV/B 4, kart. 13 – konkrétně podepsán s funkcemi na listině z 23. listopadu 1924.

³²⁵ Zkušební dobou se rozumí šest měsíců.

23. listopadu 1924 o osamostatnění.³²⁶ Zdali jí bylo vyhověno, zatím nebylo zjištěno. V roce 1924, kdy jednota po osamostatnění toužila, byl jejím starostou František Kozák a ve funkci jednatele a vzdělavatele zároveň působil Ludvík Špatný.

BOROVANY

První pokusy o založení sokolské jednotky v Borovanech se objevily 14. října 1906, kdy se sešlo osmi členné komité „*uvažující o prostředcích a pak dále vytrvale pracující k založení „Sokola“ v Borovanech*“.³²⁷ Dne 28. dubna 1907 se pět účastníků tohoto setkání přihlásilo do Sokola v Trhových Svinech, který si 16. června zřídil „Odbor Sokola trhosvinenského v Borovanech“ s tříčlenným předsednictvem. Ten 24. června 1907 uspořádal v počtu šesti osob veřejné cvičení na dvoře hostince Jana Severy. Ustavující valná hromada, která v Borovanech zřídila první samostatnou sokolskou jednotu, se sešla 26. dubna 1908.

V prvním roce trvání jednoty byl vedle cvičícího členstva zřízen i mužský dorost, ženský odbor a žáci, žačky přibyly až v roce následujícím (1909). Hned v roce 1910 se jednota v Borovanech stala pořadatelem okrskového cvičení se závody v šestiboji, z nichž si odnesla cenu za první místo. V témže roce si pořídila i letní cvičiště. Sedmého všesokolského sletu se v roce 1912 tamější Sokol zúčastnil také, a to v počtu 15 mužů a 9 žen. V důsledku mobilizace v roce 1914 přestaly muži i ženy okamžitě cvičit, ostatní složky jednoty zůstaly ještě aktivní – žáci do září a dorostenci do prosince 1915. Činnost žaček a dorostenek byla ukončena v roce 1916, čímž život v jednotě úplně ustal. K jeho obnovení došlo o dva roky později, muži a dorost cvičili pravidelně už od února, následováni členkami a dorostenkami. V červenci svou návštěvnost cvičebních hodin obnovili žáci a v září i žákyně. Jednota v Borovanech tak mohla oslavit své desetileté trvání už v plném počtu. Svou první pobočku se jednotě podařilo

---

³²⁶ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 55, sign. IV/B 4, kart. 13 - Jako důvody k osamostatnění jednota v Bílsku ve své žádosti uvádí: „1) Máme v jednotě všechny potřebné činovníky. 2) Jsme dosti silní, bychom mohli býti samostatní. 3) Máme pomůcek knižních, čistě sokolsky odborných, za obnos 500 Kč převyšujících. 4) Že naše pobočka pracuje a vede si dosti čile, důkaz nám podává „Věstník“ sokolské župy Husovy roč. IX. čís. 3 a 4 z 1. března 1924. str. 64., řádka 4tá.“

³²⁷ TAMTÉŽ, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

založit 10. srpna 1919 v Jílovicích, druhou pak v roce následujícím v Mladošovicích – Petrovicích a třetí 15. srpna 1921 ve Strážkovicích. Ve stejném roce se pak na popud jednoty v Borovanech vytvořil župní trocnovský odbor. Z dalších roků máme jen informace, že v roce 1924 vedl jednotu starosta František Matuška³²⁸ a jednatel obchodník Emil Čupita. Pro válečná léta se nám informace ztrácejí, víme jen, že valná hromada, která se sešla 27. května 1945 v hostinci u Vondráčků, zvolila do čela jednoty místostarostu V. Nováka a jednatele J. Sompka.³²⁹ Do funkce starosty nebyl zatím zvolen nikdo, neboť bývalý starosta, jinak obvodní lékař, František Träger se do té doby nevrátil ještě z koncentračního tábora (zatčen byl v roce 1941) – první zmínky o jeho starostování máme z roku 1935.

Co se týče stavu členstva, měl Sokol v Borovanech při svém vzniku 55 Sokolů (v roce 1907), jak bylo ale zvykem, jejich počet neustále narůstal, a tak v roce 1910 se už borovanský Sokol mohl pyšnit 67 členy (51 muži a 16 ženami). V době vypuknutí války se stav jeho členstva vyšplhal na 70, v letech válečných se ale pohyboval kolem 40, 50. Na konci roku 1918 již ale jednotu navštěvovalo 81 členů a v roce 1920 dokonce 105 (68 mužů a 37 žen).

Jílovice (pobočka)

Významným dnem pro jílovický Sokol se stal 10. srpen 1919. Na ten je právě datován jeho vznik jako pobočky mateřské tělocvičné jednoty v Borovanech, která se vyvinula z původního Ochotnického kroužku. O osm dní později bylo na schůzi rozhodnuto postavit do čela ty Sokoly, kteří dali právě podnět k založení tělocvičné jednoty v Jílovicích. Mezi zvolenými byl starosta K. Štětka a jednatelka Anna Špitálská. Celkem se do jednoty přihlásilo 18 mužů, dvanáct žen, tři dorostenci, dvě dorostenky,³³⁰ 23 žáků a 18 žákyň. Během následujících měsíců přibylo dalších 15 členů. Hned následujícího roku – 1920 - se v srpnu pobočka zúčastnila všesokolského sletu a uspořádala veřejné cvičení. Kromě něj se pořádaly i různé oslavy, divadla a zábavy.

---

³²⁸ TAMTÉŽ, inv. č. 57, sign. IV/B 6, kart. 13 – podle seznamu členů z roku 1940 se jednalo o Františka Matušku st., řídícího učitele.

³²⁹ TAMTÉŽ – na základě seznamu Sokolů v jednotě v Borovanech v roce 1945 se zřejmě jedná o Václava Nováka a Jana Sompka.

³³⁰ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6 - O dvě stránky dál se nalézá informace o počtu tří dorostenek.

V té době navštěvovalo tamější Sokol už 41 mužů, 18 žen, sedm dorostenců, tři dorostenky, 26 žáků a 38 žákyň. Pro rok 1921 bylo ale hlášeno ochabnutí sokolské činnosti, a to nejen z důvodů změny svých vedoucích a odstěhování se některých členů,³³¹ ale jako další příčina je uváděn vznik orelské jednoty v obci.³³²

Podle oznámení, které župě Husově zaslala borovanská pobočka 31. ledna 1926, byl v tomto roce zvolen starostou a zároveň vzdělavatelem učitel František Kokeš, jeho zástupcem se stal rolník Václav Indrhole, jednatelem byl odhlasován obuvník Josef Diviš, náčelníkem syn rolníka Antonín Janeček a náčelnicí choť učitele Božena Štětková.³³³ O necelých deset let později – tedy v roce 1935 – stáli v čele této tělocvičné organizace už jiní funkcionáři, a to starosta Václav Jíra, jeho náměstek a vzdělavatel v jedné osobě Josef Bína, náčelník Alois Appl, náčelnice Lenka Vrbová a jednatel Vladimír Štětka. Čtyři roky nato (1939) se do čela jílovického Sokola postavil Josef Silmbrod, starosta z roku 1935 zastával funkci místostarosty, náčelníkem zůstal již výše zmíněný A. Appl, náčelnice tentokrát zvolena nebyla, vzdělavatelem se stal V. Štětka a jednatelem Václav Kahoun. Během války činnost pobočky ustala a obnovena byla až 14. června 1945, kdy už v jejím čele stáli funkcionáři jiní: starosta V. Jíra, místostarosta J. Silmbrod, jednatel V. Kahoun, náčelník A. Appl a náčelnice Marie Havlová. Celkem měla tělocvičná jednota v tomto roce 30 mužů, dvanáct žen, deset dorostu, dvanáct dorostenek, 20 žáků a stejný počet žákyň. Z roku 1947 máme poslední záznam, že jako starosta působil v jednotě F. Kokeš. Jiné informace než volby těchto činovníků se nám bohužel nedochovaly.

Mladošovice – Petroviče (pobočka)

Počátky Sokola v Mladošovicích – Petrovicích jsou spojeny s rokem 1919 a se jménem Jana Martínka, který se do Petrovic přestěhoval z Borovan, a protože to byl „zapálený Sokol“, pořídil si hrazdu a začal si v obci sám cvičit. To přivedlo spoustu zvědavců, kteří později začali cvičit s ním (téměř všichni z Petrovic), příchozí zima jim v tom však na nějaký čas zabránila. Na jaře se v cvičení ale opět pokračovalo. Počet

---

³³¹ Stav členstva v roce 1921 byl tedy následující: mužů bylo spočítáno 34, žen sedm dorostenců deset, dorostenky dvě, žáků 22 a žákyň 30.

³³² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

³³³ TAMTÉŽ, inv. č. 80, sign. IV/B 29, kart. 13.

sportovců v obci se zvýšil už na deset až dvanáct hochů a několik dorostenců, a tak se Martínek obrátil na jednotu Borovany, aby v Petrovicích založila svoji pobočku. Borovany skutečně své činovníky na obhlídku situace vyslaly a ti navrhli sloučení Petrovic s Mladošovicemi s tím, že na vytvoření jednoty je počet lidí žijících v jedné obci příliš malý.³³⁴ A tak na 26. září 1920 zorganizovaly Borovany do Mladošovic výlet spojený s veřejným cvičením, na kterém se cvičebně podílela i pobočka v Jílovicích. Účelem výletu bylo, vybudil obyvatele Mladošovic k přihlášení se do Sokola. Akce nakonec splnila svůj úkol – předseda přípravného výboru a správce školy v Mladošovicích v jedné osobě alias Prokop Krása přijal bezmála padesát přihlášek. Bylo rozhodnuto. A tak se 27. října 1920 sešla v mladošovické škole³³⁵ ustavující valná hromada, při které bylo rozhodnuto, že P. Krása bude starostou, místostarostou Jan Kustil, náčelníkem J. Martínek a jednatelem a vzdělavatelem Votruba. Výsledek sčítání zapsaných Sokolů při založení byl nakonec následovný: ze 33 mužů bylo těch, kteří cvičili, jen 14, pak osm žen necvičících, dvanáct dorostenců, jedna dorostenka, jedenáct žáků a dvanáct žákyň. Ti všichni prozatím cvičili v místnosti, kterou poskytl pan Kozák z Petrovic.³³⁶ Ihned po založení pobočky zájem Sokolů z Petrovic trochu opadl, ale i přesto se během roku sehrála dvě divadelní představení, uspořádaly se dvě přednášky a na konci roku silvestrovská zábava.

Pak už tu byl nový rok a s ním 6. ledna i nová valná hromada v mladošovické škole a nově zvolení pohlavárové. Starostou se stal opět P. Krása, místostarostu si podržel J. Kustil a k tomu přibral ještě starosti pokladníka. Náčelníkem se stal J. Martínek, náčelnicí Ambrožka Truožková, jednatelem a vzdělavatelem Karel Velíšek. Velkým úspěchem bylo zřízení letního cvičiště a 29. června 1921 uskutečnění prvního veřejného vystoupení za pomoci Borovan i Jílovic. Dne 6. července téhož roku byla uspořádána oslava na počest upálení mistra Jana Husa, 10. července se pobočka zúčastnila trocnovské pouti a 7. srpna župního sletu v Českých Velenicích. Zorganizovala osm přednášek, 17 proslovů a čtyři divadla. Ale rok 1921 přinesl Sokolům z Mladošovic a Petrovic hlavně velké starosti, které zpomalily nebo dokonce pozastavily chod pobočky. Prvním z trápení bylo přeložení Prokopa Krásy do Hrachovišť 1. září a druhou ranou 1. října nástup J. Martínka do vojenské služby. V dalším roce pak bylo

---

³³⁴ Počet obyvatel v Petrovicích se pohyboval kolem 300.

³³⁵ V Petrošovicích škola nebyla.

³³⁶ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

pozitivem to, že v poslední čtvrtině roku začaly v pobočce cvičit i ženy a dorostenky. A protože většina členů pocházela z Mladošovic, přesunulo se centrum tam, a tak 41 mužů, deset žen, 13 dorostenců, jedenáct dorostenek,³³⁷ 17 žáků a 29 žákyň³³⁸ začalo cvičit v hostinci Sokola Havlíčka. V roce 1926 byla tato sokolská jednotka rozpuštěna.

BRLOH

Pro jednotu v Brloze u Českého Krumlova nám informace poněkud chybějí. V roce 1935 se v jejím čele ocitnul Adolf Ambrož, jeho I. náměstkem se stal Václav Hakl, náčelníkem Jan Hejný, náčelnicí Hedvika Kříhová, vzdělavatelem Jan Kříha a jednatelem Jan Hajduch. Čtyři roky poté si A. Amrož stále ještě držel pozici vedoucího činitele, stejně tak i jeho místostarosta či náčelník. Jen ve funkci náčelnice se vystřídala Anna Máčová, novým vzdělavatelem byl odsouhlasen Leopold Švácha a jednatelem Jan Dvořák.³³⁹ Po válce začal tamější Sokol cvičit v červnu 1945, přičemž za okupace byli vězněni dva jeho dorostenci a pět z nich bylo nasazeno na práce v říši. Celkem bylo v tomto roce zapsáno v jednotě osm cvičících mužů, šest žen, devět dorostenců, 19 dorostenek, 22 žáků a 25 žákyň.

BZÍ

S myšlenkou, že by se i v Bzí mohla založit tělocvičná jednotka Sokol, se na jaře 1920 objevil ředitel měšťanské školy v Týně nad Vltavou – pan Zelenka. Jakmile se ale sokolské vlastenecké myšlenky začaly obcí šířit, objevila se okamžitě skupina odpůrců, ze kterých později vznikla organizace Orel. To uspíšilo kroky v zakládání Sokola, neboť

---

³³⁷ Na stránce před je ale také k datumu 31. 12. 1921 uváděn počet dorostenců deset a dorostenek také deset.

³³⁸ Ten samý případ, strana před uvádí součet žáků a žákyň jako číslo 38.

³³⁹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 58, sign. IV/B 7, kart. 13.

starosta Bzí Karel Novák ihned apeloval na tělocvičné jednoty v Týně nad Vltavou a v Bukovsku, aby do Bzí přišly Sokola založit. Tak se také stalo. Ustanovující schůze byl stanovena na 28. března 1921.³⁴⁰ Ale kvůli počasí se její účastníci museli z nádvoří zámku přesunout do hostince u Švingrů.³⁴¹ Odtud se celý dav se pak přemístil na náves, kde se zasadila lípa, jako památku na založení sokolské organizace v Bzí. To nadchlo 136 uchazečů, kteří vyplnili přihlášky do jednoty. Členstvo by tedy bylo, ale nejasné zůstávalo to, zda se bude jednat o pouhou odbočku Týna nad Vltavou nebo Bukovska či dokonce o samostatnou jednotu, která ovšem neměla vůbec žádný kapitál do začátku. S příspěvkem 100 Kč do začátku přišla jednota týnská. Nakonec bylo rozhodnuto – hlavně na radu župního starosty Václava Hlaváče – ve prospěch samostatné jednoty. Až do první valné hromady spravoval veškeré záležitosti tamější sokolské organizace tzv. přípravný výbor, a to do 30. května 1921, kdy se hromada sešla. Jako starosta z ní odešel František Dobruský – schwarzenberský hospodářský správce ze Bzí, jako místostarosta Dr. Treuda – obvodní lékař, jako náčelník Jan Štolba – učitel a jako náčelnice Ludmila Kráčmerová. – absolventka průmyslové školy. Hned po valné hromadě se ještě odbyla výborová schůze, na které se zvolil jednatel Jan Švec. Problémem jen zůstávalo, kde a na čem cvičit, protože místnost ani náradí neměla jednota ještě k dispozici. Provizorním řešením se tak stala dřevěná hrazda upevněná na stodole u kovářů. Mohlo se tedy začít cvičit. Po výrobě dřevěných bradel se pak trénovalo pravidelně dvakrát týdně – muži v úterý a pátek, ženy v pondělí a čtvrtek, dorost a žactvo ve středu a v sobotu. Když se ale zhoršilo počasí, přestěhovala se bradla do bývalé kočárové kolny. Jako další cvičební náčiní obdržela jednota ke své radosti od Jana Treudy ml. i kruhy se stojany. Dne 15. srpna 1921 pak přijela na návštěvu jednota bukovská, která zde uspořádala motivační veřejné cvičení. Na veřejné cvičení IV. okrsku župy Husovy se pak jednota v Bzí vypravila 3. července s počtem 37 členů do Týna nad Vltavou. Stejněho měsíce, ale dne 17., pak její členové navštívili veřejné cvičení v Bukovsku. Sokolský slet v Českých Velenicích obeslali 6. a 7. srpna devíti členy. Pravidelný příjem pro jednotu v Bzí zařídil V. Blažek, jenž sestavil kapelu, která pravidelně dvakrát týdně cvičila a každou druhou neděli pořádala pro ostatní členy koncerty nebo večírky. Co se týče vzdělávací činnosti, byla 7. září stejného roku uspořádána přednáška o Aloisi Jiráskovi a 28. října o Karlu Havlíčku Borovském.

---

³⁴⁰ TAMTÉŽ, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

³⁴¹ Za týnskou jednotu se dostavili Zelenka, Dr. Lev, Havlů, Bilitz

Z odboru zábavního lze vybrat divadelní hru z 30. října nebo mikulášskou zábavu z 20. prosince. Dne 27. ledna 1924 se v jednotě sešla valná hromada, jejíž výsledky ale neznáme.³⁴²

Válečná aktivita činnost Sokola i zde ukončila, tudíž první další záznam máme až z 5. prosince 1945, kdy jednota v Bzí svoji činnost na schůzi v hostinci Františka Švingra opět obnovila. Rozhodnuto bylo o starostovi Janu Švecovi, místostarostovi Josefu Jáchymovi, jednateli Josefu Fialovi, náčelníku Karlu Fišerovi, náčelnici Alžbětě Šimanové a vzdělavateli Karlu Srncovi. Podle dochované pozvánky se dovídáme, že 8. února 1947 uspořádala tělocvičná jednota II. reprezentační ples v hostinci u Švingrů. Z 13. září 1947 existuje méně čitelný dopis adresovaný jednotě Bzí, v němž ji župa Husova žádá, aby se dostavila 24. září na schůzi, kde si na základě údajného necvičení v tamějším Sokole pohovoří „o životě nebo zániku jednoty“.³⁴³ Její výsledek nám však není znám.

ČESKÁ KŘEMŽE

Pramenů k dějinám České Kremže máme velmi málo, tudíž jedna z mála informací je ta, že v roce 1935 v jejím čele stál jako starosta František Sklář, jako I. místostarosta Jan Stožický, jako náčelník Bedřich Čížek a jako náčelnice Božena Čížková, jednatel byl Jan Pavelec.³⁴⁴ V roce 1920 si českokřemežská jednota založila svou pobočku ve Chmelné a stala se tak její ochranitelkou.

Chmelná (pobočka)

O založení pobočky Sokola ve Chmelné se diskutovalo také už od převratu, ale nebylo lidí, ze kterých by se měla skládat. To se povedlo až v roce 1920, kdy se o její vznik postaral František Jindra, František Sýkora, Václav Sýkora, Jan Kmoch, Vojtěch Marek a Václav Long. Největší dík ale zřejmě patřil Jindřichu Králíkovi, který byl

---

³⁴² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 59, sign. IV/B 8, kart. 13.

³⁴³ TAMTÉŽ.

³⁴⁴ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 85, sign. IV/B 34, kart. 13.

náčelníkem českokřemežského Sokola a se zakládáním Sokola ve Chmelné pomáhal nejvíce, přičemž se ještě staral o pár prvních cvičení.³⁴⁵ Cvičilo se v hostinci J. Kmocha, který na ustavující schůzi – 24. října 1920 - slíbil propůjčit Sokolům svou místnost zcela zdarma. Po první Králíkově přednášce o významech a úkolech sokolstva se přihlásilo deset členů činných a jeden přispívající. Jejich náčelníkem se stal V. Sýkora a jednatelem J. Kmoch. I v Chmelné docházelo ke konkurenčnímu boji, a tak došlo částí obce k okamžitému založení tělocvičné jednoty Orel.³⁴⁶ V následujícím roce – 1921 – přistoupilo do pobočky i pět dorostenců a jejich cvičení i cvičení mužů probíhalo dvakrát týdně, a to každou středu a sobotu. Cvičební prostory opět poskytl Kmoch, který pak začal hostinec předělávat a prostory ke cvičení tak zvětšil, od jara se cvičilo na louce propůjčené od Longa. Hromadně pak pobočka vystoupila na veřejném cvičení v České Křemži a Brloze a zúčastnila se i okrskového sletu v Kamenném Újezdě. Během roku se uskutečnily tři výlety a jedna přednáška o K. H. Borovském. Dne 3. října 1921 nastoupili při mobilizaci tři bratři vojenskou službu a byla vyhlášena branná četa, kam se všichni členové - v počtu deseti - přihlásili. Po vzdělávací stránce lze zmínit, že se od listopadu 1921 pořádaly dvakrát týdně čtenářské besídky o českých knihách. Zároveň si místní Sokolové pořídili při prostorech tělocvičny čítárnu a největší zásluhu na ní měl J. Kmoch. Na schůzi 25. prosince pak byli zvoleni F. Sýkora jednatelem, V. Sýkora náčelníkem, V. Marek vzdělavatelem a pokladníkem a V. Long knihovníkem, přičemž počet členstva byl spočítán ke konci roku na 20 přihlášených.

ČESKÉ BUDĚJOVICE (SOKOL I ČESKÉ BUDĚJOVICE)

Zásluhu na založení jedné z prvních jednot, a to Sokol česko-budějovický, měl JUDr. Antonín Špinar,³⁴⁷ který jí dal vzniknout v roce 1869. Tak se píše v knize *České*

---

³⁴⁵ Úplně první cvičení proběhlo již 27. října 1920.

³⁴⁶ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6: „*Klerikální rodiče užívali namnoze násilí by děti i mladíky přinutily ke vstupu do orelské jednoty. Jelikož bylo postupováno násilím jednota dlouhého trvání neměla. Ve výročí založení se členstvo rozběhlo zbyly jenom funkcionáři a ti ještě nepracující. Orel žije snad na papíře a ve fantasmii faráře z Čes. Křemže.*“

³⁴⁷ Věstník sokolské župy Husovy, roč. IX, č. 7, 1. června 1924, s. 166 – Původně byl A. Špinar členem jednoty pražské a do Českých Budějovic přišel v šedesátých letech, Sokol, 1873, roč. III, č. 11, s. 87 -

*Budějovice. Obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města z roku 1928.*³⁴⁸ *Encyklopedie Českých Budějovic* z roku 1998 už upřesňuje, že jednota vznikla v létě 1869.³⁴⁹ A *Památník Sokola č. – budějovického* z roku 1909 tuto informaci potvrzuje zmínkou o první valné hromadě ze dne 29. srpna 1869.³⁵⁰ První, kdo tehdy v čele českobudějovické jednoty stanul, byl starosta JUDr. Adolf rytíř Jungmann, místopředseda JUDr. Antonín Vokáč, náčelník JUDr. Antonín Špinar a jednatel Antonín Černay. Těm se do konce roku podařilo získat 104 členů, kteří zpočátku cvičili v Haasově domě (Haasenburgu) Na sádkách a své první veřejné vystoupení zorganizovali na 12. prosince 1869. Po něm hned následoval první ples - 25. ledna 1870. O pár měsíců později se ale českobudějovičtí Sokolové museli z nedostatku financí přesunout s cvičením do besední zahrady, kde v neděli 9. července 1872 uspořádali další veřejné vystoupení.³⁵¹ Když nastala zima, začali cvičit v dřevěné boudě na zahradě. Toto prostředí ale samozřejmě Sokolům příliš nevyhovovala, a tak Beseda na své náklady postavila úplně novou Sokolovnu a 3. listopadu 1873 ji slavnostně otevřela.³⁵² V roce slavnostního otevření se ale časopis *Sokol* rozchází s *Památníkem Sokola č. – budějovického*, který udává 3. listopad 1872.³⁵³ Tuto informaci potvrzuje i *Věstník sokolské župy Husovy* z roku 192³⁵⁴ i *Inventář T. J. Sokol I.*³⁵⁵ V roce 1873 stál ještě v čele jednoty starosta JUDr. Adolf rytíř z Jungmannů, místopředseda Ferdinand Coufal a náčelník Jan Procházka ml.,³⁵⁶ ale když přišel rok 1879, opustil po deseti letech jednotu její dlouholetý starosta A. ryt. z Jungmannů a uvolnil tak místo Dr. Vokáčovi.

V následujícím roce klesl počet členů na 60 a jednota se dostala ještě do většího finančního deficitu, jenž trval až do roku 1883. Zároveň se začali střídat i starostové,

---

Jednotu v Českých Budějovicích opustil 12. dubna 1873, kdy odešel do Čáslavi, aby zde založil advokátní kancelář. Sokol v Českých Budějovicích ho za jeho zásluhy v jednotě jmenoval na valné hromadě 20. dubna 1873 svým čestným členem a vyhotovil mu diplom.

³⁴⁸ *České Budějovice. Obraz*, s. 81.

³⁴⁹ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998, s. 513.

³⁵⁰ *Památník*, s. 9.

³⁵¹ *Sokol*, 1872, roč. II, č. 14, s. 111.

³⁵² *TAMTÉŽ*, 1873, roč. III, č. 3, s. 22 – 23.

³⁵³ *Památník*, s. 10.

³⁵⁴ *Věstník sokolské župy Husovy*, roč. IX, č. 7, 1. června 1924, s. 167.

³⁵⁵ *SOKA České Budějovice, Inventář T. J. Sokol I, T. J. Sokol II*, s. 2.

³⁵⁶ *Sokol*, 1873, roč. III, č. 18, s. 151 – 152.

roku 1883 nastoupil do funkce na rok inspektor Dr. Bozděch, po něm Dr. František Hromada a v roce 1885 ho vyměnil Antonín Svoboda. V roce 1886 do jeho čela nastoupil Josef Hezký. V té době ještě jednota fungovala zcela samostatně a až když se ostatní jednoty na jihu začaly sdružovat do žup, i ona 6. dubna 1885 vstoupila do svazku župy Žižkovy.³⁵⁷ Hned 15. srpna 1885 se česko-budějovický Sokol s počtem 62 cvičenců zúčastnil prvního sokolského sletu v Českých Budějovicích, po kterém přišel župní slet v Písku 1886, 1887 v Příbrami a 30. června a 1. července 1888 následoval druhý slet sokolstva v Českých Budějovicích, na který se tamější Sokol také dostavil. Úspěchem pro něj bylo vybudování kluziště v lednu 1887 a o dva roky později mohla za starostování J. Příbyla jednota slavit své už 20tileté trvání.

V roce 1890 působil v jednotě jako náčelník E. Bláha, který dovedl 30 svých Sokolů na II. všesokolský slet. Téhož roku, 16. listopadu, se mateřská organizace česko-budějovického Sokola rozdělila na dvě části³⁵⁸ a jednota se tak rozhodla přejít pod nově vzniklou župu Husovu.³⁵⁹ Na valné hromadě 5. dubna 1891 bylo rozhodnuto postavit do čela jednoty Dr. Josefa Hezkého, za jeho náměstka byl zvolen Jan Příbyl, za náčelníka Emanuel Bláha. Tato situace se opakovala i v roce následujícím, v roce 1893 i 1894, kdy byl ale pouze stávající místostarosta vyměněn za Bohdana Francka. Prvního sletu v nové župě se českobudějovický Sokol zúčastnil v roce 1892 ve Strakonici, větší radost mu ale přinesl ten druhý, konaný roku 1893 právě v Českých Budějovicích, který do města přilákal spoustu zájemců a do jednoty spoustu cvičenců.

Potřeba prostoru ke cvičení byla stále aktuální, a tak si v roce 1894 Sokol v Českých Budějovicích založil Družstvo pro postavení tělocvičny, které se rozhodl podporovat výrobou svých sokolských zápalek, výtěžek z jejich prodeje měl přijít právě na účet Družstva pro postavení tělocvičny. Pozemek pro její stavbu byl zakoupen v Gymnasijní ulici.³⁶⁰ Tento rok byl pro jednotu významný i tím, že s počtem 320 členů

---

³⁵⁷ R. ŠVEJCAROVÁ, *Sokol*, s. 35 – 36.

³⁵⁸ SOA Třeboň, Sokolská župa Žižkova – inventář, s. 4.

³⁵⁹ *Památník*, s. 14: Pro přechod pod župu Husovu zřejmě nebylo rozhodnuto jednomyslně: „*Pokusy, některými bratry činěné, by se jednota vrátila opět v lůno župy Žižkovy, nezdařily se, poněvadž přílišná rozlehlost vzímající se župy Žižkovy vyžadovala nitně rozdělení ve dvě župy...*“

³⁶⁰ D. Kovář, *Ulicemi, České Budějovice 2005*, s. 214 – 215 - Zřejmě jde o ulici, které se od 8. června 1875 říkalo Gymnasiální (Gimnasiumgasse, později správně Gymnasiumgasse) a nacházela se v místě bývalého Jirsíkova gymnázia. Tento název zůstal ulici i po roce 1903, kdy se Jirsíkovo gymnázium přesunulo do dnešní Šrámkovy ulice a až 2. července 1921 se přeměnil na ulici Skuherského. Dlouho ale

slavila své 25. výročí, ale nešťastný proto, že během něho došlo v Sokolu k rozkolu a k pozdějšímu rozštěpení. Část tamějších Sokolů se totiž rozhodla založit vlastní jednotu, kterou pojmenovali Sokol „Tyrš“. Na začátku 20. století se ale „Tyrš“ přejmenoval na Sokol II, neboť jako Sokol I byla označována jednota původní. „Tyrš“ sídlil na Lineckém předměstí a cvičil v tělocvičně Matiční školy.³⁶¹

Rok 1895 vystřídal dvě vedení jednoty České Budějovice, první bylo ustanoveno 7. dubna a bylo složeno ze starosty J. Hezkého, místostarosty B. Francka a náčelníka E. Bláhy. Dne 17. srpna ale toto vedení svůj úřad složilo, a tak bylo zvoleno nové. To tvořil: starosta B. Francko, místostarosta E. Bláha a náčelník Dominik Kočvara. V roce následujícím už jednotě starostoval E. Bláha se svým zástupcem Aloisem Bártou a náčelníkem D. Kočvarou a své funkce si podrželi i v roce 1897. Po dalším rozdělení župy Husovy na tři části v roce 1897 ale Budějovice nadále zůstaly pod župou, která nesla stejný název jako doposud a dne 23. ledna 1898 byly na valné hromadě do župy Husovy přijaty.³⁶² Zbylé dvě části župy získaly název Šumavská a Jeronýmova. První „novožupní“ slet si českobudějovičtí Sokolové samozřejmě ujít nenechali, a tak se na něj dostavili 24. července 1898 do Třeboně. Pár dní předtím – 19. června – uspořádal ještě Sokol v Českých Budějovicích slavnost k třicetiletému trvání své jednoty, jehož součástí byl průvod s hudbou směřovaný do zahrady českého akciového pivovaru, kde kromě oslavy proběhlo i veřejné cvičení.³⁶³ Třicátá valná hromada se v roce 1898 sešla na jaře 26. března v malém sále besedním a výbor se zde rozhodl jmenovat do čela jednoty opět starostu Emanuela Bláhu, náměstka Aloise Bártu a náčelníka Dominika Kočvaru, ale 30. listopadu E. Bláha na funkci starosty rezignoval a odmítl její znovupřijetí – 14. prosince mu proto bylo na schůzi vysloveno uznání a na jeho místo byl zvolen náměstek A. Bárta. Dne 2. července 1898 konali Sokolové z jednoty v Českých Budějovicích oslavu mistra Jana Husa. Ta byla podle nich bohatě navštívená, ale přesto v novinách uveřejnili článek, jehož výstřižek se nachází v pamětní knize, a v němž sáhli na svědomí těch, kteří nepřišli – tedy profesorů, učitelů zdejších veřejných škol obecných i měšťanských a různých jiných osobností „...u nichž na podobné jednání jsme již uvyklí, jelikož se opakuje při každé podobné příležitosti.

---

nevydržel, neboť původní název byl obnoven 25. července 1939 a zachoval se až do skončení války, kdy ho opět nahradila ulice Skuherského.

³⁶¹ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998, s. 461.

³⁶² Věstník sokolské župy Husovy, roč. IX, č. 7, 1. června 1924, s. 170.

³⁶³ SOA Třeboň, Sokolská žup Husova České Budějovice, inv. č. 1, kniha č. 1.

*Ovšem, že tím slavnost nijak neutrpěla. Páni ti, kteří tak rádi hrají si na smetánku české společnosti, klidně, hráli filky neb taroky, v domnění, že dosti činí tak pro národ, a v obecnstvu, jež sešlo se oslavovati největšího Čecha, nikdo jich nepohřešoval. Mámeť bohudík i bez nich již dosti inteligentního obecnstva, které se slavnosti nevyhýbalo.*³⁶⁴ Na druhou stranu v Katolických listech se zase objevilo pomluvení těch, kteří se Husova večera zúčastnili.³⁶⁵ Dne 9. října v neděli pořádal Sokol v Českých Budějovicích sokolskou besedu ve prospěch utlačované jednoty v Prachaticích, a to formou uměleckého večera. Co se týče správy, sešla se 2. března 1899 schůze správního výboru, kde se rozhodlo o rozpuštění stavebního odboru s tím, že bude stanoven nový na řádné XXX. valné hromadě. Ta se konala stejně jako loni - 26. března 1899 - a určila ty samé čelní představitele jednoty jako v roce 1898, kvůli odstoupení starosty Bláhy ji ale řídil místostarosta Alois Bárta. Schůze správního výboru 5. dubna 1899 pak ustanovila jednatelem Jan Vyhna. Pro cviky Sokolů se upravovalo letní cvičiště na stavebním pozemku, určeném pro sokolovnu v Gymnasiální ulici – cvičit se na něm začalo 3. června 1899.

V dalším roce slavil Sokol v Českých Budějovicích úspěch díky nově vzniklému ženskému odboru. Ustavil se 4. března roku 1900 a náčelnice Teruše Prášilová, která společně s chemikem Hynkem Hraničkou stála u jeho zrodu, měla na starost v době jeho vzniku už 59 členek. Ty se např. v roce 1907 aktivně účastnily na všesokolském sletu. Náčelnicí odboru byla jmenována Rosenkrancová a svou funkci vykonávala do roku 1903. První starostkou se stala paní Příhodová a místostarostkou Macháčková. Významným činem žen v roce 1905 bylo založení Besedy pro ženy a dívky, která měla i v letech následujících velkou návštěvnost.³⁶⁶ Během války se sestry účastnily veškerých veřejných akcí, a protože jim vojsko zabralo tělocvičnu, cvičily nejprve na verandě v Besedě, pak v obecné škole chlapecké, v pozdějším reálném gymnáziu a dokonce i v hostinci u Hromádků. Ihned po válce lze cvičících žen napočítat 134, dorostenek 150 a žaček 300.³⁶⁷ Do té doby samostatná ženská složka se pár let po válce, konkrétně v roce 1921, sloučila s celou jednotou českobudějovickou. Rok 1923 zahájil střídání žen na pozici náčelnic, zahájila to Huspeková, v roce 1924 ji nahradila

---

³⁶⁴ TAMTÉŽ.

³⁶⁵ TAMTÉŽ.

³⁶⁶ *Památník*, s. 34.

³⁶⁷ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 29, sign. II/3, kart. 5.

Vopalecká, v dalším roce Langrová a ještě téhož roku Žlábková. Na vysoký počet 420 členek, 120 dorostenek a přes 300 žákyn, se ženský odbor vyšplhal v roce 1928.³⁶⁸

Rok 1900 byl pro volení funkcionářů celé jednoty také poněkud složitý. Na první řádné valné hromadě - 25. března - tři dosavadní činitelé své funkce odmítli. Na první mimořádné, konané o šest dní později, je přijali, ale důsledkem nesrovnalostí mezi členy A. Bárta i E. Bláha stejně v polovině roku rezignovali. Tudíž se 7. září sešla druhá mimořádná valná hromada a za starostu určila MUDra J. Čermáka a za jeho náměstkem Antonína Kulíčka. Ti, společně s D. Kočvarou, zůstali ve vedení i v roce nadcházejícím. Na 34. valné hromadě 9. března 1902 bylo rozhodnuto o tom, že dosavadního starostu vystřídá Antonín Kulíček, který v této funkci setrval do roku 1905. Místostarostou byl odsouhlasen D. Kočvara a náčelníkem Václav Hlaváč. Ve dnech 14. – 16. srpna 1903, za stejného vedení jednoty, se do Českých Budějovic na sokolský slet župy Husovy sjelo 3 983 členů v kroji, z nichž cvičilo 1526 mužů a 111 žen.³⁶⁹ Toho roku se počet členů v českobudějovickém Sokolu vyšplhal na číslo 376 a z toho 21 členů utvořilo v roce 1904 odbor jízdni. Ve stejném roce se jednota vypravila na slet do Lublaně (17. července), odkud si přivezla první cenu. Do roku 1905 vstoupil českobudějovický Sokol v čele s A. Bártou, jeho zástupcem D. Kočvarou a náčelníkem Antonínem Hanikýřem³⁷⁰ a dalšími 463 členy. Dne 22. října si tělocvičná jednota vytvořila Družstvo pro postavení tělocvičny. Roku následujícího už jednotu vedl Josef Hezký a počet členů se i s ním zvýšil na 526, českobudějovický Sokol uspořádal 5. srpna Sokolský den a 19. srpna se zúčastnil župního sletu v Třeboni. V roce 1907 ale Hezkého na jeho pozici vystřídal František Vodňanský, který jednotu dovedl na V. všesokolský slet do Prahy, odkud si jednota ze 145 závodících družstev přivezla 19. příčku. Českobudějovický Sokol měl v tomto roce již zformovaný odbor ženský, jízdni, plovárenský a bruslařský. Uspořádal devět výletů, 19 přednášek a zúčastnil se čtyř veřejných cvičení.³⁷¹ Smutnou událostí tohoto roku se stalo úmrtí hned tří jejích významných členů: zakládajícího člena Vlastimila Zátky a dvou čestných členů – JUDr. A. Špinara a Svatopluka Čecha.

V roce 1908 se jednota soustředila na župní závody a župní slet v Protivíně,

---

³⁶⁸ *České Budějovice. Obraz*, s. 86.

³⁶⁹ *Věstník sokolské župy Husovy*, roč. IX, č. 7, 1. června 1924, s. 168.

³⁷⁰ *Památník*, s. 26.

³⁷¹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 60, sign IV/B 9, kart. 13.

pořádaný 19. července a v roce následujícím Sokol v Českých Budějovicích oslavil své čtyřicetileté trvání (stále se starostou Františkem Vodňanským) a na svou počest vydal *Památník Sokola č.-budějovického*, shrnující jeho fungování. Jednota se i v dalších letech účastnila všech podniků sokolských, např. v roce 1914 brněnského sletu, který byl ale nakonec přerušen zprávou o sarajevském atentátu. Mnoho Sokolů odešlo do boje, a ti zbylí se snažili vést jednotu nějakým způsobem dále. Od roku 1914 až do převratu nemáme o životě jednoty autentické záznamy. Ve válce zabavené spisy a knihy byly v malé části vráceny až po převratu, ale záznamy v nich ani nikde nejsou.³⁷² Část archivu jednoty v Českých Budějovicích byla zabavena a odvezena do Prahy, další část byla poschovávána po půdách a zapomenuta. Zbytek byl uložen ve staré Sokolovně v Besedě, kde bydleli maďarští vojáci, kteří s písemnostmi topili a postupně je ničili.³⁷³ Známo je jedině to, že jednotu v období od roku 1915 do roku 1919 vedl B. Francko a toho pak nahradil V. Hlaváč, kterým byl starostou až do roku 1923. Zajímavou koupí se stalo v srpnu 1918 odkoupení loutkového divadla od mistra Jindřicha Kopeckého a tím byly zahájeny počátky loutkového odboru.³⁷⁴

Protože sokolovna byla během války zničena, bylo potřeba hledat náhradní prostory. V roce 1919 se prodal stavební pozemek za Besedou a jednalo se o koupi pozemku v Háječku. Z toho ale nakonec sešlo, neboť toto místo bylo uznáno za nevhodné, a tak se odkoupil ostrov při soutoku Vltavy a Malše – Schnarcherův ostrov. S pracemi se začalo okamžitě, tudíž v roce 1924 už zde stál nový stadion s kapacitou 1728 cvičenců a 17 000 diváků, který byl slavnostně otevřen v červnu veřejným vystoupením jednoty českobudějovické. Ta se v tomto roce mohla chlubit již 1 291 členů, kteří v zimě cvičili v tělocvičně české reálky či gymnázia a v létě na ostrově. Stavba samotné sokolovny, prováděná bratry Petrášky, byla zahájena v roce 1932 a dokončena měla být k 70.výročí založení Sokola v Českých Budějovicích v roce 1939, ale hospodářská krize a válka prý dokončení zdržely až do roku 1947.³⁷⁵

V roce 1925 jednota vypravila zájezd do Francie, z českého prostředí pak do Husince, Znojma, Pelhřimova, zúčastnila s župního sletu ve Vodňanech a různých veřejných cvičení ve svém okolí, uspořádala jarní a podzimní slavnosti a večerní besedu

---

³⁷² *České Budějovice. Obraz*, s. 82.

³⁷³ *Zpravodaj*, roč. VIII, č. 1 - 3, 20. ledna 1934, s. 36.

³⁷⁴ *TAMTÉŽ*, roč. I, č. 3, 15. února 1927, s. 22.

³⁷⁵ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998, s. 462.

na stadioně. V letech 1924 až 1925 byl jejím starostou Lexa,³⁷⁶ toho v roce 1926 na vedoucí pozici vystřídal Sobota. Co se týče účasti na všesokolských sletech, nevynechal Sokol českobudějovický ani ten v roce 1920, kam se dostavil v počtu 154 mužů, kdežto na VIII. sletu v roce 1926 ho již reprezentovalo mužů 170. Touha po vydávání vlastního časopisu, který by jejich členstvo informoval o veškerých akcích a nařízeních, se proměnila v realitu 15. ledna 1927, kdy začal vycházet českobudějovický sokolský „Zpravodaj“. V tentýž roce se 20. února sešla v biografu Hvězda³⁷⁷ 57. valná hromada, na které byl zvolen starosta Josef Sobotka a za místostarostou Václav Pošvář a Karel Popílek. Členové českobudějovické jednoty se 12. a 18. června dostavili na župní slet v Českých Budějovicích a 4. prosince uspořádali v městském divadle tělocvičnou akademii. V roce následujícím se na tělocvičné akademii sešli 16. prosince 1928 v Jihočeském národním divadle a na počátku roku byl na 58. řádné valné hromadě za starostu určen MUDr. Otto Hanák a za jeho náčelníky Václav Pošvář a Karel Popílek. Dne 2. a 3. června českobudějovická jednota Sokol I slavnostně položila na Sokolském ostrově základní kámen svého budoucího vlastního stánku.³⁷⁸

Ve třicátých letech Sokol I patřil k největším jednotám v ČSR a velkou měrou se podílel na sportovní činnosti ve světě.³⁷⁹ Nejvíce podporoval lední hokej a fotbal, o čemž svědčí to, že v roce 1928 vznikl s jednotou spojený AC Stadion (nebo také A. C. Stadion),³⁸⁰ jehož název se odvozoval od sokolského stadionu. Rok 1930 byl v jednotě Sokola I ve znamení několika jubileí, jednak to byla 60. valná hromada (konaná 23. ledna místnosti v Besedě) a jednak oslava třicetiletého trvání ženského odboru v jednotě. Třetím jubileem byl vstup Jihočeských listů do jejich 36. ročníku.³⁸¹ V roce 1932 stoupl za starostování Františka Smitky počet odborů v jednotě z 18 na 20, neboť přibyla tenisová skupina a ožil i dramatický kroužek dorostenecký i členský.

---

³⁷⁶ Zpravodaj, roč. III, č. 2 - 3, 1929, s. 51 – může jít o Dr. J. Lexu, přednostu Pozemkového úřadu v Praze.

³⁷⁷ Bio Hvězda se nacházel v Jeronýmově ulici a od roku 1919 byl majetkem Sokola, který z něj získával finance na výstavbu sokolovny.

³⁷⁸ Zpravodaj, roč. III, č. 2 - 3, 1929, s. 11.

³⁷⁹ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998, s. 461.

³⁸⁰ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 46, sign. II/20, kart. 9 - Podle dopisu z 10. května 1948 oznamoval A. C. Stadion tělocvičné jednotě Sokol I České Budějovice, že v rámci celkového sjednocení sportu a tělovýchovy se jeho klub rozhodl vstoupit do Sokola I. Stejně tak jako D. T. J. Orel a další.

³⁸¹ Zpravodaj, roč. IV, č. 1, 15. ledna 1930, s. 1.

Nejdůležitějšími podniky v tomto roce byly oslavy stých narozenin zakladatele sokolstva Dr. Miroslava Tyrše a IX. všesokolský slet v Praze. Celkem si jednota připravila pro své členy 66 proslovů, 16 přednášek, 14 besed a rozhovorů 26 divadel, 3 filmy s přednáškami, 4 vycházky, 3 zábavy, 10 koncertů, 3 akademie, 4 slavnosti a další, celkem 172 podniků za rok.³⁸² V roce 1933 byla valná hromada svolána na 29. ledna do biografu Hvězda v Jeronýmově ulici a jako starosta z ní vzešel odborný učitel František Smitka, jako jeho I. náměstek Dr. Jindřich Autengruber a jako II. náměstek Josef Mika. Velmi významnou událostí se v tomto roce stalo postavení plovárny na Sokolovském ostrově v Českých Budějovicích, která byla slavnostně otevřena 3. a 4. června 1933.³⁸³ V roce následujícím se valná hromada sešla 30. ledna 1934 v přednáškové síni v Riegrově ulici a za hojné účasti 250 členů byl starostou opět potvrzen F. Smitka a místostarostou J. Autengruber, pouze novým II. náměstkem byl zvolen František Mánek.³⁸⁴ Během roku 1934 uspořádala jednota v Českých Budějovicích pro své členy celkem 65 proslovů, z toho tři světelné, tři přednášky, dvě akademie, večírků a besed sedm, 24 divadelních představení (loutkové se tento rok nehrálo), šest koncertů, pět vycházek a dvě programové zábavy. Podle matrikáře Františka Nekováře, bylo v jednotě pro tento rok zapsáno celkem 1 479 členů.³⁸⁵ Valná hromada z roku 1937 rozhodla, že do čela českobudějovického Sokola bude postaven J. Autengruber a jako náměstci mu byli určeni Karel Faltys – soukromý úředník, který také vedl biografický odbor jednoty, a Dr. Bohumír Kroupa, vedoucí tajemník obchodní a průmyslové komory, který převzal předsednictví finanční komise a správu letního cvičiště. Během roku pořádala jednota dvě tělocvičné akademie v Jihočeském divadle – 14. března a 21. listopadu a tři loutková představení.³⁸⁶ Dne 23. května zorganizovala jednota veřejné vystoupení s průvodem. V letních měsících se konalo na plovárně několik koncertů. Za rok 1938 byl nejvýznamnějším podnikem pro českobudějovickou jednotu X. všesokolský slet, na který se jednota připravovala např. veřejným vystoupením 16. června 1938.

Její činnost pak byla zabržděna a usměrněna historickými událostmi v září, kdy po

---

³⁸² Zpravodaj, roč. VII, č. 2 - 4, 1933, s. 17.

³⁸³ TAMTÉŽ, roč. VII, č. 5, 1933. s. 67, Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích, roč. VII, č. 8, 1933, s. 89.

³⁸⁴ TAMTÉŽ, roč. VIII, č. 4, 5. března 1934, s. 58.

³⁸⁵ TAMTÉŽ, roč. IX, č. 1 - 3, 26. ledna 1935, s. 28.

³⁸⁶ TAMTÉŽ, roč. XII, č. 1 - 3, 27. ledna 1938, s.9.

vyhlášení mobilizace – 23. září – byla činnost v tělocvičnách zastavena. Mladší členové a vojáci byli povoláni k vykonávání svých povinností a starší členové a nevojáci byli vyzváni ke strážní a pořádkové službě v jejich městě. Ženy se měly starat o uprchlíky a vypomáhat jako ošetřovatelky.³⁸⁷ Starostou pro tento rok byl již známý J. Autengruber. Rok 1939 byl pro českobudějovickou jednotu významný tím, že v něm oslavil své sedmdesátileté trvání a jako starosta ji stále vedl Dr. Jindřich Autengruber se svými třemi náměstkami: I. náměstkem byl Dr. Karlem Mainerem, II. náměstkem Dr. Bohumírem Kroupou a III. náměstkem Václavem Vazdou.³⁸⁸ V roce následujícím se řádná valná hromada sešla 29. ledna a za přítomnosti 190 členů zvolila do nového správního výboru JUDr. Bohumíra Kroupu jako starostu, I. náměstkou starosty JUDr. Břetislava Boumu, II. náměstkou Václav Vazdu, III. náměstkou Karla Velacha a náčelníka Miloslava Faita.³⁸⁹ Jednota měla na konci roku 1940 zapsáno celkem 928 mužů a 533 sester. Během války cvičily ženské složky až do října na stadionu, odkud se na zimní měsíce přesunuly do tělocvičny dívčího reálného gymnázia. Pro pár mužů a dorostenců upravila Beseda tzv. starou sokolovnu v besední zahradě, kde měla jednota loutkové divadlo.³⁹⁰ Podle pokynů Č. O. S. nebyla v tomto roce uspořádána žádná veřejná vystoupení ani obvyklé šibřinky, a tak se v jednotě střídaly jen přípravy proslovů a přednášek.³⁹¹

Po odmlce v činnosti tělocvičné jednoty Sokol v Českých Budějovicích, způsobené válečnými roky, zahájila jednota svou aktivitu už před obdržáním pokynů od jejich vyšších správních složek, a to 16. května 1945, kdy členové začali řešit s místním Národním výborem jeho zabavený majetek. Stejně tak i obeslali své členy letáky a svolali je na setkání všeho členstva 22. května 1945. Den poté se sešli členové výboru a obou cvičitelských sborů, ale již bez starosty Dr. B. Boumy, který zemřel v koncentračním táboře v Buchenwaldu.³⁹² Celkem zemřelo v koncentračních táborech či věznicích 16 členů českobudějovického Sokola a 37 jich bylo vězněno. Hned při zahájení činnosti svolal náčelník J. Tůma na základě pokynů uveřejněných v denním tisku, zástupce všech tělovýchovných organizací a sportovních klubů k poradě

---

³⁸⁷ TAMTÉŽ, roč. XIII, č. 1 - 3, 4. února 1939, s. 9.

³⁸⁸ TAMTÉŽ, roč. XIV, č. 1 - 3, 26. ledna 1940, s. 3.

³⁸⁹ TAMTÉŽ, č. 4, 28. března 1940, s. 32.

³⁹⁰ Zpravodaj, roč. XV, č. 4, 1. března 1941, s. 34.

³⁹¹ TAMTÉŽ, č. 1 - 3, 15. ledna 1941, s. 5.

³⁹² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 60, sign IV/B 9, kart. 13.

o sjednocení. Výsledkem bylo ustanovení Národního tělovýchovného výboru, jehož předsedou byl zvolen právě J. Tůma. Jednota v tomto roce čítala 1 000 členů řádných, 118 dorostenců a dorostenek a 229 žáků a žákyň. Pak už máme záznamy jen velmi útržkovité, např. že 14. února 1946 se v osm hodin večer sešla u Hromádků valná hromada Sokola I České Budějovice nebo že na stejné valné hromadě, ale konané o rok déle (16. února 1946), byl jako starosta zvolen účetní JČE Antonín Král, jako I. náměstek starosty ředitel spořitelny Jan Holub, jako II. náměstek Marie Baletková, jako náčelník odborný učitel Jan Štabrňák, náčelnice Marie Fišerová, vzdělavatel odborný učitel průmyslové školy Emil Balatka a dva jednatele: František Novotný a Jan Fejtek. Hlavním úspěchem pro tento rok bylo ale otevření nové sokolovny na Sokolském ostrově 14. června 1947, spojené s pochodem a tělocvičnou akademií.³⁹³

„TYRŠ“ ČESKÉ BUDĚJOVICE (SOKOL II ČESKÉ BUDĚJOVICE)

V roce 1894 došlo v tělocvičné jednotě Sokol v Českých Budějovicích k rozkolu mezi některými členy, část z nich měla tendence se od jednoty odtrhnout a vytvořit si jednotu vlastní. Tyto osoby své touhy nakonec zrealizovali, a tak vznikl Sokol „Tyrš“ České Budějovice. *„Skutečně také dalo se několik mladších členů svéstí klamnými sliby a hesly, a když přidružilo se k nim několik občanů, kteří o věci sokolské neměli náležitého pojmu, založena pod hrdým názvem „Tyrš“ nová jednota sokolská, odchylná ode všech ustanovení a řádů sokolských.“*³⁹⁴

Nový Sokol „Tyrš“ sídlil na Lineckém předměstí³⁹⁵ a cvičil v tělocvičně Matiční školy.³⁹⁶ A protože tato odštěpená jednota jednala proti sokolským řádům, nebyla po dlouhou dobu do svazku župy Husovy vůbec přijata. Teprve až když byly vyměněny osoby v jejím čele, uklidnily se vzájemné vztahy mezi oběma českobudějovickými Sokoly.³⁹⁷ Do té doby musela ale jednota „Tyrš“ setrvat v župě Žižkově. Až v roce 1898

---

³⁹³ Příloha č. XIX.

³⁹⁴ *Památník*, s. 17.

³⁹⁵ Příloha č. XIX.

³⁹⁶ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998, s. 461.

³⁹⁷ *Památník*, s. 18.

byl umožněn její přístup do organizace župy Husovy.³⁹⁸ O jejím přestupu bylo rozhodnuto na schůzi župního výboru 24. července 1898 a hned 28. srpna pořádala jednota „Tyrš“ veřejné cvičení spojené s koncertem, a to v zahradě hostince U zelené ratolesti. V pamětní knize župy Husovy je ale zmínka o tom „že veřejné cvičení bylo chabé a že jednota stará musela vypomocť svými deseti borci, jinak by cvičení snad ani nemohlo být a že by se Tyrš měl připojit ke staré jednotě, neboť je dost slabý“.³⁹⁹ Na začátku listopadu udělal Sokol „Tyrš“ dobrý skutek, když uspořádal divadelní představení Mlynář ve prospěch školních dítek matiční školy. A protože jednota svojí tělocvičnu neměla, požádala českobudějovický Sokol, aby dovolil jejím členům ve své tělocvičně cvičit. V lednu 1899 bylo tedy na výborové schůzi českobudějovického Sokola rozhodnuto, že „Tyrš“ může cvičit v jejích prostorách tělocvičny: „Výbor rád vyhověl této žádosti, avšak až dosud ani jeden z cvičenců „Tyrše“ do cvičení nepřišel.“⁴⁰⁰ V sobotu 26. března se sešla v místnostech U zelené ratolesti valná hromada, která stanovila Jana Novotného starostou, Endelwebera místostarostou a Kříže náčelníkem. Od 1. října 1899 byly pronajaty nové místnosti ke cvičení „U Anděla“ ve Šmerlingově třídě. Na začátku 20. století se tato nově vzniklá jednota přejmenovala na Sokol II České Budějovice, neboť jako Sokol I České Budějovice byla označována jednota původní. Po skončení války uspořádala jednota 4. srpna 1918 veřejné cvičení⁴⁰¹ a během první republiky rozšířila svůj areál okolo domu U Kotvy zvaného Národní dům. Zřídila zde letní cvičiště a jako zdroj svých stálých příjmů tam postavila kino.⁴⁰² Ve 30. letech měl Sokol II okolo 500 členů.

Kaplice (pobočka)

Kaplice byly městem převážně německým, kde bydlelo pouze asi 300 českých obyvatel. A právě v něm chtěl již v roce 1920 Luděk Velinský, společně s vrchním berním správcem Proboštem, založit sokolskou tělocvičnou organizaci, ale protože Probošt z města odešel, z tohoto nápadu nakonec sešlo. V život tuto myšlenku uvedl až truhlář Drahonský ve spolupráci s bednářským dělníkem Aloisem Velebilem,

³⁹⁸ SOA Třeboň, Inventář Sokolské župy Husovy České Budějovice, s. 3.

³⁹⁹ TAMTÉŽ, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 1, kniha č. 1.

⁴⁰⁰ TAMTÉŽ.

⁴⁰¹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 29, sign. II/3, kart. 5.

⁴⁰² *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998, s. 461.

poštovním administrátorem Václavem Čefelínem a úředníkem okresní politické správy v Kaplici Lud'kem Velinským. Na konci roku 1921 se tedy ustanovilo prozatímní komité, které začalo vznik jednoty řešit. Toto komité tvořil: místní rada Houdek, obuvník Novák, truhlář Drahonský, bednář Velebil, úředník okresní politické správy Velinský, poštovní administrátor Čefelín, řídící učitel František Cink, ředitel měšťanské školy Bernard Karas a asistent důchodní kontroly Rudolf Chaun. Vše se nakonec povedlo, a tak se ustavující schůze sešla v počtu 38 osob 8. ledna 1922 a shledala, že se do jednoty přihlásilo 26 mužů, šest žen a šest členů dorostu. Žactvo se v jednotě objevilo až později.⁴⁰³

V průběhu své existence si Kaplice založila pobočku, a to v Dolním Dvořišti. Další zprávy k Sokolu v Kaplici nemáme, jen víme, že v úterý 26. února 1926 se v hotelu Zlatý kříž konala řádná valná hromada, která rozhodla o ustanovení Václava Tyrše jako starosty, Anny Maškové jako místostarostky, Antonína Matrace jako náčelníka, Barunky Velinské jako náčelnice, Gustava Vacka jako vzdělavatele a Michala Herferta jako jednatele. Další zpráva o kaplické jednotě se týká nově zvolených činovníků na valné hromadě v roce 1934, byli jimi: starosta František Hofmann, I. náměstek starosty František Pikal, náčelník Alois Tomáš, náčelnicí zůstala B. Velinská, vzdělavatelem Vacek a jednatelem Herfert. Dne 28. července 1937 se tamějšímu Sokolu podařilo zakoupit na pravém břehu řeky Malše, hned vedle lesa, pozemek od Karla Blábolila z Blanska. Na něm jednota vybudovala své letní cvičiště a po dlouhém vodoprávním řízení jí bylo povoleno i postavení lávky přes řeku, čímž se cvičiště stalo snadno přístupné.⁴⁰⁴ Pozemek byl zakoupen nejen za účelem vystavění hřiště, ale i koupaliště. Ze srpna 1945 máme jen informaci, že jednota v Kaplici měla celkem jen 25 členů. O dva roky později, tedy 21. února 1947, se sešla valná hromada Sokola opět v sále hotelu Zlatý kříž a jako starosta z ní vyšel Josef Mareš se svou pravou rukou – místostarostou - Ivanem Ivanovčikem. Náčelníkem se stal Antonín Strnad, náčelnicí Marie Aigelová, jako vzdělavatel byl určen Miroslav Pouzar a jednatele byli zvoleni dva - Ladislav Toncar a Josef Vančura.

---

⁴⁰³ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

⁴⁰⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 82, sign. IV/B 31, kart. 13.

ČESKÉ VELENICE

V Českým Velenicích, nebo také Dolních Velenicích – jak se jim říkalo,⁴⁰⁵ se podnětem k založení sokolské tělocvičné jednoty stal V. všesokolský slet a konkrétně profesor Drozda z Vídně, který u dolnorakouského místodržitelství zažádal o schválení stanov nové jednoty. To se nakonec po menších problémech podařilo, a tak při ustavující schůzi 13. října 1907 už bylo přihlášeno 35 členů činných a 37 přispívajících.⁴⁰⁶ Mužský dorost začal cvičit až v roce následujícím⁴⁰⁷ a ženský odbor se ustanovil až v roce 1911. Cvičilo se v sálech Besedy na zapůjčeném náradí Sokola I z Českých Budějovic, ze kterého zpočátku do Č. Velenic dojížděl i cvičitel. V roce 1909 ale jednota zaznamenala úbytek cvičenců, neboť místní školní rada zakázala cvičení řemeslného dorostu v Sokole, po chvíli bojů bylo ale nakonec cvičení zemskou školní radou opět povoleno.⁴⁰⁸ V tomto roce bylo v Sokole zapsáno celkem 71 členů, ale protože odmítali platit členský příspěvek, byli v roce následujícím vyškrtnuti ze seznamů a rok 1910 tedy zaznamenal další pokles v členské základně jednoty, a to na 47 cvičenců. Rok 1911 ale nebyl pro českovelenický Sokol bohatší na pozitivní zprávy, neboť zemřel jeho první starosta Apeltaur. Ani roky 1912 a 1913 nebyly o moc úspěšnější, členstva i nadále ubývalo. Příchozí válka tento stav také samozřejmě nezlepšila, muži odešli do války a v jednotě se nepravdělné cvičení snažily udržovat alespoň ženy a dorost. V Sokole bylo v tu dobu zapsáno pouze

---

⁴⁰⁵ *Retrospektivní lexikon*, s. 85 - V této knize se název „Dolní Velenice“ vůbec nevyskytuje, mohlo tedy jít o dříve používaný termín, neboť v lexikonu je pouze uveden záznam k Českým Velenicím z roku 1918, kdy byla obec připojena k ČSR. V letech 1930 – 1950 spadala pod okres Třeboň a v roce 1961 přešla pod Jindřichův Hradec; A. PROFOUS – J. SVOBODA, *Místní jména IV*, s. 490 - Ani zde se jsem název „Dolní Velenice“ nenalezla, pouze informace týkající se Českých Velenic, tedy města, ležícího jihovýchodně od Třeboně, přímo u rakouských hranic. Profous uvádí pouze dříve používané termíny Wielants (1387 – 1395), Bielants (1496), Wielancz (1510), Wielandts (1526), z toho se vyvinulo české jméno Vílanec a od 70. let 19. století začal tuto obec český lid nazývat Velenice. A protože byly Velenice po první světové válce připojeny k Čechám od Dolního Rakouska, tak se domnívám, že název „Dolní Velenice“ byl používán v souvislosti s tím, že Velenice dříve patřily právě „Dolnímu“ Rakousku.

⁴⁰⁶ Hejtmanství gmündské i místodržitelství ve Vídni požadovaly přiložení stanov k žádosti a to i v jazyce německém a žádaly k nim zbytečné dodatky.

⁴⁰⁷ Dne 12. ledna 1908 o tom rozhodla valná hromada.

⁴⁰⁸ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

8 Sokolů činných, 16 přispívajících a jeden zakládající. Postupem času ale dospívající dorost musel také odejít na bojiště, a tak se s cvičením během válečných let přestalo úplně. Další ránu přinesl jednotě rok 1917, kdy budovu Besedy (jednota zde cvičila) převzal nový německý majitel, který v ní cvičení českých Sokolů zakázal. V té době měla jednota pouhých 15 členů.

V Českých Velenicích se cvičit nezačalo ale ani po 28. říjnu 1918, až zabrání Vitorazska 31. července 1919 znamenalo osvobození a v srpnu byly cvičební hodiny obnoveny. V roce 1920 měla již jednota 135 členů a v roce následujícím dokonce 195. Dalším úspěchem pro Sokol v Českých Velenicích se stalo pořádání župního sletu 7. srpna 1921. Odhalení vlastního praporu se Sokol českovelenický dočkal 24. července 1924. Téhož roku se mu povedl další úspěšný krok – 13. srpna 1924⁴⁰⁹ si nedaleko Českých Velenic založil svou vlastní pobočku „v Německém“.⁴¹⁰ Do ní se přihlásilo 23 mužů, dvě ženy, 13 dorostenců a 24 dorostenek.⁴¹¹ Do výboru byl jako starosta zvolen učitel Vodák,⁴¹² místostarosta František Drnek, vzdělavatel Nouza⁴¹³ a náčelník J. Konopka.⁴¹⁴ Dne 17. ledna 1926 se výbor Sokola v Českých Velenicích sešel k valné hromadě, aby jako starostu odsouhlasil MUDr. Adolfa Havlíka, jako I. místostarostu dělmistra vrchního oficiála Jaroslava Fišera, jako II. místostarostu dělmistra Ferdinanda Einsteina, náčelníka železničního zřízence Vojtu Muckenschmabela, náčelnici Bělu Suchou, vzdělavatele odborného učitele Josefa Keše a jednatele poštovního vrchního oficiála Františka Maška. Z dalších let nám informace o českovelenické jednotě chybějí, víme jen, že v roce 1935 byl jejím starostou Josef Keš, I. náměstkem František Mašek, II. náměstkem František Švácha, náčelníkem Václav Trnka, náčelnici Běla Bodská a jednatelem Jan Hnízdil. Během 2. světové války činnost Sokola v Českých Velenicích opět ustala a obnovena byla až 12. října 1945, kdy byl do přípravného výboru zvolen

---

⁴⁰⁹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 63, sign. IV/B 12, kart. 13.

⁴¹⁰ TAMTÉŽ, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6 – jiné prameny, týkající se přímo pobočky v Německém ale jako datum svého vzniku uvádějí 13. červenec 1924.

⁴¹¹ TAMTÉŽ – podle dochovaných záznamů z pobočky v Německém se ale jednalo o 33 mužů a 34 dorostenek.

⁴¹² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 92, sign. IV/B 41, kart. 14 - Podle dochovaného dopisu z 8. května 1926, který tehdejší starosta Sokola v Německé zaslal župě Husově, se jedná o Václava Vodáka.

⁴¹³ TAMTÉŽ - Podle dopisu z 10. června 1926, který byl Sokolem v Německé zaslán župě Husově do Českých Budějovic, se jedná o Nouzu a křestním jménem Josef.

⁴¹⁴ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 63, sign. IV/B 12, kart. 13.

starosta Josef Cihla z jednoty Písek, místostarosta Dobeš,⁴¹⁵ náčelník Eduard Nohel, náčelnice Běla Bodská a jednatel Jaroslav Jerhot. V troskách se za války ocitl místní biograf i tělocvična.

ČESKÝ KRUMLOV

U zrodu českokrumlovské jednoty 18. července 1893 stáli čtyři osoby: účetní Českokrumlovské záložny Vavřín Pečenka,⁴¹⁶ jinak odchovanec TJ Sokol v Mladé Boleslavi, pekař Hynek Vopička, který vyrůstal v příbramském Sokole, dále barvíř Jaroslav Holík ovlivněný jindřichohradeckou sokolskou organizací a českokrumlovský učitel Ferdinand Sládek. Prvním starostou nového Sokola se stal advokát JUDr. Josef Šmirous, který ale údajně volbu nepřijal, a tak na jeho místo musel nastoupit V. Pečenka, který si tuto funkci podržel až do roku 1897. Jeho náměstkem byl zvolen Hynek Jirásek a jednatelem Václav Sedlák.⁴¹⁷

Při založení bylo v jednotě zapsáno 25 činných a šest přispívajících členů. Nejprve v jednotě cvičili, ostatně jako ve většině sokolských organizací, jen muži, ženský odbor se podle českokrumlovského deníku ustavil v roce 1909 zásluhou dámské krejčové J. Činátlové a obě jednotky se pak spojily až v roce 1918.⁴¹⁸ Materiál z fondu Sokola v Českém Krumlově však jako den vzniku ženského odboru zmiňuje 6. leden 1910.⁴¹⁹ Členové českokrumlovského Sokola chodili cvičit do tělocvičny do hotelu Růže, v roce 1900 jejich počet vzrostl na tři zakládající, osm přispívajících a 44 činných. Do tohoto roku uspořádala jednota celkem pět veřejných vystoupení, osm vycházek a výletů, devět přednášek a tři divadelní hry. V roce 1903 založila dramatický odbor a v roce 1908 stavební fond. O tři roky později bylo v jednotě zapsáno celkem 47 členů a jejich

---

⁴¹⁵ TAMTÉŽ – podle seznamu členů k 1. březnu 1946 se může jednat o Dobeše Bedřicha, tajemníka, narozeného 18. července 1885, který byl v jednotě od roku 1921 do 1946.

⁴¹⁶ Podle pramenů z fondu, uloženého ve SOKA v Českém Krumlově, se jedná o Vavřína Pečenku (na prvních stránkách těchto archivních materiálů zmiňovaného ale jako Vavřína Pecenku). Českokrumlovsko regionální deník z roku 1993 uvádí V. Pecenku.

⁴¹⁷ SOKA Český Krumlov, Sokol – tělovýchovná jednota Český Krumlov.

⁴¹⁸ Českokrumlovsko regionální deník, roč. IV, č. 26, 2. července 1993, s. 4.

⁴¹⁹ SOKA Český Krumlov, Sokol – tělovýchovná jednota Český Krumlov.

počet se do začátku války zvedl na 72. I zde ale válka činnost Sokola ukončila a více než 30 členů tamější jednoty muselo narukovat, pět z nich pak vstoupilo do československých legií. „Život za války byl ovšem minimální, ale důstojný a sebevědomý...život jednoty po dvouleté přestávce zahájen zase činností slibnou. Ženy zahájily svoji činnost v tělocvičně již v dubnu 1918...činnost mužů nešla tím živým tempem jako u žen, ale přec již 15. pros. 1918 provedena pěkná besídka tělocvičná“.⁴²⁰ V roce 1920 si pak činitelé českokrumlovského Sokola stěžovali na malou účast při cvičebních hodinách s tím, že hlavní příčinou této neúčasti je fakt, že nemají dosud svou vyhovující tělocvičnu.⁴²¹ Letního cvičiště spojeného s plovárnou se tak českokrumlovští Sokolové dočkali až v roce 1927. Postaveno bylo na Chvalšinské silnici, tedy v místech, kde dnes stojí sportovní hala. Byly na něm zřízeny kabiny, v roce 1930 (tak píše deník českokrumlovský,⁴²² ale písemnosti k Sokolu v Českém Krumlově mluví o datu 12. listopadu 1931⁴²³) i tenisové hřiště a v zimě bylo využíváno jako kluziště. Významnou událostí v životě jednoty v Českém Krumlově bylo již za starostování M. Ševcovice uspořádání župního sletu v roce 1929, na který se dostavilo celkem 53 sokolských jednot a tři pobočky. O pár let později, tedy v roce 1933 sokolská českokrumlovská jednota oslavila už své čtyřicáté trvání a zároveň zřídila ve své jednotě branný odbor. O rok později už stál v čele jednoty Vladimír Konrád a v roce 1935 se počet Sokolů vyšplhal na 248 s tím, že pouze 40 z nich byly ženy.

Chvalšiny (pobočka)

Dne 14. září 1947 vznikla ve Chvalšínách pobočka sokolské tělocvičné jednoty Český Krumlov, a protože k 28. září se v pobočce nashromáždilo už 52 přihlášek členů a členek, 13 dorostenců a dorostenek a 50 žáků a žákyň, sešli se téhož dne zástupci pobočky na valné hromadě a rozhodli se požádat sokolskou župu Husovu o zrušení pobočky a založení samostatné jednoty ve Chvalšínách. Podle dopisu Sokola v Českém Krumlově ze dne 4. listopadu 1947 byla samostatná jednota ve Chvalšínách zemským úřadem v Praze schválena.⁴²⁴

---

⁴²⁰ TAMTÉŽ.

⁴²¹ TAMTÉŽ.

⁴²² Českokrumlovsko regionální deník, roč. IV, č. 26, 2. července 1993, s. 4.

⁴²³ SOKA Český Krumlov, Sokol – tělovýchovná jednota Český Krumlov.

⁴²⁴ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 79, sign. IV/B 28, kart. 13.

ČIČENICE

V Čičenicích přišli s plánem založit si vlastní sokolskou pobočku tamější obyvatelé: Čestmír John, Jaroslav Šebesta, Josef Dolejší, Václav Dynybyl, Vojtěch Daniel, Vojtěch Krejsa a další. Do začátků pobočky dostali od Sokola z Vodňan 700Kč, které si vodňanská jednota vydělala při společném výletu s hasiči. Dne 2. října 1923 se tedy mohla uskutečnit ustavující schůze, která si jako starostu zvolila uzenáře Josefa Dolejšího, jako náčelníka poštovního zřizence Václava Dynybyla a jednatele pracovníka státních drah Josefa Šebestu.⁴²⁵ V jejich počátcích cvičilo 30 mužů a 8 žen na zapůjčeném náradí z tamější školy, kde si také natrénovávali cviky na své první veřejné vystoupení, které připravili na 28. říjen v sále hostince Václava Placka. Prosinec 1923 a únor 1924 se v čičenickém Sokolu nesl ve jménu přednášek, které 23. února pobočka zakončila tím, že se sešla na valné hromadě, kde posavadního starostu degradovala na funkci místostarosty a na jeho místo dosadila J. Šebestu. Náčelníkem zůstal V. Dynybyl, náčelnicí se stala Josefa Schánělová a jednatelem byl na schůzi 26. března zvolen rolník Jan Hraba. V ten okamžik se stav přihlášených členů vyšplhal na 122. V dubnu se v pobočce v Čičenicích odbyla jedna přednáška a dvě akademie, první pro žactvo a druhá pro členstvo a dorost, na začátku června tamější Sokol sehrál divadlo, které pro jeho úspěch opakoval ještě za týden. Sokolský den oslavil spolu s jednotami v blízkém okolí 24. srpna 1924 a spojil ho s dožinkovou slavností.⁴²⁶ Srpen pak pobočka uzavřela divadelním představením Sněhurka, které sehrálo čičenické žactvo, 28. října konala oslavu dne Svobody a 9. listopadu přednášku o Janu Husovi.

Následující rok 1925 přinesl Sokolu v Čičenicích změnu, neboť z rozhodnutí předsednictva župy Husovy v Českých Budějovicích ze dne 8. ledna 1925 byl přijat Sokol v Čičenicích do župního svazku jako plnohodnotná jednota a přestal konečně být jen pobočkou Sokola ve Vodňanech. Na valné hromadě bylo 8. března potvrzeno stejné vedení jako v roce předešlém, jen jednatele se vystřídali - novým se stal Karel Kafka. Dne 15. dubna slavili čičeničtí Sokolové 75. narozeniny T. G. Masaryka, a to písněmi, básněmi či přednáškou. Divadelní představení jednota připravila na 10. května a 1. října, výlet do Záboří na červenec. Spojený byl s přednáškou a cvičením, 30. srpna slavila

---

⁴²⁵ TAMTÉŽ, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

⁴²⁶ TAMTÉŽ - Akce se zřejmě velmi vydařila: „Účast byla veliká vítězkek také. Tribuna s hudebníky spadla, zraněn nebyl nikdo ale legrace veliká.“

jednota Sokolský den společně s Vodňany, Libějovicemi a Pražákem. V červnu Sokol v Čičenicích zastihl smutek, neboť přišel o svého druhého starostu Šebestu, který byl služebně přeložen do Českých Budějovic, a tak na valné schůzi 14. února 1926 byl na jeho pozici znovu dosazen J. Dolejší. Jeho bývalou funkci musel převzít poštovní podúředník Vojtěch Krejša, náčelník i náčelnice si své posty podrželi i v tomto roce a jako nový jednatel byl ve výborové schůzi zvolen úředník státních drah Václav Našinec. Divadelní představení pro tento rok si jednota naplánovala na duben a listopad a v lednu konala slavnost Šibřinky. Ty také zahájily i rok následující a před valnou hromadou 13. března 1927 uspořádala jednota další divadelní představení. Ti, co se na valnou hromadu dostavili, ponechali starostu z loňského roku, stejně tak zůstal na svém místě i místostarosta a náčelnice. Jen novým náčelníkem jmenovali Václava Vrábka z Čavině. Výborová schůze opět vyměnila jednatele Našince, tentokrát za Jana Spanvirta. Následovala přednáška, divadelní představení, Husova oslava či výlet do Čavině.

Za další roky nám informace chybějí. Víme jen, že v roce 1932 měla jednota 36 mužů a 12 žen⁴²⁷ a že v roce 1935 stál v čele jednoty v Čičenicích železniční podúředník Jan Jordán, že jeho náměstkem i náčelníkem zároveň byl rolník Václav Novotný, náčelnicí se stala Marie Kupová a jednatelem poštovní podúředník Vojtěch Krejša. Rok 1939 si ponechal stejného starostu, náměstka i jednatele, jen náčelníkem se stal František Klicman a jako náčelnice byla odhlasovaná Marie Petržílková. Od roku 1941 jednota nefungovala a po čtyřleté přestávce pořádala 16. června 1945 výborovou schůzi a 1. července valnou hromadu, na níž opět rozhodla o volbě J. Jordána jako starosty, V. Novotného jako náměstka, zámečníka Vladimíra Šandu určila jako náčelníka, Marii Radovou, která byla v domácnosti, jako náčelnici a Vojtěcha Krejsu jako jednatele. V říjnu 1945 bylo v jednotě zapsáno 38 mužů, 19 žen, 9 dorostenců, 4 dorostenky, 14 žáků a 18 žaček.⁴²⁸ Další zmínku pak máme až z 8. února 1947, kdy jednota v Čičenicích uspořádala v hostinci pana Kuřiny maškarní ples.

---

⁴²⁷ Věstník sokolské župy Husovy, roč. XVIII, č. 2, 1. února 1933, s. 22.

⁴²⁸ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 64, sign. IV/B 13, kart. 13.

DVORY NAD LUŽNICÍ (NĚMECKÁ)

Podle archivního materiálu ve fondu Sokolská župa Husova v Českých Budějovicích byla „tělocvičná organizace Sokol, pobočka na Německém“⁴²⁹ založena pro obec Německé, což znamenalo pro Halámky⁴³⁰ a Hranice⁴³¹.⁴³² Iniciátorem byl řídicí učitel Václav Vodák, kterému se podařilo zajistit podporu u Sokola v Českých Velenicích (budoucí mateřské jednoty), a tak na 13. července 1924 svolal ustavující schůzi.⁴³³ Na jednání se dostavilo i vedení Velenic. Zvolený starosta V. Vodák,⁴³⁴ místostarosta František Drnek,⁴³⁵ náčelník J. Konopka, vzdělavatel J. Nouza⁴³⁶ a jednatel Mach mohli s radostí oznámit, že se do Sokola přihlásilo celkem 33 mužů, dvě ženy, 13 dorostenců a 34 dorostenek.⁴³⁷ První výborová schůze, která stanovila veškerá pravidla pobočky, se pak sešla 9. září 1924. Dne 11. října tamější Sokolové oslavili památku Jana Žižky a v prosinci pak uspořádali mikulášskou zábavu. Během roku se cvičilo v propůjčeném sále pana Kováře.

V následujícím roce pobočka hned v lednu uspořádala věneček, aby získala nějaké

---

⁴²⁹ *Retrospektivní lexikon*, s. 123, 349; A. PROFOUS – J. SVOBODA, *Místní jména III*, s. 200 – 201 - V roce 1790 se tato obec, ležící 18km jihovýchodně od Třeboně, objevovala pod názvem Bei den Höfen. V roce 1919 o ní máme záznamy jako o Beinhöfen, Německá nebo Německé. K tomuto přídavnému jménu je třeba si ještě doplnit název „Dvory“. Po první světové válce byly Dvory připojeny k ČSR a v letech 1921 – 1930 patřily pod okres Třeboň. Poté byly přejmenovány na Dvory nad Lužnicí, které v roce 1961 přešly pod okres Jindřichův Hradec.

⁴³⁰ A. PROFOUS, *Místní jména I*, s. 513 – 514 – Jedná se o ves na pravém břehu Lužnice jihovýchodně od Třeboně, která byla po první světové válce připojena s částí Vitorazska k Čechám od Dolních Rakous.

⁴³¹ A. PROFOUS, *Místní jména I*, s. 675 – Rozptýlená obec v lesích podél dolnorakouských hranic, 6 km severovýchodně od Nových Hradů.

⁴³² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

⁴³³ TAMTÉŽ, inv. č. 63, sign. IV/B 12, kart. 13 – písemné prameny k Sokolu v Českých Budějovicích ale uvádějí jako datum založení své pobočky 13. srpen 1924.

⁴³⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 92, sign. IV/B 41, kart. 14 - Podle dochovaného dopisu z 8. května 1926, který tehdejší starosta Sokola v Německé zaslal župě Husově, se jedná o Václava Vodáka.

⁴³⁵ TAMTÉŽ, inv. č. 63, sign. IV/B 12, kart. 13.

⁴³⁶ TAMTÉŽ, inv. č. 92, sign. IV/B 41, kart. 14 - Podle dopisu z 10. června 1926, který byl Sokolem v Německé zaslán župě Husově do Českých Budějovic, se jedná o Nouzu a křestním jménem Josef.

⁴³⁷ TAMTÉŽ, inv. č. 63, sign. IV/B 12, kart. 13 - i zde se rozcházejí prameny týkající se pobočky v Německém a jednoty v Českých Velenicích, neboť ty uvádí při založení 23 mužů a 24 dorostenek.

peníze na své další fungování. Za účasti své mateřské jednoty českovelenické se 1. února 1925 sešli hlavní pohlavárové pobočky v Německém v budově státní školy obecné na valné hromadě, aby stanovili směrnice a vnitřní organizaci tělocvičné pobočky. Při této schůzce bylo obměněno i její vedení: jako nový starosta byl odhlasován P. Podák, místostarosta B. Kudrle⁴³⁸, náčelník J. Konopka, náčelnice paní Zavadilová. Ostatní činitelé si své funkce ponechali. A protože pobočka zpočátku neměla dostatek financí, cvičilo se až do dubna 1925 bez náradí. Poté si ho tamější Sokolové pořídili jednak z vlastních zdrojů, jednak z půjček a peněžních i hmotných příspěvků župy Husovy, jednoty v Blatné, Velenicích, jiných společností a jednotlivců. Když už měli na čem cvičit, jeli svou pílí ukázat na veřejné cvičení do Suchdola, Klikova, Českých Velenic a na Husovy oslavy do Husince. Své veřejné vystoupení si připravili na 31. července, ale vrcholným cvičením pro ně bylo to, které uskutečnili 21. června. Sečteno, podtrženo, po stránce správní napočítáme v pobočce v Německém za rok 1925 šest výborových schůzí, jednu členskou,⁴³⁹ 38 proslovů, 24 přednášek, jednu besídku, dvě divadelní představení a mikulášskou zábavu. Do nového roku vstoupila tělocvičná pobočka s počtem členů: muži 27, ženy šest, dorostenci 17, dorostenek šest, žáků devět a žákyň dvanáct. Valnou hromadou 24. ledna 1926 se opět vedoucí pobočky trochu prostřídali. V budově české státní školy obecné na Německém se rozhodlo o změně pozice jednatele, kterou měl od té chvíle zastávat Nouza, funkci vzdělavatele Fousek a Zavadilovou vystřídala Strusková. Odchodem některých členů se ale musel na členské schůzi 12. září volit nový jednatel Kudrle a vzdělavatel Činátl. Protože rok 1926 probíhal ve znamení příprav na všesokolský slet, připravil si i Sokol v Německé na 15. května veřejný sletový večer a na 15. června veřejné cvičení. Do okolí pak na veřejná cvičení vyjel do Českých Velenic, Suchdola, Chluma a na závody do Jílovic, Třeboně a Českých Budějovic. Kromě různých oslav, mikulášské zábavy a věnečku se odehrála i čtyři divadelní představení. Na valné hromadě v následujícím roce - 1927⁴⁴⁰ - bylo rozhodnuto o neměnění vedoucích pozic a bylo shledáno, že pobočka má zapsáno 27 cvičenců, šest cvičenek, osm dorostenců, devět dorostenek, 16 žáků a dvanáct žákyň. Hlavní událostí pro tuto pobočku ale bylo to,

---

⁴³⁸ TAMTĚŽ, inv. č. 92, sign. IV/B 41, kart. 14 – Na základě dochovaného lístku o nově zvolených funkcionářích do jednoty v roce 1935 byl „Boh. Kudrle“ pojmenován zřejmě Bohumil nebo Bohouš.

⁴³⁹ Krom jiného se na ní projednávalo i osamostatnění pobočky.

⁴⁴⁰ Přesné datum není uvedeno.

že od 1. ledna 1927 se stala zcela samostatnou jednotou⁴⁴¹ a byla konečně přeřazena z VI. okrsku do okrsku III. O to už žádala delší dobu, ale nebylo jí doposud vyhověno z toho důvodu, že její mateřská jednota patřila k okrsku číslo VI. Pak už opět následoval výčet sokolských akcí – v březnu oslavy prezidentových narozenin, v dubnu divadelní hra, v květnu si jednota založila cyklistický odbor a v červnu (22.6.) absolvovala župní slet v Českých Budějovicích. O prázdninách činnost tamějších Sokolů opět poněkud zaostala, neboť učitelé, kteří jednotu vedli, odjížděli na prázdniny. V září jednotu opustilo pár funkcionářů, a tak místo starosty musel obsadit místostarosta Kudrle a místo jednatele Bárta.

Další zmínky jsou až z roku 1935, kdy byli novými činovníky zvoleni tyto lidé: Starostou se stal B. Kudrle, I. místostarostou Jan Tomášek, náčelníkem František Zwettler, náčelnicí A. Octová, vzdělavatelem J. Krčma a jednatelem F. Bárta. Po odmlce během války zahájila jednota v Německé opět svoji činnost dne 12. června 1945. V dopise z 12. července 1945 jednota žádá svou mateřskou župu Husovu o to, zda by se mohla přejmenovat na Sokol Halámky. Jako důvody uvádí to, že se doposud nikdo z obce Německé do Sokola nepřihlásil, jen a pouze obyvatelé Halámk a že již i v dobách předešlých bylo v jednotě zapsáno o hodně méně lidí z obce Německé než Halámské. Dalším aspektem bylo i to, že Halámky na rozdíl od Německé měly k dispozici tělocvičnu i hřiště. Během okupace měla sokolská pohraniční jednota v Halámkách schované tělocvičné nářadí v tři kilometry vzdáleném Suchdole nad Lužnicí. Dva dorostenci z jednoty byli během války nasazeni na práci v říši. Podle dochovaných materiálů byl v roce 1945 náčelníkem Sokola v Halámkách Milan Kollmann a v jednotě bylo zapsáno 16 mužů, jedenáct žen, devět dorostenců, dvanáct dorostenek, 17 žáků a 15 žákyň.⁴⁴² Jednatelem pro tento rok byl Karel Haumer.

HORNÍ DVOŘIŠTĚ

Už od státního převratu 28. října 1918 bylo Horní Dvořiště zcela poněmčeno,

---

⁴⁴¹ Pobočka v Německém se o tom dozvěděla přípisem ze dne 13. října 1926 od mateřské jednoty České Velenice, která jí zároveň sdělila, že budoucí samostatná jednota nadále zůstává v VI. okrsku..

⁴⁴² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 71, sign. IV/B 20, kart. 13.

bydleli v něm pouze dva Češi – přednosta stanice Josef Stanko a majitel dvorce František Dolejší. Když pak Češi prohlásili svou samostatnost, vytvořili Němci odboj s názvem Volkswehr a snažili se svou německou državu nějakým způsobem uhájít. Rakouské vojsko, za podpory tamějšího německého obyvatelstva, překročilo státní hranici a zabralo část jižních Čech, a to až po Kaplici. Všichni úředníci dráhy pak slíbili věrnost linecké vládě, až na výše jmenovaného přednostu Stanka. Němci na něj tedy vydali zatykač a on musel uprchnout do Českých Budějovic. Když pak československá armáda získala celé území zpátky, mohl se Stanko vrátit konečně domů. Ještě v roce 1920 se v Horním Dvořišti nacházelo 775 Němců a jen 132 Čechů.⁴⁴³ V září téhož roku vznikla v Horním Dvořišti česká státní škola menšinová, jejímž správcem byl určen Adolf Ambrož - učitel v Ledenicích, kde fungoval i jako jednatel tamějšího Sokola. Měl tedy se Sokolem už zkušenosti, a tak za pomoci asistenta státních drah Josefa Kučery začal s přípravnými pracemi - na říjen domluvil informační schůzku s přednáškou o významu sokolství a 22. listopadu se už sešla ustavující schůze, která si zvolila tyto činitele: přednostu stanice Karla Novotného jako starostu, správce školy Adolfa Ambrože jako jeho náměstka a vzdělavatele, asistenta státních drah Josefa Kučeru jako náčelníka a celního asistenta Jana Nováka jako jednatele.

Kdy jednota zanikla bohužel nevíme. Muselo se tak ale stát nejpozději do roku 1945, kdy na její předešlou činnost navázala nově vzniklá jednota Vyšší Brod.⁴⁴⁴ vzhledem k válečným událostem zanikla nejspíš v začátcích války.

HOŘICE

Tělocvičná jednota v Hořici na Šumavě byla pro místní Sokoly založena v listopadu 1945.⁴⁴⁵ Jiné zprávy bohužel nejsou známy.

---

⁴⁴³ TAMTÉŽ, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6

⁴⁴⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 121, sign. IV/B 70, kart. 14.

⁴⁴⁵ TAMTÉŽ, inv. č. 75, sign. IV/B 24, kart. 13.

HOSÍN

Podnětem k založení jednoty v Hosíně se stal učitel Karel Kučera, který před první světovou válkou přivedl Sokoly z Hluboké právě do Hosína. Bratry se pak stali Černoch, Vojtěch Bohoněk a Jan Oudok. Za války jednota nefungovala, ale 8. května 1921 V. Bohoněk přivedl Sokoly z Českých Budějovic, Čtyřech Dvorů a Hluboké, a jednota v Hosíně tak byla s 25 členy obnovena. Podle téhož listu psaného Bohoňkem jako jednatelem v roce 1921⁴⁴⁶ se pak do týdne přihlásilo dvanáct členů dorostu, 20 žáků a 20 žákyň, které cvičil bratr Veselý. Podle jiné písemnosti, datované rokem 1922, jejímž autorem byl opět Bohoněk ale jako vzdělavatel,⁴⁴⁷ byla jednota založena 14. května 1921 s tím, že má 20 členů činných, dvanáct přispívajících, 30 mužů a jedenáct dorostu. O čtyři dny později byl ale již její počet jiný – pod místní Sokol patřilo už 24 členů činných, 14 přispívajících, jedenáct dorostu, 18 žáků a 17 žákyň, ale protože se pod činné Sokoly přihlásili i ti, kterým bylo více jak 40 let a cvičit tedy nemohli, museli se třicátníci a více přepsat na členy přispívající, kterých po opravě bylo 22 (činných bylo 16). Za celý rok 1921 se debatovalo o jednotě v Hosíně celkem na jedné valné hromadě a devíti členských schůzích. Co se týče vzdělání, připravila si jednota sedm přednášek a sedm proslovů, po stránce zábavní se pak věnovala jednomu výletu a třem zábavám. V témže roce se venku aktivně účastnilo pouze šest dorostenců, a to na cvičení na Hluboké a v Purkarci. Při porovnání s rokem 1922 uvádí vzdělavatel Bohoněk větší příjem, který byl zajištěn tím, že se v roce předešlém platil pouze příspěvek 5K, kdežto v roce 1922 už muži platili 60K, dorost 30K a žáci 2K.

V roce 1935 zaujímal místo starosty Josef Holub a Holub Václav byl jeho I. náměstkem. Náčelnice ustanovena nebyla, ale náčelníkem byl zvolen Jaroslav Brašnička. Funkci vzdělavatele v tomto roce zastával Václav Fried, jednatele a knihovníka zároveň Jan Brašnička, pokladníka Václav Holub, novináře Karel Porod a Josef Kubata funkci archiváře a matrikáře. O čtyři roky později, tedy v roce 1939, si Sokolové Holubovi i oba Brašničkové funkce ponechali. Doplnil je pak vzdělavatel, archivář a matrikář Josef Vihl, knihovnice Vihelová a novinář Josef Kubata. V roce 1945 čítala jednota v Hosíně pouze 18 členů. Žactvo i dorost byli zastoupeni v nulovém

---

⁴⁴⁶ TAMTÉŽ, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

⁴⁴⁷ TAMTÉŽ.

počtu. Starostou byl Jan Holub a jednatelem J. Brašnička.⁴⁴⁸ Dne 2. února 1947 se sešla valná hromada, kterou svolal dosavadní starosta Jaroslav Kubata. Ten si také po nové volbě svou funkci udržel. Místostarostou byl zvolen Václav Holub, náčelníkem Jaroslav Brašnička, náčelnicí Jana Oudoková, vzdělavatelem Josef Vihel, pokladníkem Jan Oudok a jednatelem Jan Brašnička.

CHLUM U TŘEBONĚ

Po návštěvě V. všesokolského sletu v roce 1907 se i v Chlumu u Třeboně utvořila myšlenka založit ve své obci tělocvičnou jednotu. Za její propagátory byli označeni syn pekaře - malíř Viktor Böhm, učitel a bývalý okrskový náčelník v Třeboni Josef Melichar, syn kováře Otto Svoboda⁴⁴⁹ a obchodník Karel Weisskopf. Ustavující schůzi se podařilo svolat už na 24. květen 1908 a promluvil na ní starosta Sokola třeboňského a okrskový tajemník Alexander Kosle. Do prvního vedení byl zvolen jako starosta ředitel měšťanské školy Josef Pudík, náčelníkem J. Melichara, jednatelem V. Böhm. Jednota byla přičleněna ke II. okrsku. I přes strach ze silného německého okolí (František Ferdinand d'Este zde sídlil v zámku) se do jednoty přihlásilo 54 bratrů a začalo se cvičit okamžitě, nejprve v zahradě a sále „na Panské“, pak ve školní tělocvičně a už 23. srpna se mohlo uskutečnit první veřejné cvičení.

V následujícím roce uspořádala jednota 25. září tělocvičnou akademii a měla už 70 členů, kterým umožnila dvě přednášky a silvestrovskou zábavu. Rok 1909 byl pro chlumeckou jednotu smutný tím, že její starosta J. Pudík zemřel. Jeho nástupcem se stal pekař Josef Prusvar. A když se ten odstěhoval do Klatov, nastoupil na jeho místo obuvník Jaroslav Fisman, který si svou pozici hájil až do roku 1914. Po něm funkci starosty převzal Rudolf Linhart.⁴⁵⁰ Náčelníkem jednoty byl až do války J. Melichar, za

---

⁴⁴⁸ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 76, sign. IV/B 25, kart. 13 - Buď se jedná o rolníky Františka Brašničku narozeného 4. března 1912 nebo Jana Brašničku st. narozeného 15. dubna 1877 či Jana Brašničku ml. narozeného 6. června 1911, dalším rolníkem v rodině byl Jaroslav Brašnička narozený 30. května 1914. V úvahu přichází i hostinský Karel Brašnička, který se narodil 21. února 1909.

⁴⁴⁹ V písemnostech psán jako Oto i Otto.

⁴⁵⁰ Jako starosta působil ještě v roce 1922.

války ho vystřídal syn rolníka Tomáš Liška a od převratu sklenář Josef Vondeka. Toho pak vyměnili za F. Vochozku. Funkci jednatelskou si mezi sebou prostřídali V. Böhm, E. Polidar, R. Linhart, J. Melichar (za války) a po převratu učitel Rudolf Peřka. Až do roku 1922 působil v jednotě jako vzdělavatel J. Melichar, který pak funkci předal svému nástupci – Jindřichu Kováři. Zpočátku cvičili v jednotě jen muži, ale už v roce 1909 zde začal existovat i dorost⁴⁵¹ a v roce 1913 dokonce i žactvo. Cvičenci pak svou zdatnost prokazovali na domácích veřejných cvičení např. v roce 1908, 1910, 1911 či 1919 a 1921. Veřejná cvičení v okolních obcích také navštěvovali. Z větších akcí musíme zmínit účast na VI. a VII. všesokolském sletu. Letního cvičiště pro trénování se Sokolové dočkali až v roce 1921. Besídky se začaly konat až od roku 1919 a opakovaly se každý rok. Pokud se vrátíme k roku 1911, můžeme poznamenat, že se chlumecká jednota zúčastnila župního cvičení v Netolicích, okrskového sletu v Ledenicích nebo veřejného cvičení ve Stráži. Zároveň uspořádala dvě besídky, dvě divadla a jednu přednášku. Rok následující byl důležitý nejen všesokolským sletem, ale jednota se zapojila i do sletu v Českých Budějovicích a veřejného cvičení ve Stráži. Pokud měla v roce 1912 45 členů, navýšil se v roce 1913 jejich počet o 13 nových duší plus 16 členů nově vzniklého žactva. Tento rok se také Sokolové podívali na župní slet do Hluboké a na veřejné cvičení do Třeboně.

V roce 1914 cvičilo v Chlumu 82 cvičenců a někteří z nich se pak vydali na veřejné cvičení do Borovan a Ledenic. Přednášky jednota připravila dvě, divadlo jedno a jeden Husův večer. V době vypuknutí války a tedy v době smrti Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželky Žofie Chotkové – Hohenbergové se jejich tři děti nacházely právě v chlumském zámku, což zde také způsobilo mírný chaos. Co se týče radosti cvičit, ta během let postupně upadala. Do cvičení chodilo čím dál méně cvičenců. Za války se aktivita samozřejmě blížila nule, ale cvičení se snažili udržovat pánové Liška a Melichar, kteří cvičili alespoň dorost. Mužstvo bylo za války mobilizováno „ze členstva cvičícího odešli postupně všichni do pole, též i členové dorostu“⁴⁵². Cvičení žactva bylo okresním hejtmanstvím zakázáno. Jiná činnost se během let válečných nevyvíjela, udržovaly se pouze porady, a tak když se v roce 1915 sešla valná hromada,

---

⁴⁵¹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6 – někde už ale dorost zmiňován pro rok 1908 a to v počtu 20.

⁴⁵² TAMTÉŽ.

mohlo se jí zúčastnit jen devět Sokolů⁴⁵³. Z války se zpět do jednoty nevrátilo pět Sokolů a dva zůstali invalidy.⁴⁵⁴ Ženský odbor pro ženy a dorostenky se v záznamech sokolské župy Husovy objevuje pro Chlum až v letech 1919, ale první zmínka o ženách, které měly cvičební hodiny, ukazuje již rok 1913. Žačky se objevují až od roku 1920.

Po 28. říjnu 1918 pronikla do Chlumu u Třeboně samostatnost a asi na týden se Sokolové postavili na státní hranice, nádraží, do vlaků a střežili je, dokud nebyli vystřídání národní stráží pohraniční. V roce 1919 se v jednotě v Chlumu hlásilo už 207 členů, kteří uspořádali veřejné cvičení a tři vycházky do okolí, tři přednášky a řadu proslovů. Zúčastnili se veřejného cvičení v Třeboni a akademie ve Stráži. V roce 1920 se stav členstva zvedl na 232 a z akcí sokolských lze vyjmenovat VII. všesokolský slet v Praze, župní slet v Českých Budějovicích, veřejné cvičení v Suchdole, Stráži a Třeboni. Rok následující už – co se týče počtu cvičenců – zaznamenal menší úbytek, jeho počet klesl o 27 duší. To ale vůbec nevadilo, neboť jeho aktivita nikde nepokulhávala, jmenovat lze např. vlastní veřejné vystoupení z 10. července, šest vycházek, dvě besídky, sedm přednášek a dvanáct proslovů. Samozřejmě se také jednota účastnila akcí okolních Sokolů – veřejného cvičení v Třeboni, Suchdole, Klikově a župního sletu v Českých Velenicích. V roce 1926 se 31. ledna sešla v hostinci U Štíchu valná hromada, která rozhodla umístit do vedení jednoty tyto osoby: starostu J. Melichara, I. náměstka R. Linharta, náčelníka Jaroslava Zemana, náčelnici Annu Šebístkovou, vzdělavatele Františka Sokolíka a jednatele Petra Špidlena.⁴⁵⁵ Dne 2. května téhož roku se pak konal v chlumecké jednotě sletový večírek za účelem zpopularizování nadcházejícího všesokolského sletu. Podle dochovaných lístků z valných hromad⁴⁵⁶ máme možnost zjistit, že v roce 1935 si pozici starosty stále držel J. Melichar, který již měl náměstky dva, a to Ing. Josefa Havránka a Petra Špidlena. Náčelníkem byl Karel Rak, náčelnicí Marie Peřková, vzdělavatelem zůstal F. Sokolík a jednatelem se stal Jan Šenkýř. Ani rok 1939 starostu nevyměnil, P. Špidlen už se stal I. náměstkem starosty a Jan Bílý II. Náčelnice zůstala stejná, ale novým náčelníkem byl Josef Hrubý. Jednatel se také nezměnil a vzdělavatelem byl jmenován Karel Kolář. Pak nastal v jednotě opět „útlum“ a až 17. května 1945 jednota svoji činnost zase zahájila.

---

⁴⁵³ Kdežto např. při ustavující schůzi se jich sešlo asi 40.

⁴⁵⁴ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

⁴⁵⁵ Ten se objevuje jako jednatel už na písemnostech z roku 1922.

⁴⁵⁶ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 78, sign. IV/B 27, kart. 13.

Ženské složky začaly cvičit 11. června a mužské 12. června 1945. Již od začátku s tamějším Sokolem cvičila i DTJ. Dne 2. září 1945 pak proběhlo sloučení. Valná hromada 12. ledna 1947 už změnu ve vedení přinesla, starostou byl v tomto roce zvolen Václav Novotný, I. místostarostou František Blížil, II. místostarostou M. Pekařová, náčelníkem J. Hrubý, náčelníci Libuše Novotná, vzdělavatelem K. Kolář a jednatel A. Jordán.

CHOTÝČANY

S pohovory, týkajícími se založení Sokola v Chotýčanech se započalo 10. dubna 1921, kdy se na schůzce sešly i jednoty z Hluboké a Ševětína a s počtem 25 členů Sokol v Chotýčanech dne 26. května 1926 ožil. Nestal se ale plnohodnotnou jednotou, nýbrž pobočkou Sokola Hluboká. Do jejího čela byli hned zvoleni starostou Josef Jelen, náčelníkem Václav Šimek, vzdělavatelem Jan Novák a jednatelem František Pomije. Rozhodnuto bylo, že se bude cvičit v hostinci pana Šebesty, ale později se ukázalo, že tato místnost ke sportu nevyhovovala. V létě se pak cvičilo na cvičišti, které obec Sokolu za nepatrný peníz zapůjčila. To ale pro cvičence také nebylo nikterak výhodné, protože se místo nacházelo ve větší vzdálenosti. Veřejné cvičení jednota neuskutečnila, ale zúčastnila se cvičení na Hosíně, uspořádala čtyři vycházky, jedno divadlo, dvě zábavy, šest přednášek a pět proslovů. Na konci roku se stav členstva vyšplhal na číslo 56, z toho dvanáct mužů bylo činných a 25 přispívajícím. Dorostu bylo zapsáno devět a žáků o jednoho více. Ženská složka tam nebyla zastoupena.⁴⁵⁷ V dalším roce, tedy 1922, se sešla valná hromada 18. ledna.

KNĚŽSKÉ DVORY

Sokolská jednota v Kněžských Dvorech byla založena 22. března 1919, a to hlavně z iniciativy sklepmistra Českého akciového pivovaru Josefa Prokeše. Jejími dalšími

---

⁴⁵⁷ TAMTĚŽ, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

zakladateli se stali Josef Štěpánek, Josef Švarc a Čeněk Pícha. Při založení jednoty se do ní hned na začátku přihlásilo 44 mužů, 42 žen, 19 dorostenců a 18 dorostenek. Na konci roku už jednota měla mužů 65, žen 24, dorostu 17, dorostenek 16, nově přibyli žáci a žákyně - žáků 16 a žaček 15. Cvičenci se ale v roce svého vzniku neukázali na žádném veřejném vystoupení, zato absolvovali osm přednášek a deset proslovů. Jejich počet neustále narůstal, a tak se v roce 1920 vyšplhal na 132 členů a o rok později dokonce na 236.⁴⁵⁸ V roce 1920 se, co se vzdělávací činnosti týče, počet proslovů ani přednášek oproti loňskému roku nezměnil, v roce 1921 už ale přednášky o jednu přibyly a množství proslovů kleslo na polovinu. Na vycházky a výlety se jednota vypravila v roce 1921 i 1920, a to celkem na šest, v roce založení neuskutečnila ani jeden, stejně tak zábavy se dočkala až v roce 1921.

Pak se nám informací opět nedostává. Známo je pouze to, že se jednota v neděli 21. června 1926 sešla v hostinci pana Švarce, aby zahájila valnou hromadu. Té předsedal starosta Josef Štěpánek – tedy jeden ze zakládajících členů, který se na pozici starosty dostal již 19. dubna 1920. Než se J. Štěpánek přihlásil do jednoty v Kněžských Dvorech, byl nejprve členem jednoty kasejovické, a pak hlubocké.⁴⁵⁹ V měsíci srpnu 1926 jednota uspořádala slavnost na rozvinutí svého praporu. Další zprávy máme až z roku 1935, kdy byl do čela kněžskodvorského Sokola jmenován Gustav Kořínek, jeho zástupcem se stal Josef Havelka, náčelníkem Karel Petrovič, náčelnicí Mil. Havelková,⁴⁶⁰ vzdělavatelem František Sládek a jednatelem Jan Lefan. Čtyři roky na to post starosty získal obchodník z Nemanic František Bláha. Jeho I. náměstkem zůstal J. Havelka, stejně tak i náčelník a náčelnice se nezměnili. Jen F. Sládek převzal funkci jednatele a na jeho místo byl povolán Josef Vačkář. Další valná hromada, která se konala 30. prosince 1945, spočítala, že má v jednotě zapsáno 82 mužů, 57 žen, 28 dorostenců, o jednu méně dorostenek, 59 žáků a 65 žákyň. F. Bláha tehdy i nadále zůstával starostou a po boku měl stále jednatele F. Sládka. Podle pramenů jednota nikdy neměla vzdělávatelský sbor, stejně tak jako ani neměla svůj vlastní biograf. Kněžskodvorský Sokol fungoval i v roce 1947, neboť ve fondu Sokolské župy Husovy je dochovaný plakát, zvoucí k 12. Šibřinkám do hostince u Švarců, a to 11. ledna 1947, či

---

⁴⁵⁸ TAMTÉŽ.

⁴⁵⁹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 84, sign. IV/B 33, kart. 13.

⁴⁶⁰ TAMTÉŽ - Podle seznamu členů k 1. 9. 1945 se zřejmě jedná o Miladu Havelkovou.

plakát k Mikulášské zábavě 13. prosince v tamější sokolovně.⁴⁶¹

LIŠOV

Sokolská tělocvičná jednota v Lišově se svého založení dočkala již v roce 1892, činnost ale nevyvíjela, a tak až když lišovská mládež uspořádala na podnět J. Novotného zábavu a její čistý výtěžek tomuto Sokolu věnovala, „*nastal v obci velký převrat a všichni pokrokoví občané vstoupili do řad Sokola*“.⁴⁶² Členem župy Husovy se jednota stala 1. března 1894 za starostování Dr. Linharta, místostarosty Maděry⁴⁶³ a náčelníka Houšky. Letní cvičiště si pak zajistila v dubnu, kdy si od radnice propůjčila zahradu a své první veřejné cvičení konala v roce 1895. V roce 1896 daroval pan Dejmek lišovskému Sokolu knihovnu, čímž vznikl knihovní odbor. V té době jednota čítala 125 členů.

Poté se nám informace poněkud ztrácejí, jen víme, že v roce 1907 stál v čele tělocvičné jednoty notář Jan Höllendr, místostarosta Norbert Rataj, náčelník Felix Kumnacký a jednatel Hynek Češka. Dne 16. července 1911 uspořádal Sokol v Lišově průvod od tělocvičny k náměstí, kde bylo veřejné cvičení se slavností a zábavným programem, zakončené věnečkem U české koruny.⁴⁶⁴ Za války jednota samozřejmě žádnou aktivitu nevykazovala. V červenci 1920 byly za předsednictví starosty Františka Foltína a místostarosty Františka Štěpána založeny při lišovské jednotě dvě tělovýchovné pobočky – ve Štěpánovicích a Slověnicích.⁴⁶⁵ O dva roky později už jednotu navštěvovalo 154 členů. Rok 1924 přinesl tamějšímu Sokolu příjemnou zprávu ve formě udělení biografické licence. Biograf byl umístěn do hotelu Obec a nesl název Bio Sokola. Za rok 1926 už biografický odbor sehrál 77 představení. Další záznam máme až z roku 1939, kdy byla jednota rozpuštěna. Po obnovení jejího fungování v roce 1945 ji tvořilo 270 členů. O dva roky později si jednota zakoupila nový pozemek

---

⁴⁶¹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 84, sign. IV/B 33, kart. 13.

⁴⁶² SOkA České Budějovice, Inventář T. J. Sokol Lišov, s. 1.

⁴⁶³ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 1, kniha č. 1 – Zřejmě jde o notáře Antonína Maděru.

⁴⁶⁴ Věstník Sokolské župy Husovy, roč. I, č. 1, 1911, s. 14.

⁴⁶⁵ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

ke stavbě Sokolovny, protože stará budova bývalého městského pivovaru jí přestala již vyhovovat. Definitivní konec lišovské jednoty je ohlášen na rok 1950, kdy došlo podle výnosu ministerstva školství a osvěty k organickému sjednocení tělesné výchovy.⁴⁶⁶

Štěpánovice (pobočka)

Mateřskou jednotou Sokola ve Štěpánovicích byla tělocvičná jednota v Lišově, která také vznik štěpánovické pobočky iniciovala. Proti jejímu založení se tehdy veřejně postavil farář Kroupal ze Štěpánovic, ale ani jeho odpor vzniku sokolské jednoty nezabránil.⁴⁶⁷ A tak se 25. července 1920 sešla v hostinci u Františka Kosáře ustavující schůze. Veškeré toto dění rozhýbal právě náčelník jednoty lišovské V. Klenka ve spolupráci se štěpánovickým učitelem J. Matkou. U zrodu nové jednoty dále stáli i Sokolové Vávra, Štěpán, Foltýn, Kubálek, Junvirt a Procházková. V ten okamžik jednota čítala už 39 mužů, 18 žen, 22 dorostenců a 11 dorostenek. Z akcí, které se do konce roku 1920 ještě uskutečnily, se může pobočka pochlubit tím, že 24. října sehrála divadelní představení a o čtyři dny později zorganizovala oslavu spojenou s přednáškou.

V roce 1921 byla valná hromada určena na 13. leden, ale kteří funkcionáři při ní byli do čela místního Sokola zvoleni, to už prameny nezmiňují.⁴⁶⁸ Během roku se konaly různé besídky, a to každý týden v úterý, celkem se jich tedy za rok 1921 uspořádalo 32. Připravily se čtyři přednášky a dvě divadla - dne 23. března tedy sehrála pobočka divadelní představení a 14. června divadlo loutkové. O dva dny později se dorost Sokola ve Štěpánovicích vypravil na závody do Třeboně a 29. června se už štěpánovičtí Sokolové dočkali svého prvního veřejného cvičení. Svou účastí ho poctili Sokolové z Lišova a Slověnic. Na župní slet se sokolská jednota Štěpánovice vydala 7. srpna 1921 do Českých Budějovic v počtu deseti mužů a sedmi žen. Na všechny cvičební akce se její členové připravovali buď venku – pokud k tomu bylo vhodné počasí – nebo v hostinci pana F. Kosáře. Zapsáno bylo pro rok 1921 celkem 33 mužů, 18 žen a 30 dorostenců a dorostenek.⁴⁶⁹ Z oslav lze samozřejmě zmínit slavnost k upálení mistra Jana Husa 6. července, naopak smutnou událostí se pro jednotu stal odchod

---

⁴⁶⁶ SOKA České Budějovice, Inventář T. J. Sokol Lišov, s. 3.

⁴⁶⁷ Církvi byl Sokol prezentován jako nevěrce a odpůrce náboženství.

⁴⁶⁸ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

⁴⁶⁹ TAMTÉŽ – v jiné písemnosti ale Sokol ve Štěpánovicích uvádí, že v roce 1921 čítal 60 členů: 42 mužů, 18 žen a 20 dorostu.

starosty Jungvirta do Třeboně. V roce 1922 se čelní osobnosti štěpánovické pobočky sešly na valné hromadě 10. ledna a rozhodli o tom, že cvičení budou probíhat každé úterý. Cvičební hodiny připravovaly pro 99 členů. Stejně tak stanovily i datum svého druhého veřejného cvičení – symbolicky ho naplánovaly na stejný den jako vloni – na 29. červen. Z veřejných cvičení v okolí pak členové štěpánovického Sokola absolvovali to v Lišově a Slovencích. Uspořádali dva výlety a dvě přednášky. Jen počet konaných besed klesl na 24 celkem. V roce 1925 byla tato pobočka rozpuštěna.

MLADÉ

O založení tělocvičné jednoty v Mladém rozhodla ustavující schůze, která se sešla 28. února 1908 a kterou řídil starosta Bohuslav Zavadil. Ten také, společně s Janem Mahrem⁴⁷⁰ s myšlenkou založit Sokol v Mladém, přišel. Na schůzi se dostavilo celkem 19 lidí. Začátky ale nebyly, jako u mnohých dalších jednot, snadné, neboť členové neměli prostory ke cvičení, a protože se nacházeli pod německou správou, nedočkali se ani žádné přízně od ostatním občanů.⁴⁷¹ Prvních členů bylo v jednotě nahlášeno 36 a zpočátku cvičili v učitelském ústavu společně se Sokolem České Budějovice II. Jejich vedoucími činiteli byli: strojmáček drah B. Zavadil jako starosta, topič drah Václav Zeman jako místopředseda, topič drah Jan Mahr jako náčelník a jako jednatel Jan Matějka. Obecně lze říci, že se členové tamějšího Sokola vlastně skládali převážně ze zřízenců dráhy. Představitelé jednoty se scházeli v hostinci u Bohumila Kocmánda, od kterého se ale 7. září 1908 přesunuli do restaurace pana Pešiny u Cukrovaru. Ale po čase jejich kroky směřovaly opět do původního hostince. V roce následujícím se valná hromada sešla 24. ledna a potvrdila ve funkci starosty B. Zavadila. Jako nového náměstka mu zvolila Jana Diviše a jako náčelníka Karla Štěpku.

V roce 1909 jednotě opatřil jeho ochranitel Sokol České Budějovice II tělocvičné nářadí, na kterém tak mohla začít cvičit nově vzniklá složka v jednotě - žactvo – které pak své schopnosti poprvé předvedla na okrskovém cvičení 22. srpna 1909. Valná hromada z 16. ledna 1910 opět odsouhlasila Zavadila, jehož náměstkem se stal účetní

---

⁴⁷⁰ Víme, že zemřel 27. listopadu 1922.

⁴⁷¹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4 kart. 6.

Robert Kotiš, náčelníkem byl jmenován Karel Štěpka. Během roku se ale vedení dostalo do velkého sporu, a tak se Zavadil své funkce raději vzdal. Správu jednoty za něj převzal R. Kotiš, ale na naléhání některých členů se Zavadil časem stejně znovu vrátil. Dne 15. srpna 1910 se jednota v Mladém dočkala svého prvního veřejného vystoupení v zahradě u Cukrovaru, kam se dostavil Sokol I i II z Českých Budějovic. V roce 1911 vedl jednotu jako starosta stále B. Zavadil a jeho nový zástupce Čeněk Zavadil, kteří společně s celým vedením ustanovili na valné hromadě stavební odbor pro budoucí tělocvičnu. Dne 11. června 1911 utrpěl starosta B. Zavadil vážný úraz⁴⁷² (i přes to byl na valné hromadě 28. ledna 1912 zvolen starostou), a tak správu nad Sokolem musel převzít František Stašek (v roce 1912 náměstek), ten ale v roce 1912 odcestoval za svým povoláním do Ruska, kde také zemřel. Na jeho místo tehdy nastoupil Vojtěch Bohoněk, ale v roce 1913 se na valné hromadě raději nechal zvolit jednatelem a tuto funkci zastával až do roku 1921. Starostou byl odsouhlasen Rudolf Lachont,⁴⁷³ jenž byl v roce 1914 vystřídán Karlem Hafnerem a právě za jeho působení se v jednotě poprvé objevily i žačky. Veřejné vystoupení, které bylo plánováno na 26. července 1914, bylo nakonec z mobilizačních důvodů zrušeno. Ihned po vypuknutí války, byla zabavena tělocvična u Kocmarda ve prospěch vojska, které zde bylo ubytováno. Společně s tím jednota přišla i o písemný materiál a někteří Sokolové museli odejít do polí nebo byli zatčeni.

Až v roce 1918 se jednota začala znovu probouzet k životu, během války přišla o tři své členy, na konci roku už měla 37 zapsaných duší. V prvních letech jednoty se cvičilo výhradně jen v teplejších měsících, neboť byly k dispozici jen venkovní prostory, až rok 1919 přinesl možnost využít ke cvičení místnost v hostinci Josefa Šimka. Cvičila se třikrát týdně – v pondělí, úterý i ve středu. Ve stejném roce - v lednu - se povedlo založit ženský odbor a o rok později odbor divadelní zábavní. Hlavním vedoucím jednoty byl stále K. Hafner, který byl jako starosta určen i na rok 1919, na valné hromadě z 16. února, jako náměstek mu byl opět přidělen J. Mahr a náčelníkem se stal František Zeman. Začátkem roku se v tamějším Sokole vytvořila i branná četa. Během roku 1920 se jednota připravovala na Vsesokolský slet a svou připravenost si

---

⁴⁷² Vážnou nehodu utrpěl Bohuslav Zavadil v době své služby, tedy na dráze, a po tomto incidentu byl upoután několik měsíců na lůžku.

⁴⁷³ Dne 2. února 1913 byl na valné hromadě zvolen jako náměstek starosty Jan Mahr, jako náčelník František Prošek – protože se odstěhoval, cvičilo členstvo jen do června, v hodinách pokračoval pouze dorost a žactvo.

vyzkoušela např. na okrskových sletech na Rudolfově (16. května) či v Českých Budějovicích (6. června). V roce nadcházejícím se na pozici starosty stále držel K. Hafner a jednota se pod jeho vedením zúčastnila všech podniků ve svém okolí, jmenovat lze např. slet župy Husovy v Českých Velenicích 7. srpna či Sokolský den v Českých Budějovicích 21. srpna. Koncem roku 1921 už v Sokole v Mladém bylo zapsáno 38 mužů a 25 žen. Tento stav se v průběhu let moc nezměnil, neboť valná hromada z 20. ledna 1924 hlásí mužů 41 a žen 27. Starostou je Sokol Beran. Dne 3. ledna 1926 stanovila valná hromada v sále hostince pana Šimka nové složení svého vedení: starostou byl zvolen řídicí učitel z Hodějovic Jan František Svoboda, jeho místostarostou a vzdělavatelem zároveň se stal Vojtěch Rohoněk, náčelníkem Jan Pokorný a náčelnicí Kiky Košťálová. Funkci jednatele přijal hodějovický učitel Alois Sklenička.

Z dalších let se nám zprávy nedostávají. Víme pouze to, že v letech 1935 – 1938 byl starostou jednoty v Mladém Antonín Marek, který byl zároveň starostou obce v Mladém. Do tamějšího Sokola se přihlásil v roce 1932 a zemřel 31. července 1941 v Německu v Chanu na následky, které utrpěl v koncentračních táborech.⁴⁷⁴ Prameny z roku 1939 vypovídají pouze o nově zvolených činovnících pro tento rok. Stali se jimi: starosta František Jindra, náměstek a jednatel v jedné osobě Václav Lomský, náčelník Václav Berka, náčelnice Zdena Hafnerová a vzdělavatel Václav Šedivý.⁴⁷⁵ V meziválečném období trénoval Sokol v Mladém ve své sokolovně a na cvičišti U Špačků.⁴⁷⁶ Dne 2. června 1942 byl po atentátu na Hendricha zatčen člen tělocvičné jednoty v Mladém obchodník Josef Kramář a 3. června 1942 byl v sedm hodin večer v Táboře popraven zastřelením. Rok 1945 zakončovala jednota s počtem 29 mužů a 46 žen. Dorostenců bylo šest, dorostenek také, žáků 25 a žákyň 30. Z roku 1947 máme zmínku o valné hromadě z 23. února 1947, při které byl starostou jmenován František Novotný, místostarostou Josef Tureček, náčelníkem Josef Mentlík, náčelnicí Rudolfa Minářová, vzdělavatelem František Jindra a jednatelem Václav Lomský.

---

⁴⁷⁴ Antonín Marek se narodil 26. prosince 1882 a pracoval jako pekařský mistr. V letech 1914 – 1918 byl příslušníkem francouzské legie. Zatčen byl v roce 1941 a do května byl vězněn v různých koncentračních táborech.

⁴⁷⁵ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 91, sign. IV/B 40, kart. 14.

⁴⁷⁶ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998, s. 461.

PROTIVÍN

První zmínky o sokolské jednotě v Protivíně jsem našla v *Památniku Sokola č. - budějovického*, který uvádí, že v neděli 10. července 1898 se zde sešla ustavující valná hromada, na kterou se vypravila i jednota českobudějovická.⁴⁷⁷ Hlavní dík za její založení byl přičten jednotě vodňanské a panu Korotvovi, který pocházel z města právě vznikajícího Sokola. Z kulturních akcí můžeme zmínit např. konání posvícenské zábavy 16. října 1898, která jednotě přinesla čistého zisku 90 zlatých.⁴⁷⁸ V květnu 1899 bylo v protivínské jednotě zapsáno celkem 95 členů a pár z nich se 20. až 22. května zúčastnilo husinecké pouti, kde se zařadily mezi dalších 700 Sokolů.

Až z 19. srpna 1906 máme další záznamy o činnosti Sokola v Protivíně, který se v ten den vypravil na sokolský slet župy Husovy do Třeboně.⁴⁷⁹ V roce 1907 byl do čela jednoty jako starosta dosazen Václav Zelenka, jeho zástupcem v podobě místostarosty se stal Josef Růžička, jako náčelník byl odhlasován Karel Mareš a jako jednatel Vojtěch Lolař, který byl v průběhu roku vystřídán Karlem Hostašem. Ti všichni se starali o 110 mužů, 70 žen a asi 15 členů dorostu, kteří necvičili bohužel v tělocvičně vlastní, ale v propůjčené. V průběhu roku se jednota zúčastnila např. 10. června veřejného cvičení ve Vodňanech či 4. srpna na Hluboké, uskutečnila tři divadelní představení a jednu masopustní zábavu. V tělocvičné jednotě v Protivíně se během roku 1907 rokovalo celkem na čtrnácti výborových schůzích, deseti schůzích sboru a dvou schůzích valných. V župě Husově setrval pouze do roku 1912, kdy přešel pod župu Jeronýmovu.

PURKAREC

První zmínky o existenci tělocvičné jednoty v Purkarcí získáváme z pohlednice či spíše korespondenčního lístku z 14. března 1924,⁴⁸⁰ kdy jednota oznamovala župě

---

⁴⁷⁷ *Památník*, s. 20.

⁴⁷⁸ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 1, kniha č. 1.

⁴⁷⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 100, sign. IV/B 49, kart. 14.

⁴⁸⁰ TAMTÉŽ, inv. č. 101, sign. IV/B 50, kart. 14.

Husově, že již rozprodala losy na Tyršův dům. Z lístku se zároveň dozvídáme, že pro tento rok byl starostou místního Sokola Josef Ambrož a jednatelem Josef Kolář.

Pak informace chybějí až do roku 1935, kdy byli na valné hromadě zvoleni tito činovníci: starostou byl jmenován Josef Ambrož, I. náměstkem starosty František Fürst, náčelníkem M. Strnad, náčelníci E. Strnadová, vzdělavatelem J. Eremiáš. Mnoho funkcí získal J. Čertík, který se stal jednatelem i knihovníkem zároveň, ale předstihl ho R. Joza, který byl zvolen nejen archivářem, ale i matrikářem a pokladníkem. Čtyři roky nato se v Purkarci rozhodovalo na valné hromadě znovu a tentokrát se jako starosta mohl titulovat František Čaloun a jako místopředseda František Ambrož. Náčelník, náčelnice, vzdělavatel i pokladník zůstali stejní, ale např. novinářem se stal Jan Eremiáš a matrikářkou M. Nýdllová. Po válce se objevují záznamy až z valné hromady 26. ledna 1947, kdy byl odhlasován jako starosta Václav Němec, jako náměstek Josef Rozum, jako jednatel Antonín Ambrož, vzdělavatel Jan Eremiáš, náčelník Miroslav Strnad, náčelnice Alžběta Ambrožová, pokladník Jan Hovorka a knihovnicka Anna Šimová. Z mladšího dotazníku – z listopadu 1945 – se pouze dozvídáme, že dorostenci v jednotě cvičí již od 1. září 1945. Z kulturního života mohu zmínit to, že dne 19. července 1947 přijel do Purkarce dramatický odbor Sokola II České Budějovice, který zde sehrál hru Paragraf 144 a celý výtěžek pak věnoval sokolské tělocvičné jednotě v Purkarci.

STARÁ HLÍNA

Zásluhu k založení tělocvičné sokolské jednoty ve Staré Hlíně je připisována třem tamějším obyvatelům, a to: truhláři Augustinu Nedvědovi, učiteli Jaroslavu Krátkému a lesnímu hajnému Janu Zachovi. Její vznik je datován 19. prosincem 1920. V ten den se hned konala v hostinci Františka Prokše první schůze, počet přihlášených členů se dostal na 21 mužů, 19 žen, 13 dorostenců a 16 dorostenek, žáků se zapsalo 23 a žákyň 27. Těm F. Prokeš na rok zdarma zapůjčil sál ke cvičení. J. Zach byl zvolen starostou, místopředsedou domkář Vojtěch Hanzal, náčelníkem A. Nedvěd a jednatelem J. Krátký. První valná hromada se uskutečnila až 30. července 1921, kdy se rozhodlo o tom, že funkcionáři zůstanou, až na novou náčelnici M. Šimkovou a vzdělavatele August Příbyla, stejní. V roce 1921 se ve cvičebních prostorách Sokola Stará Hlína střídalo 17 mužů, dvanáct žen, 14 dorostenců, 14 dorostenek, 19 žáků a 18 žen. Zbýlých

29 mužů a dvanáct žen bylo pouze přispívajících.⁴⁸¹ Co se týče účasti na veřejných vystoupeních, lze napočítat za rok 1921 tři a to v Třeboni, ve Stráži nad Nežárkou a ve Stříbrci. Své veřejné vystoupení zorganizovala jednota ve Staré Hlíně 15. srpna. Podle vzdělavatele A. Příbyla se proslovů konalo celkem 15, přednášek deset, tři divadla, jedna zábava mikulášská a jeden věneček.⁴⁸² V roce 1926 stálo v čele tamější sokolské organizace toto vedení: starosta Vojtěch Hanzal, místostarosta Jan Hanzal, jednatel Jan Zach, náčelník Augustin Nedvěd, náčelnice Marie Vrátná, a vzdělavatel František Hanzal.⁴⁸³

SUCHDOL NAD LUŽNICÍ

Ochranitelskou sokolskou jednotkou nově vznikající jednoty v Suchdole nad Lužnicí se stal Sokol v Třeboni a ustavující valná hromada se tak 16. května 1920 mohla sejít v sále hostince U Reků na náměstí. Devadesát účastníků během ní rozhodlo o zvolení starosty Františka Kazimoura, místostarosty Josefa Špitálského, náčelníka K. Vojty (ten byl během roku pro svou nedbalost zbaven funkce a na jeho místo nastoupil Adolf Kamiš), náčelnice Ž. Sirotkové a vzdělavatele Františka Poláka.⁴⁸⁴ Provizorním místem ke cvičení se pak stala právě místnost v hostinci U Reků, kde mužští členové suchdolského Sokola nacvičovali, aby mohli své schopnosti ukázat na svém prvním veřejném cvičení 13. června 1920 a přimět tak nové občany ke vstupu do Sokola. Ženy cvičily v sále hostince U Kremersbacha. V teplejší části roku se cvičilo ve školní zahradě (ženy v roce 1921 na obecním tržišti). Zpočátku v jednotě chyběl dorost i žactvo, ve dnech 6. a 7. listopadu 1920 se ale na sokolské besedě již mohly ukázat všechny složky jednoty (tedy členstvo, dorost i žáci obojího pohlaví). Koncem roku měla už jednota 57 mužů a 37 žen. V roce následujícím si Sokol v Suchdole nad Lužnicí založil „fond ku zřízení tělocvičny“ a 7. září se zúčastnil svého prvního župního sletu, konaného v nedalekých Českých Velenicích. Muži na něj cvičili pravidelně každé

---

⁴⁸¹ TAMTÉŽ, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6 – Jiný materiál, nacházející se o pár stránek dál, hovoří dohromady o 37 mužích a 23 ženách.

⁴⁸² TAMTÉŽ.

⁴⁸³ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 107, sign. IV/B 56, kart. 14.

⁴⁸⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

pondělí a čtvrtek a ženské složky vždy v úterý a pátek. Sokolská jednota však nezapomněla ani na písemný materiál, a tak 6. října založila archiv, čítárnu a knihovnu v upravené místnosti tamější „Reifeisence“.⁴⁸⁵ Po stránce vzdělávací uspořádal suchdolský Sokol v roce svého vzniku celkem dvě přednášky, dva proslovy, jednu besedu a čtyři divadelní představení, v roce následujícím již zvedl počet přednášek na 24, počet proslovů na 15 a divadelních představení na šest.

Rapšach (pobočka)

První myšlenka o založení Sokola se zde objevila po připojení Vitorazska k Československé republice. Podněty pak přicházely nejen ze strany Rapšachu, který tehdy čítal přes 2 000 obyvatel, ale i z Českých Velenic a Třeboně. Podle zkušeností místních ale nebyly v Rapšachu pro sokolskou myšlenku vhodné prostory, a tak se s jejím založením stále vyčkávalo. Až 14. prosince 1924 se do zdejšího hostince u Korbelů sjeli zástupci okolních obcí (Suchdol nad Lužnicí, České Velenice a Třeboň) a společně s místními se dohodli na založení pobočky Sokola v Suchdole nad Lužnicí se sídlem v Rapšachu. V hostinci u Sokola se pak 19. prosince 1924 sešla ustavující schůze, která jako starostu stanovila J. Peršana, jednatele V. Ježka, náčelníka J. Trumpuse, náčelníci M. Šeborovou a pokladníka E. Hampla. Celkem se přihlásilo do jednoty 40 Sokolů a cvičení zatím provizorně probíhala v hostinské místnosti u Sokola. Pravidelně se účastnilo 16 mužů a deset žen. První veřejné vystoupení pak zajistila mateřská jednota 6. ledna 1925, a to besídkou uspořádanou u Korbelů, pak následovalo ještě vystoupení v květnu v hostinci u Cimlů a konečně prvního samostatného vystoupení se Rapšach dočkal 28. června 1925 opět v hostinci u Korbelů. V den výročí upálení mistra Jana Husa se konal jak průvod k hranici, kde J. Noska přednesl proslov, tak byl uskutečněn i zájezd do Husince, kterého se zúčastnilo jen šest Sokolů.⁴⁸⁶ Během roku 1925 se jednota ještě objevila na veřejném cvičení při otvírání letního cvičiště v Suchdole a uspořádala oslavu 28. října. Co se týče organizace jednoty, sešlo se 13 členských a pět výborových schůzí.

Následujícího roku se 16. ledna už sešla 1. řádná valná hromada, kde byl starostou zvolen J. Noska, místostarostou J. Čeněk, jednatelem K. Fojtík, náčelníkem J. Trumpus,

---

⁴⁸⁵ TAMTÉŽ.

⁴⁸⁶ Pět bratrů a jedna sestra.

náčelníci H. Ritterová a pokladníkem K. Procházka. Během roku byli M. Šeborová a J. Trumpus přeloženi na jiné pracoviště, čímž jednota údajně utrpěla.⁴⁸⁷ Oslavou v obci pak bylo postavení nové budovy měšťanské školy s tělocvičnou, čímž se místním Sokolům konečně naskytla příležitost, kde cvičit. Cvičení se odbyvalo pravidelně jedenkrát do týdne, jen muži cvičili třikrát. Zřejmě trénovali na VIII. všesokolský slet, kterého se za jednotu zúčastnili jen čtyři cvičící muži. Kromě sletu se v roce 1926 uspořádala u Korbelů 28. března besídka na oslavu Komenského, 30. dubna sletový večer - také formou besídky - jednota se dále zúčastnila veřejného cvičení v Suchdole a Klikově, oslavila 28. října a 8. prosince zorganizovala mikulášskou zábavu. Obecně lze říci, že po všesokolském sletu nastala u místních Sokolů „ochablost“, která byla způsobená polními pracemi a dovolenými funkcionářů, ale na konci října už byla jednota opět aktivní. Během roku se sešlo 8 členských a šest výborových schůzí. Stejného dne jako v předchozím roce, tedy 16. ledna 1927, se sešla 2. valná hromada. Té se zúčastnila i mateřská jednota a jako starosta z ní odešel opět J. Noska, jednatel E. Hampl, náčelník J. Hanzal, náčelnice H. Ritterová a pokladník A. Kříž. Do jednoty se v tomto roce zapsalo 25 členů, 15 členek, cvičících osm mužů, dvanáct žen, deset dorostenců, osm dorostenek, 16 žáků a 20 žákyň. Všichni pravidelně cvičili jednou týdně. Dne 12. února si tělocvičná jednota připravila v hostinci u Cimlů první sokolský ples, ale v létě její činnost opět ustala. Až s podzimem se jednota zase probrala k životu. V roce 1935 předsedal tělocvičné jednotě Rapšach jako starosta Ferdinand Kos, jeho zástupcem byl František Bušek, náčelníkem Jan Kotzina,⁴⁸⁸ náčelníci Marie Jílková, jako vzdělavatel v jednotě působil Eduard Kozlík, jako jednatel a matrikář František Jílek, pokladník Ladislav Blažej, knihovník a archivář Marie Kožínová a tiskový referent Václav Náprstek.⁴⁸⁹

Během 2. světové války jednota zřejmě nefungovala, neboť podle záznamů oznámila své nadřazené župě, že činnost zahajuje 28. června 1945.⁴⁹⁰ Jejími činovníky byli v tomto roce: starosta Josef Opelka, jednatel Bohumil Příbyl a náčelník Jan Kocina. Podle záznamu jednatele Příbyla bylo v jednotě Rapšach v září 1945 zapsáno 33 mužů, 18 žen, devět dorostenek, 20 žáků a 49 žákyň. Dorostenci zde zatím „pro

---

⁴⁸⁷ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

⁴⁸⁸ V roce 1945 a 1947 se již objevuje jméno Jan Kocina. Buď se v té době začalo psát jméno počestěle nebo jde o jiného člověka.

⁴⁸⁹ Plnil funkci novináře, jen tělocvičná jednota Rapšach si ho nazvala tiskovým referentem.

⁴⁹⁰ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 102, sign. IV/B 51, kart. 14.

práci“ necvičili.⁴⁹¹ O dva roky později, konkrétně 27. února 1947, se sešla valná hromada, která si do svého čela zvolila jako starostu úředníka J. Opelku, jako místostarostu inspektora finanční stráže Josefa Poláka, jako náčelníka pekaře J. Kocinu, náčelníci učitelku Marii Příbylovou a vzdělavatelem se stal ředitel měšťanské školy B. Příbyl.

SUCHÉ VRBNÉ

První schůzky českých vlastenců ze Suchého Vrbného se odehrávaly v bytě Tomáše Tvaroha. Mnoho účastníků ale neměly, neboť se lidé báli německého prostředí, ve kterém museli žít. O něco později se situace změnila, což rozpoutalo řadu schůzek. První z nich byla debata, která proběhla v tamějším hostinci T. Tvaroha mezi Václavem Chýškou a Václavem Matějkou, jenž byl již členem Sokola II v Českých Budějovicích. Výsledkem této rozpravy byla snaha zřídit v obci tělocvičnou jednotu. Oba debatující tedy společně sestavili seznam možných adeptů na členy a ty obeslali pozvánkou na první schůzku. K té došlo v bytě Čenka Boháčka, ale z obeslaných adresátů se dostavil jen velmi malý počet. Druhá schůzka se pak odehrála v bytě Josefa Bendíka a jejím výsledkem bylo sestavení delegace Bendík – Tvaroh, která měla směřovat k starostovi Františkovi Vodňanskému. Ze dne 7. listopadu 1907 máme již první záznamy o schůzi, na které byli stanoveni tyto funkcionáři: starostou byl zvolen Adolf Čejka, jeho zástupcem se stal Josef Bendík, za jednatele byl prohlášen Jakub Tvaroh a náčelníka od té chvíle zastával František Roučka. Hlavním úkolem této zvolené sestavy bylo vést agendu do valné hromady, stanovené na 6. leden 1908, což tvrdí materiál umístěný ve Státním oblastním archivu v Třeboni,⁴⁹² kdežto podle *Věstníku sokolské župy Husovy* z roku 1933 se tato ustavující valná hromada sešla už 5. ledna 1908.⁴⁹³ Ta pak potvrdila jako starostu A. Čejku, místostarostu J. Bendíka, jednatele J. Tvaroha i náčelníka F. Roučka jako vedoucí činitele suchovrbenské jednoty s počtem 26 členů. Jako její chráněnci byli vybráni Sokol I v Českých Budějovicích. Cvičilo se v sále a na verandě,

---

⁴⁹¹ Tři dorostenci byli nasazeni na práci v říši a ani jeden se nevrátil.

⁴⁹² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

⁴⁹³ Věstník sokolské župy Husovy, roč. XVIII, č. 1, 2. ledna 1933, s. 9.

kteře bezplatně zapůjčil T. Tvaroh a své schopnosti mohli Sokolové předvést na svém prvním veřejném cvičení 26. července 1908. Postupem času se do tělocvičné jednoty v Suchém Vrbném přihlásilo i 36 sester (19 cvičících a 17 přispívajících), a tudíž 3. září 1908 mohl vzniknout i ženský odbor. Do jeho čela byla zvolena Anna Kočková jako starostka, Helena Ungerová jako místostarostka a Růžena Nováčková jako náčelnice.

V roce 1911 byl náčelníkem celé jednoty zvolen František Vondrášek, pořádaly se výlety do okolí, veřejná vystoupení a různé národní podniky. O rok později byl už náčelníkem František Havel a cvičenci se pod jeho vedením zúčastnili VI. všesokolského sletu v Praze. Po sarajevském atentátu činnost jednoty ustala a spousta tamějších Sokolů musela nastoupit do války.⁴⁹⁴ Tělocvična i veškeré písemné materiály byly zabráný. Během války se schůze nekonaly, nevyřizovala se ani korespondence, za což ale mohl starosta Jan Lexa, který na bojiště poslán nebyl.⁴⁹⁵ Po skončení války jednota sečetla, že během bojů padlo celkem 23 z jejich 86 členů. K životu se Sokol suchovrbenský začal probírat v roce 1919 pod vedením náčelníka Lady Tvaroha – právě za to byl v témže roce prohlášen čestným členem. Ve stejné roce byl valnou hromadou za starostu zvolen Sokol Kočvara. V roce následujícím stojí za zmínku slavnostní odhalení vlastního praporu jednoty, které bylo stanoveno na 15. června. Na konci roku 1921 se už jednota mohla pochlubit 200 členy, 80 dorostenci i dorostenkami a 140 žáky i žákyněmi. Část dorostu se v témže roce zúčastnila župních závodů, odkud si přivezla řadu ocenění. V meziválečném období tedy pokračoval Sokol v Suchém Vrbném nadále ve své činnosti, a to se sokolovnou i cvičištěm.⁴⁹⁶ Svou vlastní tělocvičnu i s hřištěm slavnostně otevřel 20. července 1924 za účasti starosty J. Šubrt a jednatele F. Čížka. Dne 17. ledna 1926 předsedal valné hromadě opět starosta J. Šubrt, ale po jeho boku mu už stál jiný jednatel - Richard Háječek. V roce 1935 zastával funkci starosty P. Velíšek,⁴⁹⁷ jeho zástupcem byl František Liebl, náčelníkem K. Kolář, náčelnicí Kateřina Lohonková, vzdělavatelem K. Hovorka a jednatelem Josef Bezpalec. Čtyři roky nato se celé vedení vyměnilo, v roce 1939 byl do čela jednoty suchovrbenské zvolen bývalý místostarosta F. Liebl, novým místostarostou se stal Jan Špaček, náčelníkem Josef Chrt, náčelnicí zůstala

---

⁴⁹⁴ V prvních dnech narukovalo už 46 mužů.

⁴⁹⁵ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

⁴⁹⁶ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998, s. 461.

⁴⁹⁷ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 109, sign. IV/B 58, kart. 14 – podle seznamu členů a členek suchovrbenské jednoty, sepsanému k 1. září 1945 se zřejmě jedná o Petra Velíška.

K. Lohonková, funkci vzdělavatele přijal František Follpracht a jako jednatel i nadále působil J. Bezpalec.⁴⁹⁸ Podle něho a tehdejšího starosty F. Liebla bylo k 1. září 1945 v jednotě v Suchém Vrbném zapsáno 24 dorostenců, 37 dorostenek, 125 žáků a 135 žáček. Jedny z posledních zmínek o jednotě suchovrbenské máme díky pozvánce na šibřinky 8. února 1947 či pozvání 1. července 1947 na veřejné cvičení na letním cvičišti v Suchém Vrbném. Pro tento správní rok víme i o vedení tělocvičné jednoty: jejím starostou byl zvolen úředník Josef Filous, I. místostarostou ředitel František Mikulášek, II. místostarostou nadporučík Bohuslav Klíma, náčelníkem Josef Chrt, náčelnicí zůstala Kateřina Lohonková a jednatelem úředník Jan Bezpalec.

SVATÝ JAN

Sokolská tělocvičná jednota Sv. Jan byla založena až po první světové válce – ustavující schůze se sešla 11. května 1919 - a o její založení se zasloužil učitel Rudolf Urban. Podle Augusta Touingera, který v roce 1919 působil jako vzdělavatel jednoty,⁴⁹⁹ bylo v témže roce zapsáno 15 mužů, jedna žena, 14 členů dorostu, 14 žactva a 23 tzv. necvičenců. Cvičilo se třikrát v týdnu. Podle Touingerových slov se jednota zúčastnila pouze jednoho veřejného cvičení a jednoho okrskového sletu, pro místní pak uspořádala sedm přednášek, šest představení divadelních a tři loutkové.⁵⁰⁰ Právě s hraním divadel začala jednota okamžitě po svém založení, aby si tak vydělala na potřebné cvičební náčiní. Významnou akcí roku 1919 bylo postavení a odhalení pomníku vojákům, kteří padli za světové války. Oproti těmto doposud zmíněným informacím už ale August Touinger v dotazníku z roku 1922 tvrdí, že během roku 1919 se uskutečnilo sedm schůzí, tři přednášky a jedno divadlo.⁵⁰¹ V následujících dvou letech byl počet Sokolů v tamější jednotě stejný jako v roce 1919, ale cvičilo se už jen dvakrát týdně. Stejně tak jako počet Sokolů se podle Touingerovy listiny z roku 1919 nezměnila ani účast na

---

⁴⁹⁸ TAMTÉŽ.

⁴⁹⁹ Jako vzdělavatel půdobil i v roce 1922, kdy je tak podepsán na jedné listině.

⁵⁰⁰ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6 - Protože se jedná o listinu z 20. listopadu 1919, není mi jasné jak mohl A. Touniger již znát číselné informace k budoucím rokům.

⁵⁰¹ TAMTÉŽ.

veřejných cvičeníh a okrskovém sletu, každý rok se údajně uskutečnilo šest přednášek a pět divadel. Pokud se ale opět podíváme do již zmíněného dotazníku z roku 1922, A. Touinger zde své předešlé informace opět popírá. Píše o tom že se v roce 1920 konalo deset schůzí, ale už jen pět přednášek a dvě divadla. Pro rok 1921 se zmiňuje o pěti schůzích, opět pěti přednáškách ale už osmi divadlech. K roku 1922 máme jen informace o tom, že k cvičencům přibyl jeden muž, takže už jich jednota měla 16, počet dorostu se zvýšil na 20 a žactva na 16. Svou činnost jednota ukončila v roce 1925.

ŠEVĚTÍN

Pro Sokol v Ševětíně se nám dochovalo velmi málo písemností, známo je pouze to, že pod tělocvičnou sokolskou jednotu v Ševětíně spadala pobočka Bošilec, která byla 1. ledna 1927 přeřazena pod župu Žižkovu.⁵⁰² Další zprávy máme až z roku 1935, kdy byli do čela jednoty zvoleni tito funkcionáři: starosta Emil Lüftner, náměstek starosty Václav Zeman, náčelník Josef Marek, náčelnice M. Šerá, vzdělavatel František Suk a jednatel Jan Železný. O čtyři roky později se na jejich místech vystřídali noví činitelé: např. náměstci, kteří už byli dva, a to Ludvík Žák a Josef Šerý. Náčelnicí byla jmenována Miluše Vaňková, vzdělavatelem Jan Houdek a jednatelem Dominik Paulík. Ostatní činovníci si své funkce podrželi. V roce 1945 jednotu v Ševětíně tvořilo 63 mužů, 30 žen, 20 dorostenek, 20 žáků a 32 žákyň a před koncem jednoty jí v roce 1947 starostoval Jan Houdek.

Drahotěšice (pobočka)

Tělocvičná jednota Drahotěšice vznikla tím, že jednota v Ševětíně založila 9. října 1921 svoji pobočku, do jejíž čela postavila jako starostu Františka Berana, který se živil jako učitel. Náčelníkem byl zvolen truhlář Karel Dvořák, jednatelem obchodník Josef Ambrož a pokladníkem hokynář František Kubeš. Ve svých počátcích jednota čítala 22 mužů, 10 žen, 12 dorostenců, 13 dorostenek, 30 žáků a 28 žákyň.

---

⁵⁰² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 111, sign. IV/B 60, kart. 14.

Následujícího roku se už každý druhý měsíc konaly pravidelné schůzky a cvičební hodiny se ustálily na úterý, čtvrtek a sobotu. Během roku se konala dvě divadelní představení a jeden dětský den. Ke konci roku, konkrétně 26. listopadu, pak zemřel starosta Beran. Proto byl 20. ledna 1923 zvolen na jeho místo Václav Novák. Místostarostou se stal Václav Prospal, náčelníkem Karel Dvořák, náčelnicí Růžena Kubátová, jednatelem V. Kubát a pokladníkem Josef Bambula. Rozhodlo se i o pořádání výborových schůzí, a to každou první středu v měsíci. Stav členstva oproti roku předešlému poněkud poklesl - u mužů o tři, u žen o čtyři, ubyli i dva žáci a jedna žákyně. Počet dorostenců se nezměnil. V létě se konaly různé výlety a zájezdy do okolních jednot, v zimě pak dvakrát v týdnu přednášky a školy. V roce 1924 se uspořádala valná hromada ve stejný den. Ta určila, že se starostou jednoty stal učitel Ludvík Žák, předchozí starosta V. Novák získal roli místostarosty a vzdělavatele, jako náčelník ze schůzky odešel František Krajíc a jako náčelnice Ludmila Žáková, pokladník zůstal stejný a V. Prospal převzal funkci knihovníka. Co se týče členstva, změnil se jeho počet pouze u dorostu, kde klesl na devět a u žákyň, kde se zvednul o tři. Konala se dvě divadla a 28. července proběhlo první cvičení sokolské jednoty Drahotěšice. Dne 25. ledna 1925 se konala další valná hromada, která tentokrát ustanovila jako starostu Ludvíka Žáka, Václava Kubáta jako místostarostu, Karla Dvořáka jako vzdělavatele, náčelníkem Josefa Bezemka, náčelnicí Kateřinu Puchingrovou⁵⁰³ a jednatele Václava Prospala. Celkově byl rok 1925 pro jednotu dobrý. Její pravidelná cvičení navštěvovalo 22 mužů, pět žen, devět dorostenců, deset dorostenek, 28 žáků a stejný počet žákyň. Opět se pořádaly různé školy, večírky, přednášky, divadla a oslavy. Dne 14. ledna 1926 si valná hromada prosadila stejného starostu i místostarostu jako v předešlém roce, jako vzdělavatele určila Jaroslava Vyhlídku, jako náčelníka Jana Vlažného a náčelnice s jednatelem zůstali stejní. Počet cvičenců zůstal také stejný, jen žáci klesli na 24 chlapců a žákyně na 26. Sokolská škola se v zimě z důvodu nemoci a odchodu za zaměstnáním nekonala. Na konci srpna (30. 8.) jednotu uspořádala veřejné cvičení, které jí ale moc nevydělalo. Toho roku bylo její vydání veliké a tudíž jí do nového roku na kontě nic nezbylo.⁵⁰⁴ V roce 1927 připadla schůzka na 21. leden a rozhodlo se, že L. Žák bude starostou i nadále a stejně tak, že ve své funkci setrvá i V. Kubát jako místostarosta, náčelnice K. Puchingerová

---

⁵⁰³ Níže uváděna také jako Puchingerová.

⁵⁰⁴ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

a vzdělavatel J. Vyhlídka. Náčelníkem se stal Karel Nouza a jednatelem František Krajíc. Drahotěšice jako jednota neměly peníze, během roku se nekonalo žádné veřejné cvičení, na druhou stranu byl ale založen dramatický odbor a každý měsíc se hrálo. Aktivita cvičenců byla podle jednatele F. Krajíce malá, ale přihlášeno bylo 22 mužů, pět žen, devět dorostenců, dvanáct dorostenek, 24 žáků a 20 žákyň.

V roce 1935 byl starostou zvolen Jan Dvořák, jako první náměstek starosty byl odhlasován František Dvořák, náčelníkem se stal František Nedvěd a náčelnicí i po tolika letech zůstávala Kateřina Puchingerová. Funkci vzdělavatele v tomto roce zastával Jan Míka, jednatele Karel Nouza, pokladníka František Bartoš, knihovníka František Dvořák a Josef Vitha se postaral o archiv, matriky i noviny.

TRHOVÉ SVINY

Tělocvičná jednota Sokol Trhové Sviny byla založena 24. září 1893.⁵⁰⁵ Z prvních let její existence se ale nezachovaly žádné archivní materiály, tudíž se o její počáteční činnosti nic neví. Jako každá sokolská jednota pořádala veřejná cvičení, a to jak na cvičišti „U Čáhů“, tak v okolních vesnicích. Provozovala místní kino, v roce 1932 si založila loutkářský odbor a v roce 1936 odbor tenisový. Ve správním roce 1939 byl starostou trhosvinenského Sokola Dr. František Konvička, jeho I. náměstkem byl Václav Kunert, II. náměstkem Karel Berlic, náčelníkem František Mašek, náčelnicí A. Zachařová a funkci jednatele i vzdělavatele zároveň zastával Josef Janda.⁵⁰⁶ Sokolská činnost byla zastavena výnosem Okresního úřadu v Českých Budějovicích 14. dubna 1941, k obnovení TJ Sokol Trhové Sviny pak došlo na konci druhé světové války 5. května 1945. V roce 1949 ji zastihlo sjednocování tělovýchovných spolků.

---

⁵⁰⁵ Trhosvinenské listy, roč. XIII, č. 2, 2003, s. 1.

⁵⁰⁶ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 112, sign. IV/B 61, kart. 14.

TŘEBOŇ

V Třeboni byly první pokusy o založení tělocvičné sokolské jednoty zaznamenány již v roce 1887 a jejich iniciátorem byl tehdy Sokol v Táboře.⁵⁰⁷ Těmi to ale skončilo, a proto se o její vznik pokusil znovu v roce 1893 českobudějovický advokát a starosta Sokola v Českých Budějovicích Dr. Josef Hezký. Tomuto se nakonec přeci jen povedlo proměnit pouhé pokusy ve skutečnost, a tak se 9. dubna 1893 sešla ustavující schůze, na níž se dostavili K. Vaněk, L. Martínek, J. Buzek, A. Fák, B. Fouska, F. Jarý a V. Kovařík. Tehdy se do jednoty přihlásilo 36 mužů, mezi nimiž se nacházel i redaktor místního časopisu Rožmberk J. Peuker, který se od té doby o nově vzniklém Sokolu v místním periodiku zmiňoval.

Třebonští Sokolové cvičili v sále Občanské besedy a v roce následujícím začal se cvičením i dorost. V létě se trénovalo u pivovaru na letním cvičišti Parkán a v roce 1896 si jednota zřídila stavební odbor. O tři roky později jí městská rada propůjčila tělocvičnu nových chlapeckých škol, čímž bylo zažehnáno nebezpečí rozpadu spolku z důvodu necvičení. Ženský odbor v Sokole v Třeboni vzniknul v roce 1906 a v roce 1910 se již zmíněný stavební odbor přeměnil na samostatný Spolek pro postavení sokolské tělocvičny. Během války činnost v jednotě ustala, ale po ní se Sokol nacházel na svém vrcholu, zúčastňoval se různých sletů, konal výlety, přednášky, šibřinky, divadelní a loutková představení apod. Vzestupné tendence měla jednota až do roku 1938, ale po 15. březnu 1939 jeho činnost „začala skomírat ... vytrácela se chuť i odvaha“.⁵⁰⁸ Na jaře 1941 byla německými okupanty zastavena úplně a jednotě bylo zabaveno jmění. Aktivní začala být až na jaře 1945, kdy členové začali cvičit v tělocvičnách škol a na hřištích, neboť jednota zatím svoji tělocvičnu stále nepostavila. V roce 1948 pak bylo ze Sokola spousta členů vyloučena během tzv. očisty a v rámci sjednocování byl Sokol Třeboň v roce 1952 připojen k jednotě Tatran.

---

⁵⁰⁷ SOKA Jindřichův Hradec, Sokol Třeboň, inv. č. 1, kniha č. 1.

⁵⁰⁸ TAMTÉŽ, Inventář Sokola Třeboň, s. 4.

TÝN NAD VLTAVOU

Počátky Sokola v Týně nad Vltavou spadají již do roku 1886, kdy se objevily první snahy o jeho vznik. Hlavní nátlak na jeho zřízení vyvíjela při svých návštěvách písecká jednota, a tak v roce 1886 bylo ustaveno komitě z předních osobností Týna, jako byli purkmistr František Samec či knihkupec Jan Kučera. Komitě sice obstaralo potvrzení stanov, tím ale veškerá jeho činnost skončila, dokud MUDr. Viktor Mann nesvolal na 25. října 1891 schůzi k vytvoření jednoty a neučinil svolání k přistupování za členy. Na 8. listopad 1891 byla dohodnuta valná hromada - jak uvádí archivář Josef Jílek,⁵⁰⁹ v asi pětistránkovém výtahu z kroniky, která zachycuje počátky jednoty Sokol v Týně nad Vltavou je ale datum 8. listopadu přepsáno na 3. listopadu.⁵¹⁰ To je ale jediný případ. Na této valné hromadě byl za účasti okresního komisaře J. Felixe a 18 bratrů starostou jednoty zvolen V. Mann a náčelníkem F. B. Řepiš. Do výboru byli jmenováni Jindřich Pavlíček, Jan Macal, Antonín Mašek, Vojtěch Kniha, Jan Kučera, Karel Plaňanský a Václav Nováček. Funkci jednatele od tohoto dne zastával Jan Kučera.⁵¹¹ Časopis Sokol z roku 1891 zaznamenal založení jednoty jen jednou jedinou větou: „*Nová jednota sokolská zaražena v Týně nad Vltavou. Na zdar!*“⁵¹² Aby měli Sokolové alespoň kde cvičit, byl jim zdarma propůjčen sál U Chrást'anských, náradí si však museli vypůjčit od táborské jednoty, ze které členy dojížděl cvičit bratr Voseček. V roce svého vzniku stihli ještě Týnští Sokolové zřídit odbor pro kluziště a odbor pro střelnici.

Na první valné hromadě 31. ledna 1892⁵¹³ se týnská jednota rozhodla vstoupit do sokolské župy Žižkovy, v tu dobu jednotu tvořilo 56 členů, z nichž jen 29 bylo činných. Od vzniku jednoty byl pro týnské Sokoly nešťastnějším rok 1896, konečně se totiž dočkali tělocvičny, po které tak dlouho toužili. Bohuš Plaňanský podal návrh a obecní zastupitelstvo ho odsouhlasilo, a tak začaly práce, při kterých se z bývalé bednární a

---

⁵⁰⁹ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova, inv. č. 30, sign. II/4, kart.6.

⁵¹⁰ SOKA České Budějovice, Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou, inv. č. 37, sign. II/b/A/I-3, kart. 1.

⁵¹¹ TAMTÉŽ, inv. č. 54, sign. II/b/A/III-5, kart. 6.

⁵¹² Sokol, 1891, č. 17, s. 251.

⁵¹³ SOKA České Budějovice, Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou, inv. č. 30, sign. II/b/A/I-1, kart. 1 - Stanovy tělocvičné jednoty Sokol Týn nad Vltavou: „§14 Řádnou valnou hromadu svolává výbor v lednu nebo únoru každého roku. Mimořádnou valnou hromadu svolati může výbor, kdykoli za nutné uzná; ...“

vinopalny postupně stávala úhledná tělocvična. Dalším důležitým mezníkem v dějinách týnského Sokola bylo rozhodnutí, za kterým se skrývalo přestoupení ze župy Žižkovy k župě „Trocnov“⁵¹⁴ se sídlem v Českých Budějovicích. Dne 23. ledna 1898 se Sokol z Týna účastnil v Českých Budějovicích ustavující schůze župy Husovy.

V roce 1906, 6. května, měl učitel Václav Koranda v jednotě přednášku O významu tělocviku, po které se 15 žen nově přihlásilo do Sokola. Cvičit je začala Františka Trollerová. Samotný ženský odbor byl zřízen až v roce 1907 valnou hromadou z 6. ledna.⁵¹⁵ Další valnou hromadou, tentokrát ale v roce 1912, se ale zrušil a ženy se tak staly součástí jednoty stejně jako muži.⁵¹⁶ Na začátku první světové války se v týnské jednotě cvičilo pouze do 15. září 1914, než se místní tělocvična proměnila v lazaret, ve kterém se 30 týnských sester dobrovolně staralo o zraněné, zároveň 18 bratrů vykonávalo noční hlídky ve městě. Nejpotřebnější nářadí z tělocvičny se přesunulo do pronajatého hostince U Patáků,⁵¹⁷ ostatní společně s knihovnou bylo uschováno do kolny v zámku. V roce 1915 byla funkce tělocvičny jako lazaretu ukončena, ale zároveň do ní byli umístěni váleční zajatci, takže tělocvičná místnost se navrátila zpět do rukou Sokolů až na konci roku 1915. Po rozpuštění ČOS však jednota musela řešit další problém, co s jejím majetkem, aby nebyl zkonfiskován okresním hejtmanstvím. Na základě zkušeností člena jednoty, městského tajemníka Karla Hájka a berního správce F. Žáka bylo rozhodnuto zapůjčit na základě smlouvy týnské obci veškeré jmění i fondy, a tím tak konfiskaci zabránit. Jak situaci okomentoval Josef Jílek: *„Persekucí Sokol náš netrpěl. Bylo to štěstím pro nás, že tehdejší okresní hejtman Hojdar, který přišel k nám z horké půdy Prachaticka, byl člověk tolerantní a všechna udání na Sokola házel pravidelně do koše. Bylo to však také přičiněním bratří, kteří sami, uvažující vážnost doby, nezavdali nikdy příčiny, aby proti Sokolu mohlo za války*

---

⁵¹⁴ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6 - Zřejmě tak byla nazývána župa Husova: *„Na valné hromadě v r. 1897 usneseno přistoupení ku župě „Trocnov“ se sídlem v Č. Budějovicích, ale jednání s tou se dlouho protahovalo.“*

⁵¹⁵ Počátky úsilí o jeho vznik sahají do roku 1900.

⁵¹⁶ SOKA České Budějovice, Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou, inv. č. 12, kniha č. 12: *„Valná hromada Tělocvičné jednoty Sokol v Týně nad Vltavou, konána dne 6. 1. r. 1912 usnesla se jednomyslně na návrh br. Výboru, dáti sestřám, ve volbách do jednoty právo pasivní i aktivní. Na základě toho byl ženský odbor Sokola zrušen a všechny členky odboru přijaty za členy naší milé jednoty sokolské. Fráňa Švehla, jednatel“*

⁵¹⁷ Pronájem zařídil Alois Bilicz.

*býti vzneseno námitek.*⁵¹⁸ Po válce tělocvičná jednota svou aktivitu opět obnovila. Velmi důležitým aktem pro rok 1920 bylo přidělení pozemku pro budoucí sokolovnu od arcibiskupského velkostatku,⁵¹⁹ s čímž jednotě vypomohla městská rada.⁵²⁰ Po této události začal ihned fungovat finanční a pracovní odbor, byly vypracovány stanovy Stavebního družstva a sehnán základní stavební materiál ke stavbě tělocvičny. Slavnost k položení základního kamene byla zahájena 24. května 1925. K samotnému slavnostnímu otevření sokolovny, kterému byl věnován 28. a 29. listopad, bylo pozváno mnoho spolků i jednotlivců, protože to byla jedna z největších událostí v dějinách celé týnské jednoty.⁵²¹

V době válečné se v lednu 1941 ještě sešla řádná valná hromada. Schůze výborová, která byla svolaná na 23. dubna už ale byla zakázána. Výměrou okresního úřadu v Týně nad Vltavou ze dne 13. dubna 1941 došlo k zastavení činnosti tamějšího, v tentýž den bylo provedeno i zajištění místností jednoty a majetek byl zabaven a odevzdán okresnímu úřadu.⁵²² Po dlouhé přestávce Sokol opět svoji činnost zahájil, stalo se tak 5. května 1945. Dopisem ze dne 19. února 1946 oznámil Zemský národní výbor v Praze, že „*spolku Sokol se sídlem v Týně nad Vltavou povoluje opětnou činnost*“,⁵²³ a po šesti letech se tak konečně otevřely nacisty uzavřené tělocvičny. Po únoru 1948 došlo ale k radikální změně charakteru celé sokolské organizace a všech jednot, neboť 27. téhož měsíce rozhodlo předsednictvo Ústředního akčního výboru Národní fronty (ÚAV NF), že jedinou tělovýchovnou organizací bude nadále Sokol a že do této organizace přejdou majetkem a členskou základnou všechny tělovýchovné, sportovní a turistické svazy, spolky a kluby.⁵²⁴ ČOS pak vydala po dohodě s ÚAV NF pokyny pro hospodářské

---

⁵¹⁸ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova, inv. č. 30, sign. II/4, kart. 6.

⁵¹⁹ SOkA České Budějovice, Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou, inv. č. 107, sign. II/b/C/I-3, kart. 15 - Ve smlouvě tržové z roku 1920 mezi arcibiskupstvím Pražským, co majitelem panství Vltavotýnského a Sokolem v Týně nad Vltavou, který o pozemek žádá, se vyskytuje cena 10 460 K 40 h. Smlouva ale není ani jednou ze stran podepsána.

⁵²⁰ TAMTÉŽ, inv. č. 54, sign. II/b/A/III-5, kart. 6: „*Dne 15. listopadu 1920 byl pozemek v přítomnosti p. správce J. Pensy odměřen a kolíky označen.*“

⁵²¹ Příloha č. XIX.

⁵²² TAMTÉŽ, inv. č. 94, sign. II/b/B/II-1c, kart. 12.

⁵²³ TAMTÉŽ, inv. č. 151, sign. II/b/E/I-2a, kart. 22: „*Zemský národní výbor v Praze bere podle § 2 dekretu presidenta republiky z 25. září 1945 č. 81 Sb. Z. a n. na vědomí Vaše oznámení ze dne 24. listopadu 1945, že spolek „Tělocvičná jednota Sokol“ se sídlem v Týně n. Vlt. obnovil svoji činnost.*“

⁵²⁴ J. KOSSL – J. ŠTUMBAUER – M. WAIC, *Vybrané kapitoly*, s. 142.

začlenění bývalých tělovýchovných sportovních a turistických organizací, jejich vyšších organizačních složek a ústředí do Sokola. To měly provést smíšené hospodářské komise, které měla ustavit sokolská komise příslušných Akčních výborů Národní fronty (AV NF).⁵²⁵ V listopadu 1948 pak byly některým členům Sokola v Týně nad Vltavou rozeslány dopisy se zněním: „*Oznamujeme ti, že jsi byl nařízením MAV NF ze dne 20. 10. a 1. 11. 1948 vyloučen z členství tělocvičné jednoty Sokol v Týně nad Vltavou.*“⁵²⁶ Vyloučení členové pak měli právo do osmi dnů po obdržení dopisu se odvolat k sokolské komisi při OAV NF.⁵²⁷ Dne 15. listopadu se pak sešel ve výborově Sokolovny správní výbor, kde se tito členové měli vyjádřit k údajným obviněním z provinění se proti státu, ze kterých byli vládnoucími komunisty nařčeni.⁵²⁸ Rok 1949 tedy začal neslavným sloučením tělovýchovy.

Více informací lze nalézt v mé bakalářské práci *Sokol v Týně nad Vltavou 1886 – 1952*.⁵²⁹

VELEŠÍN

K samotné tělocvičné jednotě ve Velešíně moc informací nemáme, snad jen to, že

---

⁵²⁵ SOKA České Budějovice, Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou, inv. č. 39, sign. II/b/A/I-5, kart. 1 - AV NF byly zvláštní mocensko – politické orgány, které vznikly v únoru 1948 na vyzvu Klementa Gottwalda. Nad AV NF bděl ještě Místní akční výbor Národní fronty (MAV NF) a Okresní akční výbor Národní fronty (OAV NF). Ústředním řídicím orgánem AV NF byl Ústřední akční výbor Národní fronty (ÚAV NF) a celý tento systém sloužil komunistům jako prostředek k nátlaku a k převzetí moci v Československu. Úkolem AV bylo provést v místě, kde vznikly, tzv očistu. Když se jim podařilo provést prověrky a vyloučit nepohodlné lidi, jejich činnost zde skončila.

⁵²⁶ TAMTÉŽ.

⁵²⁷ SOKA České Budějovice, Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou, inv. č. 35, sign. II/b/A/I-1, kart. 1 - Stanovy tělocvičné jednoty v Týně nad Vltavou - před sjednocením tělovýchovy platila o vyloučení člena jiná pravidla: „§10 *usnesení výboru o vyhoštění budiž doručeno vyhostěnému listem doporučeným nebo na potvrzenku dodaným s poznámkou, že se může do 14 dnů ode dne doručení odvolati s účinkem odkladným k župě, která rozhodne s konečnou platností.*“

⁵²⁸ Ve fondu Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou je zachován pouze záznam ze schůze správního výboru, kde jsou jednotlivá vyjádření členů k tomuto nařčení. O dalším postupu v této věci již není zmínka.

⁵²⁹ Švejcarová, Renáta, *Sokol*.

v roce 1926 stál v jejím čele starosta Jan Šavrda, jeho náměstkem byl Jan Kamarýt, za náčelník byl zvolen Ludvík Šítal, za náčelnici Fr. Kamarýtová a za jednatele Karel Papír. Za jejich vedení cvičili muži, dorost i žáci každé úterý a pátek a ženy, dorostenky a žačky v pondělí a ve čtvrtek. Necelých deset let poté se funkcionáři tamějšího Sokola vyměnili, a to s tím, že do vedoucí pozice byl jmenován Josef Koidl, náměstkem a jednatelem zároveň se stal Josef Růžička, náčelníkem zůstal L. Šítal a jako náčelnice byla odhlasována Marie Šítalová. Další kusou informací nám může být zmínka o počtu členů v jednotě. K 30. září 1945 jich měla celkem 202 - 80 mužů, 55 žen, dorostenek 16, dorostence žádné, žáků 15 a žákyň 36.⁵³⁰ Na valné hromadě 12. ledna 1947 byl starostou zvolen Dr. Zdeněk Tutter a jeho zástupcem malíř Karel Hujsl, náčelnicí byla dělnice Božena Gallistová a náčelníkem rolník Jan Wetschläger.

Selec (pobočka)

V případě Sokola v Selci se zřejmě jednalo pouze o pobočku, a to sokolské jednoty Velešín, kterou obec nazývá svou mateřskou jednotou. V neděli 21. února se v Selci ve tři hodiny odpoledne sešla valná hromada, při které byl starostou zvolen soukromník Václav Bernard, náměstkem rolník František Matuška, jednatelem hostinský Josef Beneš a vzdělavatelem starosta obce Augustin Toningr. Náčelníkem se stal Václav Nožička a pokladníkem František Pícha. Jedinou informací o nějaké akci místních Sokolů je dopis určený župnímu výboru, ve kterém starosta Bernard sděluje, že se 30. dubna 1926 v místnosti Sokola Josefa Beneše uspořádal sletový večer. Jeho začátek byl posunut až na devátou hodinu večerní, neboť jak je v dopise uvedeno, většina Sokolů se do sedmi věnuje práci na poli, a pak ještě musí doma nakrmit zvěř.⁵³¹ Přítomných bylo ale nakonec dost, sešli se v počtu 42 lidí, což zahrnovalo celé členstvo a část občanů Selce.

---

⁵³⁰ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 115, sign. IV/B 64, kart. 14.

⁵³¹ TAMTÉŽ.

VITĚJOVICE

Pro tělocvičnou jednotu ve Vitějovicích se nám také dochovalo velmi málo informací. Víme jen to, že rok 1935 přinesl v Sokolu ve Vitějovicích přednostní postavení Františku Čechovi, jeho nástupcem byl pak jmenován Tomáš Fatka, náčelníkem Adolf Turela, náčelnicí Anna Čechová, vzdělavatelem Jan Tichý, jednatelem a matrikářem Václav Jiroň, pokladníkem Karel Jiroň a knihovníkem a archivářem Jan Michal. Valná hromada v roce 1939 zamíchala pozicemi trochu jinak: jako starosta byl sice zase odsouhlasen F. Čech, ale přijal novou funkci knihovníka. Náměstkem byl tentokráte zvolen Stanislav Hazuka, náčelníkem Václav Michal, náčelnicí Barbora Lhotáková, vzdělavatelem a archivářem Bohumil Lhoták, jednatelem Karel Gogela a pokladníkem Jan Michal. V roce 1945, kdy byl jednatelem Bohumil Lhoták, bylo v jednotě ve Vitějovicích zapsáno 23 mužů, 13 žen, devět dorostenců, deset dorostenek, 15 žáků a 14 žákyň. Na začátku března 1947 se pak F. Čech opět objevuje v listinách jako starosta jednoty.⁵³²

VLACHOVO BŘEZÍ ?

Co se tohoto Sokola týče, máme k němu dochovanou pouze žádost z 12. března 1926, ve které oznamuje, že hodlá požádat župu Jeronýmovu o své propuštění a následně požádat adresáta dopisu - tedy župu Husovu - o přijetí, poněvadž její okrsek je mu mnohem blíže a existuje k němu lepší a levnější vlakové spojení, což by umožnilo častější návštěvy různých sokolských akcí.⁵³³ Jak na tuto věc zareagovala župa Husova, se mi nepodařilo zjistit.

---

⁵³² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 116, sign. IV/B 65, kart. 14.

⁵³³ TAMTĚŽ, inv. č. 117, sign. IV/B 66, kart. 14.

VRÁTO

Roku 1935 byl na valné hromadě za starostu určen František Klouda, jeho zástupcem se stal Jan Dašek. Václav Šerý obsadil funkci náčelníka a Marie Šerá funkci náčelnice.⁵³⁴ Jako vzdělavatel pak v roce 1935 působil Josef Hejlek, jako jednatel a tiskový zpravodaj Tomáš Kadoun, jako pokladník Václav Fencel, jako knihovník a archivář Oldřich Mareš, novinářem byl Otto Konzal a matrikářem Alois Holce. O pár let později se na další valné hromadě situace trochu změnila, jen pozice Kloudy jako starosty, Hejlka jako vzdělavatele, Kadouna jako jednatele a Fencela jako pokladníka se nezměnila. Pouze Kadoun přibral ještě funkci matrikáře. Novými tvářemi místního Sokola se stali Alois Dostál jako místostarosta, knihovník a archivář, Václav Kučera jako náčelník, Ewa Mulačová jako náčelnice a Tomáš Poslušný jako novinář. Více informací se vypátrat nepodařilo.

VYŠŠÍ BROD

Na veřejné schůzi všeho českého obyvatelstva ve Vyšším Brodě, která byla uspořádána 11. října 1945, byli zvoleni členové do tzv. přípravného výboru. Ten se sešel na ustavující schůzi v sobotu 13. října. Jeho starostou byl určen vedoucí elektrárny ve Vyšším Brodě František Čížek a jednatelem poštovní pomocník tamějšího poštovního úřadu Jiří Havrda. Tento přípravný výbor navazoval na předešlou činnost bývalého Sokola v Horním Dvořišti a žádal sokolskou župu Husovu o povolení založit novou jednotu právě ve Vyšším Brodě. Požadavku bylo z Českých Budějovic vyhověno, a tak nově vzniklý Sokol měl již v únoru 1946 celkem 42 mužů, 28 žen, 26 žáků a 20 žákyň, pouze dorost ještě nebyl v jednotě zapsán.

Pod tělocvičnou sokolskou jednotu ve Vyšším Brodě spadaly dvě možné budoucí pobočky – Loučovice a Frymburk, ale ještě 23. srpna 1947 neměla ani jedna z nich nahlášeno členstvo u své mateřské jednoty. *„Pobočka Loučovice měla u zdejší jednoty přihlášky avšak nevykazovala naprosto žádnou činnost a proto byly přihlášky do Loučovic zpět vráceny k přezkoušení zdali přihlášky nebyly činěny pod vlivem chvílkové*

---

⁵³⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 120, sign. IV/B 69, kart.14.

nálady jednotlivců bez zájmu celku pro sokolskou povinnost“.⁵³⁵ Pobočka ve Frymburku nebyla také k tomuto datu ještě ustanovena, a to i přes to, že žádala vyslání delegátů z Vyššího Brodu. V daný termín se totiž z Frymburku na schůzku dostavil pouze jeden občan (delegátů z vyšebrodské jednoty bylo pět) a za těchto podmínek se zjistilo, že ve Frymburku nejsou ještě žádné předpoklady pro založení pobočky. „*Je to důsledek pohraničních poměrů, kde jednotlivci nic nezmohou, když celek pro práci, zejména činnost tělocvičnou je liknavý nebo nedostatkem cvičitelů neschopný*“.⁵³⁶ Župní předsednictvo pak dopisem z 9. září 1947 rozhodlo „*pobočku Frymburk považovati za sokolské hnízdo a pobočku Loučovice probuditi k čilejšímu sokolskému životu*“.⁵³⁷ Dne 18. října 1947 pak jednota ve Vyšším Brodě žádala sokolskou župu Husovu, aby případně vzniklá pobočka ve Frymburku byla přidělena jiné jednotě, která by to k ní měla blíže. Jak byla ale její žádost vyřízena, nevíme.

Loučovice (pobočka)

Sokol se v Loučovicích poprvé objevil 12. listopadu 1946, kdy zde vznikla pobočka tělocvičné sokolské jednoty Vyšší Brod. O dva měsíce později, tedy 12. ledna 1947, již čítala 105 členů, ale údajně jen papírově, neboť se „Sokolům moc cvičit nechtělo nebo na to neměli čas“.⁵³⁸ V roce 1947 župa Husova ponechala Sokolu v Loučovicích, i přes jeho nečinnost, titul sokolské pobočky.

Frymburk (pobočka) ?

V teorii snah o založení Sokola ve Frymburku se písemnosti z Frymburku poněkud liší od těch z Vyššího Brodu - jak se uvádí v archivních materiálech Frymburk se „*již před časem obrátil na sokolskou tělocvičnou jednotu ve Vyšším Brodě s dotazem, jak založit ve své obci Sokol, ale bohužel bez odezvy*“.⁵³⁹ Tudíž to 23. března 1947 zkoušel znova, ale již přímo u sokolské župy Husovy, kterou dopisem žádal o přihlášky a směrnice. Dopis s žádostí sepsal Ing. František Ebenstreit, který ve Frymburku nad

⁵³⁵ TAMTÉŽ, inv. č. 121, sign. IV/B 70, kart. 14.

⁵³⁶ TAMTÉŽ.

⁵³⁷ TAMTÉŽ.

⁵³⁸ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 90, sign. IV/B 39, kart. 14.

⁵³⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 70, sign. IV/B 19, kart. 13.

Vltavou 86 prodával tabák, známky a kolky. Zda byla později přeci jen pobočka ve Frymburku založena, se nepodařilo zjistit.

4. 2. Obecné shrnutí sokolských spolků

Sestavovat jakési „medailonky“ jednotlivých jednot, spadajících do svazku župy Husovy, bylo velmi obtížné, neboť literatury se k nim nedostává a z archivního materiálu se o jednotě dozvídáme pouze to, kdy se vypravila na jaký výlet, vycházku či zájezd, na jaké cvičení, akademii a slet se vydala nebo jakou mikulášskou zábavu pro děti uspořádala. Další častou informací v pramenech je ta z oblasti statistiky, a tedy počet členů v tom či onom roce. Velice často se v písemnostech objevuje i zpráva o tom, že se sešla valná hromada (popř. mimořádná valná hromada) a kterému Sokolu se na ní podařilo získat funkci starosty, kterému místostarosty (náměstka starosty), kdo byl náčelníkem, náčelnicí apod. V lepším případě se nám povede zjistit informaci, kdy byla jednotka založena či kdy si založila vlastní pobočku, nalézt však datum jejího zániku je téměř nemožné. Všechny tyto údaje, k jednotám se vztahující, jsou většinou ale velmi útržkovité a někdy dokonce až mezerovité - některé roky, někdy i desetiletí, úplně chybí. Tudíž mou snahou bylo v těchto následujících řádcích shrnout předešlou „heuristickou práci“, pouhý výčet aktivit jednotlivých jednot a sestavit alespoň jakýsi malý průřez jejich existencí, fungováním, činností a celým děním v jednotách obecně.

Pokud už se mi tedy podařilo vypátrat, kdy daná jednotka vznikla (nepovedlo se to např. u Vitějovic, Vráta), nevěděla jsem občas zda tento sokolský spolek byl už při jeho založení samostatnou jednotou nebo zda byl původně pobočkou, která se časem v onu jednotu teprve proměnila. V případě, že si jednoty zakládaly pobočky (Borovany, Lišov, Ševětín, Velešín, Vyšší Brod), bylo přesné datum jejich založení opět vedeno jen u některých z nich, dokonce u pár z nich ani nebylo jasné, zda pod danou jednotu skutečně patřily (Frymburk, o jehož osudu nevíme), údaje se ztrácely i pokud šlo o náležení pod samotnou župu Husovu (Vlachovo Březí žádalo o přestup z Jeronýmovy župy do župy Husovy, jak byla ale jejich prosba vyřízena už archivní materiál nezmiňuje). Mohlo se stát, že i ve správě župy Husovy panoval mírný chaos, který byl zachycen např. v pramenech fondu Sokolské župy Husovy.⁵⁴⁰ Pod jednotu ve Velešíně totiž spadala pobočka Selec, ale župa Husova ji ve svém Župním věstníku uváděla jako samostatnou jednotu, a to i přes to, že její mateřská jednotka tvrdila, že na osamostatnění je pobočka příliš slabá. Když měla tedy župa Husova už za své existence problémy určit,

---

⁵⁴⁰ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova, České Budějovice.

kteřá sokolská jednotka je její jednota a kteřá pobočka, nemůžeme si ani my být na základě archivních materiálů jisti, zda naše rozdělení bude to správné.

V době zakládání sokolských jednotek měly rozhodující vliv poměry v obci a pokud se tam Sokol setkal se sympatiemi, byl průběh jeho založení hladký. Podmínky, které často v cestě Sokola stály, byly ty národnostní. Pokud byla obec poněmčena nebo byla z větší části německá, musela jednota překovat řadu překážek a o svou existenci bojovat (Českému Krumlovu bylo zakázáno konat okrskový slet). Stejně tak i jiné spolky, které se snažily její vznik zastavit, patřily k jejím nepřátelům (Orel, DTJ). Odpůrci se mohli dokonce objevit i z řad církve, takovým příkladem byl farář ze Štěpánovic. Mohlo se však stát i to, že nově vznikající jednota měla již půdu pro svůj nový život teoreticky připravenou a žádné větší překážky tedy překonávat nemusela. Na mysli mám případ, kdy jedna jednota navazovala na existenci jednoty druhé, dříve zaniklé. To se událo ve Vyšším Brodě, kde se vytvořil přípravný výbor, který navazoval na činnost bývalého Sokola v Horním Dvořišti a žádal župu Husovu o povolení založit novou jednotu ve Vyšším Brodě.

Nové jednoty vznikaly buď z popudu jiných sokolských organizací nebo podnět k jejich založení dávali příslušníci obce. Ve všech případech to tedy byli muži, s ženami jsem se jako s hlavními aktérkami u zrodu jednot nesetkala. Tito aktivisté se ke svým debatám ohledně vzniku jednot scházeli většinou v místních hostincích, výjimečně diskutovali v bytech účastníků (Suché Vrbné). Průběh cesty ke vzniku byl pak ve všech jednotách stejný, některé si ještě vytvářely tzv. přípravné výbory (Bzí, Suché Vrbné, Vyšší Brod), které se měly starat o záležitosti budoucí jednoty než se sejde první valná hromada. Na ustavující valnou hromadu se pak dostavilo buď několika členné komité, které bylo jen pro určené a nebo byla schůze otevřená a mohl na ni přijít kdokoli. Na schůzi se občané mohli do Sokola hned přihlásit nebo byli obesíláni lístečky s nabídkou vstupu do tělovýchovné jednoty (Suché Vrbné) – počet členů při založení byl v některých případech v archivních materiálech evidován. Jak už bylo dříve napsáno, dělili se příslušníci Sokolů na členstvo čestné, zakládající, přispívající a činné. V průběhu let se jejich počet neustále zvyšoval, jen roky válečné jeho rostoucí tendence zastavily nebo naopak stav členstva snížily. Zároveň byl na ustavující valné hromadě volen první výbor Sokola, jak už tedy víme, šlo o starostu, jeho náměstka, náčelníci, náčelníka, vzdělavatele, jednatele a další členy výboru. Pokud šlo o starosty jednot, neplatilo už zde pravidlo jako u župy Husovy, že se jimi stávali osoby výše postavené. U jednot, které se nacházely často v dosti odlehlých končinách tedy mohl být starostou

klidně i uzenář či železniční podúředník (Čičenice). Jejich sociální příslušnost byla velmi rozmanitá: starostou byl i přednosta stanice (Horní Dvořiště), ředitel měšťanské školy, pekař či obuvník (Chlum u Třeboně), obchodník (Kněžské Dvory), notář (Lišov), starosta obce (Mladé), učitel (Drahotěšice), soukromník (Selec) či vedoucí elektrárny (Vyšší Brod).

Na ustavující valné hromadě muselo být dohodnuto i to, kde budou její členové cvičit, většinou se v prvních letech existence nové jednoty cvičilo právě v místních hostincích, a to buď zdarma zapůjčených nebo za mírný poplatek pronajatých (Purkarec, Suchdol nad Lužnicí, Rapšach). Odtud se pak Sokolové přesouvali např. do tělocvičen škol nebo do místností Besed. V teplejších měsících cvičili někde v přírodě – na zahradách, loukách, dokonce i na prostorech určených k tržišti (Suchdol nad Lužnicí). V horších případech neměli vůbec kde cvičit, což ve svých počátcích zažili příslušníci jednoty v Mladém (nacházeli se pod německou správou, a tak se nedočkali žádné přízně od ostatních občanů). Většinou v prvních chvílích trvání jednoty navštěvovaly cvičební hodiny jen mužské složky, a to v podobě dospělých členů, ženy se začaly připojovat až mnohem později, stejně tak jako mužský dorost a žáci. Zpočátku do nově vzniklé jednoty dojížděl na cvičební hodiny dohlížet cvičitel či náčelník z blízké jednoty, někdy dokonce i ze župy Husovy. Hodiny mužů, žen, dorostenců, dorostenek, žáků i žaček byly odděleny, na cvičení dohlížel náčelník a náčelnice jednoty a jednotlivé cvičební hodiny vedl cvičitel pro mužské a cvičitelka pro ženské složky. Ve většině případů se cvičilo dvakrát týdně, častěji se objevovalo rozdělení, že pondělí a čtvrtek cvičí muži a úterý a pátek pro změnu ženy (Bzí, Suchdol nad Lužnicí, Velešín). Každá jednota si ale cvičební hodiny určovala sama, a tak ani středa a sobota určená mužům a dorostu nebyla nic neobvyklého (Chmelná). Stejně tak i pravidelnost cvičení závisela pouze na benevolenci jednoty, tudíž hodiny odbývané jednou týdně, pro muže třikrát týdně opět nebyly žádnou výjimkou (Rapšach). Pokud členové neměli své náradí, cvičili ze začátku bez něj než si ho pořídili (České Velenice), někteří si mohli náradí zapůjčit, např. ze školy (Čičenice) nebo jim ho v lepším případě darovala jejich ochranná jednota (jednota v Mladém byla obdarována Sokolem II České Budějovice). Aktivita v oblasti cvičení ale netrvala věčně, a tak i v některých jednotách či pobočkách nastávala časem jakási „ochablost“ odůvodňovaná polními pracemi (Rapšach), dovolenými sokolských funkcionářů (Rapšach) či prázdninami učitelů, kteří jednotu vedli (Dvory nad Lužnicí = Německá). Zvláštní výjimkou ale byla jednota v Selci, která se jakékoli aktivitě v Sokole věnovala vyloženě až po sedmé hodině večerní, kdy se teprve její členové

vrátili z polí. Někdy ale jednoty či pobočky po svém založení nevykazovaly aktivitu vůbec (Frymburk, Lišov, Loučovice – ty existovaly údajně jen papírově, protože se Sokolům cvičit nechtělo nebo na to neměli čas).

Samotný život v jednotách probíhal ale u všech již stejně. Z tělocvičných činností se věnovaly pořádání veřejných cvičení, různých akademií, výletů, vycházek, zájezdů, veškerých sletů, tělocvičných besed a zároveň se účastnily i všech těchto akcí, pokud je pořádaly jiné sokolské jednotky, a to ať na úrovni všesokolských, župních, okrskových či pouhých podniků jednot. Svě členy posílaly i na župní schůze a cvičitelské kurzy. Po stránce vzdělávací pak jednoty svým Sokolům zajišťovaly konání různých přednášek, proslovů, osvětových (ideových) škol, besídek, večerů, vzdělávacích zábav či poučných divadelních představení. V tom případě si jednota zakládala divadelní odbor, který pořádal jak loutková představení pro děti, tak normální divadlo pro dospělé (Sokol I České Budějovice). Zároveň musela tělocvičná jednota do svých knihoven zakupovat množství knih, novin či časopisů se sokolskou tematikou a vybízet své členy k jejich zapůjčení. Na druhou stranu nesměla chybět ani péče o zábavu - konání různých oslav, plesů, slavností a koncertů se tedy stalo samozřejmostí. Klasikou bylo pořádání šibřinek, maškarních karnevalů, mikulášských zábav nebo silvestrovských večerů. Naopak unikátem bylo promítání v kinech, pokud tedy jednota nějaké vlastnila, zakládala si biografický odbor (Sokol I České Budějovice, Sokol II České Budějovice). O samotné správě v jednotě víme již z předešlých kapitol, ta tedy probíhala přesně podle pokynů, které jednotě sokolské stanovy určovaly. Stručně řečeno se tedy scházely řádné i mimořádné valné hromady, schůze výboru a členské schůze, na kterých se kromě jiných věcí řešilo i případné osamostatňování poboček (České Velenice). Některé sokolské jednoty si stanovily při pořádání výborových schůzí pevné pravidlo - scházet se na nich pravidelně každou středu v měsíci (Drahotěšice).

Žádná z jednot župy Husovy neoplývala velkým jměním a většina z nich se dokonce potýkala s finančními potížemi. U některých se krize v podobě nedostatku kapitálu dostalo tak daleko, že nepořádaly ani své vlastní veřejné cvičení (Drahotěšice). Každá jednota si na sebe musela vydělávat sama, a to pořádáním různých akcí jako byly plesy či zábavy, neboť členské příspěvky na pokrytí veškerých výloh jednoty zaručeně nestačily. Zdrojem se tak stávala i veřejná cvičení, kde lidé nakupovali jak rozmanité předměty, tak požitaviny. Pokud pod majetek jednot patřila i divadla, kina, plovárny či kluziště, měla jednota velké plus. Těžila totiž i z nich, neboť ty jí díky vybírání peněz za vstup zajišťovaly poměrně pravidelný příjem financí. Kromě svých zdrojů pak jednoty

spoléhaly i na hmotné či peněžní příspěvky své mateřské župy Husovy, jiných jednot nebo společností a jednotlivců (Dvory nad Lužnicí = Německé). Možným východiskem k získání finančních prostředků se pak stávaly i jakékoli dědické odkazy či výtěžky ze sbírek podniků (Lišov). V horších případech si pak jednoty žádaly o půjčky (Dvory nad Lužnicí = Německá). Ve svých začátcích šetřily jednoty většinou na náradí, pak už se jejich požadavky zvyšovaly, a tak si peníze ukládaly s tím záměrem, že za ně časem postaví nové tělocvičny, letní cvičiště, již výše zmíněné plovárny a kluziště nebo si za ně pořídí novou sokolovnu. Za tím účelem při jednotách vznikaly různé stavební fondy a odbory (Český Krumlov) či družstva pro postavení sokoloven (Sokol I České Budějovice). Menšími položkami pak bylo vydávání za cestování na jednotlivé tělocvičné akce po okolí, financování k zajištění knihovny jednoty a s tím spojený odběr časopisů či povinné placení příspěvků své župě apod.

Pokud bych chtěla shrnout dobu válečnou a její dopad na jednoty, zúžil by se poněkud zdroj mých informací, neboť spousta jednot vznikla až v letech po válce, popř. po obou válkách. V jednotách, které už zažily první světovou válku, se přestávalo cvičit postupně. Např. v Sokole v Borovanech nejprve cvičební hodiny opustily mužské složky, následovány ženami. Později ustala i činnost dorostu a žáků a nakonec musely přestat cvičit i dorostenky a žačky (Borovany). Někde se sokolskou činnost jednoty během války snažily udržovat ženy (České Velenice), jinde zase naopak muži, kteří nebyli do války povoláni (Chlum u Třeboně). A i přesto, že např. v Chlumu u Třeboně po atentátu na Františka Ferdinanda d'Este panoval velký neklid, neboť v tu dobu se právě na chlumeckém zámku nacházely jeho děti, snažili se zbylí členové jednoty udržovat chod Sokola alespoň konáním různých porad. Každá jednota se tedy pokoušela udržet v jakémsi chodu, na rozdíl od jednoty v Suchém Vrbném, kde se během války nejenže nekonaly žádné schůze, ale nevyřizovala se ani korespondence. Postupem času ustal během válečných let život v jednotách úplně. Jejich majetek byl zabaven a tělocvičny zabralo vojsko. Tím jednoty částečně přišly o svůj písemný materiál. Pokud jim přeci nějaký zůstal, ztratily jeho další díl v průběhu druhé světové války. Ta činnost všech sokolských organizací na několik let ukončila. Sokolský majetek byl zabaven, částečně zlikvidován a někteří členové sokolských jednot byli odvezeni do koncentračních táborů. Odtud se mnozí z nich už nevrátili nebo po propuštění zemřeli na jeho následky.

K obnovení aktivity sokolských jednot došlo až po skončení druhé světové války v roce 1945. Pokud ji už tedy jednoty „přežily“, čekal je v roce 1948 nový konec

v podobě procesu sjednocování tělovýchovných spolků. Jen Sokol v Chlumu u Třeboně předběhl svou dobu a již 2. září 1945 se sloučil s místní Dělnickou tělovýchovnou jednotou (DTJ).

5. SOKOLSKÝ KROJ PRO ČLENY ŽUPY HUSOVY

Stejně jako některé jiné spolky nosily typickou „uniformu“, která prozrazovala jejich příslušnost k tomuto spolku, tak ani tělocvičný spolek Sokol nezůstával v této oblasti pozadu. Jeho obleku se říkalo sokolský kroj a byl určen pro významnější podniky. Slavnostní kroj i cvičební úbor sokolských složek se v průběhu let rozvíjel a měnil, do příloh přikládám tedy vzhled obleků, o kterých rozhodl sjezd okresních a župních náčelníků Svazu československého Sokolstva v říjnu 1923.⁵⁴¹

Nošení sokolského kroje bylo vázáno přísnými pravidly, směl být nošen jen při tělocvičném sokolském vystoupení nebo při opravdu slavnostních příležitostech. Užití jeho nebo „šatu občanského“ určoval výbor jednoty a bez jeho schválení nesměl kroj nikdo obléci. *„Prodlévání v kroji v místnostech veřejných dlouho před a po vystoupení spolkovém, neb nad nejnnutnější potřebu je nešvarem trestuhodným. Užívání kroje ke zvaní na ples, neb k šibřinkám, či dokonce jako úboru při podobných příležitostech, je nepřístupno.“*⁵⁴²

První kroj byl stanoven valnou hromadou 10. dubna 1862 a jeho autorem byl Josef Mánes. Ten vymyslel kazajku, kalhoty z ruského plátna, kulatý klobouk s pentlí a červenou garibaldiánskou (vlněnou) košili. Časem byla na klobouček přidána červená kokarda s pérem. Kroj se ale ukázal jako nepraktický, a tak 5. dubna 1864 došlo k jeho změně – místo plátna se ke zhotovení kalhot a kajdy použila vlněná látka, košile zůstala červená, ale už bez bílého límce (ten byl stejně záhy opět přidán), měl mít i černý pás s monogramem, vysoké boty a stejný klobouk s pérem.⁵⁴³ V roce 1873 došlo k dalším úpravám, ale bez větších změn, pouze v roce 1880 byl k sokolskému kroji přidán i nepromokavý plášť tzv. havelok. Pak už byl změněn jen střih tzv. kajdy či kalhot, velikost péra, popřípadě se začaly zastrkávat kalhoty do vysokých bot (holinek).⁵⁴⁴

Cvičební úbor mužů prošel podstatnými změnami, muži nejprve cvičili v kalhotách plátěných, které byly později opatřeny kamašemi, a při druhém všesokolském sletu v roce 1891 se objevili na cvičišti už v modrých trikotových kalhotách. Co se týče horní části těla, ta byla zpočátku kryta turněřskou kajdou, v podpaží rozpáranou, později ji

---

⁵⁴¹ Sokolský sborník, Perth Amboy, N. J. 1924, s. 216.

⁵⁴² Ročenka, roč. I, 1923, s. 105.

⁵⁴³ TAMTÉŽ.

⁵⁴⁴ Příloha č. XXII.

nahradila košile a červený trikot. Bílý trikot s červeným lemováním byl zaveden při prvním sletu v roce 1882.⁵⁴⁵

Sokolský kroj pro ženy se objevil až v roce 1920 a skládal se z kabátu, dvoudílné řasené sukně, červené volné halenky, vyšších šněrovacích bot a malého kloboučku. Ten byl na levé straně ozdoben růžicí v slovanských barvách a odznakem Sokola.⁵⁴⁶

Cvičební úbor se u žen objevil dříve než ten slavnostní, poprvé už v roce 1869 ve Spolku paní a dívek pražských, kdy ho tvořil tmavošedý šat s červenou okrasou, tedy blůza a kalhoty do poloviny lýtek. Doplnily ho ještě červené punčocháče, červená šerpa s bílým třepením a černé střevíce bez podpatku. V roce 1895 byly kalhoty žen zkráceny ke kolenům a přidána k nim sukně a blůza se širokým námořnickým límcem. Slet od sletu se pak cvičební úbor žen měnil až po kroj, který byl definován v říjnu 1923, tehdy bylo rozhodnuto o bílé halence s červeným obháčkováním kolem krku a krátkými rukávy (halenka byla sdrhnutá v pase do pásku), dále o sukni se spodkami ke kolenům, červeném pásu přes tělo, červeném květovaném šátku (valašský) a černých punčochách s černými botami.⁵⁴⁷ Pravidla nošení sokolského kroje žen byla stejná jako u mužů, jen účast v průvodu byla povolena, pokud bylo zajištěno minimálně 15 cvičících sester. To platilo i pro žákyně, které si na tento průvod mohly obléci svůj cvičební úbor a dorostenky se mohly průvodu zúčastnit v předepsaném výletním kroji.⁵⁴⁸

Základem kroje dorostu mužského i ženského se stal cvičební úbor. U dorostenců se skládal z krátkých bílých kalhot u kolen mírně roztřepených, kterým se proto říkalo třaslavice. K těm si dorostenci dooblékali černý pás, černé punčochy a černé boty. Pro průvod si k tomuto obleku přidávali ještě bílou košili nazývanou rozhalenou a červený pásek.⁵⁴⁹ Úbor dorostenky tvořila modrá říza s krátkými rukávy, ve stejné barvě i spodky a černé střevíce. Na hlavu si připevňovaly síťky. Pokud si dorostenka oblékala slavnostní kroj, přidávala si k již zmíněné říze hnědou vestu, sukni stejné barvy, černé boty i punčochy a černý baret.⁵⁵⁰ Pro případ špatného počasí měli dorostenci i dorostenky hnědou valašskou pláštěnku s kapucou.

Žáci i žačky měli univerzální úbor pro cvičení i výlety. Žáci je absolvovali

---

⁵⁴⁵ Příloha č. XXII.

⁵⁴⁶ Příloha č. XXIII.

⁵⁴⁷ Ročenka, roč. I, 1923, s. 110.

⁵⁴⁸ Příloha č. XXIII.

⁵⁴⁹ Příloha č. XXII.

⁵⁵⁰ Příloha č. XXIII.

v režných kalhotách sdrhnutých nad kolena gumou, k tomu si oblékali červenou košili s ležatým límcem, červenobílý pás, dlouhé černé punčochy, černé boty (někdy chodili bosí) a černou čepici s červeným dýnkem – té se přezdívalo černohorka. Na výlety si navíc ještě přibírali kabát. Žačky chodily v bílých šatech s červeným lemováním, které měly po kolena, samozřejmě opět se spodky sdrhnutými gumou. Tyto šaty byly přepásány červeným páskem a k nim si děvčata brala černé boty a na hlavu červenou čepici s černými šňůrkami – říkalo se jí dalmatinka.⁵⁵¹

---

⁵⁵¹ Příloha č. XXII.

6. SOKOLSKÁ ŽURNALISTIKA A ČASOPIS ŽUPY HUSOVY

Podle § 34 stanov župy byl jejím hlavním orgánem časopis Sokol, obecný pro všechny župy, jednoty i jejich pobočky, spadající pod Č. O. S.⁵⁵² Každá sokolská župa i jednota si pak mohla a většinou tak i činila, vydávat ještě svůj vlastní župní časopis či časopis své jednoty. Ty si pak mezi sebou jednotlivé župy a jednoty měnily. Vydavatelství župních věstníků měly povinnost zasílat jeden výtisk všem župám a redakcím župních věstníků a dva Č. O. S. Z župních časopisů tak vycházel např. Bradlo věstník sokolské župy Masarykovy v Bratislavě, Brněnský Sokol věstník druhé sokolské župy v Brně, Tatranský Sokol ve Sv. Martinu, Tyrš věstník sokolské župy Jana Máchala v Brně, Věstník sokolské župy Denisovy v Novém Bydžově, Věstník župy plukovníka Švece v Moravských Budějovicích, Věstník Podkarpatské Rusi v Užhorodě, Věstník sokolské župy Ještědské v Liberci, Věstník sokolské župy Těšínské v Ostravě, Věstník sokolské župy Západomoravské plukovníka Švece v Moravských Budějovicích, Zábor věstník sokolské župy Nitranské v Nitře či Zpravodaj sokolské župy Slovácké v Hodoníně a další.⁵⁵³

Tudíž, aby se i župa Husova snadněji domluvila se svými často dost vzdálenými jednotami, začala roku 1911 vydávat Věstník sokolské župy Husovy, který bez přestávky vycházel až do roku 1941. Po osvobození ČSR se v župě sice objevil pokus o obnovení jeho vydávání, ale rok 1948 tuto možnost definitivně pohřbil. V roce 1947 ho totiž nahradil časopis Pokyny, vycházející každý měsíc. Věstník sokolské župy Husovy měl obvykle tak 16 stran, pokud nebyl věnován nějakému významnějšímu výročí, jako např. památce krajeového sletu v roce 1924.⁵⁵⁴ Podle Věstníku z roku 1924 byl vydáván první den v měsíci,⁵⁵⁵ ale podle Věstníku z roku 1911 vycházel každý měsíc 15.⁵⁵⁶ Až na konci roku 1935 rozhodlo župní předsednictvo o tom, aby začal vycházet každých čtrnáct dní, a to na větším novinovém formátu.⁵⁵⁷ Jeho obsah byl

---

⁵⁵² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. IV/9, kart. 18.

⁵⁵³ Ročenka, roč. III, 1926, s. 31.

⁵⁵⁴ Věstník sokolské župy Husovy, Památník krajeového sletu, roč. IX, 1924.

⁵⁵⁵ TAMTÉŽ, titulní strana.

⁵⁵⁶ Věstník Sokolské župy Husovy, roč. I, č. 2, 1911, s. 21.

⁵⁵⁷ SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. IV/9, kart. 18.

rozdělen na články ideové, technické, na texty splňující účely tělocvičné, na zprávy ze župy a na informace o činnosti jejích jednot. Povinností všech jednot, které k župě Husově náležely, bylo zasílat na ústředí informace o dění v jejích Sokole, což se ale v některých případech nedělo, a tak byly jednoty na stránkách tohoto Věstníku většinou veřejně kárány. Své časopisy si vydávali i župní činitelé, např. náčelník a náčelnice byli autory Oběžníků náčelnictva mužů / žen, vzdělavatel přišel se svým časopisem Zpravodajství, zdravotník publikoval Zdravotnictví a řadu vlastních Oběžníků měl i pokladník a další. I samotné předsednictvo vydávalo rychlé zprávy z Č. O. S. a župy v tzv. Připomínkách.⁵⁵⁸

Své časopisy si tedy vydávaly i jednotlivé jednoty, které chtěly členy lépe informovat o dění v jejich spolku, neboť podle nich neznalost a nedostatečná informovanost způsobovala laxnost a celkový nezájem vůči sokolství. Příkladem takového časopisu jednoty mohl být třeba ten, který začal 15. ledna 1927 vycházet v Sokole I České Budějovice a který nesl název Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích. Jeho těžiště spočívalo právě v části informační. Aby takovýto časopis mohl vůbec existovat, rozhodla valná hromada jednoty 20. února 1927 o zřízení tiskového fondu, kam měli členové jednoty odvádět každoročně 5 Kč.⁵⁵⁹ Výnos Zpravodaje ale postupem času klesal, a tak se Sokol I rozhodl předejít zatížení jednoty a na schůzi správního výboru 12. prosince 1929 snížil vydávání Zpravodaje jen na jedenkrát za měsíc.⁵⁶⁰ Z dalších časopisů jednot můžeme jmenovat např. Zpravodaj Sokola moravsko – ostravského či Sokol pražský. Vydavatelství listů jednot obecně muselo také zasílat dva výtisky Č. O. S. a své župě.

Všechny tělocvičné jednoty měly povinnost odebírat sokolské časopisy a ty dále šířit mezi svým členstvem. To se týkalo i jejich poboček. Měly využít svého vlivu „*aby nebylo bratra ani sestry, kteří by neodebírali nebo nečetli některý sokolský list*“ - podle Ročenky sokolských činovníků z roku 1940 víme, že v období od 1. ledna 1938 do 31. prosince 1940 musely jednoty odebírat minimálně tyto sokolské časopisy.⁵⁶¹

---

⁵⁵⁸ TAMTÉŽ.

⁵⁵⁹ Zpravodaj, roč. I, č. 5, 15. března 1927, s. 37.

⁵⁶⁰ TAMTÉŽ, roč. III, č. 19 - 20, 15. prosince 1929, s. 165 - 166.

⁵⁶¹ Ročenka, roč. XII, 1940, s. 114 – 115.

1. Sokolský věstník
2. Cvičitele, Cvičitelku
3. Sokolského vzdělavatele
4. Sokolskou besedu
5. Sokolské jaro, Poupě
6. Sokol

Přičemž Sokolského věstníku měla jednota odebírat tolik, kolik byla desetina jejího členstva s tím, že alespoň jeden výtisk schová do knihovny jednoty pro potřebu jejích činovníků. Cvičitele a Cvičitelky si zase měla objednat takový počet, kolik činila polovina cvičitelských sborů, Sokolský vzdělavatel stačil jeden pro celou jednotu, jeden pro pobočku a dva pro župu. Sokolská beseda se kupovala, aby počet odebíraných výtisků dosáhl jedné desetiny počtu dorostu jednoty a Sokolské jaro a Poupě mělo také tvořit desetinu počtu, ale tentokráte žactva. Časopis Sokol se u jednot do 100 členů předplácel pouze jeden, pokud ale měla jednota zapsáno 100 – 500 Sokolů, musela zažádat o časopisy dva. Při každých 500 členech navíc se musel přidat další výtisk. Sledovat šíření tisku měl v jednotě i župě na starost novinář, který musel při každé schůzi výboru informovat o tom, jak se sokolský tisk čte, odebírá i platí. Mezi další obecné sokolské časopisy patřily Skřivánek (pro žactvo), Sokolice, Slovenský Sokol, Cvičitelský rádce, Tělesná výchova mládeže, Tělocvik či Vzkříšení.

Jak už bylo známo, měl Sokol, jakožto spolek „vychovávací české vlastence, spoustu nepřátel. Ti samozřejmě nezůstali pozadu ani v oblasti novinářské, a tak na českém Jihu „věnoval mnoho místa útokům na sokolstvo a užil k tomu i nepravd a pomluv“ Hlas lidu.⁵⁶² Na druhou stranu nutno vyzdvihnout Jihočeské listy, které „nejen informovaly veřejnost a členstvo, ale bránily i Sokolstvo proti nájezdům různých nepřátel“.⁵⁶³

---

⁵⁶² SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 139, sign. IV/9, kart. 18.

⁵⁶³ Zpravodaj, roč. IV, č. 1, 15. ledna 1930, s. 2.

7. ZÁVĚR

Zpracovat téma sokolská župa Husova v letech 1890 až 1948 znamenalo v první řadě pracovat s fondem tohoto tělovýchovného celku, který je uložen ve Státním oblastním archivu v Třeboni. Veškerých úkolů, které jsem si v úvodu této diplomové práce vytyčila, se mi snad nějakým způsobem podařilo dosáhnout, popřípadě se jim alespoň přiblížit, a to až na jeden, jehož cílem bylo vytvořit kapitolu věnující se konkrétním jednotám župy Husovy. Tento text měl zachytit jejich dějinný vývoj a všechnu jejich sokolskou činnost. Informace, které jsem k jejich existenci zpracovávala, pocházely výhradně z prostředí archivů, popřípadě byly doplněny údaji z některých sokolských i nesokolských periodik. Literaturu, která by se věnovala Sokolům v jednotlivých obcích či městech, jsem nezaznamenala. Vypátrat se mi podařilo pouze jeden titul, a to o Sokolu I v Českých Budějovicích. Nakonec se ale i písemný materiál v archivech projevil jako nedostačující. Nebyl úplný, dokonce útržkovitý až mezerovitý a tudíž zachytit nějaký plnohodnotný historický vývoj jednot a jejich poboček byl poněkud nesnadný úkol, ba přímo těžko realizovatelný. Tato kapitola se v průběhu psaní mé práce proměnila v pouhou práci heuristickou, tedy na výčet činitelů, počet členů či seznam sokolských akcí apod. Z tohoto důvodu jsem - pro záchranu původně míněných dějin jednotlivých jednot a poboček - vytvořila v druhé části čtvrtého oddílu několikastránkovou kapitolu se zevšeobecněním těchto sokolských župních jednotek. Pokusila jsem se tedy na základě zpráv o činech jednotlivých jednot shrnout jejich sokolský život tak, jak jej ve skutečnosti zažívaly, a doplnit je odkazy na konkrétní jednoty.

V průběhu bádání a shromažďování jednotlivých údajů, potřebných k mé diplomové práci, se objevilo několik možností, jak by bylo možno vést další výzkum. Již v bakalářské práci jsem v závěru uvažovala, že „*se nabízí možnost zabývat se kupříkladu vedením jednoty, tedy tím jaké pozice funkcionáři zaujímal, co ten, který post obnášel, kdy se poprvé na tato místa volilo, jak se volilo...*“⁵⁶⁴ což jsem v této práci s převedením na organizaci župní splnila. Pracovat s příslušníky Sokola by se však mohlo ještě i jiným způsobem. Jednou z možností by bylo pátrání po osudech všech předních představitelů župy. Pokud se zaměříme na minimálně pět základních funkcionářů – tedy místostarostu (ten mohl být jeden, ale také až tři), náčelníka,

---

⁵⁶⁴ R. ŠVEJCAROVÁ, *Sokol*, s. 64

náčelníci, vzdělavatele a jednatele (s tím, že starosty už díky této práci zpracované máme), přičemž na každý správní rok probíhala volba činitelů znova, můžeme se za dobu existence župy Husovy (1890 – 1948) dostat na neuvěřitelných 290 medailonků. Ve skutečnosti může být ale výsledné číslo případných biogramů daleko menší, neboť funkcionáři se na svých pozicích mohli udržet i déle nebo mohli každý rok být zvoleni na jiný post. Nutno brát v potaz i to, že ne ke každému roku je možné nalézt seznam činitelů. Zajímavé by bylo sledovat i účast Sokolů v městských, obecních či jiných orgánech a spolcích, neboť Sokol nebyl zajisté jedinou organizací, kam se lidé hlásili. Na základě seznamu členstva župy Husovy, který se nachází ve čtyřech knihách, by mohlo možno vypočítat procentuelní zastoupení té které věkové kategorie v Sokolu. Zaměřit bychom se ale mohli i na data jejich narození a sledovat, kteří sokolští příslušníci ještě navštěvovali cvičební hodiny a kteří už byli naopak pro svůj věk přepsáni na pouhé členy přispívající (viz jediný záznam v jednotě Hosín). Možnost k dalšímu bádání poskytuje i župní „kniha nově přistoupilých“ do Sokola. Na jejím základě by bylo možno vypočítat, kolik bylo nových členů v průběhu jednotlivých let, kolik se jich stalo Sokoly úplně novými a ve kterých případech se jednalo o přestup z jiné sokolské jednotky. Podle této knihy bychom tedy mohli sledovat i pohyb mezi jednotlivými jednotami. Možné by bylo věnovat se i dalším spojitostem mezi župou, jednotami, pobočkami a různými národními, podpůrnými, vzdělávacími a osvětovými spolky, spolky sociálního rázu, různými kulturními korporacemi nebo sportovními organizacemi. Za povšimnutí by stálo také sledovat komunikaci či kontakt sokolských představitelů s některými významnějšími osobnostmi jak politického, tak společenského života. Rozvinout lze také studium styků mezi Sokolem a ministerstvy, místodržitelstvími, okresními hejtmanstvími nebo městskými a obecními úřady. Zmínit by též bylo možno propojení české či československé sokolské organizace se Sokoly v zahraničí, tedy např. v USA, Rusku, Polsku, Francii, Jugoslávii, Bulharsku atd., a to jak s jednotlivci, tak i s celými jednotami. Možné by bylo i např. podle dochovaných seznamů knih v knihovně vytvořit obraz sokolské knihovny a zjistit, jak často a které knihy si župa objednávala a jaké naopak dostávala darem.

Ze studia pramenné základny je možné pochytit vlastenecké cítění Sokolů a jeho časté utlačování těmi, kteří se právě chopili moci ve státě. Zajímavé by bylo i dozvědět se více o činnosti Sokola během válek či o výhodách, které příslušnost k Sokolu členům zajišťovala. Zodpovězení těchto otázek ale zkoumaný materiál bohužel neumožňuje.

Seznam zkratk

- AM Č. Budějovice* – Archiv města České Budějovice
- AV* – Akční výbor
- AVS* – Akční výbor Sokola
- AVNF* - Akční výbor Národní fronty
- ČOS, Č. O. S.* - Česká obec sokolská, po roce 1918 přejmenovaná na Československou obec sokolskou
- ČSR* – Československá republika
- DTJ, D. T. J.* – Dělnická tělovýchovná jednota
- MAVNF* - Místní akční výbor Národní fronty
- NA Praha* – Národní archiv Praha
- OAVNF* – Okresní akční výbor Národní fronty
- ROH* – Revoluční odborové hnutí
- RTJ* – Robotnická tělocvičná jednota (jako u nás DTJ)
- SČM* – Svaz československé mládeže
- SOA* – Státní oblastní archiv
- SOkA* – Státní okresní archiv
- SSM* – Svaz sovětské mládeže
- SSS* – Socialistický svaz mládeže
- TJ* – tělocvičná jednota
- ÚAV* – Ústřední akční výbor
- ÚAVS* – Ústřední akční výbor Sokola
- ÚAVNF* - Ústřední akční výbor Národní fronty

Seznam pramenů a literatury

PRAMENY:

Archiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, *Inventář Sbírký Sokol*.

Archiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, *Sbírka Sokol*.
NA Praha, Kanskripce (1850 – 1914).

SOA Třeboň, *Inventář Sokolské župy Husovy České Budějovice*.

SOA Třeboň, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, Index k matrikám narozených, oddaných, zemřelých pro Protivín 1854 – 1910*.

SOA Třeboň, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, Index k matrice narozených pro Třeboň 1853 – 1880*.

SOA Třeboň, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, Matrika narozených pro Protivín 1854 – 1890*.

SOA Třeboň, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1850 – 1858*.

SOA Třeboň, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1858 – 1866*.

SOA Třeboň, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1867 – 1873*.

SOA Třeboň, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1874 – 1880*.

SOA Třeboň, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1880 – 1890.*

SOA Třeboň, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, Matrika narozených pro Týn nad Vltavou 1890 – 1903.*

SOA Třeboň, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, Matrika narozených pro Vodňany 1832– 1889.*

SOA Třeboň, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, Matrika zemřelých pro Třeboň 1878 – 1914.*

SOA Třeboň, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, Matrika zemřelých pro Týn nad Vltavou 1890 – 1904.*

SOA Třeboň, *Sbírka matrik Jihočeského kraje, Matrika zemřelých pro Týn nad Vltavou 1904 – 1919.*

SOA Třeboň, *Sokolská župa Husova České Budějovice.*

SOA Třeboň, *Sokolská župa Žižkova.*

SOkA České Budějovice, AM Č.Budějovice, *Index ke knize evidence obyvatel.*

SOkA České Budějovice, AM Č.Budějovice, *Knihy evidence obyvatel.*

SOkA České Budějovice, AM Č.Budějovice, *Index k protokolu o úmrtích 1914 – 1947.*

SOkA České Budějovice, AM Č.Budějovice, *Protokol o úmrtí 1910 – 1926.*

SOkA České Budějovice, AM Č.Budějovice, *Protokol o úmrtí (Protokol mrtvých) 1926 – 1947.*

SOkA České Budějovice, *Inventář T. J. Sokol I, T. J. Sokol II.*

SOkA České Budějovice, *Inventář T. J. Sokol Lišov.*

SOkA České Budějovice, *Inventář Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou.*

SOkA České Budějovice, *Inventář Sokolské župy Žižkovy.*

SOkA České Budějovice, Okresní úřad České Budějovice I, *Sčítání lidu 1921.*

SOkA České Budějovice, *Sbírka fotografií a pohlednic J. Dvořáka.*

SOkA České Budějovice, *Sbírka policejních přihlášek.*

SOkA České Budějovice, *Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou.*

SOkA České Budějovice, *Družstvo pro postavení a udržování Sokolovny Týn nad Vltavou.*

SOkA České Budějovice, *T. J. Sokol I, T. J. Sokol II.*

SOkA Český Krumlov, *Sokol – tělovýchovná jednota Český Krumlov.*

SOkA Jindřichův Hradec, *Inventář Sokola Třeboň.*

SOkA Jindřichův Hradec, *Sokol v Třeboň.*

LITERATURA:

Album representantů všech oborů veřejného života česko – slovenského, Praha 1927.

Beseda Česko-Budějovická. V letech 1923 – 1932. K sedmdesátiletému trvání,
České Budějovice, s.d.

*České Budějovice. Obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života
města*, České Budějovice 1928.

DOMORÁZEK, Karel, *Dr. Miroslav Tyrš*, Praha s.d.

DROBIL, Emanuel, *Inspektor státních škol národních v Č. Budějovicích. Jeho život
a dílo*, České Budějovice 1938.

Encyklopedie Českých Budějovic, České Budějovice 1998.

Encyklopedie Českých Budějovic, České Budějovice 2006.

FENZL, Karel, *Paměti Besedy Česko-budějovické od roku 1862 – 1887*, České
Budějovice 1888.

FENZL, Karel, *Paměti Besedy Česko-budějovické 1902 – 1912*, České Budějovice 1913.

FIKAR, Alois, *O sokole a sokolství*, Praha 1947.

FIKAR, Alois, *Stručné dějiny Sokolstva 1912 – 1941*, Praha 1948.

HORSKÁ, Pavla, *Sladká Francie*, Praha 1996.

CHALUPNÝ, Emanuel, *Sokolstvo a nová doba*, Praha 1922.

JANDÁSEK, Ladislav, *Přehledné dějiny sokolstva*, Praha 1936.

JANDÁSEK, Ladislav – Pelikán, Jan, *Stručné dějiny Sokolstva 1862 – 1912*, Praha 1946.

KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře první republiky (1918 – 1938) I. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 – 1929)*, Praha 2000.

KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře první republiky (1918 – 1938) III. O přežití a o život (1936 – 1938)*, Praha 2003.

KÁRNÍK, Zdeněk, *Malé dějiny československé (1867 – 1939)*, Praha 2008.

KOSSL, Jiří – ŠTUMBAUER, Jan – WAIC, Marek, *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*, Praha 2002.

KOUKAL, Pavel, *Sokolové proti Heydrichovi*, Duchcov 2002.

KOVÁŘ, Daniel, *Ulicemi města Českých Budějovic*, České Budějovice 2005.

KOVÁŘ, Daniel, *Ulicemi města Českých Budějovic*, Jilmo 1998.

KOZÁKOVÁ, Zlata, *Praha, pohyb, Sokol*, Praha 1998.

KREJČÍ, Antonín, *Edvard Beneš a Sokol*, Praha 2002.

NOVOTNÁ, Klára, *Jana Zátková (1859 – 1933). Zapomenutá osobnost jihočeské historie?*, bakalářská práce, Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2008.

Ottův slovník naučný XXIII, Praha 1905.

Památník Sokola č. – budějovického, České Budějovice 1909.

PECHA, Miloslav – ŠMÍD, Stanislav – VONDRA, Václav, *Protifašistický odboj*

1938 – 1945 na Českobudějovicku, České Budějovice 1986.

Politický kalendář. Schematismus, statistika a adresář zemí koruny české. Batovcův almanach, roč. XXII, Praha 1914.

PROFOUS, Antonín, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny I*, Praha 1947.

PROFOUS, Antonín – SVOBODA, Jan, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny III*, Praha 1951.

PROFOUS, Antonín – SVOBODA, Jan, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny IV*, Praha 1957.

PUCHERNA, Vojtěch Jaroslav, *Paměti Besedy Česko-budějovické 1862 - 1903*, České Budějovice 1903.

Retrospektivní lexikon obcí československé socialistické republiky 1850 – 1970, Praha 1978.

SWIERCZEKOVÁ, Lucie, *Průvodce po archivních fondech a sbírkách Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea*, Praha 2007.

ŠVEJCAROVÁ, Renáta, *Sokol v Týně nad Vltavou 1886 – 1952*, bakalářská práce, Ústav archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2007.

VODŇANSKÝ, František, *Náš zápas o III. sbor*, České Budějovice 1909.

PERIODIKA:

Českobudějovické listy, roč. 14, č. 210, 7. září 2005.

Českokrumlovsko regionální deník, roč. IV, č. 26, 2. července 1993.

Jihočeské listy, roč. 26, č. 52, 3. července 1920.

Jihočeské listy, roč. 26, č. 53, 7. července 1920.

Mladá fronta Dnes, příloha Jižní Čechy Dnes, roč. 13, č. 40, 16. února 2002.

Právo lidu, roč. 50, č. 138, 14. června 1947.

Právo lidu, roč. 50, č. 139, 15. června 1947.

Republikán, roč. II, č. 53, 4. července 1920.

Ročenka sokolských činovníků, roč. I, 1923.

Ročenka sokolských činovníků, roč. III, 1926.

Ročenka sokolských činovníků, roč. XII, 1940.

Ročenka sokolských činovníků, roč. XIII, 1941.

Sestra, 1918, roč. II, č. 3.

Sokol, roč. I, č. 9, 1871.

Sokol, roč. I, č. 17, 1871.

Sokol, roč. II, č. 5, 1872.

Sokol, roč. II, č. 14, 1872.

Sokol, roč. III, č. 3, 1873.

Sokol, roč. III, č. 10, 1873.

Sokol, roč. III, č. 11, 1873.

Sokol, roč. III, č. 18, 1873.

Sokol, č. 1, 1891.

Sokol, č. 17, 1891.

Sokol, roč. XXXIX, č. 6, 1913.

Sokol, roč. XXXIX, č. 9, 1913.

Sokol, roč. XXXIX, č. 10 – 11, 1913.

Sokolice, roč. VI, č. 10 – 12, 1918.

Sokolský sborník, Perth Amboy, N. J. 1924.

Trhosvinenské listy, roč. XIII, č. 2, 2003.

Věstník sokolské župy Husovy, roč. I, č. 1, 1911.

Věstník sokolské župy Husovy, roč. I, č. 2, 1911.

Věstník sokolské župy Husovy, Památník krajevého sletu, roč. IX, 1924.

Věstník sokolské župy Husovy, roč. IX, č. 7, 1. června 1924.

Věstník sokolské župy Husovy, roč. X., č. 10, 1925.

Věstník sokolské župy Husovy, roč. XVIII, č. 1, 2. ledna 1933.

Věstník sokolské župy Husovy, roč. XVIII, č. 2, 1. února 1933.

Věstník sokolské župy Husovy, roč. XVIII, č. 4, 10. dubna 1933.

Věstník sokolské župy Žižkovy, s. d. (1897).

Věstník sokolských žup Jana Máchala, Krále Jiřího, Pernštejnské a Vyškovské Milíčovy, roč. XXXII, č. 4, 1947.

Výroční zpráva sokolské župy Husovy, 1947.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích, roč. I, č. 3, 15. února 1927.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích, roč. I, č. 4, 1. března 1927.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích, roč. I, č. 5, 15. března 1927.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích, roč. I, č. 20, 15. prosince 1927.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích, roč. II, č. 1, 1. ledna 1928.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích, roč. II, č. 19 - 20, 15. prosince 1928.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích, roč. III, č. 2 - 3, 1929.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích, roč. III, č. 18, 1929.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích, roč. IV, č. 1, 15. ledna 1930.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I v Českých Budějovicích, roč. IV, č. 9 - 10, 19. listopad 1930.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. VII, č. 1, 13. ledna 1933.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. VII, č. 2 - 4, 1933.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. VII, č. 5, 1933.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. VII, č. 8, 1933.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. VII, č. 9, 1933.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. VII, č. 10, 1933.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. VIII, č. 1 - 3, 20. ledna 1934.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. VIII, č. 4, 5. března 1934.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. VIII, č. 5, 28. dubna 1934.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. VIII, č. 6, 25. května 1934.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. VIII, č. 7 - 8, 21. září 1934.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. VIII, č. 9, 26. října 1934.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. VIII, č. 11 - 12, 29. prosince 1934.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. IX, č. 1 - 3, 26. ledna 1935.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. X, č. 11 - 12, 29. prosince 1936.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. XII, č. 1 - 3,

27. ledna 1938.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. XIII, č. 1 - 3,
4. února 1939.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. XIV, č. 1 - 3,
26. ledna 1940.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. XIV, č. 4,
28. března 1940.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. XIV, č. 5,
20. dubna 1940.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. XIV, č. 7,
1. července 1940.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. XIV, č. 9,
1. listopadu 1940.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. XV, č. 1 - 3,
15. ledna 1941.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. XV, č. 4,
1. března 1941.

Seznam příloh

Příloha č. I – Schéma sokolské organizace

Příloha č. II - Sociální skladba členů ve všech sokolských jednotách v Čechách v roce 1871

Příloha č. III - Seznam sokolských žup v Čechách v průběhu jednotlivých let

Příloha č. IV – Rok 1911 – župa Husova v porovnání s ostatními župami

Příloha č. V – Seznam sokolských jednotek v župě Husově v průběhu jednotlivých let

Příloha č. VI – Seznam starostů župy Husovy pro jednotlivé roky od jejího vzniku až do ukončení činnosti

Příloha č. VII – Mapa žup a jednot z roku 1889 (některé župy dokresleny později)
Zdroj: Archiv Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sbíрка Sokol, inv. č. 613, kart. 32.

Příloha č. VIII – Mapa župy Husovy a jejích jednot z roku 1889 (ne příliš přesná)
Zdroj: Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sbíрка Sokol, inv. č. 613, kart. 32.

Příloha č. IX – Mapa žup z roku 1913
Zdroj: Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sbíрка Sokol, inv. č. 295, kart. 22.

Příloha č. X – Mapa župy Husovy a jejích jednot z roku 1913
Zdroj: Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sbíрка Sokol, inv. č. 295, kart. 22.

Příloha č. XI – župní starosta František Vodňanský

Zdroj: Vodňanský, František, Náš zápas o III. sbor, České Budějovice 1909, s. 5.

Příloha č. XII – župní starosta Václav Hlaváč

Zdroj: Pecha, Miloslav – Šmíd, Stanislav – Vondra, Václav, Protifašistický odboj 1938 – 1945 na Českobudějovicku, České Budějovice 1986 (nestránkováno).

Příloha č. XIII – župní starosta Emanuel Drobil

Zdroj: Album reprezentantů všech oborů veřejného života česko – slovenského, Praha 1927, s. 268.

Příloha č. XIV – župní starosta Jindřich Autengruber

Zdroj: Právo lidu, roč. 50, č. 139, 15. června 1947, s. 1.

Příloha č. XV – úmrtní list Jana Popely

Zdroj: SOA Třeboň, Sokolská župa Husova České Budějovice, inv. č. 137, sign. VI/7, kart. 18.

Příloha č. XVI – kancelář župy Husovy (dnes městská knihovna) – České Budějovice, Na Sadech 27

Zdroj: vlastní fotografie autorky

Příloha č. XVII – Beseda České Budějovice

Zdroj: České Budějovice. Obraz sociálního, kulturního a národohospodářského života města, České Budějovice 1928, s. 80.

Příloha č. XVIII – Sokolský ostrov – a) ideový plán

b) skutečný plán

Zdroj: a) Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sběrka Sokol, inv. č. 3 211, kart. 156.

b) SOKA České Budějovice, Sběrka fotografií a pohlednic J. Dvořáka, krabice č. F5.

Příloha č. XIX – jak vypadaly některé sokolovny jednot – a) Sokol I

- b) Sokol II
- c) Čtyři Dvory
- d) Týn nad Vltavou

Zdroj: a) vlastní fotografie autorky

b) Encyklopedie Českých Budějovic, České Budějovice 2006, s. 513.

c) Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sběrka Sokol, inv. č. 3 211, kart. 156.

d) SOkA České Budějovice, Sokol – tělovýchovná jednota Týn nad Vltavou, inv. č. 108, sign II/b/C/I-4, kart. 15.

Příloha č. XX – otisk razítka údajné jednoty v Blsku, ve skutečnosti šlo zřejmě o Sokol Bílsko

Zdroj: SOA Třeboň, Sokolská župa Husova, inv. č. 56, sign. IV/B 5, kart. 13.

Příloha č. XXI – jeden z archů, určených pro běžné cvičení Sokolů

Zdroj: SOA Třeboň, Sokolská župa Husova, inv. č. 31, sign. II/5, kart. 7.

Příloha č. XXII – sokolský kroj mužů – a) slavnostní kroj mužů

b) cvičební úbor mužů (+ teplákový oblek pro letní cvičiště)

c) slavnostní kroj dorostenců

d) cvičební úbor dorostenců a žáků

Zdroj: a) Ročenka sokolských činovníků, roč. I, 1923, s. 106.

b) Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sběrka Sokol, inv. č. 3 209, kart. 155.

c) Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sběrka Sokol, inv. č. 3 209, kart. 155.

d) Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sběrka Sokol, inv. č. 3 209, kart. 155.

Příloha č. XXIII – sokolský kroj mužů – a) slavnostní kroj žen (2x)

b) cvičební úbor žen (2x)

c) slavnostní kroj dorostenek, cvičební

úbor dorostenek, cvičební úbor žákyň

d) cvičební úbor žákyň

Zdroj: a) Ročenka sokolských činovníků, roč. I, 1923, s. 110, Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sbíрка Sokol, inv. č. 3 209, kart. 155.

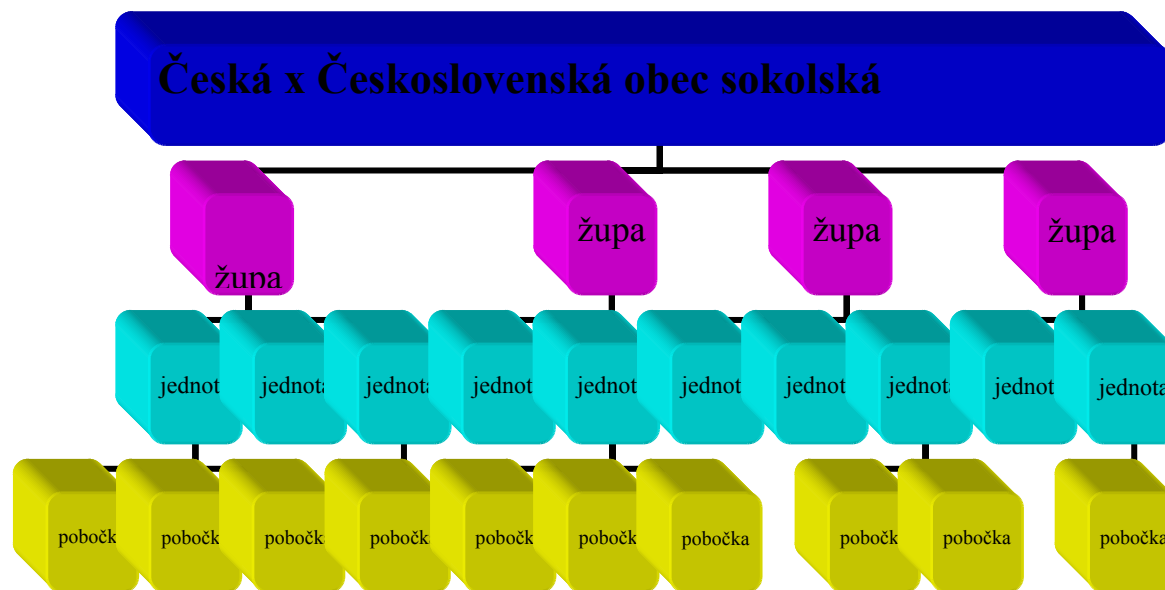
b) Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sbíрка Sokol, inv. č. 3 209, kart. 155.

c) Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu Národního muzea, Sbíрка Sokol, inv. č. 3 209, kart. 155.

d) Sokolský sborník, Perth Amboy, N. J. 1924, s. 219.

Příloha č. XXIV – slavnostní kroj a cvičební úbor župy Husovy

Příloha č. I – Schéma sokolské organizace

**Příloha č. II - Sociální skladba členů ve všech sokolských jednotách v Čechách
v roce 1871**

Sociální skladba členů ve všech sokolských jednotách v Čechách v roce 1871	
<i>řemeslníci a živnostníci</i>	52 %
<i>obchodníci</i>	12 %
<i>úředníci a písaři</i>	8 %
<i>učitelé a profesoři</i>	8 %
<i>rolníci</i>	3 %
<i>průmyslníci a továrníci</i>	3 %
<i>soukromníci</i>	2 %
<i>domácí lékaři a lékaři</i>	2 %
<i>studenti</i>	2 %
<i>hospodáři a statkáři</i>	2 %
<i>umělci</i>	1 %
<i>kněží</i>	0,5 %
<i>stavitelé a inženýři</i>	< 0,5 %
<i>spisovatelé</i>	< 0,5 %
<i>lékárníci</i>	< 0,5 %
<i>členové různých stavů</i>	> 5 %

Příloha č. III - Seznam sokolských žup v Čechách v průběhu jednotlivých let

SEZNAM SOKOLSKÝCH ŽUP V ČECHÁCH V PRŮBĚHU JEDNOTLIVÝCH LET		
ROK	ŽUPA	CELKEM ŽUP
1911	Barákova, Blanická, Budečská, Čížkov, Fügnerova, Hanácká, Havlíčková, Husova, Chelčického, Jeronýmova, Ještědská, Jungmannova, Komenského, Krále Jiřího, Krkonošská, Krušnohorská, Moravsko - Slezská, Orlická, Palackého, Pernštýnská, Plzeňská, Podbělohorská, Podkrkonošská, Podřipská, Prostějovská, Rastislavova, Sokol Pražský, Rokycanova, Severoněmecká, Sladkovského, Středočeská, Středomoravská, Šumavská, Tyršova, Východočeská, Západomoravská, Žižkova	37
1923	Barákova, Blanická, Brněnská, Budečská, Čížkova, Denisova, Dolnorakouská, Fügnerova, Hanácká, Havlíčková, Husova, Chelčického, Jeronýmova, Ještědská, Jungmannova, Komenského Krále Jiřího, Krkonošská, Krušnohorská, Masarykova, Miličova , Moravsko -	52

	<p>Slezská, Nitranská, Olomoucká, Orlická, Palackého, Pernštýnská, Plzeňská, Podbělohorská, Podkrkonošská, Podkarpatské Rusi, Podřipská, Podtatranská, Pohronská, Povážská, Pražská, Prostějovská, Rakovnická, Rastislavova, Rokycanova, Severomoravská, Sladkovského, Slovácká, Středočeská, Středomoravská, Šumavská, Těšínská, Tyršova, Východočeská, Východoslovenská, Západomoravská, Žižkova</p>	
<p>1940</p>	<p>Barákova, Blanická, Bratislavská - Masarykova, Budečská, Denisova, Fügnerova, Hanácká, Havlíčková, Husova, Jeronýmova, Ještědská, Jičínská - Čížkova, Krále Jiřího, Jungmannova, Komenského, Krkonošská, Krušnohorská, Jana Máchala, Moravsko - Slezská, Nitranská - Svatoplukova, Olomoucká, Orlická, Pernštejnská, Plukovníka Švece, Plzeňská, Podbělohorská, Podkarpatskoruská - dr. Edvarda Beneše, Podkrkonošská - Jiráskova,</p>	<p>51</p>

	<p>Podřípská, Podtatranská - Hviezdoslavova, Pohronská - Detvan, Povážská - Štefánikova, Pražská - Scheinerova, Prostějovská, Rakouská, Rakovnická, Rokycanova, Severomoravská, Sladkovského, Slovácká, Středočeská - Jana Podlipného, Středomoravská - Kratochvílova, Šumavská, Těšínská, Tyršova, Valašská - Františka Palackého, Dr. Jindry Vaníčka v Brně, Východočeská - Pippichova, Východoslovenská - Jana Kollára, Vyškovská - Miličova, Jana Žižky z Trocnova.</p>	
--	---	--

Příloha č. IV – Rok 1911 – župa Husova v porovnání s ostatními župami

SEZNAM ŽUP v r. 1911	POČET ČLENŮ	POČET JEDNOT A SAMOSTATNÝCH ODBORŮ	POČET JEDNOT V NICHŽ SE PŘEDNÁŠKY	
			KONALY	NEKONALY
KRÁLOVSTVÍ ČESKÉ				
<i>Barákova</i>	4 444	41	28	13
<i>Blanická</i>	1 028	15	9	6
<i>Budečská</i>	3 048	40	37	3
<i>Čížkov</i>	1 635	18	16	2
<i>Fügnerova</i>	2 724	30	23	7
<i>Havličkova</i>	2 038	21	20	1
<i>Husova</i>	2 102	23	19	4
<i>Jeronýmova</i>	1 403	14	14	-
<i>Ještědská</i>	1 783	24	20	4
<i>Jungmannova</i>	2 692	33	21	12
<i>Krkonošská</i>	4 447	71	46	25
<i>Krušnohorská</i>	1 693	31	29	2
<i>Orlická</i>	2 330	29	22	7
<i>Plzeňská</i>	3 399	33	25	8
<i>Podbělohorská</i>	3 661	29	23	6
<i>Podkrkonošská</i>	3 105	40	29	11
<i>Podřipská</i>	1 566	18	11	7
<i>Sokol Pražský</i>	1 955	1	1	-
<i>Rokycanova</i>	1 137	13	10	3
<i>Sladkovského</i>	1 747	21	13	8
<i>Středočeská</i>	5 971	37	36	1
<i>Šumavská</i>	945	10	9	1
<i>Tyršova</i>	2 919	27	22	5
<i>Východočeská</i>	3 564	40	27	13
<i>Žižkova</i>	1 802	23	20	3
CELKEM	63 138	682	530	152
MARKRABSTVÍ MORAVSKÉ A VÉVODSTVÍ SLEZSKÉ				
<i>Hanácká</i>	1 751	23	20	3
<i>Chelčického</i>	1 888	33	27	6
<i>Kr. Jiřího</i>	1 877	37	32	5

<i>Komenského</i>	1 771	21	19	2
<i>Mor. Slezská</i>	3 096	46	42	4
<i>Palackého</i>	1 391	16	15	1
<i>Pernštýnská</i>	962	19	13	6
<i>Prostějovská</i>	1 478	19	16	3
<i>Rastislavova</i>	4 113	57	48	9
<i>Severoněmecká</i>	3 050	51	39	11
<i>Středomoravská</i>	1 209	15	12	3
<i>Západomoravská</i>	1 536	20	18	2
CELKEM	24 122	356	301	55

Příloha č. V – Seznam sokolských jednotek v župě Husově v průběhu jednotlivých let

SEZNAM SOKOLSKÝCH JEDNOTEK V ŽUPĚ HUSOVĚ V PRŮBĚHU JEDNOTLIVÝCH LET		
ROK	JEDNOTY A POBOČKY	CELKEM
1898	České Budějovice, Český Krumlov, Hluboká nad Vltavou, Husinec, Ledenice, Lišov, Netolice, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vodňany + „Tyrš“ České Budějovice, Prachatice, Lomnice nad Lužnicí, Protivín <i>(v průběhu roku se připojily)</i>	15
1899		15
1900		15
1901		15
1902	- Lomnice nad Lužnicí <i>(vyloučena)</i>	14
1903	+ Bavorov	15
1904		15
1905		15
1906		15
1907	+ Suché Vrbné	16
1908	+ Strunkovice, Borovany, Chlum u Třeboně, Mladé	20
1909	+ Velešín, Lhenice, Vitějovice	23
1910		23
1911		23
1912	+ Česká Kremže, Čtyři	25

	Dvory, Pořící - Protivín <i>(k župě Jeronýmově)</i>	
1913		25
1914		25
1915		25
1916		25
1917		25
1918		25
1919	+ Dub, Zliv, Ševětín, Rudolfov, Kamenný Újezd, Nová Ves, Rožnov, Jílovice, Kněžské Dvory, Sv. Jan, Nebahov	36
1920	+ Mladošovice, Štěpánovice, České Velenice, Suchdol nad Lužnicí, Horní Dvořiště, Zlatá Koruna, Stará Hlína, Chmelná, Slověnice, Klikov, Nové Hrady	47
1921	+ Římov, Brloh, Hosín, Chotýčany, Bzí, Pohorovice, Strážkovice, Drahotěšice, Bošilec, Pražák	57
1922	+ Purkarec, Libějovice, Bílsko, Besednice, Dobrá Voda, Kaplice	63
1923	+ Olešnice, Sedlec, Čičenice, Dubné	67
1924	+ Soběnov, Německé (dnešní Dvory nad Lužnicí), Stožice	70
1925	+ Rapšach - Sv. Jan, Slověnice,	67

	Štěpánovice, Nebahov (rozpuštěny)	
1926	- Mladošovice, Soběnov (rozpuštěny)	65
1927	- Bošilec (do župy Žižkovy)	64
1928	+ Vlachovo Březí	65
1932		55
1939		45
1946		63
1947	Bavorov, Benešov nad Černou, Besednice, Borovany, Brloh, Bzí, Černá v Pošumaví, České Budějovice I, České Budějovice II, České Velenice, Český Krumlov, Čičenice, Čtyři Dvory, Dolní Dvořiště, Dobrá Voda, Dubné, Hluboká nad Vltavou, Horní Dvořiště, Horní Planá, Hořice, Hosín, Husinec, Chvalšiny, Kájov, Kamenný Újezd, Kaplice, Klikov, Kněžské Dvory, Křemže, Lišov, Ledenice, Lhenice, Libějovice, Mladé, Netolice, Nová Pec, Nová Ves, Nové Hrady, Olešnice, Pohorovice, Poříčí, Prachatice, Purkarec, Rožnov, Rudolfov, Slověnice, Stará Hlína, Strunkovice, Suchdol nad Lužnicí, Suché Vrbné, Ševětín, Štěpánovice, Trhové Sviny, Týn nad Vltavou, Třeboň, Velešín,	65

	Větrní, Vitějovice, Vitín, Vodňany, Volary, Vráto, Vyšší Brod, Zlatá Koruna, Zliv	
--	--	--

Příloha č. VI – Seznam starostů župy Husovy pro jednotlivé roky od jejího vzniku až do ukončení činnosti

ROK	JMÉNO STAROSTY	SÍDLO ŽUPY
1898	<i>JUDr. Josef Hezký</i>	České Budějovice
1899	<i>JUDr. Josef Hezký</i>	České Budějovice
1900	<i>Karel Panský</i>	Týn nad Vltavou
1901	<i>JUDr. Josef Hezký</i>	České Budějovice
1902	<i>JUDr. Otokar Hirsch</i>	Vodňany
1903	<i>JUDr. Josef Hezký</i>	České Budějovice
1904	<i>JUDr. Josef Hezký</i>	České Budějovice
1905	<i>Emanuel Bláha</i>	České Budějovice
1906	<i>Alexander Korb</i>	Třeboň
1907	<i>JUDr. Josef Hezký</i>	České Budějovice
1908	<i>V. Zelenka</i>	Protivín
1909	<i>V. Zelenka</i>	Protivín
1910	<i>František Vodňanský</i>	České Budějovice
1911	<i>František Vodňanský</i>	České Budějovice
1912	<i>František Vodňanský</i>	České Budějovice
1913	<i>František Vodňanský</i>	České Budějovice
1914	<i>František Vodňanský</i>	České Budějovice
1916	<i>František Vodňanský</i>	České Budějovice
1916	<i>František Vodňanský</i>	České Budějovice
1917	<i>František Vodňanský</i>	České Budějovice
1918	<i>František Vodňanský</i>	České Budějovice
1919	<i>František Vodňanský</i>	České Budějovice
1920	<i>František Vodňanský</i>	České Budějovice
1921	<i>Václav Hlaváč</i>	České Budějovice
1922	<i>Václav Hlaváč</i>	České Budějovice
1923	<i>Václav Hlaváč</i>	České Budějovice
1924	<i>Jan Popel</i>	České Budějovice
1925	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1926	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice

1927	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1928	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1929	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1930	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1931	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1932	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1933	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1934	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1935	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1936	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1937	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1938	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1939	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1940	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1941	-	-
1942	-	-
1943	-	-
1944	-	-
1945	<i>Emanuel Drobil</i>	České Budějovice
1945	<i>Dr. Jindřich Antengruber</i>	České Budějovice
1946	<i>Dr. Jindřich Antengruber</i>	České Budějovice
1947	<i>Dr. Jindřich Antengruber</i>	České Budějovice
1948	<i>Dr. Jindřich Antengruber</i>	České Budějovice
1948	<i>Václav Hönig</i>	České Budějovice

Příloha č. VIII – Mapa župy Husovy a jejích jednot z roku 1889 (ne příliš přesná)

Příloha č. IX – Mapa žup z roku 1913

Příloha č. X – Mapa župy Husovy a jejích jednot z roku 1913

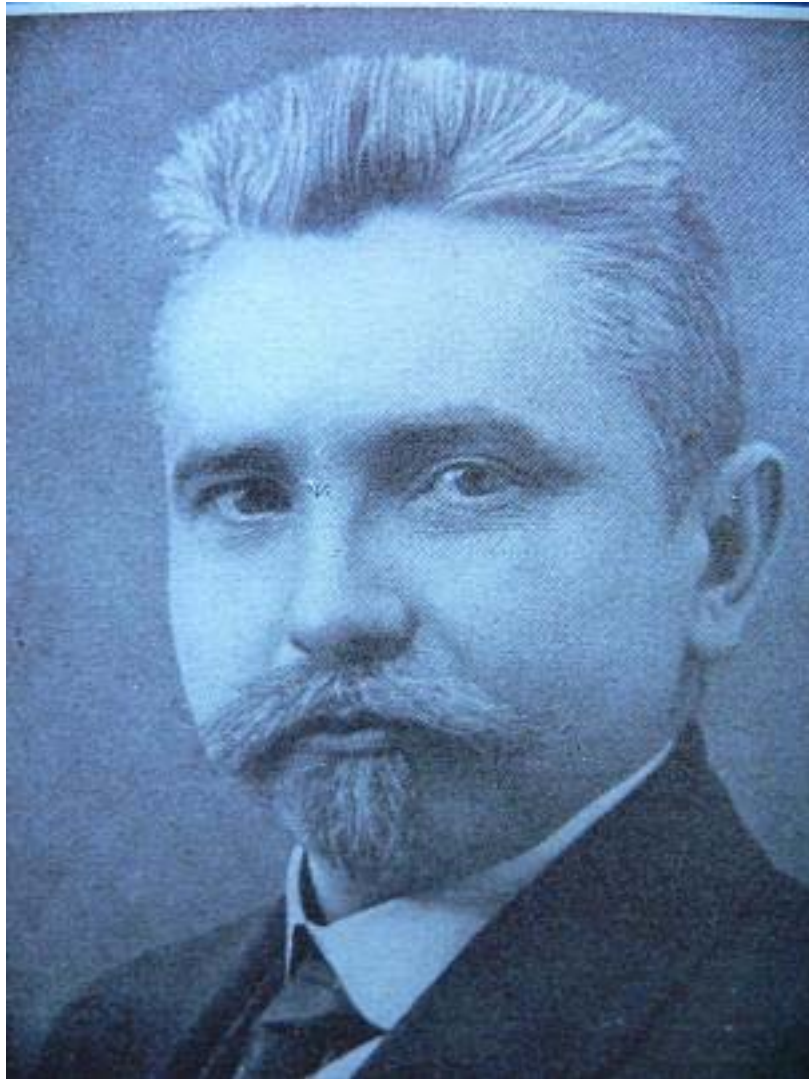
Příloha č. XI – župní starosta František Vodňanský

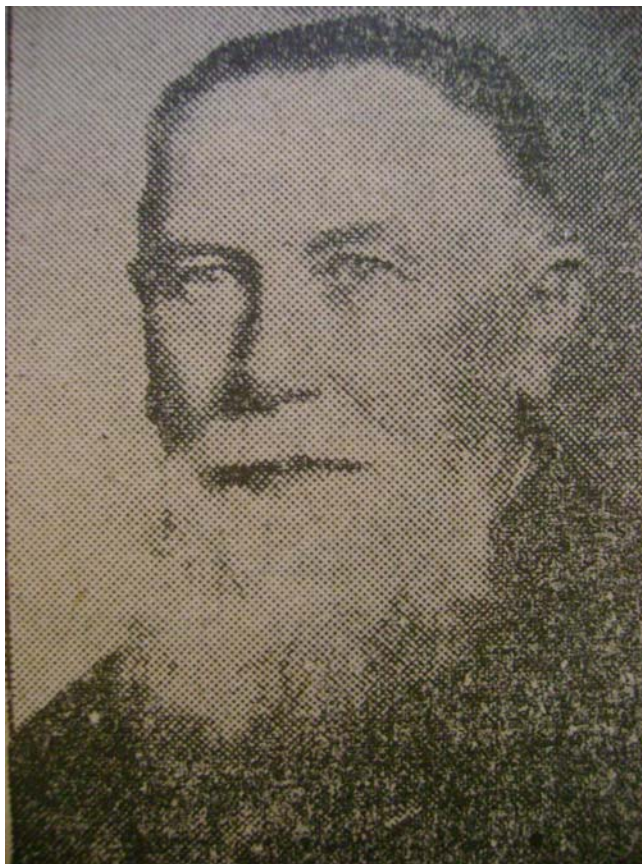
Příloha č. XII – župní starosta Václav Hlaváč

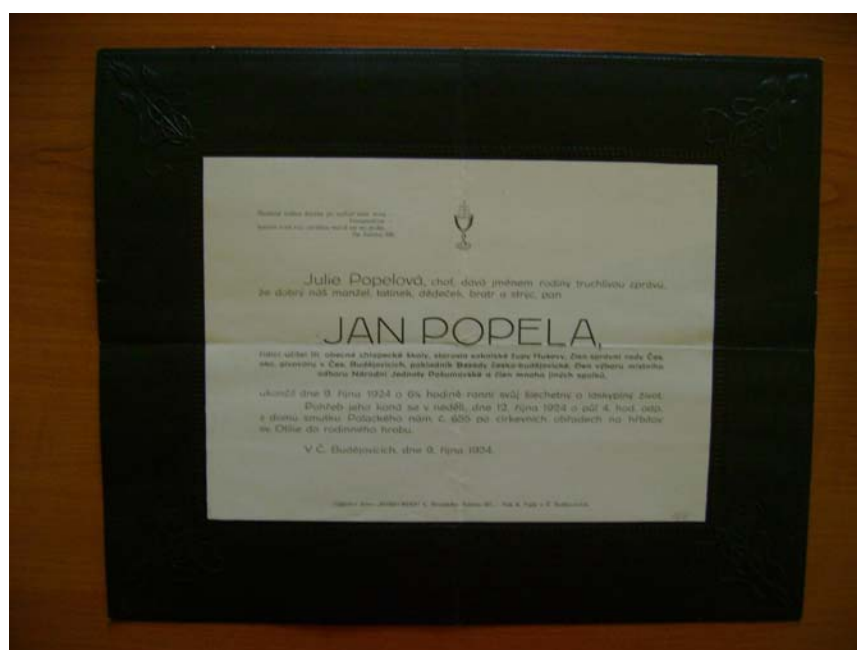
Příloha č. XIII – župní starosta Emanuel Drobil

Příloha č. XIV – župní starosta Jindřich Autengruber

Příloha č. XV– úmrtní list Jana Popely

Příloha č. XVI – kancelář župy Husovy (dnes městská knihovna) – České Budějovice, Na Sadech 27

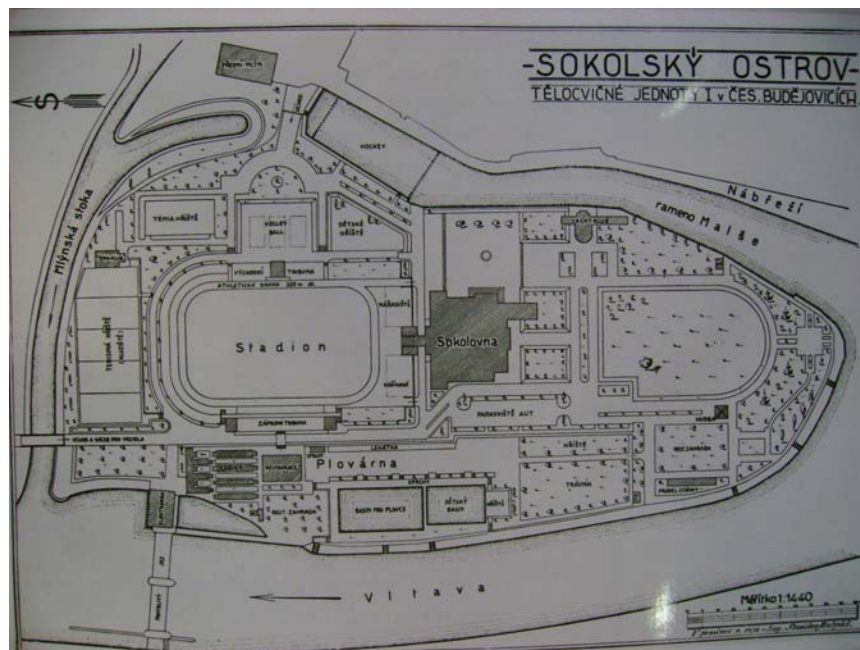

Příloha č. XVII – Beseda České Budějovice

Příloha č. XVIII – Sokolský ostrov – a) ideový plán

b) skutečný plán

Příloha č. XIX– jak vypadaly některé sokolovny jednot – a) Sokol I

b) Sokol II

c) Čtyři Dvory

d) Týn nad Vltavou

Příloh č. XX – otisk razítka údajné jednoty v Blsku, ve skutečnosti šlo zřejmě o Sokol Bílsko

Příloha č. XXI – jeden z archů, určených pro běžné cvičení Sokolů

Příloha č. XXII – sokolský kroj mužů – a) slavnostní kroj mužů

b) cvičební úbor mužů (+ teplákový oblek pro letní cvičiště)

c) slavnostní kroj dorostenců

d) cvičební úbor dorostenců a žáků

Příloha č. XXIII – sokolský kroj mužů – a) slavnostní kroj žen (2x)

b) cvičební úbor žen (2x)

c) slavnostní kroj dorostenek, cvičební úbor dorostenek, cvičební úbor žákyň

d) cvičební úbor žákyň

Příloha č. XXIV – slavnostní kroj a cvičební úbor župy Husovy

